

รายงานการวิจัย

รูปแบบการพัฒนาชุมชนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
: กรณีศึกษาตามบริบทของวัดโป่งคำ ต.ดู่พงษ์ อ.สันติสุข จ.น่าน

Model of Community Development based on the Philosophy of
the Sufficiency Economy : A Case Study of Context of Wat Pong
Kham, Doophong Sub-District, Santisuk District, Nan province

ดร.จุฑารัตน์ ทองอินจันทร์

พระมหาอุทตนา ศิริวรรณ, ผศ.ดร.

พระครูสุนทรธรรมนิทัศน์, ผศ.ดร.

พระมหาสมเดช ศรีลาจัต, ดร.

คณะพุทธศาสตร์

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากสำนักงานการวิจัยแห่งชาติ

พ.ศ. 2565

รายงานการวิจัย

รูปแบบการพัฒนาชุมชนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
: กรณีศึกษาตามบริบทของวัดโป่งคำ ต.ดู่พงษ์ อ.สันติสุข จ.น่าน

Model of Community Development based on the Philosophy of
the Sufficiency Economy : A Case Study of Context of Wat Pong
Kham, Doophong Sub-District, Santisuk District, Nan province

ดร.จุฑารัตน์ ทองอินจันทร์

พระมหาอุทตนา ศิริวรรณ, ผศ.ดร.

พระครูสุนทรธรรมนิทัศน์, ผศ.ดร.

พระมหาสมเดช ศรีลาจัต, ดร.

คณะพุทธศาสตร์

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากสำนักงานการวิจัยแห่งชาติ

พ.ศ. 2565

กิตติกรรมประกาศ (Acknowledgement)

โครงการวิจัยเรื่อง “รูปแบบการพัฒนาชุมชนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง : กรณีศึกษาตามบริบทของวัดโป่งคำ ต.คู่งษ์ อ.สันติสุข จ.น่าน” นี้ ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากสำนักงานการวิจัยแห่งชาติ (วช.) ประจำปีงบประมาณ 2563 สำเร็จภายในระยะเวลาที่กำหนด ด้วยการทำงานร่วมมือกันอย่างเป็นเอกภาพระหว่างคณะผู้วิจัย ซึ่งประกอบด้วย อาจารย์ ดร. จุฑารัตน์ ทองอินจันทร์ หัวหน้าโครงการ โดยมีผู้ช่วยศาสตราจารย์ พระมหาพุทธนา ศิริวรรณ, ผู้ช่วยศาสตราจารย์ พระครูสุนทรธรรมนิทัศน์ และพระมหาสมเดช ศรีลาจัต, ดร. เป็นผู้ร่วมวิจัย โดยการให้ความร่วมมือ และการสนับสนุนข้อมูลจากบุคคลสำคัญในพื้นที่วิจัย ประกอบด้วยท่านพระครูสุจินนันทกิจ (สมคิด จรณธโม) เจ้าอาวาสวัดโป่งคำ บ้านโป่งคำ ต.คู่งษ์ อ.สันติสุข จ.น่าน และแกนนำของเกษตรกร จำนวน 30 คน ที่ดำเนินการกิจกรรมการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยการสนับสนุนของวัดโป่งคำ ต.คู่งษ์ อ.สันติสุข นอกจากนี้ ยังได้รับความช่วยเหลืออำนวยความสะดวกเป็นอย่างดีด้านเอกสารต่างๆ ในช่วงการทำสัญญาวิจัย คุณธนันท์รัฐ ประเสริฐศิลป์ รองผู้อำนวยการสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ทำให้โครงการวิจัยดำเนินงานไปอย่างสะดวกรวดเร็ว

คณะผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ และนมัสการขอบคุณ ผู้มีส่วนสนับสนุนทำให้โครงการวิจัยนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี ประกอบด้วย ศาสตราจารย์ พระธรรมวัชรบัณฑิต (สมจินต์ สมมาบุญโญ) อธิการบดีมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย รองศาสตราจารย์ พระเทพวัชรจารย์ (เทียบ สิริญาโณ) คณบดีคณะพุทธศาสตร์ รองศาสตราจารย์ พระสุธีรัตนบัณฑิต (สุทิตย์ อาภากร) ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ พระชยานันท์มณี ผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์นครน่านเฉลิมพระเกียรติ จ.น่าน และรองศาสตราจารย์ รวีโรจน์ ศรีคำภา อาจารย์ประจำวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่ จังหวัดแพร่ ในฐานะอาจารย์ที่ปรึกษาโครงการวิจัย ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ปัญญา สุนันตา อาจารย์ประจำหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการสอนภาษาอังกฤษ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ วิรุณสิริ ใจมา คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย ผู้เชี่ยวชาญเรื่องสถิติการวิจัย และขอนมัสการขอบคุณพระมหาดวงทิพย์ ปรียัตติธารี, ดร. ขอขอบพระคุณ ร.ต.ต. ทวี สกุลทองดี คุณแม่บุญมี สกุลทองดี บิดามารดาของหัวหน้าโครงการวิจัย พ.ต.ท. สกนธ์ ทองอินจันทร์ คุณแม่ขันแก้ว บังเมฆ และครอบครัวของท่านผู้ช่วยศาสตราจารย์ พระครูสุนทรธรรมนิทัศน์ ผู้ร่วมวิจัย ที่ได้อำนวยความสะดวกในทุกๆ ด้าน แก่คณะผู้วิจัยในช่วงระยะเวลาที่ได้ดำเนินการวิจัยในพื้นที่วิจัย

ในท้ายที่สุด คณะผู้วิจัยขอขอบคุณสำนักงานการวิจัยแห่งชาติ (วช.) อีกครั้ง ที่ได้ให้ทุนอุดหนุนการวิจัย ประจำปีงบประมาณ 2563 และได้แต่งตั้งกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิทำหน้าที่ให้คำแนะนำในการปรับปรุงแก้ไขการจัดทำรายงานการวิจัยให้มีความถูกต้องได้ตามมาตรฐานทางวิชาการและการวิจัยอย่างดียิ่ง

ด้วยความปรารถนาดี

คณะผู้วิจัย

18 เมษายน 2565

บทสรุปผู้บริหาร

ชื่อเรื่อง/โครงการวิจัย

(ภาษาไทย) รูปแบบการพัฒนาชุมชนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง : กรณีศึกษาตามบริบทของวัดโป่งคำ ต.ดู่พงษ์ อ.สันติสุข จ.น่าน

(ภาษาอังกฤษ) Model of Community Development based on the Philosophy of the Sufficiency Economy : A Case Study of Context of Wat Pong Kham, Doophong Sub-District, Santisuk District, Nan province

ชื่อคณะผู้วิจัย ประกอบด้วยหัวหน้าโครงการและผู้ร่วมวิจัย พร้อมทั้งหน่วยงานที่สังกัดและรายละเอียดการติดต่อ (ที่อยู่/โทรศัพท์/โทรสาร/e-mail) ดังนี้ :-

หัวหน้าโครงการ

ดร. จุฑารัตน์ ทองอินจันทร์

ตำแหน่ง: อาจารย์พิเศษ ภาควิชาพระพุทธศาสนา คณะพุทธศาสตร์

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ผู้ร่วมวิจัย มี 3 รูป ประกอบด้วย

1) พระมหายุทธนา ศิริวรรณ, ผศ.ดร.

ตำแหน่ง อาจารย์ประจำภาควิชาพระพุทธศาสนา

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต (พธ.ด.) สาขาวิชาพระไตรปิฎกศึกษา

ภาควิชาพระพุทธศาสนา คณะพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

2) พระครูสุนทรธรรมนิทัศน์ (เฉลิม บังเมฆ), ผศ.ดร.

ตำแหน่ง ผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์แพร่ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

วิทยาเขตแพร่ และประธานหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา

3) พระมหาสมเดช ศรีลาจัต, ดร.

ตำแหน่ง ผู้อำนวยการส่วนวิชาการและวิจัย สถาบันพระไตรปิฎกศึกษา

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

หน่วยงานสังกัด

คณะพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ที่อยู่ 79 หมู่ 1 ถนนพหลโยธิน ตำบลลำไทร อำเภอวังน้อย

จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13710

โทร./โทรสาร : 0 3524 8097 ภายใน 8087

งบประมาณและระยะเวลาทำวิจัย

ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยประจำปีงบประมาณ.....2563.....จำนวน.....300,000.....บาท
ระยะเวลาทำการวิจัย 18 เดือน เริ่มทำการวิจัยเมื่อวันที่ 16 เดือน กันยายน พ.ศ. 2563 ถึงวันที่ 28
เดือน กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2565.....

สรุปโครงการวิจัย

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การประยุกต์หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในเชิงพื้นที่ บูรณาการภาคธุรกิจ ภาคเกษตรกรรม ภาคการศึกษา ภาคราชการ สถาบันทางศาสนา วัดและพระสงฆ์ ในการขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง พื้นที่วิจัย คือวัดโป่ง ต.คู่งษ์ อ.สันติสุข จ.น่าน เพราะได้ตระหนักถึงความเดือดร้อนของคนในชุมชน ที่ประสบปัญหาด้านที่ทำกิน การปลูกพืชเชิงเดี่ยว สิ่งแวดล้อมเป็นพิษจากสารเคมี ปุ๋ยเคมีและยาฆ่าแมลง การนำเข้าวัตถุดิบอาหาร ความยากจน มีหนี้สิน คณะผู้วิจัย จึงได้ศึกษารูปแบบการพัฒนาชุมชนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงตามบริบทของวัดโป่งคำ และได้นำไปขยายผลในพื้นที่อื่นอย่างเป็นรูปธรรม

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษารูปแบบการพัฒนาชุมชนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงตามบริบทของวัดโป่งคำ
2. เพื่อวิเคราะห์ความสำเร็จของการพัฒนาชุมชนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงตามบริบทของวัดโป่งคำ
3. เพื่อนำเสนอรูปแบบการพัฒนาชุมชนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่เหมาะสมสำหรับการเป็นศูนย์การเรียนรู้ของคนในชุมชน

ระเบียบวิธีวิจัย

รูปแบบการศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Research Method) ระหว่างเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เชิงเอกสาร (Documentary Research) การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และการวิจัยเชิงปฏิบัติการในพื้นที่วิจัย (Action Research) ด้วยวิธีการสังเกต การสัมภาษณ์ และการสนทนากลุ่ม ร่วมกับเกษตรกรที่ดำเนินการตามบริบทของวัดโป่งคำ จำนวน 30 คน การวิเคราะห์ข้อมูลใช้ทั้งการวิเคราะห์เชิงคุณภาพ ด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา และวิเคราะห์เชิงปริมาณ ด้วยการวิเคราะห์สถิติพรรณนา (Descriptive Analysis) คือค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และวิเคราะห์ความถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis)

ผลการวิจัย

ผลการศึกษาพบว่า รูปแบบการพัฒนาชุมชนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนแห่งนี้เป็นการพัฒนาเชิงประยุกต์ โดยสอดคล้องหลัก 3 ห่วง คือความพอประมาณ ความมีเหตุผล ความมีภูมิคุ้มกัน และ 2 เงื่อนไข คือ ความรู้และคุณธรรม ความสำเร็จของการพัฒนาชุมชนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง คือมีการร่วมมือกันระหว่างวัด บ้าน โรงเรียน หน่วยงานราชการภาครัฐและเอกชน และการดำเนินงานด้านเกษตรอินทรีย์ของกลุ่มเกษตรกรอย่างมีประสิทธิภาพ ภายใต้การให้คำแนะนำของพระครูสุจิตนันทกิจ (สมคิด จรณธมโม) เจ้าอาวาสวัดโป่งคำ ซึ่งเป็นพระสงฆ์นักพัฒนาที่เกิดและเติบโตในชุมชนแห่งนี้ ท่านเป็นผู้มี

ศักยภาพ มีภาวะผู้นำ มีวิสัยทัศน์กว้างไกล มีความรู้ความสามารถและได้ศึกษามาด้านการพัฒนา การจัดการ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของชุมชนโดยตรง

ปัจจัยแห่งความสำเร็จของคนในชุมชนทำเกษตรอินทรีย์ เพราะมีปรับเปลี่ยนจากการปลูกพืชเชิงเดี่ยว มาปลูกพืชผักหลายชนิดผสมผสานกัน เช่น ผักกาด กวางตุ้ง ผักกาดเบบี่ฮ่องเต้ แดงกวาญี่ปุ่น มะเขือเทศ มะเขือพวง ฟักทอง เสาวรส ชিং ข่า ตะไคร้ เป็นต้น ส่วนต้นทุนการผลิต ประกอบด้วยต้นทุนที่มาจากการสร้างโรงเรือน การเตรียมแปลง การทำระบบน้ำหยด การทำปุ๋ยหมัก หรือปุ๋ยคอก ส่วนพลาสติกคลุมโรงเรือน และพันธุ์พืช ได้รับความช่วยเหลือจากโครงการหลวงฯ ทำให้เกษตรกรสามารถลดต้นทุนการผลิตในส่วนนี้ลงได้ และเกษตรกรไม่มีปัญหาเรื่องการจำหน่ายผลผลิต เพราะผลผลิตที่ได้ทั้งหมดมีโครงการหลวงและศูนย์กระจายสินค้าวัดโป่งคำ รองรับผลผลิตและกระจายผลผลิตไปสู่ตลาด ปัจจัยที่ประสบความสำเร็จ จึงประกอบด้วย 1) การมีต้นทุนการผลิตต่ำ 2) มีตลาดรองรับที่แน่นอน 3) เกษตรกรที่ทำเกษตรอินทรีย์มีรายได้สม่ำเสมอ พอเพียงกับรายจ่าย 4) เกษตรกรสามารถแบ่งปันแจกจ่ายผลผลิตที่มีอยู่ให้แก่เพื่อนบ้านใกล้เคียง ญาติพี่น้องหรือนำไปบำเพ็ญบุญตามประเพณี บำรุงวัด พระพุทธศาสนาหรือพระสงฆ์ได้ ซึ่งสามารถสร้างความมั่นคงทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมภายในชุมชนได้อย่างสำคัญ

รูปแบบการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่เหมาะสม สำหรับการพัฒนาเป็นศูนย์การเรียนรู้ของคนในชุมชน คือการพัฒนาชุมชนตามบริบทของวัดโป่งคำ ใน 4 ด้าน คือด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม ด้านสิ่งแวดล้อม และด้านวัฒนธรรม เพื่อให้คนในชุมชนพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืน

รูปแบบการพัฒนาด้านเศรษฐกิจ ประกอบด้วย 1) การอบรมเชิงปฏิบัติการการปลูกพืชให้เหมาะสมกับพื้นที่สูง 2) การปลูกไม้เศรษฐกิจตามหัวไร่ปลายนา 3) การทำเกษตรประณีต ด้วยการจัดการพื้นที่แทนการปลูกข้าวโพด โดยให้ได้ผลผลิตที่ดี คุณภาพตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อพึ่งตนเอง 4) การจัดทำบ่อเก็บน้ำแปลงเกษตรต้นแบบ 5) การจัดทำระบบส่งน้ำให้พื้นที่แปลงเกษตรต้นแบบ 6) การสร้างโรงเรือนปลูกผักปลอดภัยในพื้นที่เกษตรต้นแบบ 7) การจัดการด้านตลาดและการแปรรูปผลผลิตทางเกษตร 8) การเก็บรักษาเมล็ดพันธุ์ พันธุ์กรรมพืชพื้นถิ่น โดยเฉพาะการทำเกษตรประณีตนั้น

รูปแบบการพัฒนาด้านสังคม ประกอบด้วย 1) การให้ความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาสังคมของชุมชน 2) การพัฒนาคุณภาพด้านต่างๆ ของบุคคล สมาชิกกลุ่มเกษตรกรและทางกายภาพของชุมชน 3) การร่วมมือกันระหว่างวัด หน่วยงานภาครัฐและเอกชน 4) การสร้างเครือข่ายกับองค์กรภายในและภายนอกชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับรูปแบบของโครงการ “สวมหมวกให้ภูเขา ใส่รองเท้าให้ตีนดอย” ภายใต้มูลนิธิส่งเสริมการเรียนรู้ชุมชน (วัดโป่งคำ) ที่พบว่า รูปแบบการดำเนินตามโครงการที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาสังคมที่ควรจะเป็น ประกอบด้วย 1) การจัดทำหลักสูตรประวัติศาสตร์ชุมชน 2) การปรับทัศนคติให้เกษตรกรหันมาทำการเกษตรประณีต แบบพึ่งตนเองตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงตามทักษะและกระบวนการ 3) ส่งเสริมการรวมกลุ่มเชื่อมโยงภาคีเครือข่าย ทั้งเครือข่ายชุมชนและกลุ่มวิสาหกิจชุมชน 4) สร้างความเข้าใจโดยใช้หลักความเชื่อชุมชนและทางศาสนา ตามหลักการ 3 ดี คือ ดินดี น้ำดี และคนดี

รูปแบบการพัฒนาด้านสิ่งแวดล้อม ประกอบด้วย 1) การให้ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม 2) การศึกษาวิเคราะห์ปัญหาและผลกระทบทางสิ่งแวดล้อม 3) กิจกรรมด้านสิ่งแวดล้อม ได้แก่ การฟื้นฟู อนุรักษ์

และพัฒนาสิ่งแวดล้อมในชุมชนอย่างยั่งยืน 4) การสร้างเครือข่ายด้านสิ่งแวดล้อม เพื่อเฝ้าระวัง การสำรวจ การรายงานสภาพปัญหา และแก้ปัญหาสิ่งแวดล้อมของชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับรูปแบบการดำเนินงานของโครงการ “สวมหมวกให้ภูเขา ใส่รองเท้าให้ตีนดอย” ที่ประกอบด้วย 1) จัดกิจกรรมอนุรักษ์ฟื้นฟูทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม เพื่อใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืน 2) การขอใบอนุญาตป่า บริจาคป่า การปรับพื้นที่ทำการเกษตรที่เหมาะสม 3) จัดพิธีกรรมด้านความเชื่อ การบวชป่า การสืบชะตาแม่น้ำ 4) การอบรมเชิงปฏิบัติด้วยการพัฒนาทักษะ 6 หลักสูตร ได้แก่ (1) การเพาะเมล็ดพันธุ์การเก็บกล้าไม้ (2) การเปลี่ยนวิถีคิดและวางแผนชีวิต แผนการออม ออมทรัพย์ ออมชีวิต (3) การทำปุ๋ยอินทรีย์คุณภาพสูงและน้ำหมักชีวภาพ (4) แปรรูปและการทำบรรจุภัณฑ์ผลผลิตทางเกษตร (5) วางแผนการผลิตและการจัดด้านตลาด (6) การจัดการแปลงเกษตร ปศุสัตว์ ประมง

รูปแบบการพัฒนาด้านวัฒนธรรม ประกอบด้วย 1) การให้ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับวัฒนธรรม 2) การจัดกิจกรรมตามประเพณีในหมู่บ้าน 3) การสร้างความเข้มแข็งแก่ชุมชนด้วยพลังทางวัฒนธรรม 4) การพัฒนาวัดและชุมชนให้เป็นแหล่งเรียนรู้เชิงวัฒนธรรม ภายใต้การสนับสนุนของวัดโป่งคำและภาคีเครือข่าย ซึ่งสอดคล้องกับกิจกรรมของโครงการ “สวมหมวกให้ภูเขา ใส่รองเท้าให้ตีนดอย” ซึ่งประกอบด้วย 1) การจัดทำหลักสูตรประวัติศาสตร์ชุมชน 2) การจัดพิธีกรรมด้านความเชื่อด้วยการบวชป่า สืบชะตาแม่น้ำ การขอใบอนุญาตป่า ขอคืนพื้นที่ป่าเพื่อแผ่นดิน 3) การทำให้คนในชุมชนเข้าใจหลักคิดที่สำคัญ คือเปลี่ยนทุนให้เป็นธรรม และหลักการที่สำคัญ 3 ส่วน ได้แก่ (1) ธรรมเป็นฐาน คือธรรมชาตีสื่อสิ่งแวดล้อม ธรรมที่เป็นคำสอนของพระพุทธเจ้าจริยธรรม และวิถีวัฒนธรรม (2) งานเป็นทุน คือรวมกลุ่มทำกิจกรรม สร้างเครือข่าย บูรณาการความคิดร่วมทำวางแผนอย่างเป็นระเบียบ (3) บุญเป็นเป้าหมาย คือความเพียรพยายาม ความขยันอดทน ความซื่อสัตย์เสียสละ อาสา รู้จักแบ่งปัน และความกตัญญูสำนึกรักถิ่นฐานบ้านเกิด นอกจากนี้ยังมีมีความสอดคล้องกับทุนที่มีอยู่ในชุมชน 3 ด้าน ประกอบด้วย (1) ทุนทรัพยากร ได้แก่ ดิน น้ำ ป่า พืชผักสมุนไพร ทรัพยากรธรรมชาติ (2) ทุนทางปัญญา ได้แก่ ความรู้ภูมิปัญญาในการทำมาหากิน ปัจจัยสี่ กฎเกณฑ์การอยู่ร่วมกัน ความเชื่อของชุมชน (3) ทุนทางสังคม ได้แก่ กฎเกณฑ์ทางสังคม จารีตประเพณี วิถีปฏิบัติในชุมชน ความเป็นพี่น้อง ความไว้วางใจกัน ความช่วยเหลือเกื้อกูลกัน โดยเฉพาะประเด็นการจัดวัดให้เป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ของชุมชนนั้น มีความชัดเจนและเป็นรูปธรรมมาก เพราะวัดโป่งคำ ได้จัดตั้งศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้ชุมชน (วัดโป่งคำ) มาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2535 และได้จัดตั้งเป็นมูลนิธิส่งเสริมการเรียนรู้ชุมชน (วัดโป่งคำ) อย่างเป็นทางการตั้งแต่ปี พ.ศ. 2551

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย มีประเด็นสำคัญ ที่ค้นพบ ดังนี้

1. วัดหรือพระสงฆ์ในพื้นที่ ต.ดู่พงษ์ อ.สันติสุข จ.น่าน ควรให้ความสำคัญต่อบทบาทและหน้าที่ในการพัฒนาชุมชนหรือหมู่บ้านของตนเองร่วมกับผู้นำชุมชนและคนในชุมชนอย่างจริงจัง เหมือนกับพระสงฆ์หรือวัดโป่งคำ ที่ได้ดำเนินงานโครงการ “สวมหมวกให้ภูเขา ใส่รองเท้าให้ตีนดอย” ได้พัฒนาวัดให้เป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ของชุมชนและร่วมพัฒนาชุมชนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มาอย่างต่อเนื่องเป็นเวลากว่า 30 ปี โดยเฉพาะการพัฒนาด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรม ที่ได้จากการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ควร

เรียนรู้ ทำความเข้าใจและดำเนินงานด้านการพัฒนาในพื้นที่ชุมชนของตนเอง โดยอาศัยรูปแบบของวัดโป่งคำ เป็นต้นแบบ

2. คนในชุมชน หมู่บ้านโป่งคำหรือหมู่บ้านใกล้เคียง ควรจะตระหนักถึงความสำคัญของปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ตามบริบทของวัดโป่งคำ เข้าร่วมโครงการ เป็นสมาชิกของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรอินทรีย์โป่งคำและประยุกต์ใช้หลักการพัฒนาในการดำเนินชีวิตและการประกอบอาชีพของตนเอง โดยเฉพาะการทำ การผลิตแบบเกษตรอินทรีย์ ควรเป็นรูปแบบที่ได้รับการประยุกต์ใช้ในกระบวนการผลิตอย่างครบวงจร เพื่อให้ตนเองหลุดพ้นจากปัญหาต่างๆ ที่กำลังเผชิญอยู่ สามารถพัฒนาอาชีพเกษตรกรรม ความเป็นอยู่ของตนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และเพื่อผู้บริโภคในชุมชนและสังคมไทยได้บริโภคผลิตภัณฑ์ที่ปลอดภัยไม่เป็นอันตรายต่อสุขภาพ

3. สถาบันการศึกษาในชุมชนและท้องถิ่น ได้แก่ โรงเรียนในระดับประถมศึกษา และระดับมัธยมศึกษา ควรจะจัดการเรียนการสอนและจัดกิจกรรมที่เน้นการปลูกฝัง หลักการพัฒนา 3 ห่วง และ 2 เงื่อนไข ตามหลักการปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงแก่เด็กและเยาวชนอย่างต่อเนื่อง และควรเข้าร่วมกับโครงการหรือกิจกรรมต่างๆ ที่วัดโป่งคำดำเนินงานอยู่ เพื่อให้ผู้บริหาร คณะครู และนักเรียนได้ศึกษาเรียนรู้และนำเอาหลักการและวิธีการของวัดโป่งคำไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตของตนเองอย่างเหมาะสม

4. หน่วยงานของรัฐที่เป็นภาคีเครือข่ายของวัดโป่งคำ ควรส่งเสริมและสนับสนุนวัดและชุมชนต่างๆ ในจังหวัดน่าน ให้ดำเนินงานโครงการพัฒนาตามแบบวัดโป่งคำตามบริบทของแต่ละแห่ง เพื่อให้วัดและชุมชนทั้งหลายที่มีความพร้อม จัดทำโครงการพัฒนาเฉพาะของตนเองอย่างมีประสิทธิภาพ ตามรูปแบบการพัฒนาทั้ง 4 ด้าน เพราะในปัจจุบันวัดที่เป็นเครือข่ายของวัดโป่งคำ มีเพียง 3 วัด และชุมชนมีเพียง 29 ชุมชนเท่านั้น ซึ่งยังถือว่ามียังน้อย ดังนั้น หน่วยงานของรัฐจึงควรส่งเสริมและสนับสนุนวัดและชุมชนๆ ต่างอย่างจริงจัง เพื่อให้วัดและชุมชนต่างๆ นำโครงการหรือกิจกรรมการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงตามบริบทของวัดโป่งคำไปดำเนินงานในพื้นที่ของตนเองได้

5. ภาคเอกชน ไม่ว่าจะเป็นในท้องถิ่น ภูมิภาคหรือส่วนกลาง เช่น บริษัทที่ผลิตเครื่องมืออุปกรณ์ทางการเกษตร ห้างสรรพสินค้า มินิมาร์ท ซูเปอร์มาร์เกตต่างๆ ควรจะมีส่วนส่งเสริมสนับสนุนการผลิต และการจำหน่ายผลผลิตของชุมชนสู่ผู้บริโภค เพื่อเพิ่มช่องทางการกระจายผลผลิตของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรอินทรีย์โป่งคำและเครือข่ายไปยังผู้บริโภคอย่างทั่วถึง โดยเฉพาะภาคเอกชนหรือห้างสรรพสินค้าต่างๆ ที่ตั้งอยู่ในจังหวัดน่านหรือจังหวัดใกล้เคียง ควรที่จะเข้ามาสนับสนุน เพราะในปัจจุบันนี้ผลผลิตของชุมชนมีระบบการจัดส่งมายังศูนย์กระจายสินค้าในส่วนกลางเพียงอย่างเดียว ไม่มีการจำหน่ายผลผลิตในท้องถิ่นเลย ทำให้คนในท้องถิ่นไม่รู้จักผลิตภัณฑ์และไม่มีโอกาสได้บริโภคผลผลิตของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเลย

บทคัดย่อ

โครงการวิจัยเรื่องนี้ มีวัตถุประสงค์ของการศึกษาวิจัยอยู่ 3 ประการ ได้แก่ (1) เพื่อศึกษารูปแบบการพัฒนาชุมชนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (2) เพื่อวิเคราะห์ความสำเร็จของการพัฒนาชุมชนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงตามบริบทของวัดโป่งคำ (3) เพื่อนำเสนอรูปแบบการพัฒนาชุมชนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่เหมาะสมสำหรับการพัฒนาเป็นศูนย์การเรียนรู้ของคนในชุมชน วิธีการศึกษาวิจัย เป็นการศึกษาแบบผสมวิธี ระหว่างเชิงคุณภาพ และเชิงปริมาณควบคู่กันไป โดยการสังเกต สัมภาษณ์ และสนทนากลุ่มกับเกษตรกร จำนวน 30 คน แล้ววิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา และวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณด้วยสถิติ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าถดถอยพหุคูณ

ผลการศึกษาพบว่า รูปแบบการพัฒนาชุมชนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนแห่งนี้เป็นการพัฒนาเชิงประยุกต์ โดยสอดคล้องหลัก 3 ห่วง คือความพอประมาณ ความมีเหตุผล ความมีภูมิคุ้มกัน และ 2 เงื่อนไข คือ ความรู้และคุณธรรม ความสำเร็จของการพัฒนาชุมชนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง คือมีการร่วมมือกันระหว่างวัด บ้าน โรงเรียน หน่วยงานราชการภาครัฐและเอกชน และการดำเนินงานด้านเกษตรอินทรีย์ของกลุ่มเกษตรกรอย่างมีประสิทธิภาพ ภายใต้การให้คำแนะนำของพระครูสุจินนันทกิจ (สมคิด จรณธมฺโม) เจ้าอาวาสวัดโป่งคำ ซึ่งเป็นพระสงฆ์นักพัฒนาผู้มีศักยภาพ มีภาวะผู้นำและมีวิสัยทัศน์กว้างไกล รูปแบบการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่เหมาะสมสำหรับการพัฒนาเป็นศูนย์การเรียนรู้ของคนในชุมชน คือการพัฒนาชุมชนตามบริบทของวัดโป่งคำ ใน 4 ด้าน คือด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม ด้านสิ่งแวดล้อม และด้านวัฒนธรรม เพื่อให้คนในชุมชนพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืน

คำสำคัญ : รูปแบบการพัฒนาชุมชน, หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง, วัดโป่งคำ

Abstract

This research project has three objectives: To study the model of community development based on the Philosophy of the Sufficiency Economy, to analyze the factors of success based on the Philosophy of the Sufficiency Economy in the context of Wat Pong Kham, and to present the suitable model of community development based on the Philosophy of the Sufficiency Economy for development to be the learning center of communities. Research methodology is mixed research between qualitative and quantitative methods by observation, interviews, and focus group discussion of key informants 30 persons. An analysis of the qualitative method is content analysis, and the quantitative data is statistical analysis with percentage, mean, and multiple regression analysis.

The result of the study was found that the model of community development based on the philosophy of the sufficiency economy of the community as an applied development. It corresponds to 3 components: moderation, reasonableness, and self-immunity and 2 conditions: appropriate knowledge and ethics & virtues. The success of community development based on the philosophy of Sufficiency economy is cooperation among Wat, community, school, public sector and private sector and the efficient operation of organic agriculture by farmers under the advice of Phra Kru Sujinnanthakit (Somkid Charanadhammo), Abbot of Wat Pong Kham, who has potentiality, leadership, and broad vision. Development model according to the philosophy of sufficiency economy is suitable for development as a learning center for people in the community in the context of Wat Pong Kham in 4 dimensions: economy, society, environment, and culture, so that people in the community can be self-reliant sustainable.

Keywords: Model of Community Development, the Philosophy of the Sufficiency Economy, Wat Pong Kham

สารบัญเรื่อง

สารบัญ	หน้า
กิตติกรรมประกาศ	ก
บทสรุปผู้บริหาร	ข
บทคัดย่อ (ภาษาไทย)	ช
บทคัดย่อ (ภาษาอังกฤษ)	ซ
สารบัญเรื่อง (Table of Contents)	ฅ
สารบัญตาราง (List of Tables)	ญ
สารบัญภาพ (List of Illustrations)	ฐ
บทที่ 1 บทนำ	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
1.2 คำถามการวิจัย	5
1.3 วัตถุประสงค์การวิจัย	5
1.4 ขอบเขตการวิจัย	5
1.5 สมมติฐานการวิจัย	5
1.6 นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย	6
1.7 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	6
บทที่ 2 การทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง	7
2.1 ความหมายของ “ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง”	7
2.2 หลักการปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง	8
2.3 แนวคิดเศรษฐศาสตร์เชิงพุทธ	11
2.4 เอกสารที่เกี่ยวข้อง	17
2.5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	22
2.6 กรอบแนวคิดการวิจัย	36
บทที่ 3 ระเบียบวิธีดำเนินการวิจัย	37
3.1 รูปแบบการวิจัย	37
3.2 พื้นที่ในการศึกษาวิจัย	39
3.3 วิธีดำเนินการวิจัย	41
3.4 การรวบรวมข้อมูลเอกสาร	43

สารบัญเรื่อง (ต่อ)

สารบัญ	หน้า
3.5 การรวบรวมข้อมูลจากพื้นที่	45
3.6 เครื่องมือการวิจัย	47
3.7 การวิเคราะห์ข้อมูล	50
3.8 การนำเสนอผลการศึกษาวิจัย	52
3.9 คำจำกัดความตัวแปรอิสระ	52
บทที่ 4 ผลการวิจัย	53
4.1 ผลการวิจัยข้อมูลพื้นฐาน	53
4.2 ผลการวิจัยข้อมูลจากแบบสอบถาม	55
4.3 ผลการวิจัยรูปแบบการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง	70
4.4 ผลการวิจัยความสำเร็จของการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง	81
4.5 ผลการวิจัยรูปแบบการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่เหมาะสมตามบริบทของวัดโป่งคำ	95
4.6 สรุป	97
บทที่ 5 อภิปรายและวิจารณ์ผลการวิจัย	99
5.1 รูปแบบการพัฒนาชุมชนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง	99
5.2 ความสำเร็จของการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง	101
5.3 รูปแบบการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่เหมาะสม	103
บทที่ 6 สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ	105
6.1 สรุปผลการวิจัย	105
6.2 ข้อเสนอแนะ	110
บรรณานุกรม	112
ภาคผนวก	116
ภาคผนวก 1 แบบสอบถาม	117
ภาคผนวก 2 แนวคำถามประกอบการวิจัย	125
ภาคผนวก 3 ภาพประกอบการศึกษาวิจัยในพื้นที่	127
ภาคผนวก 4 แบบสรุปผลการวิจัย/โครงการวิจัย	137
ส่วนประกอบตอนท้าย	146

สารบัญตาราง

ตาราง	หน้า
ตารางที่ 2.3 : สัณเคราะห์แนวคิดเศรษฐศาสตร์เชิงพุทธเข้าในปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง	15
ตารางที่ 2.4 : สัณเคราะห์เอกสารที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบการพัฒนาตามหลักปรัชญา ของเศรษฐกิจพอเพียง	21
ตารางที่ 2.5 : สรุปงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบการพัฒนาชุมชนตามหลักปรัชญา ของเศรษฐกิจพอเพียง	32
ตารางที่ 3.4 : แสดงวิธีการรวบรวมข้อมูลเอกสาร	44
ตารางที่ 3.5 : แสดงขั้นตอนการรวบรวมข้อมูลจากพื้นที่วิจัย	46
ตารางที่ 4.1 : ข้อมูลชาติพันธุ์และประชากรบ้านโป่งคำ ต.คู่งษ์ อ.สันติสุข จ.น่าน	54
ตารางที่ 4.2.1 : แสดงจำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม	55
ตารางที่ 4.2.2 : แสดงระดับปัญหาของแต่ละครัวเรือนที่ประสบ	61
ตารางที่ 4.2.3 : แสดงระดับความสัมพันธ์ของปัญหาของแต่ละครัวเรือนที่ประสบโดยการ วิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis)	62
ตารางที่ 4.2.4 : แสดงระดับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง	63
ตารางที่ 4.2.5 : แสดงระดับความสัมพันธ์ของความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับปรัชญาของเศรษฐกิจ พอเพียงโดยการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis)	64
ตารางที่ 4.2.6 : ระดับความคิดเห็นต่อการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง	65
ตารางที่ 4.2.7 : แสดงระดับความสัมพันธ์ของการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis)	66
ตารางที่ 4.2.8 : รูปแบบการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง	67
ตารางที่ 4.2.9 : แสดงระดับความสัมพันธ์ของรูปแบบการพัฒนาชุมชนตามหลักปรัชญาของ เศรษฐกิจพอเพียงโดยการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis)	68
ตารางที่ 4.3.1 : สมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรอินทรีย์วัดโป่งคำ ต.คู่งษ์ อ.สันติสุข จ.น่าน	73
ตารางที่ 4.3.1.3 : แสดงรายชื่อกลุ่มเกษตรอินทรีย์ที่อยู่ในวิสาหกิจชุมชนเกษตรอินทรีย์น่าน จ.น่าน	75
ตารางที่ 4.3.1.4 : แสดงรายชื่อหน่วยงานหรือองค์กรภายนอกภายนอกที่เป็นเครือข่าย	77
ตารางที่ 4.3.1.5 : แสดงวิธีการผลิต ปัจจัยการผลิต การจัดการผลิต	79
ตารางที่ 4.4.1 : แสดงผลการดำเนินงานกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรอินทรีย์พอเพียงร่วมใจสันติสุข อ.สันติสุข จ.น่าน พ.ศ. 2562	82
ตารางที่ 4.4.2 : แสดงรายรับรายจ่ายของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรอินทรีย์พอเพียงร่วมใจ สันติสุข อ.สันติสุข จ.น่าน พ.ศ. 2563	85

สารบัญภาพ

ภาพ	หน้า
ภาพที่ 2.2.2 : สรุปปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง	9
ภาพที่ 2.6 : แสดงกรอบแนวคิดการวิจัย	36
ภาพที่ 4.3 : แสดงตัวแปรต้น ตัวแปรตาม และตัวแปรควบคุม	70
ภาพที่ 4.3.1 : องค์ประกอบความเข้มแข็งของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรอินทรีย์	79
ภาพที่ 4.5.2.1 : แสดงรูปแบบการพัฒนาด้านเศรษฐกิจ	94
ภาพที่ 4.5.2.2 : แสดงรูปแบบการพัฒนาด้านสังคม	95
ภาพที่ 4.5.2.3 : แสดงรูปแบบการพัฒนาด้านสิ่งแวดล้อม	96
ภาพที่ 4.5.2.4 : แสดงรูปแบบการพัฒนาด้านวัฒนธรรม	97

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มีหลักการที่ต้องยึดถืออยู่ 3 ประการ หรือ 3 ห่วง คือ ความพอประมาณ ความมีเหตุผล การมีภูมิคุ้มกัน และ 2 เงื่อนไข คือ การมีความรู้และมีคุณธรรม ซึ่งเป็นไปตามแนวพระราชดำรัสที่ในหลวงรัชกาลที่ 9 ได้อธิบายถึงลักษณะของ “ความพอเพียง” ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งมีความหมายครอบคลุมถึงการดำเนินชีวิตของคนในทุกระดับของสังคม ดังที่ได้พระราชทานเนื่องในวโรกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา ณ ศาลาดุสิดาลัย สวนจิตรลดาพระราชวังดุสิต เมื่อวันที่ 4 ธันวาคม พ.ศ. 2541 ว่า

...คำว่าพอเพียงพอนี้ มีความหมายอีกอย่างหนึ่ง มีความหมายกว้างออกไปอีก ไม่ได้หมายถึงการมีพอสำหรับใช้ของท่านั้น แต่มีความหมายว่าพอมีพอกิน...พอมีพอกินนี้ ก็แปลว่า เศรษฐกิจพอเพียงนั่นเอง...

...พอเพียงนี้ก็หมายความว่า มีกินมีอยู่ ไม่ฟุ่มเฟือย ไม่หรูหราก็ได้ แต่ว่าพอ แม้บางอย่างอาจจะดูฟุ่มเฟือย แต่ถ้าทำให้มีความสุข ถ้าทำได้ก็สมควรที่จะทำ สมควรที่จะปฏิบัติ...

...Self-Sufficiency นั้นหมายความว่า ผลิตอะไรมีพอที่จะใช้ ไม่ต้องไปขอซื้อคนอื่น อยู่ได้ด้วยตนเอง...

...คนเราถ้าพอในความต้องการ ก็มีความโลภน้อย เมื่อมีความโลภน้อยก็เบียดเบียนคนอื่นน้อย ถ้าทุกประเทศมีความคิด อันนี้ไม่ใช่เศรษฐกิจ มีความคิดว่าจะทำอะไรต้องพอเพียง หมายความว่าพอประมาณ ไม่สุดโต่ง ไม่โลภอย่างมาก คนเราก็จะอยู่เป็นสุข...¹

นอกจากนี้ พระองค์ยังได้ตรัสถึงวิธีการพัฒนาประเทศ หรือการพัฒนาที่ดำเนินการโดยภาครัฐ ซึ่งจะต้องดำเนินการอย่างมีขั้นตอนไปตามลำดับ เริ่มจากการสร้างความมั่นคงด้านปัจจัย 4 เป็นเบื้องต้นก่อน แล้วจึงพัฒนาในระดับอื่นๆ อีกต่อไป ดังพระราชดำรัสที่ได้โปรดเกล้าฯ พระราชทานไว้ในพิธีพระราชทานปริญญาบัตรแก่ผู้สำเร็จการศึกษาที่มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ เมื่อวันที่ 18 กรกฎาคม พ.ศ. 2517 ว่า

...การพัฒนาประเทศจำเป็นต้องทำตามลำดับขั้น ต้องสร้างพื้นฐาน คือความพอมีพอกิน พอใช้ของประชาชนส่วนใหญ่เป็นเบื้องต้นก่อน โดยใช้วิธีการและใช้อุปกรณ์ที่ประหยัด แต่ถูกต้องตามหลักวิชา เมื่อได้พื้นฐานมั่นคงพร้อมพอควรและปฏิบัติได้แล้ว จึงค่อยสร้างค่อยเสริม ความเจริญและฐานะเศรษฐกิจขั้นที่สูงขึ้นโดยลำดับไป หากมุ่งแต่จะทุ่มเทสร้างความเจริญ ยกเศรษฐกิจขึ้นให้รวดเร็วแต่ประการเดียว โดยไม่ใช้แผนปฏิบัติการสัมพันธ์กับสภาวะของประเทศและประชาชนโดยสอดคล้องด้วย

¹ สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (สำนักงาน กปร.), เศรษฐกิจพอเพียง ปรัชญาชี้ถึงแนวทางการดำรงชีวิต, (กรุงเทพมหานคร: สำนักนายกรัฐมนตรี, 2550), หน้า 9.

ก็จะเกิดความไม่สมดุลในเรื่องต่าง ๆ ขึ้น ซึ่งอาจจะกลายเป็นความยุ่งยากล้มเหลวได้ในที่สุด ดังเห็นได้ ที่อารยประเทศหลายประเทศกำลังประสบปัญหาทางเศรษฐกิจอย่างรุนแรงอยู่ในเวลานี้...²

จากพระราชดำรัสซึ่งเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียงและการพัฒนาที่ยั่งยืนมาข้างต้น แสดงให้เห็นว่า การพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงนี้ จะต้องดำเนินการอย่างมีระบบค่อยเป็นค่อยไป สอดคล้องกับความต้องการ ความพร้อมของประชาชนและบริบทของแต่ละพื้นที่เป็นสำคัญ และต้องให้ความสำคัญต่อการสร้างความเข้มแข็งให้แก่ประชาชน ด้วยหลักการของพอเพียง คือพออยู่พอกิน พอประมาณในระดับพื้นฐาน คือความเข้มแข็งของครอบครัวก่อนจึงจะขยายไปสู่การรวมตัวกันในระดับกลุ่ม องค์กร เพื่อให้การพัฒนาเศรษฐกิจมีความเข้มแข็งอย่างยั่งยืนได้ หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นภูมิปัญญาที่สำคัญยิ่ง ที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวในหลวงรัชกาลที่ 9 ได้พระราชทานไว้ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2517 จึงได้ปรากฏอยู่ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติหลายฉบับที่ผ่านมา โดยเฉพาะในฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564) นี้ ได้นำเอาหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นแนวทางในการพัฒนาประเทศอย่างชัดเจน แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 12 ตั้งอยู่บนพื้นฐานของยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2560-2579) โดยมีวิสัยทัศน์ที่สำคัญ คือ “ประเทศไทยมีความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน เป็นประเทศที่พัฒนาแล้ว ด้วยการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง”³ เพื่อให้สอดคล้องกับกรอบเป้าหมายของการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน (Sustainable Development Goals: SDGs) ที่องค์การสหประชาชาติกำหนดไว้

รูปแบบการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ที่ดำเนินการโดยวัดหรือพระสงฆ์ในปัจจุบัน โดยเฉพาะในพื้นที่ตามภูมิภาคต่างๆ ของประเทศก็มีความสำคัญเช่นเดียวกัน เพราะวัดมีบทบาทและความสำคัญต่อคนในชุมชน มีความใกล้ชิดกับชุมชนเป็นพื้นฐานเดิมอยู่แล้ว วัดเคยมีบทบาทสำคัญในการเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้และกิจกรรมต่างๆ ของชุมชน คำสอนของพระสงฆ์สามารถนำมาพัฒนาศักยภาพในด้านต่างๆ ได้ ไม่ว่าจะเป็นการพัฒนาด้านกาย จิตใจและปัญญาได้ สามารถใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาระดับฐานะทางเศรษฐกิจของตนเองและครอบครัวได้ การพัฒนาวัดให้เป็นศูนย์กลางแหล่งการเรียนรู้ของคนในชุมชน จึงเป็นกระบวนการเบื้องต้นในการพัฒนามนุษย์ที่จำเป็นและสำคัญสำหรับประชาชนทุกเพศทุกวัย ไม่ว่าจะเป็นเด็ก เยาวชน นิสิต นักศึกษา เกษตรกร ข้าราชการ พระภิกษุสามเณร และประชาชนทั่วไป เพราะบุคคลที่ได้รับการพัฒนาให้มีความรู้ความสามารถอย่างดีพร้อม ย่อมสามารถเป็นพลังขับเคลื่อนการพัฒนากลุ่ม องค์กร ชุมชน หรือสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งในการดำเนินการพัฒนาที่ดำเนินการโดยวัดหรือพระสงฆ์ การจัดกิจกรรมในด้านต่างๆ จะต้องยึดหลักการมีส่วนร่วมของประชาชนที่เกี่ยวข้องในทุกชั้นตอนของกิจกรรมที่ดำเนินการอยู่อย่างเป็นระบบ

² เรื่องเดียวกัน, หน้า 3.

³ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, **สรุปสาระสำคัญแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 พ.ศ. 2560-2564**, (กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2562), หน้า 2.

ด้วยการตระหนักถึงความสำคัญของวัดและปัญหาที่คนในชุมชนเผชิญอยู่ ไม่ว่าจะเป็ความยากจน การเป็นหนี้สินในระดับครัวเรือน การบุกรุกทำลายป่า การใช้สารเคมีในการผลิตภาคการเกษตรแบบเชิงเดี่ยว การอพยพเคลื่อนย้ายแรงงาน ทำให้พระครูสุจินนันทกิจ (สมคิด จรณธมโม) เจ้าอาวาสวัดโป่งคำ บ้านโป่งคำ ต.ดู่พงษ์ อ.สันติสุข จ.น่าน ได้พัฒนาวัดให้มีบทบาทในฐานะเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ของคนในชุมชน ในด้านการประกอบอาชีพ การจัดการผลผลิต การอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การติดต่อกับหน่วยงาน/องค์กรภายนอก ซึ่งได้ส่งผลดีต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในชุมชนอย่างยั่งยืน โดยยึดหลักการในการดำเนินกิจกรรม คือการร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมตัดสินใจและร่วมรับประโยชน์ด้วยกันจากกิจกรรมต่าง ๆ ที่ดำเนินการอยู่ในวัดและชุมชน และเครือข่ายของวัดที่ขยายไปสู่ชุมชนต่างๆ หลักการสำคัญที่ดำเนินการผ่านมูลนิธิส่งเสริมการเรียนรู้ชุมชนวัดโป่งคำมีอยู่ 3 ประการ ได้แก่ การส่งเสริมกิจกรรมทางการเกษตรบนฐานความต้องการของชุมชน การดำเนินธุรกิจบนฐานของธรรม และการสร้างเครือข่ายวิสาหกิจชุมชน ซึ่งปัจจุบันชุมชน/กลุ่มที่เป็นสมาชิกของเครือข่ายได้ทำร่วมกันในแต่ละกลุ่ม คือการทำเกษตรอินทรีย์ ด้วยการปลูกพืชผักผลไม้ต่างๆ ส่งให้ศูนย์กระจายสินค้าของวัดโป่งคำ เป็นผู้รวบรวมผลผลิตที่ได้ส่งไปจำหน่ายตามห้างสรรพสินค้า ที่สนับสนุนการจำหน่ายผลผลิตจากชุมชนโดยตรง เช่น ห้างสรรพสินค้าแม็กซ์ แวลู (Max Valu) เป็นต้น ทำให้ผลผลิตจากชุมชนในเครือข่ายของมูลนิธิส่งเสริมการเรียนรู้ชุมชน (วัดโป่งคำ) สามารถกระจายถึงผู้บริโภคได้อย่างกว้างขวาง รวดเร็ว และเป็นระบบ ได้รับความไว้วางใจจากผู้บริโภค ภายใต้ตราของผลิตภัณฑ์โครงการ⁴ “สวมหมวกให้ภูเขา สวมรองเท้าให้ตีนคอย” และยังมีข้อความอื่นปรากฏในผลิตภัณฑ์อีกว่า “ฮักน่าน ฮักป่า ฮักน้ำ ฮักชีวิต บริโภคผักปลอดสารพิษของคนต้นน้ำน่าน” และ “ผักคุณธรรมวัดโป่งคำ อ.สันติสุข จ.น่าน รวบรวมโดยวิสาหกิจชุมชนเกษตรอินทรีย์พอเพียงร่วมใจสันติสุข” ด้วยการสนับสนุนและทำงานร่วมกันอย่างเข้มแข็งของเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนเกษตรอินทรีย์น่าน โดยมีหลักการทำงานร่วมกัน⁵ คือ การสร้างความเข้าใจ ด้วยการประชุมปรึกษากันอย่างต่อเนื่อง การมีกติกาของสมาชิกร่วมกัน คือความซื่อสัตย์ต่อตนเองและผู้อื่น การมีความอดทน ช่มอารมณ์ การพึ่งพาตนเอง การมีความเสียสละ มีการแบ่งปัน และการลงมือทำ หรือขั้นตอนของการปฏิบัติ

การลงมือทำหรือขั้นตอนของการปฏิบัติงานร่วมกันในประเด็นสุดท้ายนี้มีความสำคัญมาก เพราะเป็นปัจจัยที่ทำให้เกิดความสำเร็จในการพัฒนาอย่างยั่งยืนเป็นรูปธรรม ดังเช่น เมื่อวันที่ 6 มีนาคม 2563 มูลนิธิส่งเสริมการเรียนรู้ชุมชน (วัดโป่งคำ) โดยพระครูสุจินนันทกิจ (สมคิด จรณธมโม) เจ้าอาวาส ในฐานะประธานมูลนิธิ ได้ร่วมมือกับกองทุนสิ่งแวดล้อม สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม บริษัทตลาดไทการเกษตร จำกัด ผู้ตรวจมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ สำนักงานมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ (มกท.) ได้จัดเวทีพัฒนาศักยภาพเกษตรกรด้านการจัดการผลผลิต การตลาด การสร้างโรงเรือนปลูกผักอินทรีย์ ให้กับสมาชิกของเครือข่ายศูนย์การเรียนรู้วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมจังหวัดน่าน และการจัดเวทีผู้ผลิตพบผู้ประกอบการสินค้า

⁴ ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ท่านพระครูสุจินนันทกิจ (สมคิด จรณธมโม) เจ้าอาวาสวัดโป่งคำ ต.ดู่พงษ์ อ.สันติสุข จ.น่าน [12 ตุลาคม 2563].

⁵ “ชิมมพร กองสอน”, “เครือข่ายวิสาหกิจชุมชนเกษตรอินทรีย์น่าน”, เทศบาลเมืองน่าน จังหวัดน่าน, 17 กุมภาพันธ์ 2560, แหล่งที่มา [ออนไลน์]. www.facebook.com/ponkum2532 [เข้าถึงข้อมูล 9 มีนาคม 2563].

ทางการเกษตร⁶ เป็นต้น เพื่อให้การผลิตเกษตรอินทรีย์ของสมาชิกกลุ่มวัดโป่งคำดำเนินไปอย่างมีคุณภาพ เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมและผู้บริโภคได้บริโภคพืชผักที่เป็นเกษตรอินทรีย์อย่างแท้จริง

การปลูกพืชผักแบบเกษตรอินทรีย์ (Organic Farming) คือวิธีการทางเกษตรที่มีเป้าหมายเพื่อผลิตอาหาร โดยใช้วัสดุและกระบวนการทางธรรมชาติ วัตถุประสงค์ของเกษตรอินทรีย์คือการใช้พลังงานและทรัพยากรธรรมชาติอย่างรับผิดชอบ รักษาความหลากหลายทางชีววิทยา รักษาความสมดุลของที่ดินที่ทำการเกษตร ทำให้ดินมีความอุดมสมบูรณ์ยิ่งขึ้น และรักษาคุณภาพของน้ำ⁷ วิธีที่สำคัญ คือเน้นการปลูกพืชหมุนเวียน การใช้ปุ๋ยพืชสด ปุ๋ยคอก และการควบคุมศัตรูรบกวนทางชีวภาพ โดยมีเป้าหมายที่สำคัญคือการพึ่งตนเองอย่างยั่งยืน การมีสุขภาพดีและปลอดภัยจากสารพิษต่างๆ

เกษตรอินทรีย์ (Organic Farming) จึงเป็นระบบการจัดการด้านการเกษตรแบบองค์รวมที่เกี่ยวพันหรือเป็นมิตรต่อระบบนิเวศวิทยา ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีกฎการทำเกษตรแบบเกษตรอินทรีย์หลายอย่าง เช่น ไม่ใช้สารเคมีสังเคราะห์ทุกชนิดในขั้นตอนการผลิต เลือกใช้เมล็ดพันธุ์จากการผลิตแบบอินทรีย์ การขยายพันธุ์ทำด้วยวิธีธรรมชาติ เป็นต้น ซึ่งมีความสอดคล้องกับหลักการของสังคมสีเขียว (Green Society) หมายถึง สังคมที่มีการพัฒนาอย่างสมดุล ไม่ทำลายทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเป็นสังคมที่เป็นมิตรกับสังคมสีเขียวมีสาระสำคัญ คือ การเป็นอยู่และการพัฒนาเป็นไปตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง คนในสังคมมีความพร้อมด้านปัจจัย 4 พึ่งพาตนเองได้อย่างมั่นคงและยั่งยืน และคนในสังคมประกอบอาชีพที่สุจริตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

ดังนั้น การศึกษาวิจัย เรื่อง “รูปแบบการพัฒนาชุมชนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง : กรณีศึกษาตามบริบทของวัดโป่งคำ ต.คู่งษ์ อ.สันติสุข จ.น่าน” จึงให้ความสำคัญต่อรูปแบบพัฒนาชุมชนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง การจัดกิจกรรมต่างๆ ในวัดหรือชุมชนที่ให้ความสำคัญต่อการอนุรักษ์และพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การรวมกลุ่มกันในนามเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนเกษตรอินทรีย์น่าน การจัดตั้งมูลนิธิส่งเสริมการเรียนรู้ชุมชน (วัดโป่งคำ) ที่ส่งเสริมการเรียนรู้และการผลิตเกษตรอินทรีย์แก่คนในชุมชนที่เป็นสมาชิกของเครือข่าย เช่น โครงการสวมหมวกให้ภูเขา สวมรองเท้าให้ดินดอย” โครงการเกษตรอินทรีย์ เป็นต้น เพื่อสร้างความเข้มแข็งให้แก่ครัวเรือนและเกษตรกรในชุมชนอย่างยั่งยืนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยมีการทำงานร่วมกันอย่างเข้มแข็ง ระหว่างบ้าน วัด ชุมชน และเครือข่าย ตลอดหน่วยงานภายนอกที่เข้ามาสนับสนุน เช่น มูลนิธิโครงการหลวง สถานีพัฒนาที่ดิน กรมพัฒนาที่ดิน สำนักปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กรมทรัพยากรน้ำบาดาล กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เป็นต้น ทำให้กิจกรรมที่ดำเนินการโดยวัดโป่งคำและมูลนิธิส่งเสริมการเรียนรู้ชุมชน (วัดโป่งคำ) เป็นประโยชน์แก่เกษตรกร สามารถผลิตและนำผลผลิตมาส่งที่ศูนย์กระจายสินค้าของมูลนิธิได้อย่างมีคุณภาพและเป็นประโยชน์ต่อรูปแบบการพัฒนาวัดตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงได้อย่างเป็นรูปธรรม

⁶ “มูลนิธิส่งเสริมการเรียนรู้ชุมชน (วัดโป่งคำ)”, แหล่งที่มา [ออนไลน์]. www.facebook.com/ponkum2532 [เข้าถึงข้อมูล 9 มีนาคม 2563].

⁷ ‘Aims of Organic farming’, แหล่งที่มา [ออนไลน์]. <https://www.ec.europa.eu> [เข้าถึงข้อมูล 9 มีนาคม 2563].

1.2 คำถามการวิจัย

1.2.1 รูปแบบการพัฒนาชุมชนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมีหลักการ วิธีการ และองค์ประกอบอย่างไรบ้าง?

1.2.2 รูปแบบการพัฒนาที่ประสบความสำเร็จในพื้นที่วิจัยตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ตามบริบทของวัดโป่งคำ ต.คู่งษ์ อ.สันติสุข จ.น่าน มีองค์ประกอบอะไรบ้าง?

1.2.3 รูปแบบการพัฒนาตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่เหมาะสม ตามบริบทของวัดโป่งคำ ต.คู่งษ์ อ.สันติสุข จ.น่าน สำหรับการเป็นศูนย์การเรียนรู้ของคนในชุมชนควรเป็นอย่างไร?

1.3 วัตถุประสงค์การวิจัย

1.3.1 เพื่อศึกษารูปแบบการพัฒนาชุมชนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงตามบริบทของวัดโป่งคำ

1.3.2 เพื่อวิเคราะห์ความสำเร็จของการพัฒนาชุมชนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงตามบริบทของวัดโป่งคำ

1.3.3 เพื่อนำเสนอรูปแบบการพัฒนาชุมชนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่เหมาะสม สำหรับการเป็นศูนย์การเรียนรู้ของคนในชุมชน

1.4 ขอบเขตการวิจัย

ขอบเขตของโครงการวิจัย ประกอบด้วยด้านเนื้อหา พื้นที่การศึกษา และระยะเวลา ดังนี้

1.4.1 ด้านเนื้อหา ประกอบด้วยแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง แนวคิด เศรษฐศาสตร์เชิงพุทธ เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

1.4.2 ด้านพื้นที่การศึกษา ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ได้กำหนดพื้นที่การศึกษา ได้แก่วัดโป่งคำ ต.คู่งษ์ อ.สันติสุข จ.น่าน

1.4.3 ด้านระยะเวลา 18 เดือน (คือตั้งแต่วันที่ 17 กันยายน 2563 - 28 กุมภาพันธ์ 2565)

1.5 สมมติฐานการวิจัย

1.5.1 การพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง จะดำเนินการเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ถ้ามีผู้นำที่มีศักยภาพ การมีส่วนร่วมของคนในชุมชน การฝึกฝนอบรม การสร้างเครือข่าย และการช่วยเหลือสนับสนุนจากภายนอก

1.5.2 ถ้ารูปแบบการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของวัดหรือชุมชนใด ดำเนินไปตามหลักทางสายกลาง 3 ท่วง คือ พอประมาณ มีเหตุผล มีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี และ 2 เงื่อนไข คือมีความรู้และมีคุณธรรม รูปแบบและกระบวนการพัฒนาของวัดหรือชุมชนนั้น จัดเป็นการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงอย่างถูกต้องครบถ้วน

1.6 นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย

รูปแบบ (Model) หมายถึง ลักษณะ หรือแนวทางที่ได้มาตรฐาน ที่ยอมรับกันอย่างกว้างขวาง ซึ่งกำหนดขึ้นร่วมกันระหว่างผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในชุมชน หรือสังคม

การพัฒนา (Development) หมายถึง การเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้นกว่าเดิม อย่างมีระบบ มีการวางแผนไว้อย่างชัดเจน โดยคนในชุมชนได้ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมรับผิดชอบ ร่วมตัดสินใจและร่วมรับผลประโยชน์ร่วมกัน

ชุมชน (Community) หมายถึง หมู่ชนหรือกลุ่มคนที่อยู่รวมกันเป็นสังคมขนาดเล็ก อาศัยอยู่ในอาณาบริเวณเดียวกัน ในที่นี้หมายถึงชุมชนบ้านโป่งคำ ต.ดู่พงษ์ อ.สันติสุข จ.น่าน

วัด (Temple, Wat) หมายถึง ศาสนสถานในทางพระพุทธศาสนา ที่จัดตั้งขึ้นอย่างถูกต้องตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ ในที่นี้หมายถึง วัดโป่งคำ ต.ดู่พงษ์ อ.สันติสุข จ.น่าน

ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (the Philosophy of the Sufficiency Economy) หมายถึง หลักการว่าด้วยการดำเนินชีวิตของคนในสังคมตามหลักทางสายกลาง ที่ประกอบด้วย 3 ห่วง คือ ความพอประมาณ ความมีเหตุผล การมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี และ 2 เงื่อนไข คือ การมีความรู้และการมีคุณธรรม ที่เน้นการพึ่งพาตนเองในระดับครอบครัว ชุมชนและสังคม

1.7 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1.7.1 ได้องค์ความรู้เกี่ยวกับรูปแบบและกระบวนการการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่ดำเนินการโดยวัดโป่งคำได้อย่างถูกต้อง ซึ่งสามารถใช้เป็นต้นแบบในการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและเป็นศึกษาดูงานของคนในท้องถิ่นใกล้เคียงได้

1.7.2 เป็นแหล่งบริการเรียนรู้เกี่ยวกับการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่ดำเนินการโดยวัดโป่งคำต่อคนในชุมชน หมู่บ้าน เจ้าหน้าที่ของหน่วยงานราชการและเอกชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

1.7.3 เป็นประโยชน์ต่อการเกษตรกร และกลุ่มเกษตรกร ในการพัฒนา และการประกอบอาชีพ เพื่อยกระดับสถานะทางเศรษฐกิจของตนเองและครอบครัวตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

1.7.4 เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนา และปรับเปลี่ยนวิถีคิดและวิถีการผลิตภาคเกษตรกรรมของคนในชนบทโดยรวม และสามารถใช้เป็นต้นแบบในการพัฒนาร่วมกันระหว่างวัดและชุมชนได้ ในด้านการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมได้

บทที่ 2

การทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

2.1 ความหมาย “ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง”

ความหมายของคำว่า “เศรษฐกิจพอเพียง” ตามที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 9 ได้พระราชทานไว้ ตรงกับศัพท์ภาษาอังกฤษว่า “Sufficiency Economy” ดังที่มีพระราชดำรัสอธิบายความหมายนี้ไว้อย่างชัดเจนในวโรกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา เมื่อวันที่ 23 ธันวาคม พ.ศ. 2542 ว่า

เศรษฐกิจพอเพียง แปลว่า *Sufficiency Economy*...คำว่า *Sufficiency Economy* ไม่มีในตำราเศรษฐกิจ จะมีได้อย่างไร เพราะว่าเป็นทฤษฎีใหม่... *Sufficiency Economy* นั้น ไม่มีในตำรา เพราะหมายความว่าเรามีความคิดใหม่...และโดยที่ท่านผู้เชี่ยวชาญสนใจ ก็หมายความว่าเราก็สามารถที่จะไปปรับปรุง หรือไปใช้หลักการเพื่อที่จะให้เศรษฐกิจของประเทศและของโลกพัฒนาดีขึ้น⁸

ความหมายของคำว่า “ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” เกิดขึ้น เมื่อสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ได้เชิญผู้ทรงคุณวุฒิในด้านเศรษฐศาสตร์และสาขาอื่นๆ เพื่อพิจารณาความหมายที่แท้จริงของเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริ โดยได้จัดทำบทความเรื่อง “ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” และได้นำความกราบบังคมทูลพระกรุณาขอพระราชวินิจฉัยเมื่อวันที่ 22 ตุลาคม พ.ศ. 2542 โดยได้ทรงพระกรุณาปรับปรุงแก้ไขพระราชทานและโปรดเกล้าฯ พระบรมราชานุญาตให้เผยแพร่ เมื่อวันที่ 21 พฤศจิกายน พ.ศ. 2542 เพื่อเป็นแนวทางปฏิบัติของทุกฝ่ายและประชาชนทั่วไป ดังนี้

เศรษฐกิจพอเพียง เป็นปรัชญาชี้ถึงแนวทางการดำรงอยู่และปฏิบัติตนของประชาชนในทุกระดับ ตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับชุมชน จนถึงระดับรัฐ ทั้งในการพัฒนาและบริหารประเทศให้ดำเนินไปในทางสายกลาง โดยเฉพาะการพัฒนาเศรษฐกิจ เพื่อให้ก้าวทันต่อโลกยุคโลกาภิวัตน์ ความพอเพียงหมายถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุผล รวมถึงความจำเป็นที่จะต้องมีระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีพอสมควรต่อการมีผลกระทบใดๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอกและภายใน ทั้งนี้ต้องอาศัยความรอบรู้ ความรอบคอบ และความระมัดระวังอย่างยิ่งในการนำวิชาการต่างๆ มาใช้ในการวางแผนและการดำเนินการทุกขั้นตอน และขณะเดียวกันจะต้องเสริมสร้างพื้นฐานจิตใจของคนในชาติ โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ของรัฐ นักทฤษฎีและนักธุรกิจในทุกระดับให้มีสำนึกในคุณธรรม ความซื่อสัตย์สุจริต และให้มีความรอบรู้ที่เหมาะสม ดำเนินชีวิตด้วยความอดทน ความเพียร มีสติ ปัญญาและความ

⁸ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, “เศรษฐกิจพอเพียงคืออะไร”, (กรุงเทพมหานคร : คณะอนุกรรมการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2542), หน้า 6.

รอบคอบ เพื่อให้สมดุลและพร้อมต่อการรองรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและกว้างขวางทั้งด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมจากโลกภายนอกได้เป็นอย่างดี⁹

จากคำอธิบายนี้ สามารถสรุปความหมายของคำว่า “ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” หมายถึง ปรัชญาแห่งการดำเนินชีวิตและการพัฒนาของคนในทุกระดับของสังคม มีหลักการสำคัญ 3 ประการ หรือเรียกว่า 3 ห่วง ได้แก่ ความพอประมาณ ความมีเหตุผล การมีภูมิคุ้มกัน และเงื่อนไข 2 ประการ ได้แก่ ความรู้ และคุณธรรม เพื่อให้เกิดความสมดุลและพร้อมต่อการรองรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและกว้างขวางทั้งด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรม

2.2 หลักการปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

หลักการปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ประกอบด้วยหลักการ 3 หรือ 3 ห่วง คือความพอประมาณ ความมีเหตุผล การมีภูมิคุ้มกัน และเงื่อนไข 2 อย่าง คือความรู้และคุณธรรม¹⁰ สามารถสรุปได้ ตามองค์ประกอบปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 5 ส่วน ดังนี้

1. กรอบแนวคิด เป็นปรัชญาที่ชี้แนะแนวทางการดำรงอยู่และปฏิบัติตนในทางที่ควรจะเป็น โดยมีพื้นฐานมาจากวิถีชีวิตดั้งเดิมของสังคมไทย สามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้ตลอดเวลา เป็นการมองโลกเชิงระบบที่มีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา มุ่งเน้นการรอดพ้นจากภัยและวิกฤต เพื่อความมั่นคงและความยั่งยืนของการพัฒนา

2. คุณลักษณะ เศรษฐกิจพอเพียงสามารถนำมาประยุกต์ใช้กับการปฏิบัติตนได้ในทุกระดับโดยเน้นการปฏิบัติทางสายกลาง และการพัฒนาอย่างเป็นขั้นตอน

3. คำนิยาม ความพอเพียงจะต้องประกอบด้วย 3 คุณลักษณะพร้อม ๆ กัน ดังนี้

ความพอประมาณ หมายถึงความพอดี ที่ไม่น้อยเกินไปและไม่มากเกินไป โดยไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น เช่น การผลิตและการบริโภคที่อยู่ในระดับพอประมาณ

ความมีเหตุผล หมายถึง การตัดสินใจเกี่ยวกับความพอเพียงนั้น จะต้องเป็นไปอย่างมีเหตุผล โดยพิจารณาเหตุปัจจัยที่เกี่ยวข้องตลอดจนการคำนึงถึงผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการกระทำแต่ละกิจกรรมอย่างรอบคอบ

การมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว หมายถึง การเตรียมตัวให้พร้อมรับผลกระทบและการเปลี่ยนแปลงในด้านต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้น โดยคำนึงถึงความเป็นไปของสถานการณ์ทั้งหลาย ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคตทั้งใกล้และไกล

⁹ สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (สำนักงาน กปร.), เศรษฐกิจพอเพียง ปรัชญาชี้ถึงแนวทางการดำรงชีวิต, (กรุงเทพมหานคร: สำนักนายกรัฐมนตรี, 2550), หน้า 5.

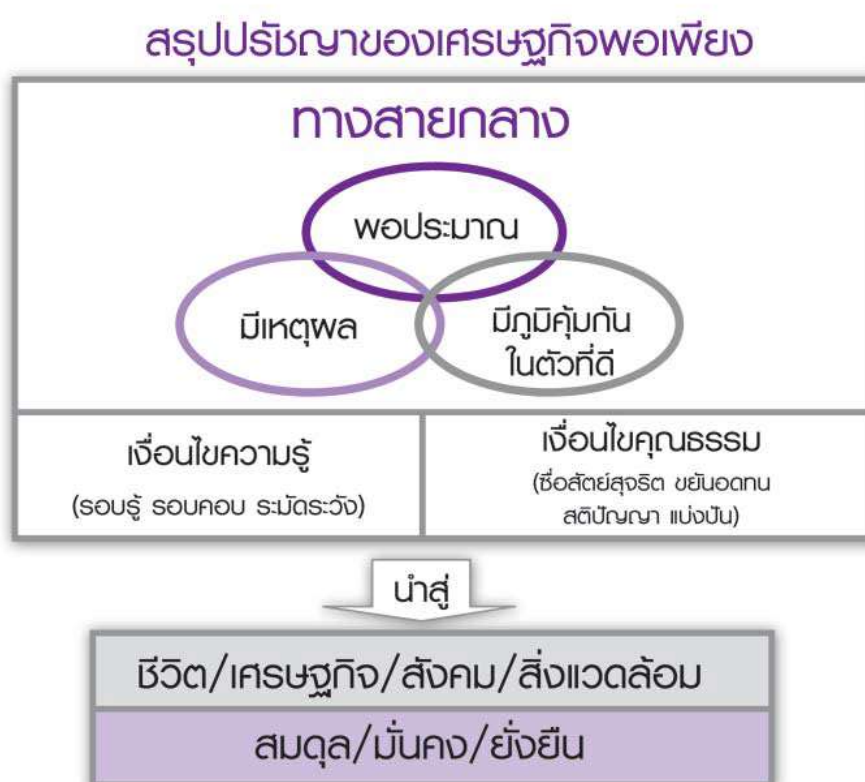
¹⁰ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, เศรษฐกิจพอเพียงคืออะไร, (กรุงเทพมหานคร: คณะอนุกรรมการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2542), หน้า 12 – 14.

4. **เงื่อนไข** การตัดสินใจและการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ให้อยู่ในระดับพอเพียงนั้นจะต้องอาศัยทั้งความรู้ และคุณธรรมเป็นพื้นฐาน กล่าวคือ

เงื่อนไขความรู้ ประกอบด้วยความรู้เกี่ยวกับวิชาการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องอย่างรอบด้าน ความรอบคอบที่จะนำความรู้เหล่านั้นมาพิจารณาให้เชื่อมโยงกัน เพื่อประกอบการวางแผน และความระมัดระวังในขั้นปฏิบัติ

เงื่อนไขคุณธรรม ที่จะต้องเสริมสร้างให้มีขึ้นประกอบด้วย การมีความตระหนักในคุณธรรม มีความซื่อสัตย์สุจริตและมีความอดทน มีความเพียรใช้สติปัญญาในการดำเนินชีวิต

5. **แนวทางปฏิบัติ/ผลที่คาดว่าจะได้รับ** จากการนำปรัชญาพอเพียงมาประยุกต์ใช้ คือการพัฒนาที่สมดุลและยั่งยืน พร้อมรับต่อการเปลี่ยนแปลงในทุกด้านทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อมและเทคโนโลยี

ภาพที่ 2.2.2 สรุปปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

จากเงื่อนไขที่ประกอบด้วยความรู้ และคุณธรรม ทำให้เห็นว่า ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มิได้เป็นปรัชญาที่เชิงปัจเจกบุคคล แต่เป็นปรัชญาที่เน้นให้ความสำคัญแก่กลุ่ม องค์กร และความเข้มแข็งทั้งในระดับครัวเรือนและองค์กรหรือสถาบันด้วย เพราะการที่บุคคลในสังคมจะมีความรู้ มีคุณธรรมได้นั้น จะต้องอาศัยการขัดเกลา การอบรมจากสถาบันที่มีอยู่ในสังคมไม่ว่าจะเป็น ครอบครัว วัด โรงเรียนหรือหน่วยงานอื่น ๆ ที่ทำหน้าที่ให้ความรู้ทางวิชาการแก่คนในชุมชนในด้านการประกอบอาชีพ การรวมกลุ่มหรือการเชื่อมโยงกับองค์กร บริษัทเอกชนภายนอก ซึ่งจะมีผลต่อการพัฒนาสังคมและประเทศชาติอย่างยั่งยืนด้วย

บทบาทของภาครัฐบาล ได้ดำเนินการด้วยการกำหนดแผนงานและยุทธศาสตร์ในการผลักดันเป้าหมายของการพัฒนาอย่างยั่งยืนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยมีแนวคิดพื้นฐานและยุทธศาสตร์ในการขับเคลื่อนการพัฒนาตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของภาครัฐ 5 ประการ¹¹ คือ

1) **หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง** คือการมีภูมิคุ้มกัน พร้อมรับการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรม และความสมดุลในชีวิต ครอบครัว ชุมชน และประเทศ

2) **การพัฒนาเชิงพื้นที่ (area-based approach)** คือการบริหารจัดการที่ลงไปทำกระบวนการในพื้นที่เป้าหมาย การสร้างกระบวนการเรียนรู้ของทุกหน่วยงาน และชุมชนให้ “ระเบิดจากข้างใน” ร่วมกันเรียนรู้และสร้างความเข้าใจในสาเหตุของปัญหา และหาแนวทางแก้ด้วยตนเองก่อน

3) การ **“ทำตามลำดับขั้น”** คือการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานทางธรรมชาติ ได้แก่การปรับปรุงแหล่งน้ำ ดิน ปัจจัยการผลิตด้านการประกอบอาชีพ และการบริหารจัดการ ในลักษณะกลุ่ม/กองทุน โดยจัดสรรให้ทั่วถึงเป็นธรรม เริ่มจากความพอเพียง ดังนี้

ระดับครัวเรือน ให้ชาวบ้านมีอาหารกินตลอดปี ลดรายจ่าย ไม้กู่หนี้ยืมสิน เพิ่มการสร้างรายได้ภาคเกษตร ได้แก่ พืชหลังนา ประมง ปศุสัตว์ และนอกภาคเกษตร ได้แก่หัตถกรรม

ระดับชุมชน รวมกลุ่มและแบ่งปันการใช้ทรัพยากรร่วมกัน เพื่อลดต้นทุนการผลิต สร้างรายได้

ระดับพื้นที่และภูมิภาค ศูนย์กลางวิสาหกิจชุมชน เห็นแผนการผลิต การแปรรูปและการตลาด ระบบการขนส่ง เพื่อสนับสนุนระบบการผลิตระดับครัวเรือนและชุมชน (Supply chain)

ระดับประเทศ กำหนดเป็นนโยบาย ระเบียบกฎหมายเพื่อเอื้อต่อการทำงาน การกำกับดูแล การสนับสนุนงบประมาณ ตลอดจนโครงสร้างพื้นฐานให้สอดคล้องกับความต้องการของเครือข่ายในแต่ละภูมิภาค

4) **บูรณาการสนับสนุนจากหน่วยงานราชการและภาคส่วนอื่น** การร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมลงมือปฏิบัติ โดยการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน ทั้งภาครัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ภาคประชาชน ภาคเอกชน ...

5) **การจัดการความรู้และพัฒนาคน** มีหมวดหมู่การจัดเก็บฐานข้อมูลและความรู้ ประกอบด้วย อาชีพ ปัจจัยการผลิต ทรัพยากร โครงสร้างพื้นฐานการผลิต การบริหารจัดการ...

จากแนวคิดพื้นฐาน 5 ประการ ได้กำหนดยุทธศาสตร์บูรณาการขับเคลื่อนการพัฒนาตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (พ.ศ. 2557-2560) มีจำนวน 7 ยุทธศาสตร์ ประกอบด้วย ยุทธศาสตร์ที่ 1 ส่งเสริมการขับเคลื่อนการพัฒนาตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในภาคการเกษตรและชนบท ยุทธศาสตร์ที่ 2 ส่งเสริมการขับเคลื่อนการพัฒนาตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในภาคการศึกษา ยุทธศาสตร์ที่ 3 ส่งเสริมการขับเคลื่อนการพัฒนาตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในภาคธุรกิจ บริการ การท่องเที่ยว อุตสาหกรรม และผู้ประกอบการรายย่อย ยุทธศาสตร์ที่ 4 ส่งเสริมการขับเคลื่อนการพัฒนาตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านการ

¹¹ แผนยุทธศาสตร์การบูรณาการการขับเคลื่อนการพัฒนาตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (พ.ศ. 2557-2560), (กรุงเทพมหานคร : สำนักงานปลัดนายกรัฐมนตรี สำนักงานขับเคลื่อนการพัฒนาตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง, 2557), หน้า 2-3.

ต่างประเทศ ยุทธศาสตร์ที่ 5 เพิ่มบทบาทการประชาสัมพันธ์ในเชิงรุก เพื่อเผยแพร่หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่สาธารณชนในวงกว้าง ยุทธศาสตร์ที่ 6 การพัฒนาตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านความมั่นคง ยุทธศาสตร์ที่ 7 สร้างกลไกการบริหารจัดการ ในการขับเคลื่อนหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปสู่ภาคปฏิบัติให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด¹² เพื่อให้หน่วยงานต่างๆ สามารถแปลงยุทธศาสตร์สู่ภาคปฏิบัติได้อย่างเป็นรูปธรรม และเกิดประโยชน์สูงสุดแก่ประเทศชาติและประชาชนอย่างยั่งยืน ตามวัตถุประสงค์ของการกำหนดยุทธศาสตร์บูรณาการขับเคลื่อนการพัฒนาที่กำหนดไว้ 2 ประการ¹³ ได้แก่

1) เพื่อสร้างกลไกการบริหารจัดการในการขับเคลื่อนการพัฒนาตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ได้แก่ การวางแผน การอำนวยการ การควบคุม ประสานติดตามและประเมินผลให้เกิดประสิทธิภาพ

2) เพื่อบูรณาการการขับเคลื่อนการพัฒนาตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของทุกภาคส่วนในทุกด้านให้เป็นไปในทิศทางและเป้าหมายเดียวกัน ให้ประชาชนในพื้นที่ได้รับประโยชน์ของการพัฒนาที่มีคุณภาพและยั่งยืน

2.3 แนวคิดเศรษฐศาสตร์เชิงพุทธ

2.3.1 ความหมาย

เศรษฐศาสตร์เชิงพุทธ (Buddhist Economics) หมายถึง ระบบเศรษฐกิจที่นำเอาหลักการ หรือ หลักธรรมในทางพระพุทธศาสนาอธิบายหรือประยุกต์ใช้ในระบบเศรษฐกิจสมัยใหม่ เศรษฐศาสตร์เชิงพุทธให้ความสำคัญกับหลักทางสายกลาง คือความพอประมาณ ความถูกต้อง ความพอดี ความดีงามในการประกอบอาชีพที่เป็นสัมมาอาชีพ ที่เรียกว่า มัชฌิมาปฏิปทา ลักษณะของเศรษฐศาสตร์เชิงพุทธ เรียกอีกอย่างหนึ่งว่า “เศรษฐศาสตร์มัชฌิมา” ตามทรรศนะของพระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต) ที่อธิบายความหมายไว้ในหนังสือ เศรษฐศาสตร์แนวพุทธ¹⁴ ที่ให้ความสำคัญต่อความรู้จักประมาณในการบริโภค ซึ่งตรงกับภาษาบาลีว่า โภชนมตตถนุตา หรือ มตตถนุตา จ ภาตตสมิ แปลว่า ความรู้จักประมาณในการบริโภค หรือความพอดีในการบริโภคนั่นเอง แสดงให้เห็นว่า เศรษฐศาสตร์เชิงพุทธ ให้ความสำคัญต่อความถูกต้อง ความพอดี ความพอประมาณ ในการผลิตและการบริโภค

อภิชัย พันธเสน ได้อธิบายความหมายของ “พุทธเศรษฐศาสตร์” ไว้ว่า หมายถึงการนำคำสอนของพระพุทธเจ้ามาประยุกต์เข้ากับแนวคิดในวิชาเศรษฐศาสตร์ที่พัฒนาขึ้นมาจากอารยธรรมตะวันตก...เป็นการทำความเข้าใจเกี่ยวกับสภาวะความเป็นจริงของตัวมนุษย์ และความสัมพันธ์ของมนุษย์กับธรรมชาติ ซึ่งเป็นมุมมองที่แตกต่างจากวิชาเศรษฐศาสตร์ที่พัฒนาจากตะวันตก...¹⁵

¹² เรื่องเดียวกัน, หน้า 3-4.

¹³ เรื่องเดียวกัน, หน้า 7.

¹⁴ พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต), เศรษฐศาสตร์แนวพุทธ, (กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิโกมลคีมทอง, 2548), หน้า 46 - 47.

¹⁵ อภิชัย พันธเสน, พุทธเศรษฐศาสตร์ : วิวัฒนาการ ทฤษฎี และการประยุกต์กับเศรษฐศาสตร์สาขาต่างๆ, พิมพ์ครั้งที่ 3, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์อมรินทร์, 2547), หน้า 3.

ถ้าพิจารณาตามกรอบของวิชาเศรษฐศาสตร์...ก็อาจนิยามวิชา **พุทธเศรษฐศาสตร์** ได้ว่า

เป็นวิชาที่ว่าด้วยการดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจ

ที่จะทำให้ปัจเจกบุคคลและสังคมบรรลุซึ่งความดีสุดจากการมีชีวิตอยู่

ในโลกทางวัตถุภายใต้เงื่อนไขของการมีทรัพยากรที่จำกัด¹⁶

นอกจากนี้ อภิชัย พันธเสน ยังได้ตั้งข้อสังเกตถึงความแตกต่างที่สำคัญระหว่างเศรษฐศาสตร์กระแสหลักกับพุทธเศรษฐศาสตร์ว่า

...แทนที่จะเน้นประเด็นผลประโยชน์ส่วนตน (Self-interest) ควรหันไปเน้นประเด็นอนัตตา หรือความไม่มีตัวตนแทน และแทนที่จะเน้นความฉลาด (intelligence) ควรจะไปเน้นปัญญาแทน ซึ่งสามารถสร้างด้วยกระบวนการไตรสิกขา และในที่สุด จุดยืนสุดท้ายอยู่ที่เป้าหมายของการมีความสุขจากภาวะนิพพาน แทนที่จะหยุดเพียงแค่อารมณ์สุข ซึ่งก่อให้เกิดทุกข์...¹⁷

และได้กล่าวถึงเศรษฐกิจพอเพียงในฐานะเป็นส่วนสำคัญของพุทธเศรษฐศาสตร์ ไว้อย่างชัดเจนว่า

...เศรษฐกิจพอเพียงที่เน้นความประมาณ เน้นความพอสมควรนั้นมิใช่ความคิดจากคำสอนของ ในข้อที่เรียกมัชฌิมาปฏิปทาหรือรู้จักกันโดยทั่วไปว่า “ทางสายกลาง” มีเหตุผล หมายถึง ชื่อตรง ไมโลภ และไม่เบียดเบียนผู้อื่น ซึ่งต่างกับเหตุผลในเศรษฐศาสตร์ตะวันตก นั่นก็คือการที่มนุษย์มุ่งที่จะแสวงหาประโยชน์ให้ตนเองเป็นหลักเป็นสิ่งที่ชอบด้วยเหตุผล...

ส่วนเป้าหมายของการผลิตและการบริโภคในพุทธเศรษฐศาสตร์ต้องการที่จะทำให้ระบบทั้งระบบดำเนินต่อเนื่องไปในลักษณะที่ยั่งยืน (Sustainable)...

เศรษฐกิจพอเพียง (Sufficiency economy) ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวในเนื้อก็คือ “พุทธเศรษฐศาสตร์” และเป็นพุทธเศรษฐศาสตร์ที่ง่ายต่อการอธิบายให้ประชาชนชาวไทยเข้าใจได้ เนื่องจากส่วนใหญ่มีพื้นฐานวัฒนธรรมที่มีรากฐานจากพุทธศาสนาอยู่แล้วนั่นเอง พระองค์จึงทรงเลือกแนวคิดดังกล่าวเพื่อถ่ายทอดการสื่อสารกับพสกนิกรของพระองค์ แต่ที่ไม่เน้นว่าเป็นพุทธเศรษฐศาสตร์ เพราะพระองค์เป็นองค์อัครศาสนูปถัมภก...การใช้คำว่า เศรษฐกิจพอเพียง จึงเป็นคำกลางที่สามารถเข้าใจและยอมรับได้สำหรับศาสนาในทุกศาสนา¹⁸

จะเห็นได้ว่า อภิชัย พันธเสน ให้ความสำคัญต่อหลักการของเศรษฐกิจพอเพียงในฐานะเป็นส่วนสำคัญของพุทธเศรษฐศาสตร์ที่มีความสัมพันธ์สอดคล้องกัน คือ ความพอประมาณ หรือทางสายกลาง และ ความมีเหตุผล ซึ่งได้แก่เงื่อนไขความรู้และคุณธรรม คือความชื่อตรง ความไมโลภ และการไม่เบียดเบียนผู้อื่น ที่สอดคล้องกับหลักการและเงื่อนไขของปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

¹⁶ เรื่องเดียวกัน, หน้า 5.

¹⁷ เรื่องเดียวกัน, หน้า 474.

¹⁸ เรื่องเดียวกัน, หน้า 541-542.

ส่วน อี.เอฟ. ชูมาเกอร์ (E.F. Schumacher) ได้ให้ความหมายไว้ว่า เศรษฐศาสตร์เชิงพุทธ หมายถึง สัมมาอาชีวะ ซึ่งเป็นองค์ประกอบหนึ่งของมรรคมงคล 8¹⁹ นอกจากนี้ เขายังมีมุมมองต่อการทำงานในมิติของ พระพุทธศาสนาว่า มีอยู่ 3 ประเด็น ได้แก่ 1) การพัฒนาความสามารถของมนุษย์ตามความถนัด 2) การส่งเสริมให้มนุษย์สามารถเอาชนะอดีต ผ่านการทำงานร่วมกับผู้อื่น 3) การผลิตสินค้าและบริการที่เพียงพอต่อการดำรงชีวิต²⁰ เขากล่าวสรุปไว้ในตอนท้ายว่า แม้แต่คนที่เชื่อในเรื่องการพัฒนาทางเศรษฐกิจสำคัญกว่าการพัฒนา ด้านจิตวิญญาณและศาสนา ก็ควรจะสนใจศึกษาเศรษฐศาสตร์เชิงพุทธนี้ด้วย เพราะมันไม่ใช่การเลือกระหว่าง การเติบโตแบบสมัยใหม่หรือแบบดั้งเดิม แต่เป็นการตั้งคำถามว่า วิธีหรือแนวทางใดที่ถูกต้องและเหมาะสมในการพัฒนาเศรษฐกิจระหว่างวัตถุนิยมสุดโต่งกับอนุรักษนิยมสุดโต่ง โดยเขาเสนอว่า การเลี้ยงชีพอย่างถูกต้อง (สัมมาอาชีวะ) นั้นเอง

กล่าวโดยสรุป เศรษฐศาสตร์เชิงพุทธ หมายถึง แนวคิด หลักการและระบบเศรษฐกิจที่มีหลักธรรม ในทางพระพุทธศาสนาเป็นฐานรองรับในการดำเนินการด้านเศรษฐกิจ ตั้งแต่การผลิต การจัดการผลผลิต การจำหน่าย และการบริโภค ที่เป็นทางสายกลาง คือพอประมาณ พอดี ถูกต้อง ชอบธรรม และไม่สุดโต่งไปด้านใด ด้านหนึ่ง เป็นหลักเศรษฐศาสตร์แบบมัชฌิมาปฏิบัติ ที่ดำเนินตามหลักของอริยมรรค 8 ประการ โดยเฉพาะข้อ สัมมาอาชีวะ การประกอบอาชีพที่ถูกต้อง โดยชอบธรรม โดยสุจริต ไม่เบียดเบียนตนเอง และผู้อื่น

2.3.2 หลักการ

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต) ได้กล่าวถึงลักษณะสำคัญของเศรษฐศาสตร์เชิงพุทธ หรือแนว พุทธไว้ 2 ประการ²¹ ได้แก่

ประการแรก เศรษฐศาสตร์มัชฌิมา : การได้คุณภาพชีวิต หมายถึงการบรรจบกันระหว่างความพอดี ความพอประมาณในการบริโภค ตามหลักการในทางพระพุทธศาสนา และความพึงพอใจในการบริโภคตามหลัก เศรษฐศาสตร์กระแสหลัก เพราะตามหลักการในทางพระพุทธศาสนา ให้ความสำคัญต่อการรู้จักประมาณ คือ ความพอดีในการบริโภค ภาษาบาลีเรียกว่า มตตถนุตา ตามหลักในโอวาทปาฏิโมกข์และหลักสัปปุริสธรรม และ ในการบริโภคต้องพิจารณาถึงวัตถุประสงค์หรือประโยชน์ของการบริโภคที่ถูกต้อง ด้วยการพิจารณาตาม หลักการของตังขณิกปัจจเวกขณะ (การพิจารณาในขณะที่บริโภคปัจจัย 4) ว่ามิใช่เพื่อความสนุกสนาน มิใช่เพื่อ ลุ่มหลง มัวเมา หรือเพื่อความโก้หรู แต่เพื่อความตั้งอยู่ได้ของกาย เพื่อให้ชีวิตดำเนินไปได้ เพื่อกำจัดทุกข์เวทนา เก่า เพื่อป้องกันเวทนาใหม่ เพื่อเกื้อหนุนชีวิตอันประเสริฐ เพื่อความเป็นอยู่ผาสุก นี่คือการพอดี ความ พอประมาณ ซึ่งเป็นจุดมุ่งหมายของการบริโภคตามหลักการในทางพระพุทธศาสนา ที่เป็นเศรษฐศาสตร์ มัชฌิมา คือเศรษฐศาสตร์ทางสายกลางที่เป็นไปเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของปัจเจกบุคคลและคนในสังคม

ประการที่สอง เศรษฐศาสตร์มัชฌิมา : ไม่เบียดเบียนตน ไม่เบียดเบียนผู้อื่น ไม่ได้หมายถึงการไม่ เบียดเบียนมนุษย์เท่านั้น แต่หมายถึงการไม่เบียดเบียนสิ่งมีชีวิตทั้งหลาย รวมทั้งมนุษย์ ธรรมชาติและสังคม ใน

¹⁹ E.F. Schumacher, *Small is Beautiful: A Study of Economics as if People Mattered*, (London: Blond and Briggs, 1966), p. 32.

²⁰ Ibid, p. 33.

²¹ พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต), *เศรษฐศาสตร์แนวพุทธ*, หน้า 46 – 53.

ระบบนิเวศวิทยาด้วย ดังนั้น เศรษฐศาสตร์เชิงพุทธ จึงเน้นการไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่นในสังคม และระบบนิเวศวิทยา โดยมุ่งเน้นให้มนุษย์ ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมสามารถดำรงอยู่ร่วมกันได้อย่างพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน และเศรษฐศาสตร์ในทัศนะของพระพุทธศาสนาถือว่า “กิจกรรมทางเศรษฐกิจและผลของมันเป็นเครื่องมือที่ช่วยสนับสนุนมนุษย์ให้มีชีวิตที่ดั่งงามและพัฒนาตนเองและสังคม”²²

หลักการทั่วไปของเศรษฐศาสตร์เชิงพุทธ สามารถสรุปได้ 5 ประการ²³ ประกอบด้วย

1) การบริโภคด้วยปัญญา เป็นการบริโภคด้วยการตระหนักถึงประโยชน์ที่แท้จริงของการบริโภค คือด้วยตระหนักถึงความจริงที่ตนเป็นส่วนหนึ่งในสังคม และตระหนักถึงความสำคัญของชีวิตที่เป็นส่วนหนึ่งของธรรมชาติ โดยเหตุปัจจัยในธรรมชาติที่จะต้องบริโภคเพื่อให้ชีวิตอยู่ได้ ให้ร่างกายแข็งแรง มีสุขภาพดี ปราศจากโรคเบียดเบียน เป็นอยู่อย่างผาสุก มีร่างกายพร้อมที่จะนำไปใช้ในการดำเนินชีวิตที่ดั่งงาม เพราะการบริโภคด้วยปัญญา คือการใช้สินค้าและบริการเพื่อบำบัดความต้องการ เพื่อให้ได้รับความพึงพอใจโดยให้รู้ว่าจะได้คุณภาพชีวิต

2) การไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น หมายถึงการไม่เบียดเบียน ไม่สร้างปัญหา ไม่สร้างความทุกข์หรือความเดือดร้อนให้แก่ตนเองและผู้อื่นในสังคม คำว่า ‘ตน’ หมายถึงชีวิตของตนเองที่เป็นส่วนหนึ่งในธรรมชาติและในสังคม ส่วนคำว่า ‘ผู้อื่น’ หมายถึงหมู่มนุษย์และระบบนิเวศ การไม่เบียดเบียนตนเอง นอกจากจะหมายถึงการไม่ปล่อยตัวให้อดอยากขาดแคลนด้วยปัจจัย 4 อย่าง ยังหมายถึงการละเว้นจากพฤติกรรมทางเศรษฐกิจที่เป็นโทษต่อชีวิตของตนเอง

3) เศรษฐกิจเป็นปัจจัยให้เกิดการสร้างสรรคพัฒนา หมายถึงเศรษฐศาสตร์อันประเสริฐ คือเศรษฐศาสตร์ ที่ไม่ได้ติดอยู่กับความพยายามทำให้เศรษฐกิจพรั่งพร้อมสำหรับสนองการบำรุงบำเรอตนเองของบุคคลบางคนบางกลุ่มเท่านั้น แต่จะมุ่งทำให้เศรษฐกิจพอเพียงที่จะให้ทุกคนพร้อมที่จะก้าวไปสร้างสรรคชีวิตสังคมและโลกที่ดั่งงาม มีความผาสุก เป็นปัจจัยสนับสนุนให้บุคคลได้สร้างสรรคความดั่งงาม และความเจริญแก่สังคมมวลมนุษยชาติ ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมในระบบนิเวศวิทยาได้

4) ความสอดคล้องกับธรรมชาติของมนุษย์ หมายถึงความสอดคล้องระหว่างเศรษฐศาสตร์กับธรรมชาติของมนุษย์ ถึงแม้ว่า ความโลภจะเป็นธรรมชาติอย่างหนึ่งของมนุษย์ แต่มนุษย์มีคุณสมบัติอย่างอื่นอีกที่มีคุณสมบัติตรงกันข้ามกับความโลภ เช่น ความมีเมตตากรุณา ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ความเสียสละ เป็นต้น ซึ่งเป็นธรรมชาติของมนุษย์ที่สามารถใช้พลังสนับสนุนในการศึกษาและพัฒนาตนเองได้ เพราะโดยธรรมชาติของมนุษย์แล้วมีลักษณะพิเศษ คือเป็นสัตว์ที่สามารถฝึกฝน ศึกษา และพัฒนาได้ และการฝึกฝนพัฒนานี้เป็นหน้าที่ของทุกคนในสังคม เป็นหัวใจของการจัดการเกี่ยวกับชีวิตและสังคม การพัฒนาคุณสมบัติของความเป็นมนุษย์คือการพัฒนาคุณภาพคน ซึ่งสัมพันธ์สอดคล้องไปด้วยกันกับการพัฒนาเศรษฐกิจที่เป็นปัจจัยแก่กันและกันระหว่างเศรษฐกิจและธรรมชาติของมนุษย์

5) บูรณาการในระบบสัมพันธ์ของธรรมชาติ หมายถึงทุกสิ่งทุกอย่างดำรงอยู่และดำเนินไปในระบบสัมพันธ์ของธรรมชาติ เศรษฐศาสตร์แนวพุทธ จะต้องหยั่งเห็นปัจจัยการของเศรษฐกิจใน 2 ระดับ ได้แก่ (1)

²² เรื่องเดียวกัน, หน้า 57.

²³ เรื่องเดียวกัน, หน้า 61 - 88.

ความสัมพันธ์เป็นเหตุปัจจัยต่อกันระหว่างเศรษฐกิจกับกิจกรรมต่างๆ ในสังคม เช่น ค่านิยม วัฒนธรรม ศีลธรรม สุขภาวะ การเมือง การศึกษา เป็นต้น (2) ความสัมพันธ์เป็นเหตุปัจจัยต่อกันระหว่างองค์ร่วมใหญ่ทั้ง 3 คือ ชีวิต บุคคล สังคม และสิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจจะต้องเกื้อหนุนให้มนุษย์มีชีวิตที่สุข ดั่งงาม ท่ามกลางธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่รื่นรมย์ ในสังคมที่เกษมศานต์ และเศรษฐศาสตร์จะต้องมองเห็นและสามารถช่วยเกื้อหนุนให้ระบบสัมพันธ์ในระดับต่างๆ ประสานปัจจัยทั้งหลายสู่ความพอดี²⁴

2.3.3 กระบวนการ

กระบวนการของเศรษฐศาสตร์เชิงพุทธ ให้ความสำคัญต่อความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ สังคม และสิ่งแวดล้อม ด้วยเน้นให้มนุษย์แต่ละคนพัฒนาตนเองให้มีศักยภาพความสามารถในการผลิต การบริโภคอย่างชาญฉลาด และร่วมพัฒนาสังคมได้อย่างเหมาะสม กระบวนการจึงเน้นที่การศึกษา การฝึกฝน และการพัฒนาตนเองด้วยกระบวนการที่เรียกว่า ฉันทะ คือความอยากในทางที่สร้างสรรค์ ความอยากที่เป็นฉันทะ คือความอยากที่เป็นกุศล เช่น อยากทำงาน เพราะเห็นว่าการทำงานเป็นการทำให้เกิดผลที่ต้องการ การทำงานเป็นความสุขที่เสร็จไปในตัว การทำงานเป็นสุข เป็นการสร้างสรรค์และแก้ปัญหาเพื่อชีวิตและสังคม การประกอบอาชีพของปัจเจกบุคคลในสังคม ก็เป็นไปตามหลักของสัมมาอาชีพะตามหลักของมรรคมีองค์ 8 ประการ เพื่อให้เกิดความพอดี ความพอประมาณ ความถูกต้อง ดั่งงามตามหลักเศรษฐศาสตร์ทางสายกลาง ดังนั้น กระบวนการของเศรษฐศาสตร์เชิงพุทธ จึงมีกระบวนการประกอบด้วยทางสายกลาง ที่ดั่งงาม ถูกต้อง พอประมาณ และสอดคล้องกับหลักการทั่วไปของเศรษฐศาสตร์เชิงพุทธ คือ การบริโภคด้วยปัญญา การไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น เศรษฐกิจเป็นปัจจัยให้เกิดการสร้างสรรคพัฒนา ความสอดคล้องกับธรรมชาติของมนุษย์ และบูรณาการในระบบสัมพันธ์ของธรรมชาติ

ตารางที่ 2.3 : สังเคราะห์แนวคิดเศรษฐศาสตร์เชิงพุทธเข้าในหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

ผู้แต่ง	หลักการ 3 ห่วง	2 เงื่อนไข
พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต) (2548)	ห่วงที่ 1 ความพอประมาณ- ความรู้จักประมาณในการบริโภค หรือ ความพอดีในการบริโภคนั่นเอง หรือ ตรงกับหลักที่เรียกว่าเศรษฐศาสตร์ มัชฌิมา หรือระบบเศรษฐกิจที่เป็นทาง สายกลาง	เงื่อนไขที่ 1 ความรู้ การพัฒนาตนเองให้มีศักยภาพ ความสามารถในการผลิต การ บริโภคอย่างชาญฉลาด และร่วม พัฒนาสังคมได้อย่างเหมาะสม กระบวนการจึงเน้นที่การศึกษา การ ฝึกฝน และการพัฒนาตนเองด้วย
	ห่วงที่ 2 มีเหตุผล การบริโภคด้วยปัญญา ห่วงที่ 3 มีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี	กระบวนการที่เรียกว่า ฉันทะ คือ ความอยากในทางที่สร้างสรรค์ ความอยากที่เป็นฉันทะ คือความ อยากที่เป็นกุศล เช่น อยากทำงาน

²⁴ เรื่องเดียวกัน, หน้า 88.

ผู้แต่ง	หลักการ 3 ห่วง	2 เงื่อนไข
	<p>เศรษฐกิจเป็นปัจจัยให้เกิดการสร้างสรรคพัฒนา ความสอดคล้องกับธรรมชาติของมนุษย์ และบูรณาการในระบบสัมพันธ์ของธรรมชาติ</p>	<p>เพราะเห็นว่าการทำงานเป็นการทำให้เกิดผลที่ต้องการเงื่อนไขที่ 2</p> <p>คุณธรรม</p> <p>สัมมาอาชีวะตามมรรคมีองค์ 8</p> <p>การมีอิทธิบาท 4 คือฉันทะ วิริยะจิตตะ และวิมังสา ในการผลิตแลการทำงานอย่างอื่น</p>
<p>อภิชัย พันธเสน (2547)</p>	<p>ห่วงที่ 1 ความพอประมาณ</p> <p>ทางสายกลาง</p> <p>การบริโภคอย่างเหมาะสม</p> <p>ห่วงที่ 2 มีเหตุผล</p> <p>การใช้ปัญญา หรือความสามารถในการไตร่ตรอง วิเคราะห์แยกแยะปัญหา สิ่งจำเป็นสำหรับสังคมเพื่อหลุดจากภาวะวิกฤต</p> <p>ห่วงที่ 3 มีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี</p> <p>การเข้าใจในหลักพุทธเศรษฐศาสตร์ให้ถูกต้อง</p> <p>การให้ความสำคัญต่อบริโภคอย่างมีประสิทธิภาพ</p>	<p>เงื่อนไขที่ 1 ความรู้</p> <p>การปลูกฝังปัญญา</p> <p>จะต้องปลูกให้ตระหนักถึงธรรมชาติแท้จริงของมนุษย์และกฎธรรมชาติ</p> <p>เกี่ยวกับการไม่มีอยู่ของตัวตนพร้อมกับสิ่งอื่นๆ ด้วย เช่น กฎแห่งอนิจจัง</p> <p>ตามหลักคำสอนของพระพุทธเจ้า</p> <p>เงื่อนไขที่ 2 คุณธรรม</p> <p>ความไม่โลภ</p> <p>ความซื่อตรง</p> <p>การไม่เบียดเบียนผู้อื่น</p>
<p>อี.เอฟ. ชูมาเกอร์ (E.F. Schumacher) (1966)</p>	<p>ห่วงที่ 1 ความพอประมาณ</p> <p>สัมมาอาชีวะ เป็นหนึ่งในอริยมรรคมีองค์ 8 ที่พระพุทธเจ้าทรงตรัสไว้ ซึ่งเป็นสิ่งที่ชัดเจนว่า จะต้องมียุทธวิธีเรียกว่า เศรษฐศาสตร์เชิงพุทธ</p> <p>ห่วงที่ 2 ความมีเหตุผล</p> <p>ไม่เห็นความความขัดแย้งกันระหว่างค่านิยมทางศาสนากับความก้าวหน้าทางเศรษฐกิจ สุขภาพทางจิตวิญญาณ และความเจริญทางวัตถุไม่เป็นปฏิปักษ์กัน ทั้งสองสิ่งโดยธรรมชาติแล้วเป็นพันธมิตรกัน</p>	<p>เงื่อนไขที่ 1 ความรู้</p> <p>การเพิ่มทักษะและพลังของมนุษย์ในการผลิต</p> <p>เงื่อนไขที่ 2 คุณธรรม</p> <p>สัมมาอาชีวะ</p> <p>การไม่ใช้ความรุนแรง</p> <p>การเคารพผู้อื่นและสรรพสัตว์</p> <p>การเคารพธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม</p>

ผู้แต่ง	หลักการ 3 ห่วง	2 เงื่อนไข
	<p>ห่วงที่ 3 มีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี</p> <p>การดำเนินชีวิตที่เรียบง่าย</p> <p>การตระหนักถึงศักดิ์ศรีและเสรีภาพของมนุษย์</p>	

2.4 เอกสารที่เกี่ยวข้อง

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต)²⁵ ได้ให้ความหมายและลักษณะของคำว่า “เศรษฐกิจศาสตร์แนวพุทธ” คือ เศรษฐศาสตร์สายกลางหรือเศรษฐกิจศาสตร์มัชฌิมา ซึ่งสอดคล้องกับหลักพุทธธรรม ที่เรียกว่า มัชฌิมาปฏิปทา เศรษฐศาสตร์แนวพุทธ ถือได้ว่าเป็น สัมมาพัฒนา คือ เป็นไปอย่างถูกต้องและพอดี ส่วนความพอดีนั่น คือ จุดที่คุณภาพชีวิตกับความพึงพอใจมาบรรจบกันนั่นเอง นอกจากนี้เศรษฐกิจศาสตร์แนวพุทธยังได้ให้ความเห็นว่า เศรษฐศาสตร์จะมีความหมายอย่างแท้จริงก็ต่อเมื่อมีส่วนในการพัฒนาศักยภาพของมนุษย์ เพื่อให้มนุษย์มีความสามารถในการดำรงชีวิตที่ดีงาม และมีการพัฒนาทางจิตให้สูงยิ่งขึ้นด้วย มิฉะนั้น เศรษฐศาสตร์จะมีไว้เพื่ออะไร ในส่วนที่เกี่ยวกับความหมายของความ “พอดี” ที่นอกเหนือจากที่ว่าความพอดีคือ จุดที่คุณภาพชีวิตกับความพึงพอใจ มาบรรจบกันแล้ว เศรษฐศาสตร์แนวพุทธ ยังมีหลักที่เรียกว่า โภชเนมตตถนุตา²⁶ ในโอวาทปาติโมกข์ ซึ่งเป็นหัวใจของพระพุทธศาสนา ว่า มตตถนุตา จ ภตตสมิ²⁷ คือความรู้จักประมาณในการบริโภค รู้จักประมาณคือรู้จักพอดี ความพอประมาณคือความพอดี ดังนั้น คำว่า มตตถนุตา คือ ความรู้จักพอดี ซึ่งมีความหมายเดียวกัน ความพอเพียงและความพอดี ในหลักของเศรษฐกิจพอเพียงอันเนื่องมาจากพระราชดำรินั่นเอง อย่างไรก็ตามก็ตინอกเหนือไปจากการรู้จักประมาณ และรู้จักพอดี สำหรับตนเองแล้ว ความพอดีในมัชฌิมานั้น ยังมีความหมายถึงการไม่เบียดเบียนตนเอง และไม่เบียดเบียนผู้อื่น โดยเฉพาะในการบริโภคเท่านั้น หากแต่ยังหมายถึงการไม่เบียดเบียนชีวิตและธรรมชาติทั้งปวง ซึ่งเป็นความสัมพันธ์ที่ยึดโยงกันอยู่เป็นระบบ ที่เรียกว่าระบบนิเวศ (Eco – System) อีกด้วย กล่าวโดยสรุป กิจกรรมทางเศรษฐกิจควรถือเป็นแค่บรรดา คือเป็นวิธีการ (means) มิใช่เป็นจุดหมายสุดท้ายในตัวเอง หากควรเป็นแค่เพียงฐานสนับสนุนกระบวนการพัฒนาตนเองของมนุษย์เพื่อชีวิตที่ดีขึ้นและงดงามขึ้นเท่านั้น

นอกจากนี้ท่านยังให้แนวทางการพัฒนาที่ยั่งยืน ด้วยการเน้นให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบทั้ง 4 อย่างสมดุล ได้แก่ 1) มนุษย์ ในฐานะที่เป็นมนุษย์และเป็นทรัพยากรมนุษย์ ต้องได้รับการพัฒนาให้คุณภาพ เช่น มีสุขภาพดี มีความอดทน มีความรับผิดชอบ มีฝีมือ มีความรู้ความสามารถ มีความ

²⁵ พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), เศรษฐศาสตร์แนวพุทธ, พิมพ์ครั้งที่ 9, (กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิโกมลคีมทอง, 2548), หน้า 46-48.

²⁶ พระไตรปิฎกภาษาบาลี ฉบับมหาจุฬารูป 2500, เล่มที่ 20, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬารูปการณราชวิทยาลัย, 2535), หน้า 90.

²⁷ พระไตรปิฎกภาษาบาลี ฉบับมหาจุฬารูป 2500, เล่มที่ 10, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬารูปการณราชวิทยาลัย, 2535), หน้า 43.

เชี่ยวชาญ เป็นต้น 2) สังคม ระบบต่างๆ ในสังคม ต้องเอื้ออำนวยการพัฒนา เป็นเครื่องมือในการช่วยการให้ กระบวนการพัฒนาในด้านต่างๆ สร้างสรรค์ประโยชน์ให้แก่มนุษย์ สร้างบรรยากาศแห่งการไม่เบียดเบียนและการ พึ่งพาอาศัยช่วยเหลือเกื้อกูลกัน 3) ธรรมชาติ วางท่าที่ต่อธรรมชาติให้ถูกต้อง ให้มีจิตสำนึกรักและหวงแหน ธรรมชาติ ไม่ทำลายธรรมชาติ มีชีวิตอยู่อย่างเกื้อกูลกับธรรมชาติ และ 4) เทคโนโลยี ใช้เทคโนโลยีอย่างมีสติ และโยนิโสมนสิการ ปฏิบัติต่อเทคโนโลยีอย่างถูกต้อง เพื่อเป็นปัจจัยที่เกื้อกูลต่อการพัฒนามนุษย์ยิ่งขึ้น²⁸

อภิชัย พันธเสน²⁹ ได้ให้ทัศนะเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง ในฐานะที่เป็นส่วนสำคัญของพุทธ เศรษฐศาสตร์ว่า หากจะวิเคราะห์ความหมายของเศรษฐกิจพอเพียง (Sufficiency economy) ตามที่ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้ทรงพระราชทานไว้เอง ซึ่งตรงกับความหมายที่แปลความได้ว่า ความ พอประมาณ ซื่อตรง ไม่โลภ และไม่เบียดเบียนผู้อื่น ซึ่งรวมความอยู่ในคำว่า “ความพอประมาณ” และ “ความ มีเหตุผล” คำว่ามีเหตุผลนี้ คือ เหตุผลแบบชาวพุทธ ซึ่งหมายความถึง ความซื่อตรง ความไม่โลภ และความไม่ เบียดเบียนผู้อื่น ซึ่งต่างจากเหตุผลในเศรษฐศาสตร์ตะวันตก ซึ่งถือว่า การแสวงหาผลประโยชน์ให้ตนเองให้ได้ มากที่สุด เป็นสิ่งที่ชอบด้วยเหตุผล อภิชัย พันธเสน (Puntasen, A., Premchuen, S. & Keitdejpunya, P) ยังได้เสนอหลักการและแนวทางการประยุกต์หลักเศรษฐกิจพอเพียงในภาคธุรกิจไว้ 7 ประการ ได้แก่

- 1) ส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีในท้องถิ่น
- 2) ส่งเสริมประสิทธิภาพการผลิต
- 3) ไม่โลภมากและเน้นในระยะสั้นและระยะยาว
- 4) เน้นความซื่อสัตย์สุจริตการดำเนินธุรกิจทุกอย่าง
- 5) เน้นการกระจายความเสี่ยง
- 6) เน้นการลดขนาดการผลิตและความเสี่ยง
- 7) เน้นความรับผิดชอบต่อท้องถิ่น ภูมิภาค ตลาดภายในและระหว่างประเทศ³⁰

อี.เอฟ. ชูมาเกอร์ (E.F. Schumacher)³¹ ได้ศึกษาวิเคราะห์เทียบเคียงแนวคิดหลักของ เศรษฐศาสตร์กระแสหลักกับเศรษฐศาสตร์แนวพุทธไว้อย่างน่าสนใจ ซึ่งต่อมาได้กลายเป็นสดมภ์หลักของ แนวความคิดเรื่องความพอเพียงในการดำรงชีวิตและเศรษฐศาสตร์เชิงจริยธรรม ซึ่งใช้อ้างอิงกันมามากสำหรับ นักเศรษฐศาสตร์ทางเลือกและนักวิชาการหลายสาขา อี.เอฟ.ชูมาเกอร์ ชี้ให้เห็นว่านักเศรษฐศาสตร์กระแส

²⁸ พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต), การพัฒนาที่ยั่งยืน, พิมพ์ครั้งที่ 13, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ มูลนิธิโกลด์คิมทอง, 2556), หน้า 242-249.

²⁹ อภิชัย พันธเสน, พุทธเศรษฐศาสตร์ : วัฒนธรรมการ ทฤษฎี และการประยุกต์กับเศรษฐศาสตร์สาขาต่างๆ, พิมพ์ครั้งที่ 3, (กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์พริ้นติ้ง, 2547), หน้า 541-542..

³⁰ Puntasen, A., Premchuen, S. & Keitdejpunya, P. *Application of the royal thought about the Sufficiency Economy in SMEs*. (Bangkok: Thailand Research Fund, 2003), p. 5.

³¹ E.F. Schumacher, *Small is Beautiful: A Study of Economics as if People Mattered*, (London: Blond and Briggs, 1973), pp. 32-39.

หลักคองยากที่จะเข้าใจแนวความคิดเรื่องความพอเพียงด้วยว่ามีความคุ้นเคยกับความเชื่อที่ว่า มาตรฐานความเป็นอยู่ในชีวิตนั้น ขึ้นอยู่กับโภคทรัพย์และการบริโภคนิยมที่มีมากบริโภคได้มาก ย่อมอยู่ในฐานะที่ดีกว่าผู้ที่บริโภคน้อย แต่ในทางตรงข้ามเศรษฐศาสตร์แนวพุทธมองว่า หลักการนี้ไร้สาระโดยสิ้นเชิง เนื่องจากโภคทรัพย์เป็นเพียงปัจจัยหนึ่งของการดำรงอยู่ของชีวิต เป้าหมายที่สำคัญกว่าคือ การรักษามาตรฐานการดำรงอยู่ที่ดีของชีวิตให้มากที่สุดด้วยการบริโภคให้น้อยที่สุด ยิ่งไปกว่านั้นข้อเทียบเคียงที่น่าสนใจยิ่งอีกประการหนึ่งก็คือ นักวัตถุนิยมสนใจเพียงวัตถุแต่ชาวพุทธสนใจความเป็นอิสระและการหลุดพ้นแต่แม้กระนั้นก็ตามหลักมัชฌิมาปฏิปทาของพระพุทธศาสนา ก็ได้ขัดขวางหรือขัดแย้งกับการพัฒนาทางด้านวัตถุหากเพียงแต่มีให้หลงใหล หรือยึดติดกับความจำเริญและความมั่งคั่ง ซึ่งถือเป็นกิเลสเครื่องเหนี่ยวรั้งความเป็นอิสระและความหลุดพ้นของชีวิต หลักสำคัญและสัจธรรมของเศรษฐศาสตร์แนวพุทธคือ ความธรรมดา ความง่ายที่ไม่สลับซับซ้อน (Simplicity) และความไม่เบียดเบียน (Non-Violence) ซึ่งหลักการอันเป็นวิถีชีวิตของชาวพุทธนี้ สามารถชี้ให้เห็นว่า “สิ่งเล็กน้อย” กลับมีพลังนำไปสู่เป้าหมาย และผลลัพธ์ที่ยิ่งใหญ่ได้อย่างน่าอัศจรรย์และนอกเหนือไปจากนี้ผู้คนที่ใช้ชีวิตอยู่ในระบบพอเพียงและพึ่งตนเองในชุมชนชนบทได้รับผลกระทบต่อการเบียดเบียนและทำลายล้าง น้อยกว่าผู้คนที่อยู่ในระบบของการค้าเสรีทั่วโลกด้วยเหตุผลดังกล่าวนี้ไม่ว่าจะมองในแง่มุมไหน การศึกษาเศรษฐศาสตร์แนวพุทธควรจะได้รับ การสนใจอย่างจริงจังแม้กระทั่งในหมู่นักวัตถุนิยม ซึ่งเชื่อว่า ความจำเริญทางเศรษฐกิจมีความสำคัญกว่าคุณค่าทางจิตใจและศาสนาเนื่องจากพุทธเศรษฐศาสตร์ มิได้เสนอปัญหาและทางเลือกระหว่าง “ความจำเริญสมัยใหม่” และ “ความล้าหลังของระบบสังคมเดิม” หากแต่เป็นเรื่องของการพบมรรควิธีที่ถูกต้องเหมาะสมของกระบวนการพัฒนา นั่นคือ ทางสายกลางระหว่างวัตถุนิยมสุดโต่งกับความล้าหลังสุดขีด และมรรควิธีนั้น คือ “สัมมาอาชีวะ” ซึ่งเป็นมรรควิธีหนึ่งในมรรคมืองค์แปดนั้นเอง

ชยอนันต์ สมุทวณิช³² ได้วิเคราะห์ทฤษฎีใหม่ซึ่งเป็นกระบวนการหนึ่งในแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงอันเนื่องมาจากพระราชดำริว่า ทฤษฎีใหม่ เป็นส่วนหนึ่งในบริบทของเศรษฐกิจพอเพียงอันเนื่องมาจากพระราชดำริ เป็นสัมมาทฤษฎีที่อยู่เหนือระนาบแนวความคิดในทฤษฎีของการพัฒนาต่าง ๆ ที่ขาดและพร่องทางจริยธรรม โดยเห็นว่ามีมิติทาง จริยธรรมของทฤษฎีใหม่และแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงนั้น มีอยู่ในพุทธปรัชญาแล้วแต่ยังไม่มีผู้ใดนำมาจัดระบบและนำเสนออย่างเป็นรูปธรรมเท่านั้น “ทฤษฎีใหม่” ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เป็นทฤษฎีที่แตกต่างไปจากทฤษฎีอื่น ๆ ตรงที่มีจริยธรรมกำกับจึงเรียกได้ว่าเป็นสัจธรรมหลักของระบบความคิดและเชื่อมโยงกับมนุษย์โดยตรง ดังที่เรียกกันว่า “คนเป็นศูนย์กลาง” (Human – Centered) โดยเฉพาะคนผู้ยากไร้ด้อยโอกาสในชนบท ซึ่งเป็นคนส่วนใหญ่ของประเทศทฤษฎีใหม่ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว มีมิติด้านจริยธรรมของการอยู่ร่วมกันของสิ่งที่แตกต่างหลากหลาย โดยไม่จำเป็นต้องคู่ตรงข้าม ขัดแย้ง แข่งขัน ครอบงำซึ่งกันและกัน หากแต่เอื้ออาทร เกื้อกูล และทำให้เกิดดุลยภาพที่เคลื่อนไหวได้ (Dynamic Balance) เป็นการช่วยเหลือซึ่งกันและกันแบบน้ำพึ่งเรือเสือพึ่งป่า เป็นการพึ่งพิงกัน (Interdependence) มากกว่าเป็นเพียงการ “พึ่งพาอาศัย” (Dependence) ซึ่งเป็นหลักการในการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ โดยทั่วไปอยู่แล้ว

³² ชยอนันต์ สมุทวณิช, **ทฤษฎีใหม่: มิติที่ยิ่งใหญ่ทางความคิด**, (กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิคอนราด คอนเนอร์, 2541), หน้า 9-22.

สุเมธ ตันติเวชกุล ได้กล่าวถึงหลักการปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ที่เกี่ยวข้องกับหลักการ 3 ห่วง และ 2 เงื่อนไข สรุปได้ว่า ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เป็นปรัชญาที่ชี้ให้เห็นถึงแนวทางการดำรงอยู่และการปฏิบัติตนของประชาชนทุกระดับ กล่าวคือการกระทำพอประมาณ ด้วยเหตุผล การพัฒนาต้องเป็นไปตามลำดับขั้นตอน ต้องสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีในตัวเอง เพื่อให้สามารถเผชิญและอยู่รอดจากผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายในและภายนอก ในการวางแผนและดำเนินการต่างๆ ขั้นตอนต้องมีความรอบรู้ ความรอบคอบ และความระมัดระวังอย่างยิ่งในการเอาวิชาการต่างๆ ไปใช้...³³ และสามารถสังเคราะห์ความคิดของสุเมธ ตันติเวชกุลตาม 3 ห่วง 2 เงื่อนไข ดังนี้ ความพอประมาณ คือการรู้จักประมาณตนเอง ให้รู้จักตนเอง การประเมินศักยภาพของตนเอง ความมีเหตุผล คือ การประเมินขีดความสามารถและศักยภาพของตนเองอย่างมีเหตุผล การมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี คือ Risk Management (*การบริหารจัดการความเสี่ยง*) เงื่อนไขความรู้คือ ความรอบรู้ ความรอบคอบ การศึกษาเรียนรู้อย่างละเอียด เงื่อนไขคุณธรรม คือการมีคุณธรรม ความซื่อสัตย์สุจริต และการแบ่งปัน การเผื่อแผ่แก่กันและกัน³⁴ นอกจากนี้ สุเมธ ตันติเวชกุล ยังได้อธิบายความหมายปรัชญาเศรษฐกิจครอบคลุม 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านเศรษฐกิจ เน้นการประกอบสัมมาอาชีพด้วยความขยันหมั่นเพียร เพื่อให้พึ่งพาตนเอง ครอบครัวมีความสุข 2) ด้านจิตใจ เน้นให้รู้จักพอดี พอประมาณ และพอใจในสิ่งที่มี ที่ได้ ไม่โลภมาก ปฏิบัติตามทางสายกลาง 3) ด้านสังคม เน้นให้สังคมเกิดความสงบสุข ประชาชนมีความเมตตาเอื้ออาทรช่วยเหลือเกื้อกูลกัน มีความสามัคคี ไม่เบียดเบียน ไม่ทำร้ายกัน 4) ด้านวัฒนธรรม เน้นให้คนในสังคมมีวิถีชีวิตประหยัด อุดม มีชีวิตที่เรียบง่าย ไม่หรูหราฟุ่มเฟือย ไม่ตกเป็นทาสของวัตถุนิยมและบริโภคนิยม³⁵

สมเกียรติ ศรีลัมภ์ เสนอหลักการปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่สัมพันธ์กับหลักการ 3 ห่วง 2 เงื่อนไข สรุปได้ว่า ความพอประมาณ คือการประมาณตนเอง ซึ่งคำว่า “ประมาณ” ของแต่ละคนไม่เท่ากัน ความมีเหตุผล คือการทำกิจกรรมต่างๆ อย่างมีเหตุผล การใช้สติปัญญานำมาใช้กิเลสตัณหาเป็นตัวนำ การมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีคือ การมีหลักประกัน การดำรงอยู่ในความไม่ประมาท เงื่อนไขความรู้ คือการรู้จักศักยภาพของตนเอง และการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ด้วยรู้ และความรอบคอบ และเงื่อนไขคุณธรรม คือความซื่อสัตย์สุจริต การไม่ทุจริตคดโกง³⁶

³³ สุเมธ ตันติเวชกุล, “สอนรัฐ ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไม่ต้องเดินสายแจกต่างชาติ”. แหล่งที่มา [ออนไลน์] <http://www.manager.co.th/QOL/View News.aspx> [เข้าถึงข้อมูลเมื่อ 21 สิงหาคม 2564].

³⁴ แหล่งเดียวกัน, อ้างแล้ว.

³⁵ สุเมธ ตันติเวชกุล, *ใต้เบื้องพระยุคลบาท*, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มติชน, 2549), หน้า 39 – 45.

³⁶ สมเกียรติ ศรีลัมภ์, *เศรษฐกิจพอเพียงกับการประยุกต์ใช้ในระดับต่างๆ*, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ประดิษฐ์, 2551), หน้า 65-66.

ตารางที่ 2.4 : สังเคราะห์เอกสารที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

ผู้แต่ง	รูปแบบการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต) (2548)	ยึดตามหลักเศรษฐศาสตร์ทางสายกลางหรือเศรษฐศาสตร์มัชฌิมา ที่เรียกว่ามัชฌิมาปฏิปทา การรู้จักประมาณบริโภค การไม่เบียดเบียนตนเอง สังคมและสิ่งแวดล้อม การพัฒนาศักยภาพของมนุษย์ให้มีความสามารถในการดำรงชีวิตที่ดีงาม และพัฒนาจิตใจให้สูงขึ้น
อภิชัย พันธเสน (2547)	ยึดตามความหมายของหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในฐานะเป็นส่วนสำคัญของพุทธเศรษฐศาสตร์ ได้แก่ ความพอประมาณ ความซื่อตรง ความไม่โลภ การไม่เบียดเบียนผู้อื่น
อี.เอฟ.ซูมาร์คเกอร์ (1966)	ความธรรมดา ความง่ายไม่ซับซ้อน และการไม่เบียดเบียนหรือการไม่สร้างความรุนแรงแก่คนอื่นและสังคม
ชัยอนันต์ สมุทวณิช (2542)	ถือเอาคนเป็นศูนย์กลาง การไม่ขัดแย้ง การไม่ครอบงำซึ่งกันและกัน การอยู่ร่วมกันด้วยเอื้ออาทร การพึ่งพาอาศัยกัน
สุเมธ ตันติเวชกุล (2549)	ให้ความสำคัญต่อการพัฒนาใน 4 ด้าน ได้แก่ 1)ด้านเศรษฐกิจ เน้นการประกอบสัมมาอาชีพด้วยความขยันหมั่นเพียร เพื่อให้พึ่งพาตนเอง ครอบครัวยุติมีความสุข 2) ด้านจิตใจ เน้นให้รู้จักพอดี พอประมาณ และพอใจในสิ่งที่มีที่ได้ ไม่โลภมาก ปฏิบัติตามทางสายกลาง 3) ด้านสังคม เน้นให้สังคมเกิดความสงบสุข ประชาชนมีความเมตตาเอื้ออาทรช่วยเหลือเกื้อกูลกัน มีความสามัคคี ไม่เบียดเบียน ไม่ทำร้ายกัน 4)ด้านวัฒนธรรม เน้นให้คนในสังคมมีวิถีชีวิตประหยัด อดออม มีชีวิตที่เรียบง่าย ไม่หรูหราฟุ่มเฟือย ไม่ตกเป็นทาสของวัตถุนิยมและบริโภคนิยม
สมเกียรติ ศรีถัมภ์ (2551)	ดำเนินการพัฒนาตามหลักความพอประมาณ คือการประมาณตนเอง ความมีเหตุผล คือการทำกิจกรรมต่างๆ อย่างมีเหตุผล การใช้สติปัญญานำไม่ใช้กิเลสตัณหาเป็นตัวนำ การมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีคือ การมีหลักประกัน การดำรงอยู่ในความไม่ประมาท เงื่อนไขความรู้ คือการรู้ศักยภาพของตนเอง และการ

ผู้แต่ง	รูปแบบการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
	ดำเนินกิจกรรมต่างๆ ด้วยความรู้ และความรอบคอบ และ เจื้อนคุณธรรม คือความซื่อสัตย์สุจริต การไม่ทุจริตคดโกง หรือไม่มีการคอร์ปชั่น

2.5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับประเด็นการศึกษาวิจัย เรื่อง “รูปแบบการพัฒนาชุมชนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง : กรณีศึกษาตามบริบทของวัดโป่งคำ ต.ตุงพงษ์ อ.สันติสุข จ.น่าน” ประกอบด้วยรายงานการวิจัย บทความวิจัย และวิทยานิพนธ์ ที่เกี่ยวข้องกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และรูปแบบการพัฒนาตามหลักการปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ดังนี้

2.5.1 รูปแบบการขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

การศึกษารูปแบบการขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มีการศึกษาอยู่ในหลายพื้นที่ที่เกี่ยวข้อง กับการขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เช่น การศึกษารูปแบบการขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงภาคเกษตรกรรมตามหลักพุทธธรรมโดยเน้นการศึกษาพื้นที่วิจัยในจังหวัดนครพนมของพระสิทธิสิงหเสนี, พระครูโอภาสนนทิกิตต์, พระมหาเผด็จ จิรกุโล และวริรัตน์ ศรีสถิตย์วัฒนา³⁷ ซึ่งมีวัตถุประสงค์ของการศึกษาวิจัย 3 ประการคือ 1) เพื่อศึกษาสภาพรูปแบบปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงภาคเกษตรกรรมจังหวัดนครพนม 2) เพื่อพัฒนารูปแบบการขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงภาคเกษตรกรรมจังหวัดนครพนมตามหลักพุทธธรรม และ 3) เพื่อนำเสนอรูปแบบการขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงภาคเกษตรกรรมจังหวัดนครพนมตามหลักพุทธธรรม วิธีการศึกษาเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) และการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth-Interviews) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ แบบสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่มย่อย โดยมีกลุ่มตัวอย่างหรือผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants) มี 19 รูป/คน และมีการจัดสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) และมีผู้เชี่ยวชาญเข้าร่วมกิจกรรม 8 รูป/คน ผลการศึกษาวิจัยพบว่า 1) การขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงภาคเกษตรกรรม โดยสำนักงานเกษตรจังหวัดนครพนม ให้การสนับสนุนเชิงนโยบายปรับเปลี่ยนวิธีการปลูกพืชจากเชิงเดี่ยวมาเป็นการปลูกพืชที่หลากหลาย เพื่อลดการกระจายความเสี่ยงราคาผลผลิตตกต่ำ โดยการปลูกพืชแบบผสมผสาน ทำให้การประกอบอาชีพของเกษตรกรยุคใหม่ประสบความสำเร็จและเกิดความยั่งยืน 2) การพัฒนารูปแบบการส่งเสริมเกษตรกรยุคใหม่สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ของชาติและยุทธศาสตร์ของจังหวัด ที่ประกอบด้วย 4 รูปแบบ ได้แก่ (1) การเน้นกลุ่มผู้ประกอบการเกษตร (2) การพัฒนาเชิงพื้นที่ปรับเปลี่ยนการปลูกพืชเชิงเดี่ยว (3) การส่งเสริมการปลูกแบบผสมผสาน (4) การพัฒนาทักษะการเรียนรู้ด้วยการสัมมนาด้านเกษตรและบูรณาการเข้ากับหลักพุทธธรรม 3) รูปแบบการขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงภาคเกษตรกรรมตามหลักพุทธธรรม ภายใต้รูปแบบ 4

³⁷ พระสิทธิสิงหเสนี, พระครูโอภาสนนทิกิตต์, พระมหาเผด็จ จิรกุโล และวริรัตน์ ศรีสถิตย์วัฒนา, “รูปแบบการขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงภาคเกษตรกรรมตามหลักพุทธธรรมจังหวัดนครพนม”, บทความวิจัย, วารสารมหาจุฬานาครทรรศน์ ปีที่ 6 ฉบับที่ 10 (ธันวาคม 2562) หน้า 5442-5457.

รูปแบบ ได้แก่ (1) การเรียนรู้เชิงบูรณาการ (2) การจัดการตลาดพุทธวิถี (3) การสื่อสารจัดจำหน่ายสินค้า การเกษตร (4) การพัฒนารูปแบบภาคเกษตรกรรมสู่พุทธจริยธรรมเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ ขณะ que การศึกษา วิจัยการพัฒนากลยุทธ์การขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่เป็นกรณีศึกษาเฉพาะ ที่วัดป่าภูเหล็กวนานามตำบลชัยพฤกษ์ จังหวัดเลย โดยพระมหาวัฒนา ชันทะชา³⁸ ซึ่งมีวัตถุประสงค์การศึกษา 3 ประการ คือ 1) เพื่อวิเคราะห์กลยุทธ์ของวัดในการดำเนินงานเศรษฐกิจพอเพียงที่ประสบความสำเร็จ 2) เพื่อพัฒนากลยุทธ์ของวัดในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียงที่เหมาะสมกับบริบทชุมชน และ 3) เพื่อประเมินรูปแบบกลยุทธ์ของวัดในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง ใช้วิธีการศึกษาเชิงคุณภาพ กลุ่มผู้ให้ข้อมูลในการศึกษา ได้แก่ เจ้าอาวาส ไวยาวัจกรตัวแทนคณะกรรมการวัดผู้นำชุมชน ผู้ทรงคุณวุฒิเจ้าหน้าที่สำนักงานพุทธศาสนาจังหวัด และตัวแทนชาวบ้าน มีพระภิกษุ 9 รูปและฆราวาส 35 คน รวมทั้งสิ้น 44 รูป/คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสัมภาษณ์แบบสังเกต และการประชุมเชิงปฏิบัติการ การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า 1) การวิเคราะห์กลยุทธ์ของวัดในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียงมีกลยุทธ์ 7 ด้าน ได้แก่ การวางแผน การจัดองค์กร การบริหารงานบุคคล การอำนวยการ การประสานงาน การควบคุมงานและการรายงานผลงาน และด้านแนวทางการพัฒนาสังคมและชุมชนในพื้นที่นั้น 2) แผนการพัฒนากลยุทธ์ของวัดในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง 17 ด้าน ได้แก่ การประยุกต์ใช้แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงเป็นหลุมพอเพียง การใช้บทบาทของพระสงฆ์สร้างภาวะผู้นำ การบริหารจัดการวัด การรักษาศีล 8 หลักประกันชีวิต 5 ด้าน การสร้างทุนความคิดทั้งการศึกษาและปฏิบัติ การสร้างแนวทางการพัฒนาคนให้มีความรู้ การบริหารจัดการวัดตามหลักภavana 4 การศึกษาเป็นฐานของการพัฒนา การพัฒนาสวัสดิการภายในวัด ส่งเสริมการปฏิบัติธรรมในวันสำคัญต่างๆ การใช้ทักษะเฉพาะของผู้เ้า การสร้างคนผ่านกิจกรรมต่างๆ การทำวัตรสวดมนต์เป็นประจำ กรรมการฝ่ายนอกบงบอภิกษุสัสน์ของผู้นำในการดำเนินกิจกรรมสาธารณประโยชน์ และการประชาสัมพันธ์กิจกรรมของวัด 3) การประเมินผลรูปแบบกลยุทธ์ของวัดในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียงของวัดที่เหมาะสมกับบริบทของชุมชน มี 4 ด้าน ได้แก่ การสร้างจิตอาสาพัฒนาการเรียนรู้ หลุมพอเพียงสร้างความเพียงพอในชุมชน การพัฒนาแนวคิดชุมชนต้นแบบ และบัญชีครัวเรือนสร้างครอบครัว

ส่วนการศึกษารูปแบบการพัฒนาเศรษฐกิจตามหลักของปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงชุมชน เป็นการศึกษาคงพงศ์ชัย สุขะหุด สันฐาน ชยนนท์ และวิจิตรา ศรีสอน³⁹ ในอำเภอค้อวัง จังหวัดยโสธร โดยมีวัตถุประสงค์ 3 ประการ คือ 1) เพื่อศึกษาพฤติกรรมในการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของประชาชนอำเภอค้อวัง จังหวัดยโสธร 2) เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และ 3) เพื่อหารูปแบบการพัฒนาที่ยั่งยืนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ด้วยวิธีการ

³⁸ พระมหาวัฒนา ชันทะชา, “การพัฒนากลยุทธ์การขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียงของวัดป่าภูเหล็กวนาราม ตำบลชัยพฤกษ์ อำเภอเมือง จังหวัดเลย”, *บทความวิจัย*, วารสารวิชาการธรรมทรศน์ ปีที่ 20 ฉบับที่ 2, (เมษายน – มิถุนายน 2563), หน้า 127 – 136.

³⁹ พงศ์ชัย สุขะหุด, สันฐาน ชยนนท์ และวิจิตรา ศรีสอน, “รูปแบบการพัฒนาเศรษฐกิจตามหลักของปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในอำเภอค้อวัง จังหวัดยโสธร”, *บทความวิจัย*, วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์ ปีที่ 8 ฉบับที่ 4, (ตุลาคม – ธันวาคม 2562), หน้า 252 – 264.

เชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ จากกลุ่มตัวอย่างเชิงคุณภาพ จำนวน 20 คน กลุ่มตัวอย่างเชิงปริมาณ จำนวน 400 คน วิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณด้วยสถิติเชิงพรรณนา การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหาที่ใช้ในการจัดกลุ่มของข้อมูล ผลการวิจัยได้พบว่า 1) พฤติกรรมการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของประชาชน มีระดับการแสดงความคิดเห็นภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อแยกเป็นรายด้าน พบว่าด้านอาหาร อยู่ในระดับมากที่สุด 2) แนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ประชาชนมีความรู้ ความเข้าใจถึงปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและนโยบายของผู้นำ ได้แก่ (1) การกระทำกิจกรรมลงทุน (2) การใช้จ่าย (3) การจัดทำบัญชีครัวเรือน (4) การรู้จักแสวงหาความรู้ (5) การลงทุน (6) มีความซื่อสัตย์สุจริต (7) การรู้จักใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ (8) การกระทำกิจกรรมร่วมกัน (9) การรู้จักประหยัด และ (10) การรู้จักคิด วางแผนวิเคราะห์ 3) รูปแบบการพัฒนาที่ยั่งยืนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ประชาชนควรมุ่งเน้นการทำเกษตรแบบพอเพียง โดยยึดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ยึดถือปรัชญาชาวบ้านเป็นต้นแบบ และมีศูนย์การเรียนรู้สำหรับประชาชนในชุมชน

ในขณะที่ธวัชชัย เพ็งพินิจ และธีรศักดิ์ ละม่อม⁴⁰ ได้ศึกษาวิจัยการพัฒนารูปแบบขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของเครือข่ายปราชญ์ชาวบ้านและพหุภาคีภาคอีสาน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัญหาชุมชนและความต้องการใช้วัดเป็นแหล่งเรียนรู้ชุมชนตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงที่วัดสารวันารามบ้านโคกรัง ตำบลเอราวัณ อำเภอเอราวัณ จังหวัดเลย 2) สร้างยุทธวิธีการพัฒนาวัดให้เป็นแหล่งเรียนรู้ชุมชนตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง 3) ศึกษาผลของการพัฒนาวัดเป็นแหล่งเรียนรู้ชุมชนตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยแบบผสม ระหว่างวิธีวิจัยเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ โดยศึกษาเครือข่ายปราชญ์ชาวบ้านและพหุภาคีในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ รวม 12 เครือข่าย ใช้ระยะเวลาในการวิจัยรวม 12 เดือน ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงคือ การให้ความสำคัญต่อเกษตรกรรมแบบพอเพียง การสร้างหลักสูตรการเรียนรู้ขยายผลหลักสูตร การสร้างต้นแบบของเกษตรกรรมรุ่นใหม่ การขยายเครือข่ายพหุภาคี การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอก การมีเป้าหมายเพื่อการพึ่งตนเองและพึ่งพากันเอง การประเมินผล การขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของเครือข่ายปราชญ์ชาวบ้านและพหุภาคีภาคอีสานโดยรวมอยู่ในระดับดีทุกด้าน แนวทางการพัฒนารูปแบบการขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงประกอบด้วย 1) ด้านหลักสูตรการเรียนรู้ที่เน้นรูปแบบเกษตรกรรมแบบประณีต การสร้างประสบการณ์ตรง การมีเป้าหมายเพื่อการพึ่งตนเองและพึ่งพากันเอง 2) วิทยากรกระบวนการ เสริมทักษะการถ่ายทอดความรู้ เสริมทักษะการประเมินผล 3) กลุ่มเป้าหมาย เน้นผู้สนใจ สร้างครอบครัวเกษตร สร้างผู้นำเกษตร 4) ด้านกระบวนการ เน้นปรับเปลี่ยนแนวคิด เน้นภูมิปัญญาท้องถิ่น และ 5) ด้านการประเมินผลวิทยากรกระบวนการตรวจเยี่ยม เน้นการทำจริง เน้นความสุขของประชาชน

⁴⁰ ธวัชชัย เพ็งพินิจ และ ธีรศักดิ์ ละม่อม, “การขับเคลื่อนรูปแบบขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของเครือข่ายปราชญ์ชาวบ้านและพหุภาคีภาคอีสาน”, **บทความวิจัย**, วารสารการวิจัยเพื่อพัฒนาชุมชน (Journal of Community Development Research) ปีที่ 4 ฉบับที่ 1, (มกราคม – มิถุนายน 2554), หน้า 79-91.

ในบทความวิจัยของวิรุณศิริ ไจมา ที่สังเคราะห์จากแผนการวิจัย ชุด “การขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในจังหวัดเชียงราย”⁴¹ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับความสำเร็จในการพัฒนาเศรษฐกิจแบบพอเพียงของเกษตรกรในจังหวัดเชียงราย ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณ ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นเกษตรกรที่อาศัยอยู่ในอำเภอต่างๆ ของจังหวัดเชียงราย จำนวน 136,929 คน ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน (multi-stage sampling) จำนวน 491 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการศึกษา ได้แก่ แบบสอบถาม การวิเคราะห์ข้อมูลใช้การวิเคราะห์เชิงพรรณนา (descriptive analysis) โดยวิเคราะห์สถิติคือ ค่าเฉลี่ย ค่าร้อยละ และค่าความถี่ เกณฑ์การวัดระดับความสำเร็จในการพัฒนาเศรษฐกิจแบบพอเพียง โดยแบ่งการวัดระดับความสำเร็จออกเป็น 5 ด้าน ได้แก่ 1) การพอมีพอกิน 2) การพึ่งพาตนเอง 3) ความหลากหลายของกิจกรรมการเกษตร 4) การลดรายจ่าย 5) การเพิ่มรายได้ ผลการวิจัยพบว่า คะแนนเฉลี่ยของความสำเร็จในการพัฒนาเศรษฐกิจแบบพอเพียงของเกษตรกรในจังหวัดเชียงรายด้านการพอมีพอกินมีค่าสูงสุด รองลงมาคือความหลากหลายของกิจกรรมการเกษตร และต่ำที่สุดคือด้านการลดรายจ่าย ส่วนด้านการพึ่งพาตนเองด้านการกระทำการเกษตรของครัวเรือน พบว่าเกษตรกรสามารถพึ่งพาตนเองด้านอุปกรณ์/เครื่องมือได้สูงสุดและต่ำที่สุดคือปัจจัยการผลิต เกษตรกรในอำเภอเชียงของมีคะแนนเฉลี่ยความสำเร็จสูงสุด รองลงมาคืออำเภอเวียงชัย และต่ำที่สุดคืออำเภอเวียงแก่น โดยภาพรวมแล้วเกษตรกรในจังหวัดเชียงรายมีระดับของความสำเร็จในการพัฒนาเศรษฐกิจแบบพอเพียงอยู่ในระดับ C+ อำเภอที่มีระดับความสำเร็จอยู่ในระดับ A ได้แก่ เกษตรกรในอำเภอเวียงชัย อำเภอเชียงของ และอำเภอป่าแดด ส่วนอำเภอที่มีระดับความสำเร็จในระดับ E ได้แก่ เกษตรกรในอำเภอเวียงแก่น

จะเห็นได้ว่า รูปแบบการขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง อาจมีหลายรูปแบบ แต่สามารถสรุปองค์ประกอบของรูปแบบที่สำคัญ 1) การกำหนดกลุ่มเป้าหมายในการดำเนินเพื่อขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่ชัดเจน โดยเฉพาะเกษตรกรที่มีอาชีพ ข้อจำกัดและสถานภาพที่แตกต่างกัน 2) การให้เกษตรกรหรือคนในชุมชน ในหมู่บ้านได้เรียนรู้ในหลักการ เงื่อนไข องค์ประกอบเกี่ยวกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงอย่างถูกต้องเพียงพอ การมีองค์ความรู้ในการดำเนินตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 3) การมีกิจกรรมที่ดำเนินอยู่แล้วอย่างชัดเจน เช่น การรวมกลุ่มทำกิจกรรมต่างๆ ของคนในชุมชน การประกอบอาชีพภาคเกษตรกรรม การแปรรูปผลผลิต เป็นต้น 4) การมีผู้ส่งเสริมอย่างชัดเจน ไม่ว่าจะเป็นด้านปัจจัยการผลิต แหล่งเงินทุน การตลาด การประชาสัมพันธ์ การจัดการ เป็นต้น ทั้งจากภายในและภายนอกชุมชน 5) มีการติดตามประเมินผลการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้ได้รับทราบผลของการขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงอย่างเป็นรูปธรรม และรูปแบบการดำเนินงานจะมีความยั่งยืน เกิดประโยชน์ต่อประชาชนในพื้นที่อย่างเป็นแท้จริง

⁴¹ วิรุณศิริ ไจมา, “ระดับความสำเร็จในการพัฒนาเศรษฐกิจแบบพอเพียงของเกษตรกรในจังหวัดเชียงราย”, **บทความวิจัย**, วารสารวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย, ปีที่ 5 ฉบับที่ 1, (มกราคม-มิถุนายน 2553), หน้า 82 - 109.

2.5.2 รูปแบบการพัฒนาวัดตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

รูปแบบการพัฒนาวัดตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มีผู้ศึกษาวิจัยอยู่ในหลายพื้นที่ด้วยกัน เช่น พระเอกชัย นนตรี⁴² ได้ศึกษาวิจัยการให้ความหมายของรูปแบบและแนวทางการพัฒนาวัดให้เป็นสถานที่ร่มรื่นหรือรมณีสถานด้วยการมีส่วนร่วมของชุมชน กรณีศึกษาวัดนาคปรก เขตภาษีเจริญ กรุงเทพมหานคร โดยมีวัตถุประสงค์ของการศึกษา 3 ประการ คือ 1) เพื่อศึกษาการให้ความหมายของรูปแบบและแนวทางการพัฒนาวัดให้เป็นรมณีสถานด้วยการมีส่วนร่วมของชุมชน 2) เพื่อศึกษาปัญหาอุปสรรคการพัฒนาวัดให้เป็นรมณีสถานด้วยการมีส่วนร่วมของชุมชน 3) เพื่อศึกษารูปแบบและแนวทางการพัฒนาวัดให้เป็นรมณีสถานด้วยการมีส่วนร่วมของชุมชน วิธีการศึกษาเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้วิธีวิทยา “การสร้างทฤษฎีฐานราก” ด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก การสอบถาม การวิเคราะห์เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง วิธีการแปลความหมายและตีความสำคัญของข้อมูลที่ได้รับ ผู้ให้ข้อมูลหลัก คือ พระสงฆ์ อุบาสก อุบาสิกา เจ้าหน้าที่วัด พุทธศาสนิกชน และประชาชนทั่วไปที่มีส่วนร่วมและเกี่ยวข้องกับการพัฒนาวัดนาคปรก จำนวน 20 คน

ผลการวิจัยได้พบว่า แนวทางการพัฒนาวัดตามหลักสัปปายะ 7 ได้แก่ 1) อุตุสัปปายะ มีความร่มรื่นทางด้านธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม 2) อาวาสสัปปายะ มีสิ่งปลูกสร้างเหมาะสมจัดวางเป็นสัดส่วน 3) โจรสัปปายะ มีความสะดวกในการเดินทาง 4) โภชนสัปปายะ มีแหล่งอาหารเพียงพอ 5) บุคคลสัปปายะ มีบุคคลเป็นกัลยาณมิตร 6) ภัตสัปปายะ มีจุดประสานงานในการติดต่อสื่อสาร 7) อิริยาปลสัปปายะ มีความสะดวกเหมาะสมในการเคลื่อนไหวอิริยาบถรู้สึกผ่อนคลาย ส่วนรูปแบบการพัฒนาวัดให้เป็นรมณีสถานด้วยการมีส่วนร่วมของชุมชน ประกอบด้วย 1) การพัฒนาด้านกายภาพ 2) การพัฒนาด้านจิตใจ 3) การพัฒนาวัดให้เป็นสถานที่อบรมคุณธรรมจริยธรรม 4) การพัฒนาให้เป็นแหล่งเรียนรู้ศิลปวัฒนธรรมประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น และเทคโนโลยีสมัยใหม่ 5) การพัฒนาให้เป็นเครือข่ายแห่งการเรียนรู้ของราชการ องค์กรเอกชนและชุมชน และ 6) การพัฒนาให้เป็นศูนย์กลางการเจริญวิปัสสนากรรมฐานของพุทธศาสนิกชนทั้งหลาย

ขณะที่อาติยะ ชากิจติ และสุวารี ศรีปุ่นะ⁴³ ได้ศึกษาวิจัยยุทธวิธีการพัฒนาวัดให้เป็นแหล่งเรียนรู้ชุมชนตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง กรณีศึกษา วัดสารวนาราม บ้านโคกรัง หมู่ 7 ตำบลเอราวัณ อำเภอเอราวัณ จังหวัดเลย” โดยมีวัตถุประสงค์ 3 ประการ คือ 1) เพื่อศึกษาสภาพปัญหาชุมชนและความต้องการใช้วัดเป็นแหล่งเรียนรู้ชุมชนตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงที่วัดสารวนาราม บ้านโคกรัง ตำบลเอราวัณ อำเภอเอราวัณ จังหวัดเลย 2) เพื่อสร้างยุทธวิธีการพัฒนาวัดให้เป็นแหล่งเรียนรู้ชุมชนตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง 3) เพื่อศึกษาผลของการพัฒนาวัดเป็นแหล่งเรียนรู้ชุมชนตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง โดยใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research: PAR) ประชากรที่ใช้ในการศึกษาได้แก่ ผู้นำทางศาสนา ผู้นำชุมชน

⁴² พระเอกชัย นนตรี, “การให้ความหมายของรูปแบบและแนวทางการพัฒนาวัดให้เป็นรมณีสถานด้วยการมีส่วนร่วมของชุมชน กรณีศึกษาวัดนาคปรก เขตภาษีเจริญ กรุงเทพมหานคร”, **บทความวิจัย**, วารสาร มจร. ตรีภุมขัยปริทรรศน์ ปีที่ 4 ฉบับที่ 1 (มกราคม-มิถุนายน 2563), หน้า 40 – 50.

⁴³ อาติยะ ชากิจติ และสุวารี ศรีปุ่นะ, “ยุทธวิธีการพัฒนาวัดให้เป็นแหล่งเรียนรู้ชุมชนตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง กรณีศึกษา วัดสารวนาราม บ้านโคกรัง หมู่ 7 ตำบลเอราวัณ อำเภอเอราวัณ จังหวัดเลย”, **บทความวิจัย**, วารสารวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย, ปีที่ 7 ฉบับที่ 20, (เมษายน – มิถุนายน 2555), หน้า 29-40.

ตัวแทนครัวเรือน ผู้แทนหน่วยงานและ กลุ่มที่เกี่ยวข้องในการพัฒนาวัดให้เป็นแหล่งเรียนรู้ชุมชน เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาได้แก่ แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์และประเด็นคำถามในการเก็บข้อมูลด้วยเทคนิค AIC และการทดลองปฏิบัติการพัฒนาวัดให้เป็นแหล่งเรียนรู้ของชุมชน วิเคราะห์เนื้อหาโดยใช้สถิติพื้นฐานและบรรยายเชิงพรรณนา ผลการวิจัยได้พบว่า ปัญหาของชุมชนคือคนส่วนใหญ่ขาดความรู้ความเข้าใจและการปฏิบัติตามหลักธรรมในทางพระพุทธศาสนา แต่คนส่วนใหญ่ต้องการให้วัดเป็นแหล่งพัฒนาจิตใจของคนในชุมชน และการสร้างวัดให้เป็นแหล่งการเรียนรู้ของชุมชนมีขั้นตอน ดังนี้ การค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหา ความต้องการวางแผนลงมือปฏิบัติโครงการตามหน้าที่และประเมินผลร่วมกัน วิธีการพัฒนาให้ยึดพระสงฆ์เป็นศูนย์กลาง มีผู้แทนชุมชนเข้ามาร่วม และใช้กิจกรรมการบวชชีพราหมณ์ การปฏิบัติธรรม และนิทรรศการภูมิปัญญาท้องถิ่นและสมุนไพรภายในวัด

จะเห็นได้ว่า รูปแบบการพัฒนาวัดตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มีองค์ประกอบที่สำคัญได้แก่ 1) การพัฒนาวัดให้เป็นสถานที่เหมาะสมแก่การเป็นอยู่และการประกอบกิจกรรมต่างๆ ตามหลักสัปปายะ 4 หรือสัปปายะ 7 2) การพัฒนาวัดให้เป็นแหล่งเรียนรู้ของชุมชน ด้วยรูปแบบและกิจกรรมที่สอดคล้องกับสภาพของชุมชน 3) การพัฒนาวัดให้เป็นสถานที่พัฒนาจิตใจของคนในหมู่บ้านและชุมชนอย่างสมบูรณ์ เช่น การเป็นสถานที่อบรมวิปัสสนากรรมฐานให้แก่พระภิกษุสามเณร อุบาสก อุบาสิกา เป็นต้น 4) การทำให้วัดเป็นศูนย์ประสานงานระหว่างหน่วยงานราชการ หน่วยงานภาคเอกชน กับประชาชนในพื้นที่ โดยเฉพาะในด้านการพัฒนา การประกอบอาชีพ การรวมกลุ่ม และการดำเนินชีวิตตามหลักการปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

2.5.3 การประยุกต์ใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

การประยุกต์ใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของวัดหรือชุมชนในประเทศไทย มีการศึกษาอยู่ในหลายเรื่องและหลายพื้นที่ต่างกัน เช่น การศึกษาของพระมหานันทวิทย์ ธีรภทโท (แก้วบุตรดี)⁴⁴ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “สวัสดิการสังคมเชิงพุทธ : รูปแบบและการสร้างพลังชุมชน” โดยมีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาแนวคิดและรูปแบบการจัดสวัสดิการสังคมตามแนวพระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ในสังคมไทย 2) เพื่อวิเคราะห์หลักการและวิธีการส่งเสริมเครือข่ายการจัดสวัสดิการของพระสงฆ์และชุมชนตามแนวพระพุทธศาสนาในสังคมไทย 3) เพื่อนำเสนอรูปแบบการจัดสวัสดิการชุมชนด้วยวิถีวัฒนธรรมชุมชนเชิงพุทธบูรณาการ โดยเลือกพื้นที่วิจัย 5 พื้นที่ ได้แก่ 1) วัดพระบาทน้ำพุ จังหวัดลพบุรี 2) วัดโป่งคำ จ.น่าน 3) วัดสุขัยคณาราม จังหวัดนครราชสีมา 4) วัดควนกาหลง จังหวัดสตูล 5) กลุ่มสัจจะเพื่อพัฒนาคุณธรรมครบวงจรชีวิตของพระอาจารย์สุบิน ปณีโต วัดไผ่ล้อม จังหวัดตราด ด้วยวิธีการศึกษาเชิงคุณภาพ ได้แก่ การสังเกต การสัมภาษณ์ การร่วมประชุม และการสนทนากลุ่ม ส่วนการเลือกประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ใช้แบบเจาะจง (Purposive Sampling) คือกลุ่มพระสงฆ์ผู้เกี่ยวข้องที่มีส่วนผลักดันการจัดสวัสดิการสังคมในรูปแบบต่างๆ และองค์กรเครือข่ายการจัดสวัสดิการของพระสงฆ์และชุมชนตามแนวทางพระพุทธศาสนา ผลการศึกษาวิจัย พบว่า พระสงฆ์ในสังคมไทยได้ดำเนินการเพื่อส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคมในด้านต่าง ๆ เช่น การจัดสวัสดิการด้านการเงิน การสะสมทรัพย์ การดูแลผู้สูงอายุ สุขภาพ การศึกษา อาชีพ รายได้ เป็นต้น และวัดมีบทบาททางสังคม 5 ประการ ได้แก่ 1)

⁴⁴ พระมหานันทวิทย์ ธีรภทโท (แก้วบุตรดี), “สวัสดิการสังคมเชิงพุทธ : รูปแบบและการสร้างพลังชุมชน”, รายงานการวิจัย, (กรุงเทพมหานคร : สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2557).

บทบาทการรวมคน 2) บทบาทการรวมเงิน 3) บทบาทการรวมปัญญาความคิด 4) บทบาทการสร้างกองทุน
สวัสดิการ 5) บทบาทการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน การจัดสวัสดิการสังคม มีการดำเนินการใน 5 ด้าน ได้แก่ 1) รับ
ฝากเงินและการให้กู้ยืม 2) เงินกองทุนสวัสดิการ 3) กิจกรรมพัฒนาศักยภาพคนในชุมชน 4) กิจกรรมสร้างเสริม
อาชีพและรายได้ 5) การอนุรักษ์และฟื้นฟูสภาพแวดล้อม

ในขณะที่พระปลัดระพิน พุทธิสาร⁴⁵ ได้ศึกษาวิจัยรูปแบบการประยุกต์ใช้พุทธเศรษฐศาสตร์ใน
ชุมชนต้นแบบในประเทศไทย โดยมีวัตถุประสงค์ 3 ประการ คือ 1) เพื่อศึกษาแนวทางและรูปแบบพุทธ
เศรษฐศาสตร์ในประเทศไทย 2) เพื่อศึกษาวิธีการและแนวทางในการประยุกต์ใช้พุทธเศรษฐศาสตร์ในชุมชน
ต้นแบบในประเทศไทย 3) เพื่อนำเสนอรูปแบบการประยุกต์ใช้พุทธเศรษฐศาสตร์ในชุมชนต้นแบบในประเท
ศไทย วิธีการศึกษาวิจัยเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยศึกษาแนวคิดทฤษฎีเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง รวมทั้ง
ศึกษาจากชุมชนต้นแบบด้านการประยุกต์ใช้ในจังหวัดสุพรรณบุรีและจังหวัดลำปาง ผลการวิจัย พบว่า 1)
แนวทางและรูปแบบพุทธเศรษฐศาสตร์ในประเทศไทย มีหลักธรรมในพระพุทธศาสนาเป็นฐาน แนวคิดในทาง
พระพุทธศาสนาจึงได้รับการประยุกต์ ติความและให้คำอธิบายร่วมกับพฤติกรรมทางเศรษฐศาสตร์เป็นกลไก
ร่วมกับวิถีชุมชน 2) วิธีการและแนวทางในการประยุกต์ใช้พุทธเศรษฐศาสตร์ในชุมชนตัวอย่างในประเทศไทย
โดยใช้หลักคิดทางพระพุทธศาสนาและใช้แนวทางบูรณาการด้านประเพณีจากชุมชนบ้านไผ่เงิน หมู่ที่ 1 ตำบล
วังน้ำเย็นและ ชุมชนไผ่ล้อม หมู่ที่ 1 ตำบลโพธิ์ล้อม อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี (ภาคเหนือ) และบ้านแม่
กวก หมู่ที่ 1 ตำบลบ้านอ้อน อำเภองาว จังหวัดลำปาง ทั้งสองชุมชนเป็นกลุ่มตัวอย่างที่ประสบความสำเร็จใน
การประยุกต์ใช้หลักพุทธเศรษฐศาสตร์จัดการ ภายในชุมชนด้วยแนวคิดพอเพียงสมดุล ปัญญา สามัคคีและ
ความสุข จนกระทั่งได้รับ รางวัลหมู่บ้านอยู่ดีมีสุขในระดับจังหวัด รับพระราชทานรางวัลจากสมเด็จพระ
กนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารีหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง และ 3)
รูปแบบการประยุกต์ใช้พุทธเศรษฐศาสตร์ในชุมชนต้นแบบในประเทศไทย มีการประยุกต์ด้วยหลักธรรมผ่านวิถี
ความเชื่อทางศาสนาและ วิถีของการดำเนินชีวิต ซึ่งประยุกต์ด้วยการพาทำนาให้ดู ผ่านรูปแบบของกิจกรรมทั้ง
สองชุมชนมีวิถีของวัดและวิถีของศาสนาเป็นเครื่องกำหนดรูปแบบและแนวทางการ ประยุกต์จึงดำเนินไป
ภายใต้วิถีทางศาสนา วัด พระสงฆ์และรวมอยู่ในวิถีวัฒนธรรม ภายในชุมชน

ส่วนพี่ระพงษ์ กลิ่นละอ⁴⁶ ได้ศึกษาวิจัยเรื่องรูปแบบนวัตกรรมการสื่อสารแนวพุทธ เพื่อการพัฒนา
เกษตรกรสู่เศรษฐกิจพอเพียง โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษากระบวนการสื่อสารแนวพุทธกับการสร้าง
นวัตกรรมการพัฒนาเกษตรกรแบบพอเพียง 2) วิเคราะห์ผลลัพธ์และปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการสื่อสารเชิง
พุทธ 3) สร้างรูปแบบนวัตกรรมการสื่อสารแนวพุทธเพื่อการพัฒนาสู่เศรษฐกิจพอเพียง ด้วยวิธีการผสมระหว่าง
เชิงคุณภาพและเชิงปริมาณอย่างเข้มข้น โดยเริ่มศึกษาผลของการพัฒนาด้วยแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม
แห่งชาติทั้ง 10 แผน เปรียบเทียบกับผลของการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งผ่านกระบวนการวิธี

⁴⁵ พระปลัดระพิน พุทธิสาร, “รูปแบบการประยุกต์ใช้พุทธเศรษฐศาสตร์ในชุมชนต้นแบบในประเทศไทย”,
บทความวิจัย, วารสารบัณฑิตแสงโคมคำ ปีที่ 5 ฉบับที่ 2, (กรกฎาคม – ธันวาคม 2563), หน้า 278 – 293.

⁴⁶ พี่ระพงษ์ กลิ่นละอ, “รูปแบบนวัตกรรมการสื่อสารแนวพุทธ เพื่อการพัฒนาเกษตรกรสู่เศรษฐกิจพอเพียง”,
บทความวิจัย, วารสารบริหารธุรกิจเศรษฐศาสตร์และการสื่อสาร ปีที่ 10 ฉบับที่ 2 เมษายน - กันยายน 2558, หน้า 21-38.

สื่อสารแนวพุทธกับการพัฒนาเกษตรกรด้วยปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ผลการวิจัยพบว่า ความต้องการในการพัฒนาของเกษตรกรและการตอบสนองของปัจจัยการพัฒนาจะเกิดความสมดุลโดยผ่านการตรวจสอบจากผลที่เกิดขึ้นต่อเศรษฐกิจ การศึกษา ศรัทธาและความเชื่อมั่น การมีส่วนร่วมทางสังคมและคุณภาพชีวิตในกลุ่มตัวอย่าง โดยการสื่อสารแนวพุทธจะเป็นจุดเชื่อมความสมดุลที่ทำให้เกิดการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของเกษตรกร ไปในทิศทางที่ทำให้เกิดปัญญาและความสุขที่ยั่งยืน เมื่อความรู้ที่ถูกส่งไปให้เกษตรกรปฏิบัติเพื่อก่อเกิดปัญญาแจ้งในการพัฒนานั้น อยู่ภายใต้กรอบปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่ประยุกต์หลักความพอประมาณเข้ากับทฤษฎีการผลิต การตลาด และการบริโภคของเศรษฐศาสตร์กระแสหลักที่กำกับด้วยพุทธเศรษฐศาสตร์และหลักธรรม ได้แก่ มัชฌิมาปฏิปทา มรรคมีองค์ 8 ไตรสิกขา ปฏิจจสมุปบาท สัปปริสธรรม 7 เบญจศีล - เบญจธรรม ส่วนความมีเหตุและผลนั้นกำกับด้วยหลักธรรม ได้แก่ โยนิโสมนสิการ ไตรลักษณ์ อริยสัจ 4 อิทธิบาท 4 สังคหวัตถุ 4 พรหมวิหาร 4 ด้วยภูมิคุ้มกันที่มีสติ - อปมาทธรรม และกัลยาณมิตรธรรม กำกับบนฐานความรู้คู่คุณธรรมที่เข้มแข็งได้ด้วยพหูสูต อายุตนะ 6 ที่มีหิริ โอตตัปปะ ความละเอียดและเกรงต่อบาป ต่อการทุจริตเป็นจุดเริ่มต้น

ขณะที่พิสมัย ประชานันท์ และบัณฑิต ผังนิรันดร์⁴⁷ ได้ศึกษาวิจัยรูปแบบนวัตกรรมการจัดการเครือข่ายเพื่อการส่งเสริมปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของเครือข่ายปราชญ์ชาวบ้านภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยมีวัตถุประสงค์ของการศึกษา คือเพื่อศึกษาและพัฒนารูปแบบนวัตกรรมการจัดการเครือข่ายเพื่อการส่งเสริมหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของเครือข่ายปราชญ์ชาวบ้านภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยกลุ่มเป้าหมาย ประกอบด้วย 1) ปราชญ์ชาวบ้านภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จำนวน 6 คน 2) เครือข่ายปราชญ์ชาวบ้านภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จำนวน 30 คน วิเคราะห์ข้อมูลและนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ผลการวิจัย พบว่า สมาชิกเครือข่ายปราชญ์ชาวบ้านมีลักษณะที่หลากหลาย มีการขับเคลื่อนการทำงานที่มีลักษณะผสมผสานคือทั้งบุคคลในสายเลือด และบุคคลที่มีความศรัทธาต่อวิถีคิดและคาสอนของปราชญ์ชาวบ้านมาร่วมอุดมการณ์เป็นจำนวนมากขึ้น โดยกิจกรรมหลักของกลุ่มประกอบด้วย การประชุม แลกเปลี่ยนเรียนรู้การอบรมหลักสูตร วปอ. (ภาคประชาชน) การประชุมสมาชิกภายในเครือข่ายฯ การประชุมเครือข่ายปราชญ์ฯบุรีรัมย์ และการประชุมพหุภาคีภาคอีสาน สำหรับช่องทางการติดต่อสื่อสารที่ใช้ในปัจจุบันส่วนมากติดต่อและประสานงานด้วยโทรศัพท์ โอน และเฟซบุ๊กส์ ระบบการสร้างความสัมพันธ์ส่วนใหญ่ปราชญ์ชาวบ้านจะมีการจัดทำทำเนียบรุ่นของผู้เข้ารับการอบรมหลักสูตร วปอ. (ภาคประชาชน) มีการจัดทำข้อมูลทะเบียนสมาชิกเครือข่ายฯ และการกำกับติดตามเป็นระยะ ผลประโยชน์ที่ได้รับจากการเครือข่ายฯ ส่วนใหญ่จะเป็นประโยชน์ในเชิงคุณค่ามากกว่ามูลค่ากล่าวคือ เกิดแหล่งเรียนรู้เพิ่ม เครือข่ายเพิ่มขึ้น และมีช่องทางการสร้างงานสร้างอาชีพในชุมชนเพิ่มขึ้น สำหรับรูปแบบนวัตกรรมการจัดการของเครือข่ายปราชญ์ ชาวบ้านในภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่จะทำให้เกิดความต่อเนื่องในการขับเคลื่อนที่สำคัญ คือจะต้องสร้างทายาทปราชญ์ชาวบ้านเพื่อให้เป็นกำลังสำคัญในการสานต่อ และขยายผลการปฏิบัติตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

⁴⁷ พิสมัย ประชานันท์ และบัณฑิต ผังนิรันดร์, “รูปแบบนวัตกรรมการจัดการเครือข่ายเพื่อการส่งเสริมปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของเครือข่ายปราชญ์ชาวบ้านภาคตะวันออกเฉียงเหนือ”, **บทความวิจัย**, วารสารรมยสาร ปีที่ 16 ฉบับที่ 1, (มกราคม – มิถุนายน 2561), หน้า 9 – 24.

และความร่วมมือกับหน่วยงานองค์กรจากภายนอก เพื่อเป็นพลังทางวิชาการเสริมการขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงให้เป็นหลักปฏิบัติของคนในทุกระดับต่อไป

นิเทศ สนั่นนารี, พระมหาวีระศักดิ์ อภินนทเวที, เรียงดาว ทวะชาลี, ชยันต์ บุญพิโย, จรัส ลิกา, และมาริสา ไสวงาม⁴⁸ ได้ศึกษาวิจัยการประยุกต์ใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในการพัฒนาชุมชนของวัดและชุมชนในจังหวัดขอนแก่น โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาแนวคิดและหลักการการพัฒนาชุมชนของวัดและชุมชนในจังหวัดขอนแก่น 2) ศึกษาการประยุกต์ใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในการพัฒนาชุมชนของวัดและชุมชนในจังหวัดขอนแก่น 3) เพื่อสร้างเครือข่ายของวัดและชุมชนในการประยุกต์ใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในการพัฒนาชุมชนในจังหวัดขอนแก่น ใช้รูปแบบการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยศึกษาจากเอกสารและการสัมภาษณ์เชิงลึกในพื้นที่การวิจัย 5 อำเภอของจังหวัดขอนแก่น ประกอบด้วย ปราชญ์ชาวบ้าน ผู้นำท้องถิ่น ผู้นำชุมชน พระสงฆ์ ตัวแทนภาครัฐ ชาวบ้าน และภาคีเครือข่ายในจังหวัดขอนแก่น 2 เครือข่าย และวิเคราะห์วิธีการพรรณนาตามหลักอุปนัยวิธี ผลการวิจัยพบว่า แนวคิดและหลักการการพัฒนาชุมชนของวัดและชุมชนในจังหวัดขอนแก่น มี 5 แนวคิด คือ 1) แนวคิดการสร้างสังคมคุณภาพ 2) แนวคิดในการสร้างสังคมอุดมปัญญา 3) แนวคิดในการสร้างสังคมคุณธรรม 4) แนวคิดในการสร้างสังคมนวัตกรรม และ 5) แนวคิดในการสร้างความร่วมมือและเครือข่ายระหว่างชุมชน การประยุกต์ใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง แบ่งออกเป็น 3 ระดับ คือ 1) ระดับพื้นฐาน 2) ระดับก้าวหน้าแบบกลุ่ม และ 3) ระดับก้าวหน้าแบบเครือข่าย การปฏิบัติตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง คือการตัดสินใจที่เหมาะสมโดยใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงตัดสินใจตามหลัก 3 ห่วง 2 เงื่อนไข โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อการพัฒนาที่สมดุลและยั่งยืน การสร้างเครือข่ายของวัดและชุมชนในการประยุกต์ใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มี 5 แนวทาง คือ 1) การริเริ่มและดำเนินการร่วมกัน 2) ความร่วมมือระหว่างกัน 4) การร่วมมือกับหน่วยงานภายนอก และ 5) การกำหนดเป้าหมายร่วมกัน

2.5.4 การมีส่วนร่วมตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

การมีส่วนร่วมของประชาชน กลุ่มหรือองค์กรในพื้นที่ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มีการศึกษาอยู่หลายท่านด้วยกัน เช่น วิรุณสิริ ใจมา และประภาพรรณ ไชยานนท์ ได้ศึกษาวิจัยรูปแบบบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ของกลุ่มเกษตรกรปลูกดอกเก๊กฮวยของศูนย์พัฒนาโครงการหลวงสะเมาะ จังหวัดเชียงราย⁴⁹ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาและพัฒนาแบบมีส่วนร่วมตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของกลุ่มเกษตรกรปลูกดอกเก๊กฮวย ของศูนย์พัฒนาโครงการหลวงสะเมาะ จังหวัดเชียงราย 2) ศึกษาแบบของการบริหารจัดการกลุ่มการผลิต และการจัดการธุรกิจตามหลักปรัชญา

⁴⁸ นิเทศ สนั่นนารี, พระมหาวีระศักดิ์ อภินนทเวที, เรียงดาว ทวะชาลี, ชยันต์ บุญพิโย, จรัส ลิกา, และมาริสา ไสวงาม, “การประยุกต์ใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในการพัฒนาชุมชนของวัดและชุมชนในจังหวัดขอนแก่น”, **บทความวิจัย**, วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร. ปีที่ 8 ฉบับที่ 2, (มีนาคม – เมษายน 2563), หน้า 388-404.

⁴⁹ วิรุณสิริ ใจมาและประภาพรรณ ไชยานนท์, “รูปแบบบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของกลุ่มเกษตรกรปลูกดอกเก๊กฮวยของศูนย์พัฒนาโครงการหลวงสะเมาะ จังหวัดเชียงราย”, **บทความวิจัย**, วารสารวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย, ปีที่ 12 ฉบับที่ 1 (มกราคม-มิถุนายน 2560), หน้า 91 – 116.

ของเศรษฐกิจพอเพียงของกลุ่มเกษตรกรปลูกดอกเก๊กฮวย ของศูนย์พัฒนาโครงการหลวงสะโงะ จังหวัด เชียงราย การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการ แบบมีส่วนร่วม (PAR) ประชากรที่เข้าร่วมการวิจัยคือ เกษตรกร ปลูกดอกเก๊กฮวยของศูนย์พัฒนาโครงการหลวงสะโงะ จังหวัดเชียงราย จำนวน 31 คน เครื่องมือการวิจัยคือ การสนทนากลุ่ม การสังเกต และการสัมภาษณ์ และวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพโดยการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มได้ดำเนินการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยมีขั้นตอน ประกอบด้วย 1) การอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง การบริหารจัดการกลุ่ม การผลิตและการ จัดการธุรกิจ 2) การติดตามผลและการแก้ไข ปัญหาหลังจากอบรม 3) การประเมินผลการพัฒนาร่วมกัน โดย กลุ่มได้ข้อสรุปในการดำเนินงาน 3 รูปแบบ คือรูปแบบการบริหารจัดการ รูปแบบการผลิต และรูปแบบการ จัดการธุรกิจ

เช่นเดียวกับรูปแบบการจัดการจัดการความยากจนเพื่อเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนของชุมชนในจังหวัด เชียงรายที่กาญจนารถ แก้วทิพย์ พระสุธีรัตนบัณฑิต และโกนิญฐ์ ศรีทอง⁵⁰ ได้ศึกษาโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาปัจจัยความสำเร็จในการจัดการความยากจนของชุมชนในจังหวัดเชียงราย 2) ศึกษาการขับเคลื่อนปรัชญา ของเศรษฐกิจพอเพียงในการจัดการความยากจน และ 3) นำเสนอรูปแบบการจัดการจัดการความยากจนตามเป้าหมายการ พัฒนาที่ยั่งยืนของชุมชนในจังหวัดเชียงราย วิธีการศึกษาเป็นแบบเชิงคุณภาพและการศึกษาเชิงพื้นที่ โดยกลุ่ม ผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการสัมภาษณ์เชิงลึก รวมจำนวน 25 คน กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ในการสนทนากลุ่มเฉพาะ จำนวน 12 รูป/คน เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสัมภาษณ์ที่มีโครงสร้าง ทำการวิเคราะห์ ข้อมูลใช้วิธีเทคนิค สามเส้า และนำเสนอแบบพรรณนาวิเคราะห์ ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยแห่งความสำเร็จในการจัดการความยากจน ของชุมชนในจังหวัดเชียงราย มี 5 ประการ ได้แก่ 1) ความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติ 2) การมีกลุ่ม อาชีพที่หลากหลาย 3) การสนับสนุนจากองค์กรภายนอก 4) ดำเนินชีวิตที่มีสภาพวัฒนธรรมความเป็นอยู่ที่ดี 5) ผู้นำชุมชนมีความน่าเชื่อถือสามารถสร้างความเชื่อมั่นแก่คนในชุมชนได้ การขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจ พอเพียงในการจัดการความยากจนตามเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนของชุมชนในจังหวัดเชียงราย พบว่า กระบวน ขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ประกอบด้วย 5 กระบวนการ คือ 1) การสร้างแรงผลักดัน 2) การ ปรับเปลี่ยนเรียนรู้ 3) การจัดทำแผนชุมชนสู่นาคต 4) การนำหลักการหรือแผนการไปขับเคลื่อนการปฏิบัติ อย่างจริงจังทั้งเชิงลึกและเชิงกว้าง 5) การปรับเปลี่ยนวิธีการเพื่อเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน

ในขณะที่สุวิชาญ ทุนอินทร์ พหล ศักดิ์คะทศน์ สุรัชย์ กังวล และธรรมพร ต้นตรา⁵¹ ได้ศึกษาวิจัย เรื่อง ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการจัดการ เพื่อการดำรงอยู่ของหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในภาคเหนือ ตอนบน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการจัดการเพื่อการดำรงอยู่ และ 2) ปัญหา

⁵⁰ กาญจนารถ แก้วทิพย์ พระสุธีรัตนบัณฑิต และโกนิญฐ์ ศรีทอง, “รูปแบบการจัดการจัดการความยากจนเพื่อเป้าหมาย การพัฒนาที่ยั่งยืนของชุมชนในจังหวัดเชียงราย”, **บทความวิจัย**, วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร. ปีที่ 8 ฉบับที่ 2, (มีนาคม – เมษายน 2563), หน้า 336-347.

⁵¹สุวิชาญ ทุนอินทร์ พหล ศักดิ์คะทศน์ สุรัชย์ กังวล และธรรมพร ต้นตรา, “ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการ จัดการเพื่อการดำรงอยู่ของหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในภาคเหนือตอนบน”, **บทความวิจัย**, วารสารวิจัยและส่งเสริม วิชาการเกษตร ปีที่ 36 ฉบับที่ 1, (มกราคม – เมษายน 2561), หน้า 68 – 74.

อุปสรรคของสมาชิกหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในภาคเหนือตอนบน พื้นที่ศึกษา ได้แก่ หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบที่ได้รับแต่งตั้ง ระหว่างปี พ.ศ. 2552 – 2557 ในภาคเหนือตอนบน 4 จังหวัด กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยเชิงปริมาณ ได้แก่สมาชิกหมู่บ้านเศรษฐกิจ จำนวน 790 คน การเก็บข้อมูลโดยใช้แบบสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่ม และการทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยสถิติพรรณนา และสถิติการวิเคราะห์ถดถอยพหุ ผลการศึกษาพบว่า 1) ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการจัดการเพื่อการดำรงอยู่ของสมาชิกหมู่บ้าน มี 4 ตัวแปร ได้แก่ เงินสะสม การเข้าร่วมกิจกรรม สถานภาพ และรายได้ต่อครัวเรือน ตัวแปรอิสระเหล่านี้สามารถอธิบายความผันแปรของตัวแปรตามทั้ง 4 ด้าน คือ ด้านจิตใจและสังคม ด้านเศรษฐกิจ ด้านการเรียนรู้ ด้านทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม ได้ร้อยละ 38.3 2) ปัญหาอุปสรรคในการจัดการเพื่อการดำรงอยู่ของสมาชิกในหมู่บ้าน พบว่า มาจากการสร้างความเข้าใจแก่สมาชิกในชุมชนให้เห็นความสำคัญของการมีส่วนร่วม การเข้าร่วมกองทุนต่างๆ ในหมู่บ้าน การส่งเสริมการประกอบอาชีพในหมู่บ้าน การส่งเสริมการสร้างศูนย์การเรียนรู้ และสร้างจิตสำนึกให้เกิดในการอนุรักษ์ทรัพยากรให้เกิดประโยชน์คุ้มค่าสูงสุด

จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องนำเสนอมาข้างต้น จะเห็นได้ว่า ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นปรัชญาที่สำคัญและสามารถประยุกต์ใช้เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาบุคคล องค์กร หน่วยงานและสังคมในทุกระดับได้โดยไม่จำกัดเฉพาะบุคคลหรือกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งโดยเฉพาะ เพราะปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมีหลักการที่เป็นสากลและสอดคล้องกับหลักธรรมในทางพระพุทธศาสนา จึงมีนักวิชาการทางด้านสังคมศาสตร์ ได้ทำการศึกษาวิจัยอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะในการศึกษาวิจัยในเชิงวิเคราะห์หลักธรรมและการศึกษาวิจัยเชิงพื้นที่ด้านการพัฒนาชุมชน วัด หรือสังคมด้านต่างๆ ทั่วประเทศตามหลักการปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งแต่ละเรื่องก็ได้ผลการศึกษาที่แตกต่างกัน เช่น พระสิทธิสิงหเสนี และคณะ ได้ศึกษาวิจัยรูปแบบการขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงภาคเกษตรกรรมตามหลักพุทธธรรมจังหวัดนครพนม ทำให้ได้รูปแบบการขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงภาคเกษตรกรรมตามหลักพุทธธรรม ภายใต้รูปแบบ 4 รูปแบบ ได้แก่ (1) การเรียนรู้เชิงบูรณาการ (2) การจัดการตลาดพุทธวิถี (3) การสื่อสารจัดจำหน่ายสินค้าการเกษตร (4) การพัฒนารูปแบบภาคเกษตรกรรมสู่พุทธจริยธรรมเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ นิเทศ สนั่นนารีและคณะ ทำให้ได้แนวทางการสร้างเครือข่ายของวัดและชุมชนในการประยุกต์ใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 5 แนวทาง คือ 1) การริเริ่มและดำเนินการร่วมกัน 2) ความร่วมมือระหว่างกัน 4) การร่วมมือกับหน่วยงานภายนอก และ 5) การกำหนดเป้าหมายร่วมกัน การศึกษาของวิรุณศิริ ใจมา ทำให้ทราบถึงระดับความสำเร็จในการพัฒนาเศรษฐกิจแบบพอเพียงของเกษตรกรในจังหวัดเชียงรายอย่างชัดเจน เป็นต้น

ตารางที่ 2.5 สรุปงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบการพัฒนาชุมชนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

ประเด็นที่เกี่ยวข้อง	ผู้ศึกษาวิจัย	ประเด็นที่พัฒนาได้
1.รูปแบบการขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง	พระสิทธิสิงหเสนี พระครูโอภาสนนทิกิตต์ พระมหาเผด็จ จิรกุลโล วรวิรัตน์ ศรีสถิตยวิวัฒนา พระมหาวัฒนา	1.รูปแบบการขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงภาคเกษตรกรรมตามหลักพุทธธรรม ภายใต้รูปแบบ 4 รูปแบบ ได้แก่ (1) การเรียนรู้เชิงบูรณาการ

ประเด็นที่เกี่ยวข้อง	ผู้ศึกษาวิจัย	ประเด็นที่พัฒนาได้
	<p>ชั้นทะเลชา พงค์ชัย สุชะหุต สัณฐาน ชยนนท์ วิจิตรา ศรีสอน ธวัชชัย เพ็งพินิจ ธีรศักดิ์ ละม่อม วีรณสิริ ใจมา</p>	<p>(2) การจัดการตลาดวิถีพุทธ (3) การสื่อสาร การจัดการผลผลิตทางการเกษตร (4) การพัฒนารูปแบบภาคเกษตรกรรมสู่พุทธจริยธรรมเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ</p> <p>2.การขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียงของวัดที่เหมาะสมกับบริบทของชุมชน มี 4 ด้าน ได้แก่ การสร้างจิตอาสาพัฒนา การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง การสร้างความเพียงพอในชุมชน การพัฒนาแนวคิดชุมชนต้นแบบ และบัญชีครัวเรือนสร้างครอบครัว</p>
		<p>3.รูปแบบการพัฒนาที่ยั่งยืนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ประชาชนควรมุ่งเน้นการทำเกษตรแบบพอเพียง ยึดถือปราชญ์ชาวบ้านเป็นต้นแบบ และมีศูนย์การเรียนรู้</p> <p>4.รูปแบบการขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงคือ การให้ความสำคัญต่อเกษตรกรรมแบบพอเพียง การสร้างหลักสูตรการเรียนรู้ขยายผลหลักสูตร การสร้างต้นแบบของเกษตรกรรุ่นใหม่ การขยายเครือข่ายพหุภาคี การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอก</p> <p>5.การวิเคราะห์ระดับความสำเร็จของการดำเนินตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในชุมชน</p>
<p>2.รูปแบบการพัฒนาวัดตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง</p>	<p>พระเอกชัย นนตรี อาทิตย์ ชากิจดี สุวารีย์ ศรีปุณณะ</p>	<p>รูปแบบการพัฒนาวัดให้เป็นรมณีสถานด้วยการมีส่วนร่วมของชุมชน ประกอบด้วย</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) ด้านกายภาพ 2) ด้านจิตใจ 3) ให้เป็นสถานที่อบรมคุณธรรมจริยธรรม

ประเด็นที่เกี่ยวข้อง	ผู้ศึกษาวิจัย	ประเด็นที่พัฒนาได้
		<p>4) ให้เป็นแหล่งเรียนรู้ศิลปวัฒนธรรม ประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น และเทคโนโลยีสมัยใหม่</p> <p>5) ให้เป็นเครือข่ายแห่งการเรียนรู้ของราชการ องค์กรเอกชนและชุมชน</p> <p>6) ให้เป็นศูนย์กลางการเจริญวิปัสสนากรรมฐานของพุทธศาสนิกชน</p> <p>7) การวิเคราะห์ชุมชนและการทำวัด ให้เป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ของชุมชน</p>
3.การประยุกต์ใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง	<p>พระมหานันทวิทย์ ธีรภทโท (แก้วบุตรดี) พระปลัดระพิน พุทธิสาโร พีระพงษ์ กลิ่นละออ พิสมัย ประชานันท์ บัณฑิต ผังนรินทร์ นิเทศ สนั่นนารี และคณะ</p>	<p>1) บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาเศรษฐกิจของชุมชนและการจัดสวัสดิการสังคมแก่ชุมชนด้วยรูปแบบต่างๆ เช่น กลุ่มสัจจะออมทรัพย์ การฟื้นฟูสิ่งแวดล้อม เป็นต้น</p> <p>2) แนวทางการบูรณาการหลักธรรมในพระพุทธศาสนาเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจของชุมชน</p> <p>3) วิธีการและแนวทางในการประยุกต์ใช้พุทธเศรษฐศาสตร์ในชุมชนตัวอย่าง โดยใช้หลักคิดทางพระพุทธศาสนา และวัฒนธรรมของชุมชน</p> <p>4)แนวทางการสร้างเครือข่ายกลุ่มพระสงฆ์หรือชาวบ้านที่ร่วมกันดำเนินกิจกรรมตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง</p> <p>5)วิธีการสร้างเครือข่ายของวัดและชุมชนในการประยุกต์ใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มี 5 แนวทาง คือ 1) การริเริ่มและดำเนินการร่วมกัน 2) ความร่วมมือระหว่างกัน 4) การร่วมมือกับหน่วยงานภายนอก 5) การกำหนดเป้าหมายร่วมกัน</p>
4.การมีส่วนร่วมตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง	<p>วิรุณสิริ ใจมา ประภาพรรณ ไชยานนท์ กาญจนารต แก้วทิพย์</p>	<p>1.การส่งเสริมปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง</p> <p>2,การจัดการผลผลิตของชุมชน</p>

ประเด็นที่เกี่ยวข้อง	ผู้ศึกษาวิจัย	ประเด็นที่พัฒนาได้
	พระสุธีรัตนบัณฑิต โกนิภูฏ์ ศรีทอง สุวิชาญ ทุนอินทร์ พหล ศักดิ์คะทนต์ สุรัชย์ กังวาล ธรรมพร ตันตรา	3. กระบวนขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในชุมชน/หมู่บ้าน 4. แนวทางหรือวิธีการที่จะทำให้อุปสรรคการพัฒนาหรือการดำเนินชีวิตของประชาชนเป็นไปตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

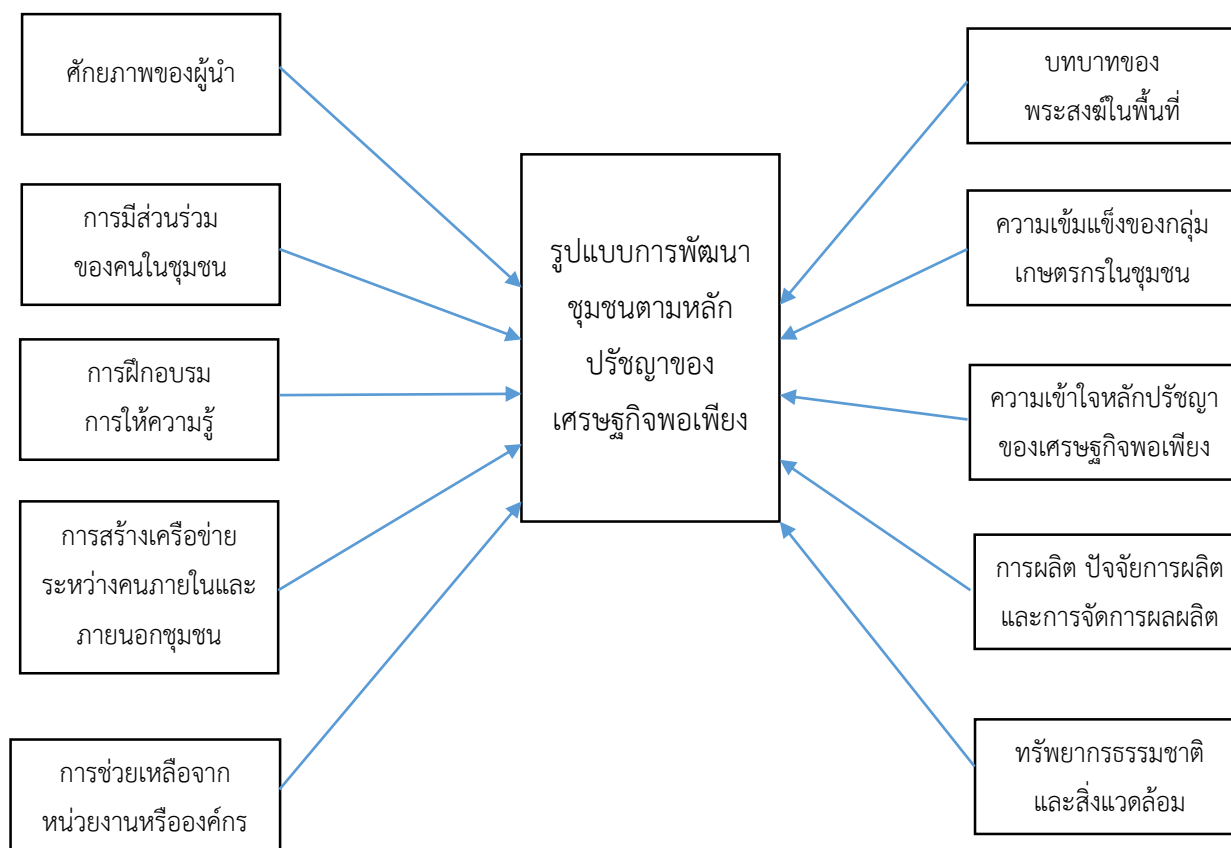
อย่างไรก็ตาม แม้จะมีการศึกษาวิจัยหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงค่อนข้างมากในช่วง 2 ทศวรรษที่ผ่านมา นับตั้งแต่เกิดวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจในประเทศไทยตั้งแต่ปี พ.ศ. 2540 เป็นต้นมา แต่ถึงกระนั้น ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ยังเป็นประเด็นที่น่าสนใจที่มีความสำคัญและมีความจำเป็นสำหรับการศึกษา วิจัย และประยุกต์สู่การปฏิบัติในสังคมไทยทุกระดับ และทุกองค์กร เพราะปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มีความทันสมัย และเหมาะสมสำหรับคนในทุกสังคม ทุกระดับ โดยเฉพาะในยุคปัจจุบันที่คนส่วนใหญ่ดูเหมือนจะมีความเข้าใจที่คลาดเคลื่อนต่อปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และความเป็นไปได้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่จำกัดเฉพาะในกลุ่มคนที่อยู่ในภาคเกษตรกรรมและคนที่มีฐานะยากจนเท่านั้น ว่า โดยเฉพาะสำหรับวัดทั้งหลายในทางพระพุทธศาสนาแล้ว การพัฒนาชุมชนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเลยมีความสำคัญมาก เพราะวัดเป็นศูนย์กลางการพัฒนาและการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ของชุมชน และพระสงฆ์ก็มีบทบาทในการเป็นผู้นำด้านจิตใจและการพัฒนาด้านต่างๆ อยู่แล้ว การให้ความสำคัญต่อรูปแบบการพัฒนาชุมชนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงจึงโอกาสสำคัญ ที่ส่งเสริมให้วัดหรือพระสงฆ์มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาชุมชนอย่างเป็นรูปธรรม

การศึกษาวิจัยเรื่อง “รูปแบบการพัฒนาชุมชนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง : กรณีศึกษาตามบริบทของวัดโป่งคำ ต.คู่งษ์ อ.สันติสุข จ.น่าน” ครั้งนี้ จึงเป็นประเด็นที่ทำทนายและทวนกระแสการพัฒนาต่างๆ ที่เป็นไปอยู่ในสังคมไทยปัจจุบันนี้เป็นอย่างยิ่ง เพราะประเด็นการวิจัยนี้ได้เกิดขึ้นในท่ามกลางกระแสการพัฒนากระแสหลัก คือการพัฒนาเศรษฐกิจที่มุ่งเน้นการพัฒนาและความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจและการพัฒนากระแสรอง คือการพัฒนาอย่างยั่งยืน ที่มุ่งเน้นความมั่นคงของคน เศรษฐกิจ สังคม ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และในท่ามกลางที่โลกกำลังเผชิญกับวิกฤตการณ์การแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา 2019 หรือโควิด-19 ที่เป็นเหตุให้ประชากรทั่วทั้งโลกอยู่อย่างหวาดผวาท่อภัยพิบัติจากโรคอุบัติใหม่นี้ และแต่ละประเทศกำลังประสบภาวะถดถอยทางเศรษฐกิจ

ดังนั้น คณะผู้วิจัย จึงคาดหวังว่า การศึกษาวิจัยเรื่องนี้ จะช่วยให้คณะสงฆ์ พุทธศาสนิกชน คนในชุมชนและหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องการพัฒนาที่ดำเนินการโดยวัดได้รูปแบบและแนวทางการพัฒนาชุมชนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงอย่างเป็นรูปธรรม ซึ่งจะเป็นการช่วยจรรโลงสังคมและพระพุทธศาสนาให้ดำรงอยู่อย่างยั่งยืนมั่นคง เกื้อกูลต่อกันและตอบสนองเจตนารมณ์ของพระพุทธเจ้าที่ทรงเน้นถึงการเกิดขึ้นการดำรงอยู่ของพระพุทธศาสนาและการปฏิบัติหน้าที่ของพระสงฆ์สาวกที่เป็นไปเพื่อประโยชน์สุขแห่งมหาชนทั้งหลาย

2.6 กรอบแนวคิดการวิจัย

จากการทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องมาข้างต้น สามารถกำหนดเป็นกรอบแนวคิดการวิจัยตามภาพประกอบ ดังนี้

ภาพที่ 2.6 : แสดงกรอบแนวคิดการวิจัย

จากกรอบแนวคิดการวิจัยนี้แสดงให้เห็นถึงตัวแปรต้น หรือตัวแปรอิสระ (Independent Variable) ที่เป็นสาเหตุหรือมีผลต่อตัวแปรตาม ประกอบด้วย 1) ศักยภาพของผู้นำ 2) การมีส่วนร่วมของคนในชุมชน 3) การอบรมให้ความรู้ 4) การสร้างเครือข่ายระหว่างคนภายในและภายนอกชุมชน และ 5) การช่วยเหลือจากหน่วยงานหรือองค์กร ซึ่งได้ส่งผลต่อตัวแปรตาม (Dependent Variable) ได้แก่ รูปแบบการพัฒนาชุมชนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงตามบริบทของวัดหรือชุมชนทั้ง 4 ด้าน และมีตัวแปรควบคุม ประกอบด้วย 1) บทบาทของพระสงฆ์ในพื้นที่ 2) ความเข้มแข็งของกลุ่มเกษตรกรในชุมชน 3) ความเข้าใจหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 4) การผลิต บังคับการผลิต และการจัดการผลผลิต 5) ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ซึ่งตัวแปรควบคุมนี้ อาจจะมีผลต่อความสำเร็จของตัวแปรตามทั้งด้านบวกและด้านลบ

บทที่ 3

ระเบียบวิธีดำเนินการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย (Research Methodology) ของโครงการวิจัยเรื่อง “รูปแบบการพัฒนาชุมชนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง : กรณีศึกษาตามบริบทของวัดโป่งคำ ต.คู่งษ์ อ.สันติสุข จ.น่าน” นี้ ดำเนินการเพื่อให้สอดคล้องและตอบสนองกับวัตถุประสงค์ในการศึกษาวิจัย 3 ประการ คือ เพื่อศึกษารูปแบบการพัฒนาชุมชนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อวิเคราะห์ความสำเร็จของการพัฒนาชุมชนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงตามบริบทของวัดโป่งคำ และเพื่อนำเสนอรูปแบบการพัฒนาชุมชนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่เหมาะสมสำหรับการเป็นศูนย์การเรียนรู้ของคนในชุมชน โดยมีขั้นตอนการวิจัย ดังนี้

3.1 รูปแบบการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Research Method) ระหว่างการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) การวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และการวิจัยเชิงปฏิบัติการในพื้นที่วิจัย (Action Research) โดยการศึกษาวิเคราะห์รูปแบบการพัฒนาชุมชนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง รูปแบบการพัฒนาชุมชนที่ประสบความสำเร็จในปัจจุบัน และการนำเสนอรูปแบบการพัฒนาชุมชนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ตามขั้นตอนการดำเนินการวิจัยตามลำดับดังนี้

3.1.1 ศึกษาข้อมูลเอกสาร (Documentary Research)

การศึกษาข้อมูลจากเอกสารที่เกี่ยวข้องในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยจะได้รวบรวมข้อมูลจากพระไตรปิฎก วิทยานิพนธ์ รายงานวิจัย ตำราทางวิชาการ วารสารและหนังสืออื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับหลักการและรูปแบบพัฒนาวัดตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง แหล่งข้อมูลที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ เป็นห้องสมุดของสถาบันการศึกษาและหน่วยงานราชการต่าง ๆ เช่น มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ห้องสมุดออนไลน์ วัดโป่งคำ ต.คู่งษ์ จ.น่าน โครงการหลวง เป็นต้น โดยมีขั้นตอนการศึกษาดังนี้

- 1) ศึกษาข้อมูลจากพระไตรปิฎก เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบการพัฒนาวัดและชุมชนที่สำคัญ แนวคิดการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
- 2) วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการรวบรวมข้อมูลเชิงเอกสาร ด้วยการจัดหมวดหมู่ข้อมูล จำแนกข้อมูล เรียบเรียงข้อมูล และการตรวจสอบข้อมูลตามวัตถุประสงค์และสารบัญญที่กำหนดไว้
- 3) สังเคราะห์องค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษารวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องรูปแบบการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อกำหนดเป็นตัวแปรต้น ตัวแปรตามและตัวแปรควบคุมที่ได้ข้อมูลเชิงเอกสาร
- 4) สังเคราะห์กำหนดเป็นกรอบแนวคิดการศึกษาวิจัย เพื่อใช้เป็นกรอบ การออกแบบสัมภาษณ์หรือแนวคำถาม การศึกษาในพื้นที่วิจัย ด้วยการแสดงให้เห็นถึงแนวคิด หลักการ ความเป็นมา และรูปแบบการ

พัฒนาตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อจัดระบบข้อมูลเชิงเอกสารที่สัมพันธ์หลักการและรูปแบบตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจของชุมชน

3.1.2 การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ได้ดำเนินการดังนี้

1) ดำเนินการออกแบบสอบถาม ซึ่งเป็นเครื่องมือการวิจัยเพื่อสำรวจข้อมูลรูปแบบพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ตามบริบทของวัดโป่งคำ ต.คู่งษ์ อ.สันติสุข จ.น่าน เพื่อสะท้อนให้เห็นถึงสถานะของกิจกรรมและความสำเร็จของกิจกรรมตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เช่น การทำเกษตรอินทรีย์ของกลุ่มเกษตรกรที่เป็นสมาชิกและได้รับการสนับสนุนโดยวัดโป่งคำ

2) สำรวจข้อมูลประชากรและกลุ่มตัวอย่างของเกษตรกรที่เป็นสมาชิกและดำเนินการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ตามบริบทของวัดโป่งคำ ต.คู่งษ์ อ.สันติสุข จ.น่าน ตามตัวแปรอิสระที่มีผลต่อรูปแบบการพัฒนาชุมชนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

3) วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการแบบสอบถาม ดำเนินการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ตามบริบทของวัดโป่งคำ ต.คู่งษ์ อ.สันติสุข จ.น่าน ตามตัวแปรอิสระที่มีผลต่อรูปแบบการพัฒนาชุมชนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

4) นำเสนอผลการวิจัยในเชิงปริมาณด้วยสถิติที่ใช้คือ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าถดถอยพหุคูณ ของเกษตรกรที่เป็นสมาชิกและพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ตามบริบทของวัดโป่งคำ ต.คู่งษ์ อ.สันติสุข จ.น่าน ตามตัวแปรอิสระที่มีผลต่อรูปแบบการพัฒนาชุมชนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

3.1.3 การศึกษาข้อมูลในพื้นที่วิจัย (Field Research)

การศึกษาข้อมูลในพื้นที่วิจัย เพื่อให้ได้ข้อมูลเกี่ยวกับแนวคิด หลักการ รูปแบบ กระบวนการ และแนวทางในการพัฒนาชุมชนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในการพัฒนาชุมชน ด้วยวิธีการศึกษา ดังนี้

1) การสังเกต (Observation) จะใช้การสังเกตแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม ตามความเหมาะสมของแต่ละกิจกรรมของกลุ่มต่าง ๆ ที่ดำเนินการอยู่ในพื้นที่การศึกษา เพื่อวิเคราะห์การดำเนินการของพัฒนาวัด

2) การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) การสัมภาษณ์จะใช้ทั้งแบบสอบถามที่กำหนดไว้และแบบอิสระตามเหตุการณ์ จากตัวแทนคนสำคัญ (Key Informants) ของกลุ่มที่เลือกเป็นกรณีศึกษา

3) การประชุมกลุ่ม (Focus Group Discussion) ดำเนินด้วยการประชุมกลุ่มเพื่อระดมความคิดเห็น รับฟังความคิดเห็นเกี่ยวกับรูปแบบและกระบวนการพัฒนาวัดตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงจากผู้แทนวัดและชุมชน โดยเชิญบุคคลสำคัญเข้าร่วมประชุมกลุ่มจำนวน 30 รูป/คน

4) การนำเสนอผลการศึกษาวิจัยเบื้องต้นต่อผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในพื้นที่การศึกษาวิจัย เพื่อแจ้งผลการศึกษาวิจัยให้แก่คนในชุมชนได้รับทราบ และร่วมกันแสดงความคิดเห็น ต่อประเด็นการศึกษาที่ได้รับ ซึ่งจะช่วยให้ข้อมูลที่ได้นั้น มีความถูกต้องสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น นอกจากนี้ยังได้ให้ผู้เข้าร่วมประชุมประเมินศักยภาพของวัดด้วยการวิเคราะห์ตามหลักการของ SWOT ด้วย คือการประเมินจุดเด่น จุดด้อย โอกาส และปัญหาหรืออุปสรรคของการพัฒนาวัดอีกด้วย กระบวนการนี้ได้ช่วยให้เข้าใจสภาพของวัดได้ดียิ่งขึ้น ทำให้งานวิจัยครั้งนี้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

5) สร้างและพัฒนารูปแบบการพัฒนาออกเป็น 4 ด้าน ร่วมกับคนในพื้นที่วิจัย ได้แก่ การพัฒนาด้านเศรษฐกิจ การพัฒนาด้านสังคม การพัฒนาด้านสิ่งแวดล้อม และการพัฒนาด้านวัฒนธรรม และให้ผู้มีความเกี่ยวข้องในพื้นที่วิจัยได้ร่วมกันกำหนด วิเคราะห์ และแสดงความคิดเห็นเพิ่มเติม เพื่อให้ชุดรูปแบบการพัฒนาทั้ง 4 ชุด มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

6) สรุปเป็นรูปแบบในการพัฒนาที่เหมาะสมสำหรับชุมชน โดยอาศัยรูปแบบการพัฒนาที่ได้จากชุดการพัฒนา 4 ด้าน ที่ได้จากการศึกษาวิจัยในพื้นที่วิจัย คือวัดโป่งคำ ต.คู่งษ์ อ.สันติสุข จ.น่าน เป็นต้นแบบ

3.2 พื้นที่ในการศึกษาวิจัย

พื้นที่ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ได้แก่วัดโป่งคำ ตำบลโป่งคำ อ.สันติสุข จ.น่าน บ้านโป่งคำและกลุ่มเกษตรกรที่เป็นเครือข่ายของมูลนิธิส่งเสริมการเรียนรู้ชุมชน (วัดโป่งคำ) ซึ่งมีส่งผลผลิตทางเกษตรให้ศูนย์กระจายสินค้าที่ตั้งอยู่ภายในวัดโป่งคำ มีประวัติความเป็นมาของชุมชน⁵² ดังนี้

1) ที่ตั้งของชุมชน

ที่ตั้งชุมชนบ้านโป่งคำ ตั้งอยู่หมู่ 5 ต.คู่งษ์ อ.สันติสุข จ.น่าน มีพื้นที่เป็นที่ราบลุ่มและเป็นเนินเขามีลำน้ำมวบไหลผ่านชุมชน มีอาณาเขตติดต่อกับหมู่บ้านต่างๆ ดังนี้

ด้านทิศเหนือ	มีอาณาเขตติดต่อกับบ้านพวงพะยอม ต.คู่งษ์ อ.สันติสุข จ.น่าน
ด้านทิศใต้	มีอาณาเขตติดต่อกับบ้านห้วยไฮ อำเภอกู่เพียง จ.น่าน
ด้านทิศตะวันออก	มีอาณาเขตติดต่อกับบ้านศรีบุญเรือง ต.พงษ์ อ.สันติสุข จ.น่าน
ด้านทิศตะวันตก	มีอาณาเขตติดต่อกับบ้านน้ำโค้ง ต.คู่งษ์ อ.สันติสุข จ.น่าน

ลักษณะของที่ดินบริเวณลำห้วยเป็นดินโป่ง คือดินเปรี้ยวหรือดินที่มีเกลือสินเธาว์ผุดเกราะกรังอยู่จากลักษณะของดินดังกล่าว จึงเป็นที่มาของชื่อหมู่บ้านคือ “โป่งคำ” ซึ่งเรียกตามลักษณะของสภาพดินในหมู่บ้าน ประวัติการก่อตั้งหมู่บ้านคนเฒ่าคนแก่ในหมู่บ้านเล่ากันว่า ชุมชนโป่งคำเริ่มก่อตั้งเมื่อปี พ.ศ. 2440 ขณะนั้นมีจำนวนประมาณ 15 ครอบครัว โดยมีนายอานา พังยะ เป็นผู้นำการก่อตั้งชุมชน

จำนวนประชากรส่วนใหญ่ได้แยกมาจากร้านคู่งษ์และบางส่วนจากหมู่บ้านใกล้เคียงมาตั้งถิ่นฐานร่วมกัน จึงมีสำเนียงเป็น “ภาษาลาว” และ “ภาษาญวน” ผสมกันอยู่ ชุมชนโป่งคำในอดีตมีอาชีพเกษตรกรรมเป็นอาชีพหลักและมีการเลี้ยงสัตว์อยู่บ้าง โดยเหตุผลของการย้ายมาก่อตั้งชุมชนแห่งใหม่ ณ ที่แห่งนี้มีอยู่ 3 ประการ คือ 1) มาหาทำเลที่เหมาะสมในการประกอบอาชีพ 2) ชุมชนเดิมอยู่มีความแออัด 3) เกิดอุทกภัยในชุมชนเดิม

2) การปกครอง

การปกครองของบ้านโป่งคำ ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน มีระบบการปกครองตามโครงสร้างที่กำหนดโดยภาครัฐ คือมีผู้ใหญ่บ้านที่มาจากการเลือกตั้งของประชาชนในหมู่บ้านเป็นผู้ปกครองของหมู่บ้าน ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน มีผู้ใหญ่บ้าน จำนวน 13 คน ดังนี้

⁵² ประวัติความเป็นมา บ้านโป่งคำ หมู่ที่ 5 ต.คู่งษ์ อ.สันติสุข จ.น่าน, ข้อมูลจากแผ่นป้ายประชาสัมพันธ์ ณ วัดโป่งคำ, เข้าถึงข้อมูล วันที่ 17 ตุลาคม พ.ศ. 2563

1. นายอานา พังยะ ดำรงตำแหน่งระหว่างปี พ.ศ. 2480 – 2490
2. นายสุวรรณ จันอัน ดำรงตำแหน่งระหว่างปี พ.ศ. 2490 – 2522
3. นายเหลา พังจันตา ดำรงตำแหน่งระหว่างปี พ.ศ. 2522 – 2524
4. นายพรมสาร จันอัน ดำรงตำแหน่งระหว่างปี พ.ศ. 2524 – 2529
5. นายเจริญ จันอัน ดำรงตำแหน่งระหว่างปี พ.ศ. 2529 – 2531
6. นายสุวรรณ พังยะ ดำรงตำแหน่งระหว่างปี พ.ศ. 2529 – 2531
7. นายเฉลิมพล คำดี ดำรงตำแหน่งระหว่างปี พ.ศ. 2535 – 2538
8. นายเปลี่ยน เป้าพรหม ดำรงตำแหน่งระหว่างปี พ.ศ. 2538 – 2543
9. นายเจริญ จันอัน ดำรงตำแหน่งระหว่างปี พ.ศ. 2543 – 2545
10. นายชาญ พังจันตา ดำรงตำแหน่งระหว่างปี พ.ศ. 2545 – 2549
11. นายทิล บังเมฆ ดำรงตำแหน่งระหว่างปี พ.ศ. 2550 – 2552
12. นายอินผ่าน ธัญญะ ดำรงตำแหน่งระหว่างปี พ.ศ. 2552 – 2560
13. นายทิล บังเมฆ ดำรงตำแหน่งระหว่างปี พ.ศ. 2560 – ปัจจุบัน

3) ลักษณะของชุมชนโป่งคำปัจจุบัน

ลักษณะของชุมชนโป่งคำปัจจุบัน เป็นชุมชนขนาดเล็กมีจำนวน 240 หลังคาเรือน มีประชากรจำนวน 940 คน ส่วนใหญ่นับถือพระพุทธศาสนา โดยมีวัดโป่งคำเป็นศูนย์กลางของชุมชน พื้นที่ตั้งชุมชนเป็นที่ลาดชันตามเนินเขา มีเนื้อที่ประมาณ 118 ไร่ ประชาชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม และอีกส่วนหนึ่งประกอบอาชีพอื่นๆ ชุมชนโป่งคำเป็นชุมชนระบบเครือใหญ่ มีประมาณ 7 ตระกูล คือ จันอัน, อิทธิรักษ์, เป้าพรหม, สุทธเขต, บังเมฆ, พังยะ

ชุมชนโป่งคำเป็นชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์ผสมผสานระหว่างไทยลาวและไทยญวน ถึงแม้จะมีความแตกต่างทางด้านวัฒนธรรมความเชื่อบางประการอยู่บ้าง แต่ว่าโดยความเป็นเอกลักษณ์ของสังคมแล้วชุมชนโป่งคำมีเอกลักษณ์ของตนเองที่สำคัญคือ การช่วยเหลือเกื้อกูลกัน มีความเอื้ออาทรต่อกัน จึงส่งผลให้การดำเนินวิถีชีวิตของคนในชุมชนเป็นไปอย่างราบรื่น มีปัญหาน้อย ที่สำคัญการมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมของกลุ่มตัวเองเป็นสมาชิก และการมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมของหมู่บ้าน นอกจากนั้นชุมชนยังมีเครือข่ายร่วมมือกับองค์กรภายนอก ทั้งภาครัฐ และภาคเอกชน ทำให้แต่ละปีจะมีหน่วยงานต่างๆ เข้าไปดำเนินงานโครงการร่วมกับวัดและชุมชนอย่างต่อเนื่องมิได้ขาด

3.3 วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาเรื่อง “รูปแบบการพัฒนาชุมชนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง : กรณีศึกษาตามบริบทของวัดโป่งคำ ต.ตู่พงษ์ อ.สันติสุข จ.น่าน” มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและนำเสนอรูปแบบและกระบวนการพัฒนาชุมชนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงตามบริบทของวัดโป่งคำ การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี ระหว่างเชิงคุณ เชิงปริมาณ และเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research-

PAR) กับชุมชนของกลุ่มเกษตรกรที่สนับสนุนโดยวัดโป่งคำ การรวบรวมข้อมูลได้ดำเนินการด้วยวิธีการคือ การสังเกต การสัมภาษณ์ และการสนทนากลุ่ม เพื่อเปิดพื้นที่ให้มีการเรียนรู้และแก้ปัญหาาร่วมกัน ระหว่างทุกภาค ส่วนของชุมชน โดยมีการสร้างแบบสัมภาษณ์และแบบสอบถาม เพื่อใช้ในการดำเนินการวิจัยในพื้นที่วิจัย ผู้วิจัย ได้กำหนดวิธีการวิจัย ตามรายละเอียด ดังนี้

1. ศึกษาข้อมูลจากเอกสาร (Documentary Research) โดยการทบทวนเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการกำหนดกรอบแนวคิดการวิจัย
2. ศึกษาข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับชุมชนโป่งคำและตามบริบทของวัดโป่งคำ ต.ดู่พงษ์ อ.สันติสุข จ.น่าน ซึ่งเป็นพื้นที่วิจัยที่คณะผู้วิจัยเลือกเป็นกรณีศึกษาแบบเจาะจง เพราะเป็นวัดที่ได้ดำเนินการพัฒนาเศรษฐกิจตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงอย่างเป็นรูปธรรม และมีผลงานในเชิงประจักษ์ปรากฏ ต่อสาธารณชนมาเป็นเวลายาวนาน โดยใช้แบบสอบถาม การสัมภาษณ์ การสังเกต และการสนทนากลุ่มร่วมด้วย โดยให้ผู้ร่วมสนทนาหรือชาวบ้านสามารถใช้ความคิดเห็นของตนอย่างเสรีและเคารพต่อความคิดเห็นของทุกฝ่าย
3. คณะผู้วิจัยทั้งหมดได้ลงพื้นที่วิจัย เพื่อดำเนินการวิจัยตามแผนงานที่กำหนดไว้ ด้วยการชี้แจงรายละเอียดโครงการวิจัยนี้ เพื่อให้พระสงฆ์ (เจ้าอาวาส) และคนในหมู่บ้านรับทราบ เข้าใจและเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมการวิจัยของคณะผู้วิจัยครั้งนี้ โดยมีตัวแทนของวัดและชุมชนมาเข้าร่วมกิจกรรมของคณะผู้วิจัย ประกอบด้วย เจ้าอาวาส กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน สมาชิกองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น แกนนำชาวบ้าน กลุ่มเกษตรกร และเจ้าหน้าที่ของโครงการหลวงวัดโป่งคำ รับฟังในครั้งนี้ จำนวน 30 รูป/คน
4. สัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ในพื้นที่ ได้แก่ เจ้าอาวาสวัด เจ้าหน้าที่มูลนิธิส่งเสริมการเรียนรู้ (วัดโป่งคำ) แกนนำของชุมชน แกนนำเกษตรกร เจ้าหน้าที่โครงการหลวง และเกษตรกรชาวบ้านโป่งคำที่ประสบความสำเร็จด้านการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยใช้แบบสอบถามกึ่งโครงสร้าง (Semi-Structured Questionnaire) ที่สร้างขึ้นโดยคณะผู้วิจัยและได้ผ่านการตรวจสอบจากผู้ทรงคุณวุฒิแล้ว ประกอบด้วย 3 ส่วน ได้แก่ ส่วนที่ 1 คำถามเกี่ยวกับข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับผู้ตอบคำถาม ส่วนที่ 2 คำถามเกี่ยวกับรูปแบบการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่ดำเนินการอยู่ในปัจจุบัน ส่วนที่ 3 คำถามเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อร่วมแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับรูปแบบการพัฒนาชุมชนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ตามบริบทของวัดโป่งคำ และวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคของการพัฒนาชุมชนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ตามบริบทของวัดโป่งคำ นอกจากนี้ยังได้สัมภาษณ์โดยใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) เพื่อให้ได้ข้อมูลเพิ่มเติมในเชิงปริมาณอีกด้วย
5. สนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) กลุ่มเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการวิจัย จำนวน 30 รูป/คน เพื่อศึกษาวิเคราะห์ และกำหนดแนวทางการพัฒนาชุมชนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ตามบริบทของวัดโป่งคำ โดยกำหนดรูปแบบการพัฒนาชุมชนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงออกเป็นการพัฒนา 4 รูปแบบ คือการพัฒนาเศรษฐกิจ การพัฒนาด้านสังคม การพัฒนาด้านสิ่งแวดล้อม และการพัฒนาวัฒนธรรม ซึ่งสอดคล้องกับหลักการของปรัชญา 3 ห่วง คือความพอประมาณ มีเหตุผล มีภูมิคุ้มกันที่ดี และ 2 เงื่อนไข คือมีความรู้และมีคุณธรรมควบคู่ไปด้วย เพราะเป็นการพัฒนาชุมชนแบบครบวงจรทั้งบุคคล ภายภาคกิจกรรม และเครือข่ายกลุ่มเกษตรกร

6. จัดประชุมกลุ่มเกษตรกรจำนวน 30 คน เพื่อพิจารณาสาระสำคัญของชุดการพัฒนา 4 รูปแบบที่จะใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาชุมชนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงตามบริบทของวัดโป่งคำ ต.คู่งษ์ อ.สันติสุข จ.น่าน

7. คณะผู้วิจัย ได้เข้าไปศึกษาในพื้นที่วิจัย และได้ประสานงานกับเจ้าอาวาสวัด ผู้ช่วยวิจัยในพื้นที่เพื่อติดตามความก้าวหน้าของการดำเนินงานการพัฒนาชุมชนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ของกลุ่มเกษตรกรที่เป็นสมาชิกของวัดโป่งคำที่ได้อบรมหรือประชุมร่วมกับคณะผู้วิจัยแล้ว ว่าได้ปฏิบัติแล้ว ได้ผลสำเร็จเป็นอย่างไรบ้าง เมื่อมีปัญหาแล้วสามารถแก้ไขได้หรือไม่ และคณะผู้วิจัยจะได้เข้าไปร่วมแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นอีกครั้ง ด้วยการประสานงานกับหลวงพ่เจ้าอาวาสและผู้ช่วยวิจัยในพื้นที่โดยตรง

8. คณะผู้วิจัยประเมินผลการพัฒนาร่วมกันระหว่างวัด (พระสงฆ์) และกลุ่มเกษตรกรที่พัฒนาชุมชนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ด้วยสอบถามถึงการดำเนินงานพัฒนา ปัญหาอุปสรรค และแนวทางแก้ไขที่ได้ดำเนินการแล้ว ตามศักยภาพของตนเองและการสนับสนุนจากวัดโป่งคำ หรือตามบริบทของวัดโป่งคำที่ดำเนินการอยู่

9. สังเคราะห์เป็นรูปแบบการพัฒนาชุมชน 4 รูปแบบ ได้แก่ เศรษฐกิจ ด้านสังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงตามบริบทของวัดโป่งคำ ต.คู่งษ์ อ.สันติสุข จ.น่าน เพื่อให้เป็นต้นแบบของชุมชนที่พัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงอย่างเป็นรูปธรรม

วิธีดำเนินการวิจัย ได้ดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาข้อมูลเอกสาร (Documentary Research) คณะผู้วิจัยได้เตรียมจัดทำโครงการวิจัยเพื่อเสนอขออนุมัติโครงการวิจัยจากสำนักงานการวิจัยแห่งชาติ ประจำปีงบประมาณ 2563 และได้ศึกษาข้อมูลเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับหลักการปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเพิ่มเติม ตั้งแต่เดือนสิงหาคม – ธันวาคม พ.ศ. 2562 เพื่อให้ได้ข้อมูลที่เกี่ยวข้องอย่างครบถ้วน และเพื่อใช้เป็นแนวทางในการวางแผนการทำงาน การเตรียมความพร้อม การกำหนดกรอบแนวความคิดการวิจัย การจัดทำแบบสัมภาษณ์แบบสอบถาม การกำหนดประเด็นสำคัญที่จะใช้ในการจัดสนทนากลุ่มระหว่างคณะผู้วิจัยและผู้ให้ข้อมูลสำคัญในพื้นที่วิจัย และการประสานงานเพื่อลงพื้นที่วิจัยภาคสนาม

ขั้นตอนที่ 2 การสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant Observation) ขั้นตอนนี้คณะผู้วิจัยได้ดำเนินงานในพื้นที่วิจัย คือวัดโป่งคำ ต.คู่งษ์ อ.สันติสุข จ.น่าน ในช่วงเดือนตุลาคม พ.ศ. 2563 หลังจากที่ได้รับสัญญาวิจัยจากสำนักงานการวิจัยแห่งชาติ เมื่อวันที่ 16 กันยายน พ.ศ. 2563 โดยได้ประสานงานกับผู้ทรงคุณวุฒิที่เป็นที่ปรึกษาโครงการวิจัยในพื้นที่ และผู้ร่วมวิจัย เพื่อให้รับทราบ และวางแผนการทำงานร่วมกัน และกำหนดการเพื่อเข้าศึกษาข้อมูลในพื้นที่วิจัยจริง เพื่อสังเกตกิจกรรมการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่ดำเนินการตามบริบทของวัดโป่งคำ ในเบื้องต้น ผู้วิจัยได้ประสานทางโทรศัพท์และทางไลน์ส่วนตัวของหลวงพ่เจ้าอาวาสวัดโป่งคำ เพื่อขออนุญาตเข้าไปศึกษาในพื้นที่วัดโป่งคำและกิจกรรมต่างๆ ที่วัดโป่งคำ ให้การสนับสนุน เช่น การจัดการพื้นที่ของวัด การสนับสนุนเกษตรกรให้ทำเกษตรอินทรีย์ การรวบรวมผลผลิตของเกษตรกรในกลุ่ม และการจัดส่งผลผลิตไปยังศูนย์กระจายสินค้า เพื่อจำหน่ายให้ผู้บริโภค เป็นต้น ซึ่งคณะผู้วิจัยได้รับการต้อนรับเป็นอย่างดีจากเจ้าของพื้นที่โดยเฉพาะท่านเจ้าอาวาสวัดและเจ้าหน้าที่

ของมูลนิธิส่งเสริมการเรียนรู้ชุมชน ท่านได้พาเยี่ยมชมพื้นที่เพาะปลูกภายในวัด และแปลงปลูกพืชผักผลไม้ของเกษตรกร ทำให้ได้ข้อมูลในเชิงลึกและตรงตามวัตถุประสงค์ของโครงการวิจัยในครั้งนี้

ขั้นตอนที่ 3 สัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (In-depth Interviews) คณะผู้วิจัยได้ดำเนินการโดยการสัมภาษณ์ท่านเจ้าอาวาส ผู้ใหญ่บ้าน เจ้าหน้าที่ของมูลนิธิ เจ้าหน้าที่ของโครงการหลวงที่ตั้งอยู่ในพื้นที่ของวัด เกษตรกรที่เป็นสมาชิกของกลุ่มในเชิงลึก ชาวบ้านที่มาทำบุญ และผู้แทนของหน่วยงานราชการที่มาทำบุญและจัดประชุมที่วัดด้วย ตามแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-Structured Questionnaires) ที่ประกอบด้วย 3 ส่วน ได้แก่ ส่วนที่ 1 คำถามเกี่ยวกับข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับผู้ตอบคำถาม ส่วนที่ 2 คำถามเกี่ยวกับรูปแบบการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่ดำเนินการอยู่ในปัจจุบัน ส่วนที่ 3 คำถามเกี่ยวกับรูปแบบการพัฒนาชุมชนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ทำให้ได้ข้อมูลในเชิงลึกเกี่ยวกับการดำเนินงานของวัดเพื่อพัฒนาความเป็นอยู่ของเกษตรกรในหมู่บ้าน/ชุมชน ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เจ้าอาวาสเกี่ยวกับโครงการต่างๆ ที่วัดดำเนินงานเพื่อพัฒนาชุมชน โดยเฉพาะ “โครงการสวมหมวกให้ภูเขา สวมรองเท้าให้ตีนดอย” ที่ส่งเสริมให้เกษตรกรปลูกพืชผักเกษตรอินทรีย์ และได้วัดสร้างศูนย์กระจายสินค้าไว้ในวัด เพื่อรวบรวมผลผลิตของกลุ่มเกษตรกรและจัดส่งให้ห้างสรรพสินค้าจำหน่ายให้ผู้บริโภคโดยตรงในนามของกลุ่มเกษตรกรวัดโป่งคำ

ขั้นตอนที่ 4 การสัมภาษณ์โดยใช้แบบสอบถาม (Questionnaires) เพื่อให้ได้ข้อมูลในเชิงปริมาณ ในขั้นตอนนี้คณะผู้วิจัยได้รับความร่วมมือจากผู้ช่วยวิจัยในพื้นที่จำนวน 5 คน เป็นผู้ช่วยในการสัมภาษณ์เก็บรวบรวมข้อมูล โดยใช้แบบสอบถามที่จัดทำขึ้น ประกอบด้วย ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ข้อมูลด้านประกอบอาชีพเกษตรกรของคนในชุมชน ปัญหาที่ท่านประสบในการประกอบอาชีพเกษตรกร คำแนะนำหรือความช่วยเหลือที่ได้รับในการประกอบอาชีพตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ความคิดเห็น ความรู้ ความเข้าใจ ลักษณะของเศรษฐกิจตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และรูปแบบการพัฒนาชุมชนตามหลักการปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงประจักษ์ และข้อสรุปเกี่ยวกับรูปแบบการพัฒนาชุมชนที่ดำเนินการประยุกต์ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ตามบริบทของวัดโป่งคำ

ขั้นตอนที่ 5 การสนทนากลุ่ม (Focus group discussion) คณะผู้วิจัยได้ดำเนินการหลังจากที่ได้สังเกต สัมภาษณ์เชิงลึก และการสัมภาษณ์โดยใช้แบบสอบถามแล้ว เพื่อให้บุคคลสำคัญในพื้นที่วิจัยได้ร่วมกันแสดงความคิดเห็น นำเสนอกิจกรรมต่างๆ ของตนเอง และเสนอแนะรูปแบบการพัฒนาชุมชนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ตามบริบทของวัดโป่งคำ ต.คู่งษ์ อ.สันติสุข จ.น่าน ต่อคณะผู้วิจัยและที่ปรึกษาโครงการวิจัย เพื่อให้ผลการวิจัยมีความถูกต้องสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

3.4 การรวบรวมข้อมูลเอกสาร

การรวบรวมข้อมูลเอกสาร เพื่อให้ข้อมูลด้านเอกสารมีความครบถ้วนสมบูรณ์ คณะผู้วิจัยจึงได้รวบรวมข้อมูลเอกสารตามขั้นตอน ดังนี้

ตารางที่ 3.4 : แสดงวิธีการรวบรวมข้อมูลเอกสาร

วัตถุประสงค์การวิจัย	วิธีการศึกษา	ขั้นตอนการศึกษา
<p>1.ศึกษารูปแบบการพัฒนาชุมชนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง</p>	<p>1.สำรวจ และศึกษาข้อมูลจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ได้แก่ ความหมาย ความเป็นมา และหลักการของปรัชญานี้จากพระราชดำรัสของในหลวงรัชกาลที่ 9 ที่ได้พระราชทานไว้ เอกสารของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติที่สรุปหลักการของปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไว้ อย่างเป็นระบบ ตลอดจนแนวคิด และหลักการของนักวิชาการที่มีชื่อเสียงที่ได้กล่าวไว้และมีความเกี่ยวข้องกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เช่น พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต), อภิชัย พันธเสน ชัยอนันต์ สมุทวณิช สุเมธ ดันติเวชกุล และบทความวิจัยหรือรายงานการงานวิจัยของนักวิชาการที่ได้ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อให้ได้องค์ความรู้ที่ถูกต้อง</p> <p>2.สรุปประเด็นที่เกี่ยวข้องที่ได้จากเอกสารและงานวิจัยเหล่านั้นว่าเกี่ยวข้องกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ด้วยเทคนิคการวิเคราะห์ และสรุปข้อมูลที่ได้จากผลการศึกษาวิจัยของงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง</p>	<p>1.รวบรวมข้อมูลทุติยภูมิ ได้แก่ (1) พระราชดำรัสของในหลวงรัชกาลที่ 9 เอกสารของคณะอนุกรรมการการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง, สำนักงาน กปร., แผนยุทธศาสตร์การบูรณาการการขับเคลื่อนการพัฒนาตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (2) หลักการ กระบวนการและวิธีการของเศรษฐศาสตร์เชิงพุทธ โดยพระพรหมคุณาภรณ์ อภิชัย พันธเสน และอี.เอฟ.ซูมาเกอร์ (3) เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เช่น งานวิจัยของพระสิทธิสิงหเสนี, นิเทศ สนั่นนารี, วิรุณสิริ ใจมา เป็นต้น</p> <p>2. สรุปและสังเคราะห์เป็นประเด็นที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบการพัฒนาชุมชนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อตอบวัตถุประสงค์ในข้อที่ 1 ตามที่กำหนดไว้ในวัตถุประสงค์การวิจัย</p> <p>3.สร้างแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์เชิงลึกแบบกึ่งโครงสร้างเพื่อใช้ในการรวบรวมข้อมูลจากพื้นที่วิจัย</p>

วัตถุประสงค์การวิจัย	วิธีการศึกษา	ขั้นตอนการศึกษา
	3. สรุปลงเป็นตัวแปรต้น ตัวแปรตาม และตัวแปรควบคุม เพื่อให้เป็นกรอบในการดำเนินการวิจัย และพิสูจน์ผลการวิจัยตามสมมติการวิจัย	

3.5 การรวบรวมข้อมูลจากพื้นที่วิจัย

คณะผู้วิจัยได้กำหนดเลือกพื้นที่การวิจัยแบบเจาะจง (Purposive Sampling) คือวัดโป่งคำ ต.คู่งพงษ์ อ.สันติสุข จ.น่าน เหตุผลสำคัญในการเลือกศึกษาวัดโป่งคำ เป็นกรณีศึกษาของโครงการวิจัยนี้ เพราะวัดโป่งคำเป็นวัดที่ได้นำเอาหลักการของปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ในการพัฒนาชุมชนอย่างเป็นรูปธรรม ผ่านกิจกรรมที่หลากหลาย เช่น โครงการสวมหมวกให้ภูเขา สวมรองเท้าให้ตีนดอย เป็นต้น

การดำเนินการวิจัยในพื้นที่วิจัย ได้ดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

1) ติดต่อประสานงานบุคคลสำคัญในพื้นที่วิจัยคือท่านพระครูสุจินนันทกิจ (สมคิด จรณธมโม) เจ้าอาวาสวัดโป่งคำ ต.คู่งพงษ์ อ.สันติสุข จ.น่าน เพื่อขออนุญาตเข้าไปศึกษาเก็บรวบรวมข้อมูลในพื้นที่วิจัย

2) เข้าไปศึกษาข้อมูลจากพื้นที่วิจัย ครั้งที่ 1 ระหว่างวันที่ 8 – 18 ตุลาคม พ.ศ. 2563 ร่วมกับคณะผู้วิจัย ประกอบด้วย หัวหน้าโครงการ และผู้ร่วมวิจัยทั้งหมด

3) ดำเนินการวิจัยในพื้นที่ ครั้งที่ 1 กิจกรรมที่ได้ดำเนินการในพื้นที่วิจัย ได้แก่ การสัมภาษณ์ในเชิงลึกบุคคลผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 10 รูป/คน การสังเกตกิจกรรมการพัฒนาต่างๆ ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ที่ดำเนินการโดยวัดโป่งคำทั้งในวัดและนอกวัด การสัมภาษณ์โดยใช้แบบสอบถาม การสนทนากลุ่มเพื่อระดมความคิดเห็นจากแกนนำของชุมชน จำนวน 30 รูป/คน การศึกษาดูงานกิจกรรมที่สมาชิกกลุ่มเกษตรกรได้ดำเนินการตามบริบทของวัดโป่งคำ และเครือข่ายของกลุ่มเกษตรกรที่เข้าร่วมในโครงการที่ดำเนินการโดยวัดโป่งคำ ต.คู่งพงษ์ อ.สันติสุข จ.น่าน

4) ประชุมกลุ่มเพื่อสรุปกิจกรรมการดำเนินงานวิจัยในพื้นที่วิจัยโดยคณะผู้วิจัย ได้มอบของที่ระลึกแก่ผู้ร่วมประชุมกลุ่มและถ่ายภาพหมู่ที่ระลึก และเดินทางกลับ

5) ติดตามความก้าวหน้าในการดำเนินงานของกลุ่มเกษตรกร และการดำเนินงานการพัฒนาชุมชนโดยวัดโป่งคำอย่างต่อเนื่อง ด้วยการประชุมผ่านระบบออนไลน์

6) ประเมินผลกิจกรรมการวิจัยที่ร่วมกับกลุ่มเกษตรกรที่ประสบความสำเร็จในการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ตามบริบทของวัดโป่งคำ ต.คู่งพงษ์ อ.สันติสุข จ.น่าน

ตารางที่ 3.5 : แสดงขั้นตอนการรวบรวมข้อมูลจากพื้นที่วิจัย

วัตถุประสงค์การวิจัย	วิธีการศึกษา	ขั้นตอนการศึกษา
2. เพื่อวิเคราะห์ความสำเร็จของการพัฒนาชุมชนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงตามบริบทของวัดโป่งคำ	1. การสังเกตแบบมีส่วนร่วม 2. การสัมภาษณ์เชิงลึก 2. การสัมภาษณ์โดยใช้แบบสอบถาม 3. การสนทนากลุ่ม 4. การประชุมกลุ่มแบบออนไลน์ร่วมกับวัดและกลุ่มเกษตรกรที่ทำเกษตรอินทรีย์	1. เก็บรวบรวมข้อมูล โดยใช้การสังเกตแบบมีส่วนร่วม การสัมภาษณ์เชิงลึก การสัมภาษณ์โดยใช้แบบสอบถาม และการสนทนากลุ่ม 2. นำข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมในข้อที่ 1 มาวิเคราะห์เพื่อให้เห็นถึงสภาพที่เป็นจริงของชุมชนและรูปแบบของการพัฒนาชุมชนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงตามบริบทของวัดโป่งคำ ตลอดจนการวิเคราะห์ถึงความสำเร็จของกิจกรรมการเกษตรอินทรีย์ตามบริบทของวัดโป่งคำ
3. นำเสนอรูปแบบการพัฒนาชุมชนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่เหมาะสมสำหรับเป็นศูนย์การเรียนรู้ของชุมชน	1. การสนทนากลุ่ม 2. การประชุมกลุ่ม	1. นำข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์มากำหนดเป็นรูปแบบการพัฒนาชุมชนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงตามบริบทของวัดโป่งคำทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ด้านสังคม ด้านเศรษฐกิจ ด้านสิ่งแวดล้อม และด้านวัฒนธรรม 2. จัดสนทนากลุ่มบุคคลสำคัญในพื้นที่ประกอบด้วย พระสงฆ์ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน แกนนำเกษตรกร กลุ่มเกษตรกร และเจ้าหน้าที่ของมูลนิธิโครงการที่ตั้งอยู่ในพื้นที่ เพื่อวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และปัญหาของชุมชนและพิจารณารูปแบบการพัฒนาที่ดำเนินการอยู่ภายใต้บริบทของวัดโป่งคำ

3.6 เครื่องมือการวิจัย

เครื่องมือการวิจัย สำหรับใช้ในการรวบรวมข้อมูลการวิจัยในครั้งนี้ ประกอบด้วยแบบสอบถาม (Questionnaires) และแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi-Structured Questionnaires) ตามรายละเอียด ดังนี้

3.6.1 ขั้นตอนการสร้างและตรวจสอบแบบสอบถาม

1) สร้างแบบสอบถาม (Questionnaires) ขึ้นจากการรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิ และจากการสัมภาษณ์ผู้เกี่ยวข้องในพื้นที่วิจัยเบื้องต้นก่อน

2) ทดสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหา (Content Validity) ด้านเนื้อหาและความครบถ้วนตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยส่งให้ผู้ทรงคุณวุฒิที่ปรึกษาโครงการวิจัยตรวจสอบก่อน เพื่อยืนยันความถูกต้องของแบบสอบถาม ด้วยการใช้อัตราความสอดคล้องของเนื้อหา (Index of Consistency: IOC) ดังนี้

$$IOC = \frac{\sum R}{N}$$

IOC หมายถึง ดัชนีความสอดคล้องของข้อความ (ค่าระหว่าง -1 ถึง +1)

$\sum R$ หมายถึง ผลรวมของการพิจารณาของผู้ทรงคุณวุฒิผู้เชี่ยวชาญ

N หมายถึง จำนวนผู้ทรงคุณวุฒิ/ผู้เชี่ยวชาญ

ผลของการตรวจสอบความเหมาะสมของข้อความแบบสอบถาม มีค่ามากกว่าหรือเท่ากับ 0.5

ผู้เชี่ยวชาญที่ตรวจสอบประกอบด้วย อาจารย์ที่ปรึกษาโครงการวิจัย จำนวน 2 ท่าน ได้แก่ ผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์นครน่านเฉลิมพระเกียรติ จ.น่าน และรองศาสตราจารย์ ซึ่งเป็นอาจารย์ประจำมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่ และอาจารย์ผู้เชี่ยวชาญด้านสถิติและการวิจัย ซึ่งเป็นอาจารย์ประจำภาควิชาหลักสูตรและการสอน คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

3) ผู้ทรงคุณวุฒิ/ผู้เชี่ยวชาญ ได้ตรวจสอบเกณฑ์การวิเคราะห์ผลของแบบสอบถามที่ได้จากการตอบแบบสอบถามของผู้ให้สัมภาษณ์ ได้แก่ เกณฑ์ระดับความคิดเห็น เกณฑ์ระดับความรู้ความเข้าใจ และเกณฑ์วัดระดับความเข้าใจกับรูปแบบการพัฒนาชุมชนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

4) ปรับปรุงแก้ไขแบบสอบถาม และปรับปรุงเกณฑ์การวิเคราะห์ผลในแบบสอบถาม ตามคำแนะนำของผู้ทรงคุณวุฒิ/ผู้เชี่ยวชาญ

5) ทดสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหาในแบบสอบถาม (Reliability) ด้วยการนำไปทดลองใช้กับกลุ่มเกษตรกร/ประชาชน จำนวน 20 คน และนำมาวิเคราะห์ความเที่ยงตรงของแบบสอบถาม โดยการใช้สูตรสัมประสิทธิ์อัลฟาครอนนาค (Cranach's Alpha Coefficient) ซึ่งได้ค่าความเที่ยงของเนื้อหาในแบบสอบถาม เท่ากับ 0.815

6) นำแบบสอบถามไปใช้เพื่อสัมภาษณ์รวบรวมข้อมูลในพื้นที่วิจัยตามระยะเวลาที่กำหนดไว้

3.6.2 ขั้นตอนการสร้างและตรวจสอบแบบสัมภาษณ์

แบบสัมภาษณ์นี้เป็นแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-Structured Questionnaire) ใช้เพื่อสัมภาษณ์ในเชิงลึกบุคคลสำคัญในพื้นที่วิจัย และการสนทนากลุ่มของแกนนำชุมชน เพื่อแสดงความคิดเห็นและ

วิเคราะห์รูปแบบการพัฒนาชุมชนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ตามบริบทของวัดโป่งคำ ต.คู่งษ์อ. สันติสุข จ.น่าน มีรายละเอียด ประกอบด้วย 1) รายละเอียดของแบบสัมภาษณ์ 2) การตรวจสอบเครื่องมือ 3) การดำเนินการสัมภาษณ์ ดังนี้

1) รายละเอียดของแบบสัมภาษณ์

รายละเอียดของแบบสัมภาษณ์ ประกอบด้วยประเด็นปัญหาหรือแนวคำถามที่สร้างขึ้นจากข้อมูลที่ได้รับจากการทบทวนเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง แบบสัมภาษณ์นี้ ประกอบด้วย 3 ส่วน ได้แก่ ส่วนที่ 1 คำถามเกี่ยวกับข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับผู้ตอบคำถามการวิจัย ส่วนที่ 2 คำถามเกี่ยวกับรูปแบบการพัฒนาชุมชนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่ดำเนินการอยู่ในปัจจุบัน และส่วนที่ 3 คำถามเกี่ยวกับรูปแบบการพัฒนาชุมชนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

ก. คำถามเกี่ยวกับการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่ดำเนินการอยู่ในปัจจุบัน

1. แรงจูงใจในการพัฒนาเกิดจากอะไรบ้าง?
2. แนวคิดและหลักการของการพัฒนาชุมชนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นอย่างไร?
3. วิธีการในการพัฒนาชุมชนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่ดำเนินอยู่ ทำอย่างไรบ้าง?
4. ในครัวเรือนท่านมีปัญหาด้านเศรษฐกิจอะไรบ้าง?
5. คนในหมู่บ้านได้เข้าร่วมในกิจกรรมการพัฒนาที่ดำเนินการโดยวัดอย่างไรบ้าง?
6. การพัฒนาที่ดำเนินการมีจุดเด่น อะไรบ้าง?
7. การพัฒนาที่ดำเนินการอยู่มีปัญหาอุปสรรคอะไรบ้าง?
8. การพัฒนามีโอกาสในการพัฒนากิจกรรมหรือเครือข่ายอย่างไรบ้าง?
9. มีองค์กร หน่วยงาน หรือกลุ่มบุคคลใดบ้างเข้ามาสนับสนุนกิจกรรมการพัฒนาของท่าน?
10. ท่านมีวิธีการสร้างความเจริญ ความมั่นคงทางเศรษฐกิจและสังคมให้แก่ชุมชนอย่างไรบ้าง?

ข. คำถามเกี่ยวกับรูปแบบการพัฒนาชุมชนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

1. ท่านมีแนวทางการพัฒนาชุมชนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงอย่างไรบ้าง?
2. การพัฒนาชุมชนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มีองค์ประกอบของความสำเร็จอะไรบ้าง?
3. แนวทางในการพัฒนาชุมชนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมีความไปได้หรือไม่อย่างไร?
4. การพัฒนาชุมชนหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงควรดำเนินการอย่างไร?
5. องค์ประกอบของความสำเร็จในการประยุกต์ใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อพัฒนาวัดและชุมชน มีอะไรบ้าง?

6. อุปสรรคในการประยุกต์ใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อพัฒนาวัดและชุมชน มีอะไรบ้าง?
7. ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมีความเกี่ยวข้องกับการพัฒนาวัดและชุมชนอย่างไรบ้าง?
8. รูปแบบการพัฒนาชุมชนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่เหมาะสมควรพัฒนาในด้านใดบ้าง ?
9. การพัฒนาเศรษฐกิจของชุมชน ควรดำเนินการ/มีรูปแบบอย่างไรบ้าง ?
10. การพัฒนาสังคม ควรดำเนินการ/มีรูปแบบอย่างไรบ้าง ?
11. การพัฒนาสิ่งแวดล้อมของชุมชน ควรดำเนินการ/มีรูปแบบอย่างไรบ้าง ?
12. การพัฒนาด้านวัฒนธรรมของ ควรดำเนินการ/มีรูปแบบอย่างไรบ้าง ?

2) การตรวจสอบเครื่องมือ

แนวคำถามในแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้างนี้ คณะผู้วิจัยได้เสนอให้ผู้ทรงคุณวุฒิ/ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน (ชุดเดียวกันกับที่ตรวจแบบสอบถาม) ตรวจสอบความเที่ยงตรงและความครบถ้วนของเนื้อหาเพื่อทดสอบความถูกต้องและความครบถ้วนตามเนื้อหา ได้ใช้เครื่องมือดัชนีวัดค่าความสอดคล้อง IOC เพื่อตรวจสอบความเหมาะสมของคำถามที่ใช้ในแบบสัมภาษณ์ โดยผลการตรวจสอบมีค่ามากกว่าหรือเท่ากับ 0.5 ตามรายละเอียดดังนี้

$$IOC = \frac{\sum R}{N}$$

IOC หมายถึง ดัชนีความสอดคล้องของข้อความ (ค่าระหว่าง -1 ถึง +1)

$\sum R$ หมายถึง ผลรวมของการพิจารณาของผู้ทรงคุณวุฒิผู้เชี่ยวชาญ

N หมายถึง จำนวนผู้ทรงคุณวุฒิ/ผู้เชี่ยวชาญ

ผลของการตรวจสอบความเหมาะสมของข้อความแบบสอบถาม มีค่ามากกว่าหรือเท่ากับ 0.5

หลังจากนั้นได้ปรับปรุงแก้ไขประเด็นคำถามตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ และได้นำไปดำเนินการวิจัยในพื้นที่ด้วยการสัมภาษณ์เก็บข้อมูลในเชิงลึกและการสนทนากลุ่มในพื้นที่วิจัยต่อไป

3) การดำเนินการสัมภาษณ์

การดำเนินการสัมภาษณ์ โดยการติดต่อประสานงานไปยังเจ้าอาวาสวัดโป่งคำ กลุ่มเกษตรกร และผู้ร่วมวิจัยในพื้นที่ เพื่อกำหนดวัน เวลา สถานที่ในการสัมภาษณ์ ได้แก่วัดโป่งคำ สำนักงานโครงการหลวงวัดโป่งคำ และบ้านของเกษตรกร

การสัมภาษณ์ ได้ดำเนินการตามขั้นตอน คือ

1. หัวหน้าโครงการและผู้ร่วมวิจัยกล่าวทักทายและแนะนำตัวเองแก่ผู้ให้สัมภาษณ์
2. แจ้งจุดประสงค์ของโครงการวิจัยและจุดประสงค์ของการสัมภาษณ์
3. การสัมภาษณ์ดำเนินการไปตามลำดับ แต่ไม่ได้กำหนดแน่นอนมากนัก ตั้งคำถามแบบกว้างๆ ให้ผู้ตอบคำถามอธิบายหรือเล่าเรื่องต่างๆ ที่เกี่ยวกับการดำเนินกิจกรรมตามหลักปรัชญาของ

เศรษฐกิจพอเพียง แต่ผู้วิจัยพยายามดึงกลับมาสู่ประเด็นคำถามที่กำหนดไว้เป็นระยะ เพื่อมิให้ออกนอกประเด็นมากเกินไป

4. ใช้เวลาสัมภาษณ์ประมาณ 20-30 นาที
5. ให้ผู้ตอบแบบสัมภาษณ์พาท่องชมกิจกรรมที่ดำเนินการอยู่
6. ถ่ายภาพประกอบ คณะผู้วิจัยกล่าวขอบคุณผู้ให้สัมภาษณ์

3.7 การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล เป็นการวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) และการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณที่ได้จากการสังเกต การสัมภาษณ์ และการสนทนากลุ่ม อย่างเป็นระบบตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย และทำการตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล ด้วยการตรวจสอบจากภายในและภายนอกชุมชน การตรวจสอบจากภายใน กระทำด้วยการประชุมแลกเปลี่ยนผลการวิจัยหรือการถ่ายทอดเทคโนโลยีที่ได้รับ เพื่อให้คนในชุมชนรับทราบ แสดงความคิดเห็นและเสนอแนะ เพื่อปรับปรุงผลการวิจัยให้ถูกต้องและสมบูรณ์ยิ่งขึ้น การตรวจสอบภายนอก กระทำด้วยตรวจสอบผลการวิจัยแบบสามเส้า (Triangulation) จากข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์และสนทนากลุ่ม เพื่อให้เห็นถึงความสอดคล้องและความแตกต่างกันของข้อมูลต่างชุดกัน

การดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามลำดับ ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การวิเคราะห์ข้อมูลเอกสารด้วยการวิเคราะห์เนื้อหาสำรวจ และศึกษาข้อมูลจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ได้แก่ ความหมาย ความเป็นมา และหลักการของปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง จากพระราชดำรัสของในหลวงรัชกาลที่ 9 ที่ได้พระราชทานไว้ เอกสารของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติที่สรุปหลักการของปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไว้อย่างเป็นระบบ ตลอดจนแนวคิดและหลักการของนักวิชาการที่มีชื่อเสียงที่ได้กล่าวไว้และเกี่ยวข้องกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ได้แก่ แนวคิดเศรษฐศาสตร์แนวพุทธ โดยพระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต) แนวคิดพุทธเศรษฐศาสตร์ โดยอภิชัย พันธเสน หลักการสัมมาอาชีวะ โดยอี.เอฟ. ชูมาเกอร์, ความสัมพันธ์ระหว่างทฤษฎีใหม่กับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยชัยอนันต์ สมุทวณิช หลักการพัฒนา 4 ด้าน ได้แก่ ด้านเศรษฐกิจ จิตใจ สังคม และวัฒนธรรม โดยสุเมธ ตันติเวชกุล และบทความวิจัยหรือรายงานการงานวิจัยของนักวิชาการที่ได้ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง แล้วสรุปประเด็นที่เกี่ยวข้องที่ได้จากเอกสารและงานวิจัยเหล่านั้นว่าเกี่ยวข้องกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงอย่างไรบ้าง ด้วยเทคนิคการวิเคราะห์และสรุปข้อมูลที่ได้จากผลการศึกษาวิจัยของงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งหมด เพื่อใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการกำหนดกรอบแนวคิด การสร้างแบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์และการวิเคราะห์ผลการวิจัยต่อไป

ขั้นตอนที่ 2 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ โดยวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้นที่มีผลต่อความสำเร็จของการเกษตรกรผู้ทำเกษตรอินทรีย์ และปัจจัยที่มีผลต่อระดับความสำเร็จของเกษตรกรผู้ทำเกษตรอินทรีย์ที่ได้จากแบบสอบถาม ด้วยการวิเคราะห์สถิติพรรณนา (Descriptive Analysis) คือค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าความถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) เพื่อใช้เป็นแนวทางในการ

กำหนดรูปแบบการพัฒนาชุมชนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงตามบริบทของวัดโป่งคำ ต.ดู่พงษ์ อ.สันติสุข จ.น่าน

เกณฑ์การแปลความหมายเพื่อจัดระดับคะแนนความสำเร็จของเกษตรกรผู้ทำเกษตรอินทรีย์ กำหนด เป็นช่วงของคะแนน ดังต่อไปนี้⁵³

คะแนนเฉลี่ย	1.00 – 1.49	แปลความว่า	ความคิดเห็นน้อยที่สุด
คะแนนเฉลี่ย	1.50 – 2.49	แปลความว่า	ความคิดเห็นน้อย
คะแนนเฉลี่ย	2.50 – 3.49	แปลความว่า	ความคิดเห็นปานกลาง
คะแนนเฉลี่ย	3.50 – 4.49	แปลความว่า	ความคิดเห็นมาก
คะแนนเฉลี่ย	4.50 – 5.00	แปลความว่า	ความคิดเห็นมากที่สุด

ขั้นตอนที่ 3 การวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อวิเคราะห์ความสำเร็จของกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ตามบริบทของวัดโป่งคำ ต.ดู่พงษ์ อ.สันติสุข จ.น่าน โดยการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis)

การแปลความหมายของค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์สำหรับการวิจัยครั้งนี้ใช้การแปลความหมายของขนาดความสัมพันธ์ ดังต่อไปนี้

ขนาดความสัมพันธ์	ความหมาย
0.0 – 0.3	มีความสัมพันธ์กันต่ำมาก
0.3 – 0.5	มีความสัมพันธ์กันต่ำ
0.5 – 0.7	มีความสัมพันธ์กันปานกลาง
0.7 – 0.9	มีความสัมพันธ์กันสูง
0.9 – 1.0	มีความสัมพันธ์กันสูงมาก

ขั้นตอนที่ 4 การตรวจสอบและวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อกำหนดรูปแบบในการพัฒนาชุมชนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงตามบริบทของวัดโป่งคำ โดยการตรวจสอบข้อมูลได้ใช้การตรวจแบบสามเส้า (Triangulation) เพื่อสร้างความน่าเชื่อถือ ได้แก่ ด้านข้อมูลที่มีความหลากหลาย ด้านวิธีวิจัยที่เลือกใช้วิธีการดำเนินการวิจัยมากกว่าหนึ่งวิธี เช่น การสังเกต การสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่ม และด้านทฤษฎีหรือแนวคิดที่ใช้ประกอบการศึกษาวิจัย

ขั้นตอนที่ 5 เมื่อได้ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ และการสนทนากลุ่มมาครบถ้วนแล้ว ผู้วิจัยจะใช้การวิเคราะห์ข้อมูลตามประเด็นเนื้อหาและจัดกลุ่มของข้อมูล ด้วยการนำเสนอในรูปแบบตารางเมทริกส์สรุปลักษณะข้อมูล และตารางเปรียบเทียบข้อมูล

⁵³ ชูศรี วงศ์รัตน์, เทคนิคการใช้สถิติเพื่อการวิจัย, พิมพ์ครั้งที่ 7, (กรุงเทพมหานคร : เทพเนรมิต, 2541), หน้า 75.

3.8 การนำเสนอผลการศึกษาวิจัย

การนำเสนอผลการศึกษาวิจัยครั้งนี้ จะดำเนินไปด้วยการนำเสนอผลการศึกษาวิจัยในเชิงคุณภาพ และเชิงปริมาณ ด้วยการพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Presentation) เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผสมผสานและเชื่อมโยงกับผลการศึกษาค้นคว้าจากพื้นที่วิจัย ด้วยการอธิบาย วิเคราะห์ และสังเคราะห์รูปแบบ และกระบวนการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่ดำเนินการโดยวัดโป่งคำ ต.คู่งษ์ อ.สันติสุข จ.น่าน อย่างครบถ้วนเพื่อตอบปัญหาการวิจัยและวัตถุประสงค์ของการศึกษา ตามสารบัญที่ได้กำหนดไว้

3.9 คำจำกัดความของตัวแปรอิสระ (Definition of Independent Variables)

ในรายงานวิจัยนี้มีตัวแปรอิสระ 5 ตัวแปร ที่มีผลต่อตัวแปรตาม และมีความสำคัญ จึงให้คำจำกัดความไว้ดังต่อไปนี้

ศักยภาพของผู้นำ (Potentiality of Leaders) หมายถึง ความรู้ความสามารถ หรือคุณสมบัติ ของผู้บริหารที่แฝงอยู่ในตัวของผู้นำทั้งหลายในชุมชน ประกอบด้วย พระสงฆ์ หรือเจ้าอาวาส ผู้ใหญ่บ้าน กำนัน ผู้ประสานงานกลุ่ม แกนนำกลุ่มต่างๆ ที่มีอยู่ในชุมชน

การมีส่วนร่วมของคนในชุมชน (Participation of Peoples in Community) หมายถึง การ เปิดโอกาสให้คนในชุมชนผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเข้ามามีส่วนในการวางแผนการดำเนินงานกิจกรรมต่างๆ ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมทำ ร่วมรับผลประโยชน์ ร่วมตรวจสอบวัดผลประเมิน และปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องด้วยกัน

การอบรมให้ความรู้ (Training) หมายถึง กระบวนการให้ความรู้ ความเข้าใจ และวิธีการปฏิบัติที่ ถูกต้อง เพื่อเพิ่มทักษะการทำงาน การทำกิจกรรมต่างๆ โดยผู้เชี่ยวชาญหรือมีประสบการณ์ในเรื่องที่จะ ดำเนินงาน เพื่อให้สามารถบรรลุตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้

การสร้างเครือข่ายระหว่างคนภายในและภายนอกชุมชน (Networking) หมายถึง การทำให้มี การติดต่อ การสื่อสาร การสนับสนุนให้มีการแลกเปลี่ยนเรียนข้อมูลข่าวสารหรือการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ด้วย ความสมัครใจ มีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน พึ่งพาอาศัยกัน และมีจุดมุ่งหมายในการดำเนินงานร่วมกัน

การช่วยเหลือจากหน่วยงานหรือองค์กร (Helping others) หมายถึง การได้รับการสนับสนุน ช่วยเหลือส่งเสริมจากหน่วยงานจากภาครัฐและเอกชน ในด้านต่างๆ เช่น ความรู้ ข้อมูลข่าวสาร แหล่งทุน เงินทุน ปัจจัยการผลิต การจัดการผลผลิต ช่องทางการจำหน่ายผลผลิต เป็นต้น เพื่อให้คนในชุมชนดำเนิน กิจกรรมไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ

บทที่ 4

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยโครงการวิจัยเรื่อง “รูปแบบการพัฒนาชุมชนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง : กรณีศึกษาตามบริบทของวัดโป่งคำ ต.คู่งษ์ อ.สันติสุข จ.น่าน” จะได้นำเสนอผลการวิจัยตามลำดับ ดังนี้

- 4.1 ผลการวิจัยข้อมูลพื้นฐาน
- 4.2 ผลการวิจัยข้อมูลจากแบบสอบถาม
- 4.3 ผลการวิจัยรูปแบบการพัฒนาชุมชนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
- 4.4 ผลการวิจัยความสำเร็จของรูปแบบการพัฒนาชุมชนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงตามบริบทของวัดโป่งคำ
- 4.5 ผลการวิจัยรูปแบบการพัฒนาชุมชนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่เหมาะสมสำหรับการเป็นศูนย์การเรียนรู้ของคนในชุมชน

4.1 ผลการวิจัยข้อมูลพื้นฐาน

จากการศึกษาวิจัยพื้นที่วิจัยครั้งนี้ คือวัดโป่งคำ ตำบลโป่งคำ อ.สันติสุข จ.น่าน ทำให้ทราบว่า ชุมชนแห่งนี้มีประวัติความเป็นมาไม่ยาวนานมากนักคือประมาณ 123 ปี ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2440 - ปัจจุบันเท่านั้น ในระยะแรกของการเป็นชุมชนมีครอบครัวที่แยกออกหมู่บ้านเดิมจำนวนประมาณ 15 ครอบครัว โดยมีนายอานา พังยะ เป็นผู้นำการก่อตั้งชุมชน⁵⁴ มีที่ตั้งชุมชนบ้านโป่งคำ คือตั้งอยู่หมู่ 5 ต.คู่งษ์ อ.สันติสุข จ.น่าน ซึ่งเป็นพื้นที่เป็นที่ราบลุ่มและเป็นเนินเขา มีแม่น้ำชื่อว่า “แม่น้ำมวบ” และลำห้วยไหลผ่านชุมชนตลอดทั้งปี สภาพพื้นที่มีความอุดมสมบูรณ์มีความเหมาะสมสำหรับทำเกษตรกรรมและการเลี้ยงสัตว์ เพราะลักษณะของที่ดินบริเวณลำห้วยเป็นดินโป่ง คือดินเปรี้ยวหรือดินที่มีเกลือสินเธาว์ผุดเกราะกรังอยู่ ลักษณะของดินดังกล่าว เป็นที่มาของชื่อหมู่บ้านคือ “โป่งคำ” ซึ่งเรียกตามลักษณะของสภาพดินที่มีความเค็ม เป็นดินโป่ง ครอบครัวส่วนใหญ่ ได้ขยายและแยกออกมาจากบ้านคู่งษ์และบางส่วนจากหมู่บ้านใกล้เคียงมาตั้งถิ่นฐานร่วมกัน โดยเหตุผลของการย้ายมาก่อตั้งชุมชนแห่งใหม่ ณ ที่แห่งนี้อาจมีอยู่ 3 ประการ คือ 1) การแสวงหาทำเลที่ตั้งที่เหมาะสมในการประกอบอาชีพและการตั้งชุมชน 2) ชุมชนเดิมอยู่มีความแออัด 3) เกิดอุทกภัยในชุมชนเดิม ส่วนภาษาที่ใช้สื่อสารกันในชีวิตประจำวันมีสำเนียงเป็น “ภาษาลาว” และ “ภาษาญวน” ผสมกันอยู่ชาติพันธุ์เป็นไทยพื้นเมืองผสมผสานระหว่างไทยลาวและไทยญวน

ในด้านปกครอง แม้ว่าชุมชนแห่งนี้จะก่อตั้งเป็นชุมชน มาตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2440 แต่เพียงจะมีระบบการปกครองตามโครงสร้างที่กำหนดโดยภาครัฐ คือมีผู้ใหญ่บ้านที่มาจากการเลือกตั้งของประชาชนในหมู่บ้านเป็นผู้ปกครองของหมู่บ้าน ตั้งแต่ พ.ศ. 2480 จนถึงปัจจุบัน มีผู้ใหญ่บ้านมาแล้ว จำนวน 13 คน ตามลำดับดังนี้ 1) นายอานา พังยะ ดำรงตำแหน่งปี พ.ศ. 2480 – 2490 2) นายสุวรรณ จันอัน ดำรงตำแหน่งปี พ.ศ. 2490 –

⁵⁴ ประวัติความเป็นมา บ้านโป่งคำ หมู่ที่ 5 ตำบลคู่งษ์ อำเภอสันติสุข จังหวัดน่าน, ข้อมูลจากแผ่นป้ายประชาสัมพันธ์ ณ วัดโป่งคำ, [เข้าถึงข้อมูล วันที่ 17 ตุลาคม พ.ศ. 2563].

2522 3) นายเหลา พังจันตา ดำรงตำแหน่งปี พ.ศ. 2522 – 2524 4) นายพรมसार จันอัน ดำรงตำแหน่งปี พ.ศ. 2524 – 2529 5) นายเจริญ จันอัน ดำรงตำแหน่งปี พ.ศ. 2529 – 2531 6) นายสุวรรณ พังยะ ดำรงตำแหน่งปี พ.ศ. 2529 – 2531 7) นายเฉลิมพล คำดี ดำรงตำแหน่งปี พ.ศ. 2535 – 2538 8) นายเปลี่ยน เบ้าพรหม ดำรงตำแหน่งปี พ.ศ. 2538 – 2543 9) นายเจริญ จันอัน ดำรงตำแหน่งปี พ.ศ. 2543 – 2545 10) นายชาญ พังจันตา ดำรงตำแหน่งปี พ.ศ. 2545 – 2549 11) นายทิล บังเมฆ (สมัยแรก) ดำรงตำแหน่งปี พ.ศ. 2550 – 2552 12) นายอินผ่าน ธัญญะ ดำรงตำแหน่งปี พ.ศ. 2552 – 2560 13) นายทิล บังเมฆ (สมัยที่สอง) ดำรงตำแหน่งปี พ.ศ. 2560 – ปัจจุบัน

ลักษณะของชุมชนโป่งคำ เป็นชุมชนขนาดเล็กมีจำนวน 240 หลังคาเรือน มีประชากรจำนวน 940 คน ส่วนใหญ่นับถือพระพุทธศาสนา โดยมีวัดโป่งคำเป็นศูนย์กลางของชุมชน พื้นที่ตั้งชุมชนเป็นที่ลาดชันตามเนินเขา มีเนื้อที่ประมาณ 118 ไร่ ประชาชนส่วนใหญ่ร้อยละ 80 ประกอบอาชีพเกษตรกรรม การปลูกพืชไร่ เช่น ข้าวโพด ข้าวไร่ ไม้เศรษฐกิจ เช่น ไม้สัก ยางพารา หวาย ปลูกพืชผักในโรงเรือน ได้แก่ ผักกาด แดงกวางญี่ปุ่น มะม่วง อาโวคาโด เสาวรสหวาน พักทอง และอีกส่วนหนึ่งประมาณร้อยละ 20 ประกอบอาชีพอื่นๆ เช่นการค้าขาย รับจ้างทั่วไปทั้งในและนอกพื้นที่ ชุมชนโป่งคำเป็นชุมชนระบบเครือข่าย ครอบคลุมสำคัญมี 7 ตระกูล คือ จันอัน, อิทธิรักษ์, เบ้าพรหม, สุทธเขต, บังเมฆ, และพังยะ

ตารางที่ 4.1: ข้อมูลชาติพันธุ์และประชากรบ้านโป่งคำ ต.คูพงษ์ อ.สันติสุข จ.น่าน

ชาติพันธุ์	จำนวนครัวเรือน	จำนวนประชากร	ระดับการพัฒนา
ไทยพื้นเมือง (ผสมระหว่างลาวกับญวน)	240	940	B

ที่มา : โครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวงโป่งคำ, สำนักพัฒนา สำนักยุทธศาสตร์และแผนสถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง (องค์การมหาชน) พ.ศ. 2563, แหล่งที่มา : [ออนไลน์].

[<https://web2012.hrdi.or.th/xtrp/basicinfo/social/320> [เข้าถึงข้อมูล 26 มีนาคม 2564].

ชุมชนโป่งคำเป็นชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์ผสมผสานระหว่างไทยลาวและไทยญวน ถึงแม้จะมีความแตกต่างทางด้านวัฒนธรรม แต่ว่าโดยความเป็นเอกลักษณ์ของสังคมแล้วชุมชนโป่งคำมีเอกลักษณ์ของตนเองที่สำคัญที่เหมือนกันคือ การช่วยเหลือเกื้อกูลกัน มีความเอื้ออาทรต่อกัน พึ่งพาอาศัยกัน และมีความศรัทธาเลื่อมใสในบิณฑบาตพระพุทธศาสนาเหมือนกัน โดยมีวัดโป่งคำ เป็นศูนย์กลางของการประกอบพิธีกรรมบำเพ็ญบุญกุศลทางพระพุทธศาสนาและกิจกรรมการพัฒนาต่างๆ ที่วัดได้รับการประสานหรือได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐที่เข้ามาสนับสนุนกิจกรรมการพัฒนาที่ดำเนินการโดยวัดและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จึงส่งผลให้การดำเนินวิถีชีวิตของคนในชุมชนเป็นไปอย่างราบรื่น มีปัญหาข้อขัดแย้งน้อย ที่สำคัญการมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมของกลุ่มสมาชิก และการมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมของหมู่บ้าน นอกจากนั้นชุมชนยังมีเครือข่ายร่วมมือกับองค์กรภายนอก ทั้งภาครัฐ และภาคเอกชน ทำให้แต่ละปีจะมีหน่วยงานต่างๆ เข้าไปดำเนินงานโครงการร่วมกับวัดและชุมชนอย่างต่อเนื่อง

4.2 ผลการวิจัยข้อมูลจากแบบสอบถาม

ข้อมูลพื้นฐานจากแบบสอบถาม ที่ได้จากผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 127 คน/ครัวเรือน สามารถวิเคราะห์ข้อมูลและจำแนกข้อมูลออกเป็นตาราง ดังนี้

ตารางที่ 4.2.1 แสดงจำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม

ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม		จำนวน	ร้อยละ
เพศ			
	ชาย	67	52.76
	หญิง	60	47.24
	รวม	127	100.00
อายุ			
	20 - 30 ปี	3	2.36
	31 - 40 ปี	8	6.30
	41 - 50 ปี	23	18.11
	51 - 60 ปี	44	34.65
	61 - 70 ปี	40	31.50
	71 - ขึ้นไป	9	7.09
	รวม	127	100.00
ระดับการศึกษา			
	ไม่ได้เรียน	43	33.86
	ประถมศึกษาตอนต้น	17	13.39
	ประถมศึกษาตอนปลาย	37	29.13
	มัธยมศึกษาตอนต้น	12	9.45
	มัธยมศึกษาตอนปลาย	11	8.66
	อนุปริญญา	1	0.79
	ปริญญาตรี	6	4.72
	รวม	127	100.00
สถานภาพในครอบครัว			
	หัวหน้าครอบครัว	60	47.24
	ภรรยาหัวหน้าครอบครัว	40	31.50
	สมาชิกของครอบครัว	27	21.26
	รวม	127	100.00
ตำแหน่งทางสังคม			
	ไม่มีตำแหน่งใดๆ	115	90.55

ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม		จำนวน	ร้อยละ
	กรรมการหมู่บ้าน	7	5.51
	อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.)	5	3.94
	ผู้ใหญ่บ้าน	0	0.00
	อดีตผู้ใหญ่บ้าน	0	0.00
	รวม	127	100.00
กลุ่มในชุมชนที่เป็นสมาชิก			
	ไม่ได้เป็นสมาชิกกลุ่ม	99	77.95
	1-2 กลุ่ม	16	12.60
	3-4 กลุ่ม	6	4.72
	5-6 กลุ่ม	4	3.15
	7-8 กลุ่ม	2	1.57
	รวม	127	100.00
จำนวนสมาชิกในครอบครัว			
	ไม่ระบุ	6	4.72
	1-2 คน	20	15.75
	3-4 คน	58	45.67
	5-6 คน	33	25.98
	7 คนขึ้นไป	10	7.87
	รวม	127	100.00
ระยะเวลาที่ประกอบอาชีพเกษตรกร			
	1-10 ปี	18	14.17
	11-20 ปี	43	33.86
	21-30 ปี	35	27.56
	31-40 ปี	17	13.39
	41-50 ปี	14	11.02
	รวม	127	100.00
จำนวนที่ดินเป็นของตนเอง			
	ไม่ระบุ	5	3.94
	1-10 ไร่	45	35.43
	11-20 ไร่	40	31.50
	21-30 ไร่	30	23.62
	31-40 ไร่	4	3.15

ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม		จำนวน	ร้อยละ
	41-50 ไร่	3	2.36
	รวม	127	100.00
จำนวนที่ดินที่เข้าทำการเกษตร			
	ไม่ได้เช่า	119	93.70
	1-10 ไร่	5	3.94
	11-20 ไร่	3	2.36
	21-30 ไร่	0	0.00
	31-40 ไร่	0	0.00
	รวม	127	100.00
ระยะเวลาที่ทำบัญชีครัวเรือน			
	ไม่เคยทำ	119	93.06
	1-5 ปี	4	3.15
	6-10 ปี	2	1.57
	11-20 ปี	1	0.79
	21-30 ปี	1	0.79
	รวม	127	100.00
รายได้จากการทำเกษตรต่อเดือน			
	ไม่ตอบ	50	39.37
	100-999 บาท	7	5.51
	1,000-3,000 บาท	54	42.52
	3,001-6,000 บาท	5	3.94
	6,001-9,000 บาท	5	3.94
	9,001-11,000 บาท	4	3.15
	11,001-13,000 บาท	2	1.57
	รวม	127	100.00
รายได้อื่นๆ ต่อเดือนนอกจากเกษตรกรรม			
	ไม่ตอบ	20	15.75
	100-999 บาท	15	14.17
	1,000-3,000 บาท	41	32.28
	3,001-6,000 บาท	12	9.45
	6,001-9,000 บาท	1	8.66
	9,001-11,000 บาท	9	7.09

ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม		จำนวน	ร้อยละ
	11,001-13,000 บาท	6	4372
	13,001 ขึ้นไป	10	7.87
	รวม	127	100.00
รายจ่ายในการทำเกษตรกรรมต่อเดือน			
	ไม่ตอบ	40	31.50
	100-999 บาท	22	17.32
	1,000-3,000 บาท	31	24.41
	3,001-6,000 บาท	15	11.81
	6,001-9,000 บาท	2	1.57
	9,001-11,000 บาท	5	3.94
	11,001-13,000 บาท	7	5.51
	13,001 ขึ้นไป	5	3.94
	รวม	127	100.00
รายจ่ายอื่นๆ นอกจากทำเกษตรกรรม			
	ไม่ตอบ	13	10.24
	100-999 บาท	10	7.87
	1,000-3,000 บาท	48	37.80
	3,001-6,000 บาท	44	34.65
	6,001-9,000 บาท	2	1.57
	9,001-11,000 บาท	3	2.36
	11,001-13,000 บาท	4	1.57
	13,001 ขึ้นไป	5	3.94
	รวม	127	100.00
เงินออมต่อเดือน			
	ไม่มีการออม	105	82.68
	100-1,000 บาท	6	4.72
	1,001-3,000 บาท	4	3.15
	3,001-5,000 บาท	2	1.57
	5,001-10,000 บาท	5	3.94
	10,001-15,000 บาท	5	3.94
	รวม	127	100.00
เงินออมต่อปี			

ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม		จำนวน	ร้อยละ
	ไม่มีการออม	115	90.55
	10000-50,000 บาท	7	5.51
	50,001-100,000 บาท	2	1.57
	100,001-300,000 บาท	3	2.39
	รวม	127	100.00
ค่าใช้จ่ายในการดำรงชีวิตต่อเดือน			
	100-999 บาท	2	1.57
	1,000 – 3,000 บาท	50	39.37
	3,001 – 5,000 บาท	38	29.92
	5,000 – 9,000 บาท	25	19.69
	9,000 – 12,000 บาท	8	6.30
	12,001 – ขึ้นไป	4	3.15
	รวม	127	100.00
ระยะเวลาที่นำหลักปรัชญาเศรษฐกิจของพอเพียงมาใช้			
	ไม่เคยนำมาใช้	92	72.44
	1-5 ปี	21	16.54
	6-10 ปี	14	11.02
	10-15 ปี	0	0.00
	รวม	127	100.00

จากตารางที่ 4.2.1 พบว่า ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม เรื่อง “รูปแบบการพัฒนาชุมชนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง : กรณีศึกษาตามบริบทของวัดโป่งคำ ต.คู่งษ์ อ.สันติสุข จ.น่าน” จำแนกได้ดังนี้

เพศ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศชาย จำนวน 67 คน คิดเป็นร้อยละ 52.76 และเป็นเพศหญิง จำนวน 60 คิดเป็นร้อยละ 47.24

อายุ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีอายุ 51 – 60 ปี จำนวน 44 คน คิดเป็นร้อยละ 34.65 มีอายุ 61 – 70 ปี จำนวน 40 คน คิดเป็นร้อยละ 31.50 และมีอายุ 20 - 30 ปี จำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 2.36

ระดับการศึกษา พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ไม่ได้เรียน จำนวน 43 คน คิดเป็นร้อยละ 33.86 ระดับประถมศึกษาตอนต้น จำนวน 17 คน คิดเป็นร้อยละ 13.39 และระดับอนุปริญญา จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 0.79

สถานภาพในครอบครัว พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นหัวหน้าครอบครัว จำนวน 60 คน คิดเป็นร้อยละ 47.24 เป็นภรรยาหัวหน้าครอบครัว จำนวน 40 คน คิดเป็นร้อยละ 31.50 และเป็นสมาชิกของครอบครัว จำนวน 27 คน คิดเป็นร้อยละ 21.26

ตำแหน่งทางสังคม พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ไม่มีตำแหน่งใดๆ จำนวน 115 คน คิดเป็นร้อยละ 90.55 เป็นกรรมการหมู่บ้าน จำนวน 7 คน คิดเป็นร้อยละ 5.51 และเป็นอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) จำนวน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 3.94

กลุ่มในชุมชนที่เป็นสมาชิก พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ไม่ได้เป็นสมาชิกกลุ่ม จำนวน 99 คน คิดเป็นร้อยละ 77.95 เป็นสมาชิก 1-2 กลุ่ม จำนวน 16 คน คิดเป็นร้อยละ 12.60 และเป็นสมาชิก 7-8 กลุ่ม จำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 1.57

จำนวนสมาชิกในครอบครัว พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีจำนวนสมาชิกในครอบครัว 3-4 คน จำนวน 58 คน คิดเป็นร้อยละ 45.67 มีสมาชิกในครอบครัว 5-6 คน จำนวน 33 คน คิดเป็นร้อยละ 25.98 และไม่ระบุ จำนวน 6 คน คิดเป็นร้อยละ 4.72

ระยะเวลาที่ประกอบอาชีพเกษตรกร พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกร 11-20 ปี จำนวน 43 คน คิดเป็นร้อยละ 33.86 ประกอบอาชีพเกษตรกร 21-30 ปี จำนวน 35 คน คิดเป็นร้อยละ 27.56 และประกอบอาชีพเกษตรกร 41-50 ปี จำนวน 14 คน คิดเป็นร้อยละ 11.02

จำนวนที่ดินเป็นของตนเอง พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีที่ดินเป็นของตนเอง 1-10 ไร่ จำนวน 45 คน คิดเป็นร้อยละ 35.43 มีที่ดินเป็นของตนเอง 11-20 ไร่ จำนวน 40 คน คิดเป็นร้อยละ 31.50 และมีที่ดินเป็นของตนเอง 41-50 ไร่ จำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 2.36

จำนวนที่ดินที่เช่าทำการเกษตร พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ไม่ได้เช่าที่ดินทำการเกษตร จำนวน 119 คน คิดเป็นร้อยละ 93.70 เช่าที่ดินทำการเกษตร 1-10 ไร่ จำนวน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 3.94 และเช่าที่ดินทำการเกษตร 11-20 ไร่ จำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 2.36

ระยะเวลาที่ทำบัญชีครัวเรือน พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ไม่เคยทำ จำนวน 119 คน คิดเป็นร้อยละ 93.06 ทำบัญชีครัวเรือน 1-5 ปี จำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 3.15 และทำบัญชีครัวเรือน 11-20 ปี จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 0.79 และ 21-30 ปี จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 0.79

รายได้จากการทำเกษตรต่อเดือน พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีรายได้จากการทำเกษตรต่อเดือน 1,000-3,000 บาท จำนวน 54 คน คิดเป็นร้อยละ 42.52 ผู้ตอบแบบสอบถามไม่ตอบ จำนวน 50 คน คิดเป็นร้อยละ 39.37 และมีรายได้จากการทำเกษตรต่อเดือน 11,001-13,000 บาท จำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 1.57

รายได้อื่นๆ ต่อเดือนนอกจากเกษตรกรรม พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีรายได้อื่นๆ ต่อเดือนนอกจากเกษตรกรรม 1,000-3,000 บาท จำนวน 41 คน คิดเป็นร้อยละ 32.28 ผู้ตอบแบบสอบถามไม่ตอบ จำนวน 20 คน คิดเป็นร้อยละ 15.75 และมีรายได้อื่นๆ ต่อเดือนนอกจากเกษตรกรรม 6,001-9,000 บาท จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 0.79

รายจ่ายในการทำเกษตรกรรมต่อเดือน พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ไม่ตอบ จำนวน 40 คน คิดเป็นร้อยละ 31.50 มีรายจ่ายในการทำเกษตรกรรมต่อเดือน 1,000-3,000 บาท จำนวน 31 คน คิดเป็นร้อยละ 24.41 และมีรายจ่ายในการทำเกษตรกรรมต่อเดือน 6,001-9,000 บาท จำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 1.57

รายจ่ายอื่นๆ นอกจากทำเกษตรกรรม พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีรายจ่ายอื่นๆ นอกจากทำเกษตรกรรม 1,000-3,000 บาท จำนวน 48 คน คิดเป็นร้อยละ 37.80 มีรายจ่ายอื่นๆ นอกจากทำเกษตรกรรม 3,001-6,000 บาท จำนวน 44 คน คิดเป็นร้อยละ 34.65 และมีรายจ่ายอื่นๆ นอกจากทำเกษตรกรรม 6,001-9,000 บาท จำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 1.57

เงินออมต่อเดือน พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ไม่มีการออม จำนวน 105 คน คิดเป็นร้อยละ 82.68 มีการออมต่อเดือน 100-1,000 บาท จำนวน 6 คน คิดเป็นร้อยละ 4.72 และมีการออมต่อเดือน 3,001-5,000 บาท จำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 1.57

เงินออมต่อปี พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ไม่มีการออม จำนวน 115 คน คิดเป็นร้อยละ 90.55 มีการออมต่อปี 10000-50,000 บาท จำนวน 7 คน คิดเป็นร้อยละ 5.51 และมีการออมต่อปี 50,001-100,000 บาท จำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 1.57

ค่าใช้จ่ายในการดำรงชีวิตต่อเดือน พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีค่าใช้จ่ายในการดำรงชีวิตต่อเดือน 1,000 – 3,000 บาท จำนวน 50 คน คิดเป็นร้อยละ 39.37 มีค่าใช้จ่ายในการดำรงชีวิตต่อเดือน 3,001 – 5,000 บาท จำนวน 38 คน คิดเป็นร้อยละ 29.92 และมีค่าใช้จ่ายในการดำรงชีวิตต่อเดือน 100-999 บาท จำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 1.57

ระยะเวลาที่นำหลักปรัชญาเศรษฐกิจของพอเพียงมาใช้ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ไม่เคยนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจของพอเพียงมาใช้ จำนวน 92 คน คิดเป็นร้อยละ 72.44 นำหลักปรัชญาเศรษฐกิจของพอเพียงมาใช้ 1-5 ปี จำนวน 21 คน คิดเป็นร้อยละ 16.54 และนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจของพอเพียงมาใช้ 6-10 ปี จำนวน 14 คน คิดเป็นร้อยละ 11.02

ตารางที่ 4.2.2 แสดงระดับปัญหาของแต่ละครัวเรือนที่ประสบ

ปัญหาของแต่ละครัวเรือนที่ประสบ	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ระดับความคิดเห็น
1. ขาดทุนทรัพย์	4.31	0.527	มาก
2. ขาดแคลนน้ำเพื่อการผลิต	4.03	0.712	มาก
3. จำนวนที่ดินไม่เพียงพอ	4.33	0.660	มาก
4. ขาดแคลนเงินทุน	4.57	0.501	มากที่สุด
5. ราคาผลผลิตตกต่ำหรือไม่แน่นอน	4.49	0.681	มาก
6. ไม่มีตลาดรองรับ	4.06	0.641	มาก
7. ราคาปุ๋ยแพง	4.55	0.731	มากที่สุด
8. โรคระบาดในพืชหรือสัตว์	4.32	0.522	มาก
9. ขาดแคลนแรงงาน	4.10	0.800	มาก

ปัญหาของแต่ละครัวเรือนที่ประสบ	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน	ระดับความ คิดเห็น
10. หนี้สินในครัวเรือน	4.29	0.625	มาก
รวม	4.30	.288	มาก

จากตารางที่ 4.2.2 นี้แสดงให้เห็นว่า ระดับปัญหาของแต่ละครัวเรือนที่ประสบผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 4.30) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ปัญหาที่ครัวเรือนประสบมากที่สุดคือ ปัญหาขาดแคลนเงินทุน อยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.57) และปัญหาราคापู้แพง อยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.55) ส่วนปัญหาที่รองลงมา คือ ราคาผลผลิตตกต่ำหรือไม่แน่นอน อยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 4.49) และปัญหาจำนวนที่ดินไม่เพียงพอ อยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 4.33) และปัญหาในลำดับสุดท้าย คือ ปัญหาขาดแคลนน้ำเพื่อการผลิต อยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 4.03)

ตารางที่ 4.2.3 แสดงระดับความสัมพันธ์ของปัญหาของแต่ละครัวเรือนที่ประสบโดยการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis)

	B	Std. Error	Beta	t value	p value
1.ขาดทุนทรัพย์	-1.413	3.180	-.055	-.444	.658
2.ขาดแคลนน้ำเพื่อการผลิต	7.108	2.646	.306	2.686	.008
3. จำนวนที่ดินไม่เพียงพอ	1.207	1.742	.059	.693	.490
4. ขาดแคลนเงินทุน	4.956	1.658	.244	2.988	.003
5. ราคาผลผลิตตกต่ำหรือไม่แน่นอน	3.209	1.655	.160	1.939	.055
6. ไม่มีตลาดรองรับ	.976	1.549	.065	.630	.530
7. ราคาปู้แพง	.719	1.939	.031	.371	.712
8. โรคระบาดในพืชหรือสัตว์	4.604	2.094	.225	2.199	.030
9. ขาดแคลนแรงงาน	2.255	1.618	.149	1.394	.166
10. หนี้สินในครัวเรือน	.097	2.491	.004	.039	.969
ค่าคงที่ (Constant)	117.587	16.059		7.322	.000
R = 0.637 R ² = 0.406 F = 7.913 p value <0.001					

จากตารางที่ 4.2.3 พบว่า ระดับความสัมพันธ์ถดถอยเชิงพหุคูณของปัญหาของแต่ละครัวเรือนที่ประสบมีความสัมพันธ์เชิงมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001 โดยตัวแปรทั้งหมดสามารถอธิบายความผันแปรเกี่ยวกับปัญหาของแต่ละครัวเรือนที่ประสบได้ร้อยละ 40.6

ตารางที่ 4.2.4 แสดงระดับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

รายการ	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ระดับความคิดเห็น
1. การพัฒนาตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงคือการพัฒนาที่ยึดถือตามหลัก 3 ห่วง คือ ความพอประมาณ มีเหตุผล มีภูมิคุ้มกันที่ดี และ 2 เงื่อนไข คือความรู้และคุณธรรม	4.57	.730	มากที่สุด
2. การพัฒนาตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง คือการทำตามหลักของเกษตรทฤษฎีใหม่ต้องมีที่ดินอย่างน้อยประมาณ 15 ไร่	4.34	.663	มาก
3. การพัฒนาตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงจำเป็นต้องเปลี่ยนวิถีคิดและมุมมองต่อการพัฒนาตามกระแสทุนนิยม	4.58	.500	มากที่สุด
4. การพัฒนาตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ควรเป็นการพัฒนาทั้งวิถีคิดและการปฏิบัติของเกษตรกร	4.53	.666	มากที่สุด
5. การพัฒนาตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงต้องปลูกพืชหลาย ๆ อย่าง และไม่จำเป็นต้องปลูกข้าว	4.08	.641	มาก
6. วัตถุประสงค์ของการพัฒนาตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงคือผลิตเพื่อจำหน่ายเป็นหลัก	4.06	.727	มาก
7. การพัฒนาตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงต้องอาศัยความขยัน ประหยัด และอดทน	4.17	.808	มาก
8. การพัฒนาตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงต้องใช้จ่ายเงินลงทุนมากจึงจะประสบความสำเร็จ	3.54	1.292	มาก
9. การพัฒนาตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงจะเน้นการเพิ่มรายได้ ลดรายจ่าย และไม่เป็นหนี้สิน	4.33	.535	มาก
10. การพัฒนาตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงจะต้องทำให้เกษตรกรมีฐานะร่ำรวย ไม่ยากจน	3.33	.966	ปานกลาง
รวม	4.15	.295	มาก

จากตารางที่ 4.2.4 นี้แสดงให้เห็นว่า ระดับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 4.15) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า การพัฒนาตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงจำเป็นต้องเปลี่ยนวิถีคิดและมุมมองต่อการพัฒนาตามกระแสทุนนิยม อยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.58) และการพัฒนาตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงคือการพัฒนาที่ยึดถือตามหลัก 3 ห่วง คือ ความพอประมาณ มีเหตุผล มีภูมิคุ้มกันที่ดี และ 2 เงื่อนไข คือความรู้และ

คุณธรรม อยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.57) ส่วนความรู้ความเข้าใจที่รองลงมา คือ การพัฒนาตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ควรเป็นการพัฒนาทั้งวิถีคิดและการปฏิบัติของเกษตรกร อยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 4.53) และการพัฒนาตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง คือการทำตามหลักของเกษตรทฤษฎีใหม่ต้องมีที่ดินอย่างน้อยประมาณ 15 ไร่ อยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 4.34) และความรู้ความเข้าใจในลำดับสุดท้าย คือ การพัฒนาตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงจะต้องทำให้เกษตรกรมีฐานะร่ำรวย ไม่ยากจน อยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 3.33)

ตารางที่ 4.2.5 แสดงระดับความสัมพันธ์ของความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงโดยการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis)

	B	Std. Error	Beta	t value	p value
1. การพัฒนาตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงคือการพัฒนาที่ยึดถือตามหลัก 3 ห่วง คือ ความพอประมาณ มีเหตุผล มีภูมิคุ้มกันที่ดี และ 2 เงื่อนไข คือความรู้และคุณธรรม	2.443	2.642	.109	.925	.357
2. การพัฒนาตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง คือการทำตามหลักของเกษตรทฤษฎีใหม่ต้องมีที่ดินอย่างน้อยประมาณ 15 ไร่	8.001	3.278	.353	2.441	.016
3. การพัฒนาตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงจำเป็นต้องเปลี่ยนวิถีคิดและมุมมองต่อการพัฒนาตามกระแสนิยม	.235	2.252	.012	.104	.917
4. การพัฒนาตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ควรเป็นการพัฒนาทั้งวิถีคิดและการปฏิบัติของเกษตรกร	3.735	1.844	.185	2.025	.045
5. การพัฒนาตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงต้องปลูกพืชหลาย ๆ อย่าง และไม่จำเป็นต้องปลูกข้าว	3.042	1.577	.151	1.929	.056
6. วัตถุประสงค์ของการพัฒนาตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงคือผลิตเพื่อจำหน่ายเป็นหลัก	3.615	1.158	.240	3.123	.002
7.การพัฒนาตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงต้องอาศัยความขยัน ประหยัด และอดทน	.408	2.734	.012	.149	.882

	B	Std. Error	Beta	t value	p value
8. การพัฒนาตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงต้องใช้เงินลงทุนมากจึงจะประสบความสำเร็จ	4.267	3.669	.168	1.163	.247
9. การพัฒนาตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงจะเน้นการเพิ่มรายได้ ลดรายจ่ายและไม่เป็นหนี้สิน	-5.505	3.858	-.239	-1.427	.156
10. การพัฒนาตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงจะต้องทำให้เกษตรกรมีฐานะร่ำรวยไม่ยากจน	3.345	2.114	.175	1.582	.116
ค่าคงที่ (Constant)	118.796	16.373		7.256	.000
R = 0.628 R ² = 0.394 F = 7.558 p value <0.001					

จากตารางที่ 4.2.5 พบว่า ระดับความสัมพันธ์ถดถอยเชิงพหุคูณของความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมีความสัมพันธ์เชิงมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001 โดยตัวแปรทั้งหมดสามารถอธิบายความผันแปรเกี่ยวกับปัญหาของแต่ละครัวเรือนที่ประสบได้ร้อยละ 39.4 โดยในข้อคำถามชุดนี้มีคำถามทดสอบความเข้าใจในหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของประชาชน ในข้อที่ 6 วัตถุประสงค์ของการพัฒนาตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงคือผลิตเพื่อจำหน่ายเป็นหลัก ที่มีค่า 0.002 (p value = 0.002) ซึ่งค่าที่ได้มีค่าน้อยกว่านัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 แสดงให้เห็นว่าประชาชนในพื้นที่เกิดความเข้าใจว่าการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ต้องเกิดผลผลิตที่เป็นสินค้าที่นำไปสู่การจัดจำหน่ายซึ่งในความเป็นจริงการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้เป็นการส่งเสริมให้ประชาชนสามารถพึ่งพาตนเองได้โดยไม่ได้มีความมุ่งเน้นเพื่อการผลิตสู่การจำหน่ายเป็นหลัก ข้อที่ 8 การพัฒนาตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงต้องใช้เงินลงทุนมากจึงจะประสบความสำเร็จ ที่มีค่า 0.248 (p value = 0.248) แสดงให้เห็นว่าประชาชนมีความเข้าใจในการลงทุนเพื่อหวังผลความสำเร็จที่สูงขึ้น โดยยิ่งลงทุนมากต้องได้รับผลตอบแทนมาก ซึ่งวัตถุประสงค์ของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นการเน้นให้ประชาชนพึ่งพาตนเองแบบพออยู่พอกิน ไม่ฟุ้งเฟ้อจนเกินตัว และข้อที่ 10 การพัฒนาตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงจะต้องทำให้เกษตรกรมีฐานะร่ำรวย ไม่ยากจน ที่มีค่า 0.116 (p value = 0.116) แสดงให้เห็นว่า ประชาชนมีความเข้าใจว่าการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาปรับใช้จะต้องทำให้ตนเองเกิดมีฐานะร่ำรวย พ้นจากความยากจน ซึ่งเป็นแนวคิดที่ไม่สอดคล้องในหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงที่เน้นการพออยู่พอกิน พึ่งพาตนเองได้

ตารางที่ 4.2.6 แสดงระดับความคิดเห็นต่อการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

การพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ระดับความคิดเห็น
1. นำมาใช้ได้จริง	4.40	.838	มาก

การพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน	ระดับความ คิดเห็น
2. ใช้ที่ดินน้อยให้เกิดประโยชน์	4.40	.670	มาก
3. การทำเกษตรที่หลากหลาย	4.19	.354	มาก
4. ไม่เกิดภาระหนี้สิน	4.50	.617	มากที่สุด
5. คิดอย่างรอบคอบ	4.27	.731	มาก
6. มีความขยัน ประหยัด	4.33	.759	มาก
7. การพัฒนาที่ทันสมัย	4.06	.641	มาก
8. รู้จักการรวมกลุ่ม	3.99	.823	มาก
9. เพิ่มรายได้ลดรายจ่าย	4.58	.570	มากที่สุด
10. ชีวิตมีความสุข	4.71	.549	มากที่สุด
รวม	4.34	.307	มาก

จากตารางที่ 4.2.6 นี้แสดงให้เห็นว่า ระดับความคิดเห็นต่อการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีความคิดเห็นอยู่ในระดับ มาก (ค่าเฉลี่ย 4.34) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า การพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมากที่สุดคือ ชีวิตมีความสุข อยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.71) และ เพิ่มรายได้ลดรายจ่าย อยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.58) ส่วนการพัฒนาที่รองลงมา คือ ไม่เกิดภาระหนี้สิน อยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 4.50) และนำมาใช้ได้จริง อยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 4.40) และการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในลำดับสุดท้าย คือ รู้จักการรวมกลุ่ม อยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.99)

ตารางที่ 4.2.7 แสดงระดับความสัมพันธ์ของการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงโดยการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis)

	B	Std. Error	Beta	t value	p value
1. นำมาใช้ได้จริง	4.540	1.888	.200	2.405	.018
2. ใช้ที่ดินน้อยให้เกิดประโยชน์	3.419	1.467	.183	2.331	.021
3. การทำเกษตรที่หลากหลาย	3.002	1.590	.198	1.888	.061
4. ไม่เกิดภาระหนี้สิน	-.466	2.356	-.016	-.198	.844
5. คิดอย่างรอบคอบ	2.498	2.016	.123	1.239	.218
6. มีความขยัน ประหยัด	.342	1.621	.023	.211	.833
7. การพัฒนาที่ทันสมัย	1.507	2.170	.072	.694	.489
8. รู้จักการรวมกลุ่ม	1.188	2.048	.050	.580	.563
9. เพิ่มรายได้ลดรายจ่าย	6.447	1.784	.299	3.614	.000

	B	Std. Error	Beta	t value	p value
10. ชีวิตมีความสุข	1.349	1.591	.072	.848	.398
ค่าคงที่ (Constant)	117.597	16.917		6.952	.000
R = 0.663 R ² = 0.440 F = 9.118 p value <0.001					

จากตารางที่ 4.2.7 พบว่า ระดับความสัมพันธ์ถดถอยเชิงพหุคูณของการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมีความสัมพันธ์เชิงมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001 โดยตัวแปรทั้งหมดสามารถอธิบายความผันแปรเกี่ยวกับปัญหาของแต่ละครัวเรือนที่ประสบได้ร้อยละ 44.0 แสดงให้เห็นว่าการพัฒนาตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมีความสัมพันธ์กัน ยกเว้นข้อที่ 9 เพิ่มรายได้ลดรายจ่าย ที่มีค่า 0.00 (p value = 0.000) แสดงให้เห็นว่า การพัฒนาตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไม่มีความสัมพันธ์กันโดยหลังจากการศึกษาข้อมูลอื่นประกอบทำให้ทราบถึงปัญหาภาระหนี้สินที่ต้องจ่ายมืออยู่ก่อนกระบวนการพัฒนาตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง จึงเกิดผลต่อการเพิ่มรายได้และการออมเงินของครัวเรือน

ตารางที่ 4.2.8 แสดงรูปแบบการพัฒนาชุมชนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

รูปแบบการพัฒนาชุมชนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง	คะแนนเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ระดับความคิดเห็น
1. รูปแบบการพัฒนาชุมชนตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงควรให้ความสำคัญต่อการพัฒนาที่ยึดถือตามหลักการ 3 ห่วง คือความพอประมาณ มีเหตุผล มีภูมิคุ้มกันที่ดี และ 2 เงื่อนไข คือความรู้และคุณธรรม	4.29	.565	มาก
2. รูปแบบการพัฒนาชุมชนตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงควรมีความยืดหยุ่นตามบริบทของชุมชนและสังคม	4.02	.734	มาก
3. รูปแบบการพัฒนาชุมชนตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงควรเน้นการพึ่งพาตนเองในระดับปัจเจกบุคคล ครอบครัว กลุ่ม และชุมชน	4.31	.690	มาก
4. รูปแบบการพัฒนาชุมชนตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงควรให้ความสำคัญต่อความเข้มแข็งด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรม	4.55	.548	มากที่สุด
5. รูปแบบการพัฒนาชุมชนตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงควรดำเนินการร่วมกันระหว่างวัด โรงเรียน ชุมชน และองค์กรภายนอกอย่างต่อเนื่อง	4.48	.702	มาก

รูปแบบการพัฒนาชุมชนตามหลักปรัชญา ของเศรษฐกิจพอเพียง	คะแนน เฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน	ระดับความ คิดเห็น
6. รูปแบบการพัฒนาชุมชนตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ควรให้ความสำคัญต่อการผลิตในเชิงพาณิชย์ เพื่อตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคด้วย	4.05	.660	มาก
7. รูปแบบการพัฒนาตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ควรประกอบด้วยการผลิตที่หลากหลาย	4.52	.765	มากที่สุด
8. รูปแบบการพัฒนาตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ควรมีจุดเริ่มต้นจากการสนับสนุนของหน่วยงานภาครัฐ และติดตามการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง	4.40	.691	มาก
9. รูปแบบการพัฒนาตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ไม่ควรเน้นการดำเนินงานเฉพาะในภาคเกษตรกรรมเท่านั้น	4.15	.825	มาก
10. รูปแบบการพัฒนาชุมชนตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มีความสอดคล้องกับหลักธรรมในพระพุทธศาสนา คือการรู้จักประมาณ ความยินดีพอใจตามศักยภาพของตนเอง และการประกอบอาชีพที่สุจริต	4.25	.822	มาก
รวม	4.30	0.700	มาก

จากตารางที่ 4.2.8 นี้แสดงให้เห็นว่า ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับรูปแบบการพัฒนาชุมชนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีความคิดเห็นอยู่ในระดับ มาก (ค่าเฉลี่ย 4.30) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า รูปแบบการพัฒนาชุมชนตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงควรให้ความสำคัญต่อความเข้มแข็งด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรม (ค่าเฉลี่ย 4.55) รูปแบบการพัฒนาตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ควรประกอบด้วยการผลิตที่หลากหลาย (ค่าเฉลี่ย 4.52) รองลงมา คือ รูปแบบการพัฒนาชุมชนตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ควรดำเนินการร่วมกันระหว่างวัด โรงเรียน ชุมชน และองค์กรภายนอกอย่างต่อเนื่อง (ค่าเฉลี่ย 4.48) และการพัฒนาชุมชนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในลำดับสุดท้าย คือ รูปแบบการพัฒนาชุมชนตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ควรมีความยืดหยุ่นตามบริบทของชุมชนและสังคม (ค่าเฉลี่ย 4.02)

ตารางที่ 4.2.9 แสดงระดับความสัมพันธ์ของรูปแบบการพัฒนาชุมชนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงโดยการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis)

	B	Std. Error	Beta	t value	p value
1. รูปแบบการพัฒนาชุมชนตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ควรให้ความสำคัญต่อการ	.318	1.606	.014	.198	.843

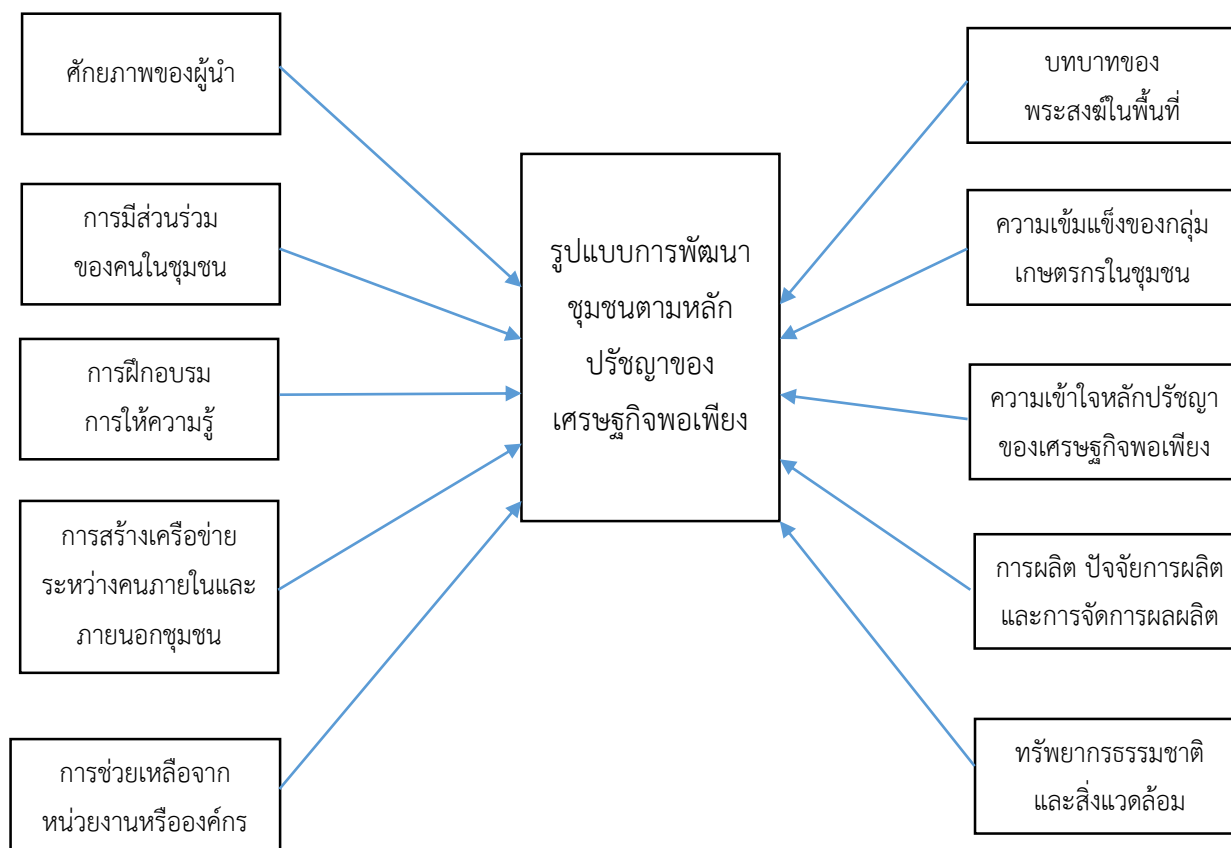
	B	Std. Error	Beta	t value	p value
พัฒนาที่ยึดถือตามหลักการ 3 ห่วง คือความพอประมาณ มีเหตุผล มีภูมิคุ้มกันที่ดี และ 2 เงื่อนไข คือความรู้และคุณธรรม					
2. รูปแบบการพัฒนาชุมชนตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ควรมีความยืดหยุ่นตามบริบทของชุมชนและสังคม	.301	1.320	.015	.228	.820
3. รูปแบบการพัฒนาชุมชนตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ควรเน้นการพึ่งพาตนเองในระดับปัจเจกบุคคล ครอบครัว กลุ่มและชุมชน	1.307	1.117	.087	1.171	.244
4. รูปแบบการพัฒนาชุมชนตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ควรให้ความสำคัญต่อความเข้มแข็งด้านเศรษฐกิจ สังคมสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรม	3.385	1.332	.153	2.541	.012
5. รูปแบบการพัฒนาชุมชนตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ควรดำเนินการร่วมกันระหว่างวัด โรงเรียน ชุมชน และองค์กรภายนอกอย่างต่อเนื่อง	5.715	1.658	.239	3.448	.001
6.รูปแบบการพัฒนาชุมชนตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ควรให้ความสำคัญต่อการผลิตในเชิงพาณิชย์ เพื่อตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคด้วย	1.702	1.457	.080	1.168	.245
7. รูปแบบการพัฒนาตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ควรประกอบด้วยการผลิตที่หลากหลาย	3.929	1.178	.203	3.335	.001
8. รูปแบบการพัฒนาตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ควรมีจุดเริ่มต้นจากการสนับสนุนของหน่วยงานภาครัฐ และติดตามการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง	4.346	1.446	.203	3.006	.003
9. รูปแบบการพัฒนาตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ไม่ควรเน้นการดำเนินงานเฉพาะในภาคเกษตรกรรมเท่านั้น	6.051	1.085	.360	5.576	.000

	B	Std. Error	Beta	t value	p value
10. รูปแบบการพัฒนาชุมชนตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มีความสอดคล้องกับหลักธรรมในพระพุทธศาสนา คือการรู้จักประมาณ ความยินดีพอใจตามศักยภาพของตนเอง และการประกอบอาชีพที่สุจริต	4.633	1.171	.308	3.955	.000
ค่าคงที่ (Constant)	82.101	10.781		7.615	.000
R = 0.807 R ² = 0.651 F = 21.639 p value <0.001					

จากตารางที่ 4.2.9 พบว่า ระดับความสัมพันธ์ถดถอยเชิงพหุคูณรูปแบบการพัฒนาชุมชนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมีความสัมพันธ์เชิงมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001 โดยตัวแปรทั้งหมดสามารถอธิบายความผันแปรเกี่ยวกับปัญหาของแต่ละครัวเรือนที่ประสบได้ร้อยละ 65.1

4.3 ผลการวิจัยรูปแบบการพัฒนาชุมชนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

การพัฒนาชุมชนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ตามบริบทของวัดโป่งคำ พบว่าเป็นการพัฒนาในเชิงประยุกต์ ด้วยการประยุกต์หลักการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ให้สอดคล้องกับบริบทของพื้นที่และชุมชน โดยมีตัวแปรที่เป็นสาเหตุ คือตัวแปรต้นหรือตัวแปรอิสระ 5 ตัวแปร ดังข้อมูลที่ปรากฏในภาพประกอบ ดังนี้

ภาพที่ 4.3 : แสดงตัวแปรต้น ตัวแปรตาม และตัวแปรควบคุม

จากภาพได้แสดงให้เห็นว่า ตัวแปรตาม (Dependent Variable) ได้แก่ รูปแบบการพัฒนาชุมชนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงตามบริบทของวัดหรือชุมชนใน 4 ด้าน มีผลหรือสาเหตุมาจากตัวแปรต้น 5 ตัวแปร ประกอบด้วย 1) ศักยภาพของผู้นำ 2) การมีส่วนร่วมของคนในชุมชน 3) การอบรมให้ความรู้ 4) การสร้างเครือข่ายระหว่างคนภายในและภายนอกชุมชน 5) การช่วยเหลือจากหน่วยงานหรือองค์กรและมีตัวแปรควบคุม ซึ่งเป็นผลแทรกที่อาจส่งผลต่อตัวแปรตามอย่างมีนัยสำคัญ ประกอบด้วย 1) บทบาทของพระสงฆ์ในพื้นที่ 2) ความเข้มแข็งของกลุ่มเกษตรกรในชุมชน 3) ความเข้าใจหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 4) การผลิต ปัจจัยการผลิต และการจัดการผลผลิต 5) ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ซึ่งตัวแปรควบคุมนี้อาจจะมีผลต่อตัวแปรตามทั้งด้านบวกต่อตัวแปรตาม เพราะเป็นตัวแปรที่สนับสนุนทำให้กระบวนการพัฒนาอย่างยั่งยืน

ตัวแปรต้น 5 ตัวแปรที่มีผลต่อตัวแปรตาม คือรูปแบบการพัฒนาชุมชนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงตามบริบทของวัดหรือชุมชนในด้านต่างๆ ตามบริบทของวัดโป่งคำ ต.คู่งษ์ อ.สันติสุข จ.น่าน มีรายละเอียด ดังนี้

ตัวแปรที่ 1 คือศักยภาพของผู้นำ (Potentiality of Leaders) หมายถึง ความรู้ความสามารถหรือคุณสมบัติของผู้บริหารที่แฝงอยู่ในตัวของผู้นำในชุมชน ประกอบด้วย พระสงฆ์ หรือเจ้าอาวาสวัดผู้ใหญ่บ้าน กำนัน ผู้ประสานงานกลุ่ม แกนนำกลุ่มต่างๆ ที่มีอยู่ในชุมชน ซึ่งพบว่า ผู้นำในชุมชนแห่งนี้ มีศักยภาพสูงมาก โดยเฉพาะพระสงฆ์คือท่านพระครูสุจินนันทกิจ (สมคิด จรณธมโม) เจ้าอาวาสวัดโป่งคำ เจ้าคณะอ.สันติสุข ประธานมูลนิธิส่งเสริมการเรียนรู้วัดโป่งคำ และประธานที่ปรึกษาวิสาหกิจชุมชนเกษตรอินทรีย์ร่วมใจสันติสุข ภายใต้โครงการสวมหมวกให้ภูเขาใสร่องเท้าให้ตีนดอย จ.น่านอีกด้วย ท่านเป็นผู้มีคุณสมบัติของผู้นำหรือนักบริหารที่ครบถ้วน เช่น มีภาวะผู้นำ เป็นนักคิด เป็นผู้วิสัยทัศน์ มีความรอบรู้ มีข้อมูลที่ทันสมัย กล้าคิดกล้าตัดสินใจ มีความสามารถเชื่อมประสานกับหน่วยงานภายนอก เป็นต้น ทำให้ท่านมีความโดดเด่นในด้านการเป็นนักคิด นักพัฒนา นักสร้างวิสัยทัศน์ และสามารถพัฒนาวัด ร่วมกับการพัฒนาชุมชนไปในทิศทางที่พึงประสงค์ โดยเป้าหมายสำคัญของท่านคือการทำให้คนในหมู่บ้านหรือชุมชนสามารถพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืน นอกจากนี้ผู้นำคนอื่นๆ ในหมู่บ้านหรือท้องถิ่น ไม่ว่าจะเป็น กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน นายกองค้การบริหารส่วนตำบล ประธานกลุ่มเกษตรอินทรีย์ ผู้ประสานงานกลุ่มทั้งหลาย เป็นต้น ล้วนแต่มีความเคารพ ศรัทธา เชื่อฟัง และปฏิบัติตามคำแนะนำของท่านเป็นอย่างดี จนสามารถกล่าวได้ว่า ผู้นำทั้งหลายที่มีอยู่ในชุมชนหรือท้องถิ่น อยู่ภายใต้การบริหารจัดการของท่าน ทำให้ท่านสามารถขับเคลื่อนหรือดำเนินงานกิจกรรมทั้งหลายของวัดและเครือข่ายเกษตรกรไปได้โดยมีประสิทธิภาพ

หลักการทำงานของพระครูสุจินนันทกิจ เจ้าอาวาสวัดโป่งคำ คือ “การดำเนินธุรกิจบนฐานธรรม” คือการมีคุณธรรม ความซื่อสัตย์สุจริต ความรับผิดชอบต่อสังคม ในการดำเนินธุรกิจทุกอย่างหรือการผลิตในภาคเกษตรกรรมก็ตาม ซึ่งตรงกับหลักการของปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ใน 2 เงื่อนไขประการ คือความรู้ และคุณธรรม และการเป็นศูนย์รวมจิตใจของชุมชน ด้วยการปฏิบัติกิจของสงฆ์อย่างสมบูรณ์ เช่น การนำพาพระภิกษุสามเณรทำวัตร สวดมนต์เช้าเย็นทุกวัน โดยเฉพาะในการทำวัตรสวดมนต์เช้าตั้งแต่เวลา 05.00 น. ท่านจะเปิดเสียงทำวัตรเช้าผ่านหอกระจายข่าวของวัดทุกวัน การเป็นผู้นำในประกอบพิธีกรรมบำเพ็ญบุญทางพระพุทธศาสนาในวันพระและวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา การส่งเสริมสนับสนุนให้ศิษย์ไปศึกษาต่อในระดับ

ต่างๆ ทั้งในมหาวิทยาลัยสงฆ์และมหาวิทยาลัยอื่นๆ การทำวัดให้เป็นศูนย์การเรียนรู้ของชุมชน และเป็นศูนย์ประสานงานระหว่างหน่วยงานราชการกับประชาชนในหมู่บ้าน การช่วยเหลือผู้ว่างงานและผู้ด้อยโอกาส ให้มีงานทำในพื้นที่และมีความรู้ในการปรับปรุงพัฒนาอาชีพเกษตรกรรมในที่ดินของตนเอง เป็นต้น

ด้วยเหตุผลดังกล่าว ทำให้ท่านได้รับรางวัลจากหน่วยงานต่างๆ มากมาย เช่น รางวัลลูกโลกสีเขียว “รางวัลเกียรติยศ” แก่เครือข่ายป่าชุมชนจ.น่าน จากสมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถ พ.ศ. 2544 รางวัลเชิดชูเกียรติ เพื่อแสดงว่า ชุมชนคุณธรรมบ้านโป่งคำ อ.สันติสุข จ.น่าน เป็นชุมชนคุณธรรมน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ขับเคลื่อนพลังบวรต้นแบบ (บวร On Tour) จ.น่าน ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2563 จากผู้ว่าราชการจังหวัดน่าน การได้รับพระราชทานปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิตกิตติมศักดิ์ สาขาการจัดการทรัพยากรชีวภาพ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี พ.ศ. 2561 เป็นต้น

การได้รับรางวัลของท่านพระครูสุจินนันทกิจ (สมคิด จรณธมโม) เจ้าอาวาสวัดโป่งคำ มีความเกี่ยวข้องกับวัตถุประสงค์ของการศึกษาค้นคว้าในข้อที่ 3 คือเพื่อนำเสนอรูปแบบการพัฒนาชุมชนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สำหรับเป็นศูนย์การเรียนรู้ของคนในชุมชน เพราะรูปแบบการพัฒนาชุมชนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 4 รูปแบบ คือด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคมด้านสิ่งแวดล้อม และด้านวัฒนธรรม ที่ได้รับการสัมภาษณ์เชิงลึกและการสนทนากลุ่ม พบว่า รูปแบบการพัฒนาเหล่านี้ เกิดจากกิจกรรมที่วัดซึ่งนำโดยท่านเจ้าอาวาสได้ดำเนินการอยู่ตามปกติร่วมกับกลุ่มเกษตรกรและคนในชุมชนมาโดยตลอด โดยเฉพาะรางวัลโลกสีเขียวที่ท่านได้รับในปี พ.ศ. 2544 นั้น ได้แสดงให้เห็นว่า วัดโป่งคำโดยหลวงพ่ोज้าอาวาส มีรูปแบบการพัฒนาสิ่งแวดล้อมอย่างชัดเจน เช่น ท่านได้ทดลองการปลูกป่า 3 แบบ ภายในพื้นที่ของวัด ได้แก่ 1) การปลูกป่าเชิงเดี่ยว บนพื้นที่ 2 ไร่ เน้นการปลูกต้นสักจำนวน 600 ต้น 2) การปลูกป่าแบบคละเคล้าผสมผสาน บนพื้นที่ 15 ไร่ จากพื้นที่เสื่อมโทรมจากการทำไร่ข้าวโพดของชาวบ้าน เน้นการปลูกต้นไม้หลากหลาย 3) การปลูกป่าแบบธรรมชาติ บนพื้นที่ 3 ไร่ โดยไม่มีการตัดแต่งหรือเข้าไปใช้ประโยชน์ใดๆ เพื่อให้ป่ามีการฟื้นฟูตามธรรมชาติ เป็นต้น จึงทำให้เห็นว่า รูปแบบการพัฒนาทั้ง 4 รูปแบบ ที่ได้รับการรวบรวมข้อมูลในพื้นที่มีความสอดคล้องกับความเป็นจริง สอดคล้องตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และสามารถตอบวัตถุประสงค์ของการศึกษาค้นคว้าได้อย่างชัดเจน เพราะรูปแบบการพัฒนาที่ทางวัดได้ดำเนินการร่วมกับคนในชุมชนแห่งนี้ เกิดจากการตระหนักถึงปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นในชุมชน และการพยายามหาวิธีการแก้ไขปัญหาย่างเป็นรูปธรรม ตามหลักการในทางพระพุทธศาสนา ท่านจึงได้รับการยกย่องให้ได้รับรางวัลลูกโลกสีเขียว ครั้งที่ 6 ประจำปี 2547 ประเภทบุคคลผู้บูรณาการความรู้ด้วยเมตตาธรรม

ตัวแปรที่ 2 คือการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน (Participation of Peoples in Community)

หมายถึง การเปิดโอกาสให้คนในชุมชนผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเข้ามามีส่วนในการวางแผนการดำเนินงานกิจกรรมต่างๆ ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมทำ ร่วมรับผลประโยชน์ ร่วมตรวจสอบวัดผลประเมิน และปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องด้วยกัน ซึ่งพบว่า การพัฒนาชุมชนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ตามบริบทของวัดโป่งคำนี้ คนในชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมอย่างต่อเนื่อง ในกิจกรรมหรือโครงการต่างๆ ที่ดำเนินการโดยทางวัด ตั้งแต่เริ่มต้นกระบวนการในการร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมทำ ร่วมรับผลประโยชน์ด้วยกัน ทำให้การพัฒนาดำเนินไปได้อย่างมีคุณภาพและประสิทธิภาพ เพราะมีจำนวนผู้เข้าร่วมในการพัฒนาจำนวนมากและเป็นแบบเครือข่าย ไม่ได้จำกัดเฉพาะในชุมชนบ้านโป่งคำเท่านั้น ยังได้กระจายไปยังอำเภอต่าง ๆ ในจังหวัดน่าน กระบวนการมี

ส่วนร่วม จากสังเกตของคณะนักวิจัยพบว่า ในทุกกิจกรรมที่เกิดขึ้นในวัดหรือชุมชน ท่านพระครูสุจินนันทกิจจะเป็นศูนย์กลาง ทำหน้าที่เชื่อมประสานงานติดต่อระหว่างหน่วยงานภายนอกและคนในชุมชน เช่น ผู้ใหญ่บ้าน อบต. สมาชิกของกลุ่ม เจ้าหน้าที่ของมูลนิธิโครงการหลวง เป็นต้น โดยมีเจ้าหน้าที่ของมูลนิธิทำหน้าที่อำนวยความสะดวกหรือสนับสนุนด้านข้อมูลเรียก เพื่อเรียกประชุมชี้แจงรายละเอียดของกิจกรรมหรือโครงการต่างๆ ที่จะดำเนินงานร่วมกัน โดยเฉพาะโครงการที่เกี่ยวกับการพัฒนาอาชีพของเกษตรกรที่ได้รับการสนับสนุนด้านปัจจัยการผลิต ทุน และการตลาดจากหน่วยงานภายนอก ท่านจะให้สมาชิกของกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์มาร่วมประชุมทันที เพื่อรับทราบรายละเอียด แนวทางการปฏิบัติ และผลประโยชน์ที่จะได้รับอย่างชัดเจน เมื่อทุกคนเข้าใจตรงกันแล้ว ท่านจะให้แต่ละคนไปดำเนินงานในส่วนของตนเองภายในระยะเวลาที่กำหนด เป็นที่น่าสังเกตว่า คนที่เข้ามาร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ที่ดำเนินการโดยวัดไปงคำจะมาด้วยความกระตือรือร้น ความสมัครใจและเต็มไปด้วยความหวังในการเข้าร่วมกิจกรรม เพราะมองเห็นกระบวนการ กิจกรรม และประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นจากเข้าร่วมกิจกรรมอย่างเป็นรูปธรรม เช่น ปัจจัยการผลิต รูปแบบการผลิต การจำหน่าย รายได้ ผลกำไร เป็นต้น

จำนวนสมาชิกที่เข้าร่วมในกิจกรรมการพัฒนาชุมชนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยบริบทของวัดไปงคำ 30 คน “กลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรกรอินทรีย์วัดไปงคำ ต.คู่งษ์ อ.สันติสุข จ.น่าน” และ “กลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรกรอินทรีย์พอเพียงร่วมใจสันติสุข อ.สันติสุข จ.น่าน” อีก 30 คน เป็นตัวอย่างที่ดี ที่แสดงให้เห็นว่า การเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนนี้มีเป้าหมาย วัตถุประสงค์ และวิธีการอย่างชัดเจน คือการร่วมกันผลิตพืชผักอินทรีย์ เพื่อส่งจำหน่ายให้แก่ผู้บริโภคโดยผ่านการจัดการผลผลิตของศูนย์กระจายสินค้าที่ตั้งอยู่ภายในวัดไปงคำ เป็นการดำเนินงานตามหลักการของทฤษฎีในเชิงประยุกต์ คือการปรับปรุงให้เหมาะสมกับบริบทของตนเองและสามารถตอบสนองความต้องการของผู้บริโภค

ตารางที่ 4.3.1 สมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรกรอินทรีย์วัดไปงคำ ต.คู่งษ์ อ.สันติสุข จ.น่าน

ที่	ชื่อ-นามสกุล	ที่อยู่	ตำแหน่ง
1	นายเสนอ กานนท์	251 หมู่ 5 ต.คู่งษ์ อ.สันติสุข จ.น่าน	ประธาน
2	นายทิล บังเมฆ	214 หมู่ 5 ต.คู่งษ์ อ.สันติสุข จ.น่าน	รองประธาน
3	นายสมคิด อธิสิทธิ์	228 หมู่ 5 ต.คู่งษ์ อ.สันติสุข จ.น่าน	เลขานุการ
4	นายสัน พรหมคำอ้าย	119 หมู่ 5 ต.คู่งษ์ อ.สันติสุข จ.น่าน	กรรมการ
5	นายเอกภพ สุทธเขต	225 หมู่ 5 ต.คู่งษ์ อ.สันติสุข จ.น่าน	กรรมการ
6	นายแดง พังยะ	164 หมู่ 5 ต.คู่งษ์ อ.สันติสุข จ.น่าน	กรรมการ
7	นางพร บังเมฆ	214 หมู่ 5 ต.คู่งษ์ อ.สันติสุข จ.น่าน	กรรมการ
8	นางสนโนแพ นาเวียง	86 หมู่ 5 ต.คู่งษ์ อ.สันติสุข จ.น่าน	กรรมการ
9	นางศรีไพ บังเมฆ	183 หมู่ 5 ต.คู่งษ์ อ.สันติสุข จ.น่าน	สมาชิก
10	นางศรีจิม จันอัน	135 หมู่ 5 ต.คู่งษ์ อ.สันติสุข จ.น่าน	สมาชิก
11	นายมา สุทธเขต	154 หมู่ 5 ต.คู่งษ์ อ.สันติสุข จ.น่าน	สมาชิก

ที่	ชื่อ-นามสกุล	ที่อยู่	ตำแหน่ง
12	นางพุด ไชยपालะ	152 หมู่ 5 ต.คู่งษ์ อ.สันติสุข จ.น่าน	สมาชิก
13	นายสมเดช กันทะสีมา	74 หมู่ 5 ต.คู่งษ์ อ.สันติสุข จ.น่าน	สมาชิก
14	นายธราเชตต์ เชื้อนจันเพชร	269 หมู่ 5 ต.คู่งษ์ อ.สันติสุข จ.น่าน	สมาชิก
15	นายแทน จันอัน	10 หมู่ 5 ต.คู่งษ์ อ.สันติสุข จ.น่าน	สมาชิก
16	นายวรการณ จันอัน	9 หมู่ 5 ต.คู่งษ์ อ.สันติสุข จ.น่าน	สมาชิก
17	นายเลิศ จันทรอัน	112 หมู่ 5 ต.คู่งษ์ อ.สันติสุข จ.น่าน	สมาชิก
18	นางสวัสดิ์ จันทรอัน	203 หมู่ 5 ต.คู่งษ์ อ.สันติสุข จ.น่าน	สมาชิก
19	นายทองดี คำดี	45 หมู่ 5 ต.คู่งษ์ อ.สันติสุข จ.น่าน	สมาชิก
20	นายประเสริฐ มีบุญ	108 หมู่ 5 ต.คู่งษ์ อ.สันติสุข จ.น่าน	สมาชิก
21	นางเปลี่ยน เบ้าพรม	13 หมู่ 5 ต.คู่งษ์ อ.สันติสุข จ.น่าน	สมาชิก
22	นายเปียง ผัดดี	95 หมู่ 5 ต.คู่งษ์ อ.สันติสุข จ.น่าน	สมาชิก
23	นายคมกฤช มหาวรรณ	96 หมู่ 5 ต.คู่งษ์ อ.สันติสุข จ.น่าน	สมาชิก
24	นายช้อ ผัดผล	67 หมู่ 5 ต.คู่งษ์ อ.สันติสุข จ.น่าน	สมาชิก
25	นายสม บังเมฆ	114 หมู่ 1 ต.คู่งษ์ อ.สันติสุข จ.น่าน	สมาชิก
26	นายสมเกียรติ สายวงศ์	82 หมู่ 5 ต.คู่งษ์ อ.สันติสุข จ.น่าน	สมาชิก
27	นายเจริญ สุทธเขต	200 หมู่ 5 ต.คู่งษ์ อ.สันติสุข จ.น่าน	สมาชิก
28	นายกรรชัยรัตน์ บังเมฆ	63 หมู่ 5 ต.คู่งษ์ อ.สันติสุข จ.น่าน	สมาชิก
29	นายจรัส จันอัน	9 หมู่ 5 ต.คู่งษ์ อ.สันติสุข จ.น่าน	สมาชิก
30	นายถนอม อินตะพันธ์	27 หมู่ 5 ต.คู่งษ์ อ.สันติสุข จ.น่าน	สมาชิก

จากข้อมูลในตารางจะเห็นว่า สมาชิกของกลุ่มวิสาหกิจเกษตรอินทรีย์บ้านโป่งคำ ต.คู่งษ์ อ.สันติสุข จ.น่าน เป็นคนในหมู่บ้านโป่งคำ หมู่ที่ 5 ทั้งหมด ซึ่งเป็นหมู่บ้านที่ตั้งของวัดโป่งคำ และเป็นพื้นที่วิจัยครั้งนี้ โดยที่สมาชิกจำนวน 30 นี้ เป็นบุคคลที่เข้าร่วมในการสนทนากลุ่มการศึกษาวิจัยครั้งนี้ และมีส่วนสำคัญในการร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมดำเนินงานการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ตามบริบทของวัดโป่งคำ ทำให้กลุ่มวิสาหกิจชุมชนแห่งนี้มีความเข้มแข็ง ประสบความสำเร็จในการดำเนินงานด้านการผลิตตามหลักการของกลุ่ม สามารถส่งผลผลิตมายังศูนย์กระจายสินค้าของกลุ่มที่ตั้งอยู่ภายในวัดโป่งคำ นอกจากนี้ ยังมีสมาชิกของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรอินทรีย์พอเพียงร่วมใจสันติสุข อ.สันติสุข จ.น่าน อีกชุดหนึ่งที่เป็นคนมาจากหมู่บ้านอื่นมารวมด้วย ไม่ใช่เฉพาะแต่คนในบ้านโป่งคำแต่เพียงอย่างเดียว ทำให้เห็นถึงการขยายเครือข่ายของการเป็นสมาชิกที่ไม่ได้จำกัดเป็นการเฉพาะสำหรับหมู่บ้านนี้เท่านั้น เพราะการเข้าร่วมมีลักษณะเป็นเครือข่ายกระจายทั่วทุกอำเภอในจ.น่าน ซึ่งที่ยกมานี้เป็นเพียงแต่รายชื่อของสมาชิกในอ.สันติสุขเท่านั้น นอกจากนี้การเข้าร่วมกิจกรรมยังมีการวางตำแหน่ง บทบาทหรือหน้าที่ของแต่ละคนภายในกลุ่มไว้อย่างชัดเจน ประกอบด้วย ประธาน รองประธาน เลขานุการ ทรัพย์คุณิกร กรรมการและสมาชิกในกลุ่ม ทำให้การทำงานร่วมกันเป็นไปอย่าง

เป็นระบบ เพราะแต่ละคนรู้จักบทบาท หน้าที่และขอบเขตความรับผิดชอบของตนเองอย่างชัดเจน โดยเฉพาะการมีศูนย์กลางสำหรับประสานงาน รวบรวมและกระจายผลผลิต คือพระครูสุจินนันทกิจ (สมคิด จรณธมโม) เจ้าอาวาสวัดโป่งคำ ที่เป็นหลักในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรอินทรีย์นี้อย่างเข้มแข็ง

ตัวแปรที่ 3 คือการอบรมให้ความรู้ (Training) หมายถึงกระบวนการให้ความรู้ ความเข้าใจ และวิธีการปฏิบัติที่ถูกต้อง เพื่อเพิ่มทักษะการทำงาน การทำกิจกรรมต่างๆ โดยผู้เชี่ยวชาญหรือมีประสบการณ์ในเรื่องที่จะดำเนินงาน เพื่อให้สามารถบรรลุตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ ซึ่งพบว่า การพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงตามบริบทของวัดโป่งคำ มีการอบรมให้ความรู้แก่สมาชิกของกลุ่มและประชาชนอย่างต่อเนื่องเป็นประจำ โดยบุคคลที่ให้ความรู้ที่สำคัญคือท่านพระครูสุจินนันทกิจ เพราะภายในวัดมีหอกระจายและมีสถานที่ประชุมที่พร้อม จึงมีการอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับโครงการ กิจกรรมหรืองานของหน่วยงานราชการที่ต้องการชี้แจงกับประชาชนหรือสมาชิกกลุ่มอย่างต่อเนื่องเป็นระยะ ประชาชนหรือสมาชิกกลุ่มจึงมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักการของปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงอย่างถูกต้อง รวมถึงรายละเอียดการดำเนินงานกิจกรรมต่างๆ ด้วย ถึงแม้ว่าจะระดับการศึกษาของคนในหมู่บ้านแห่งนี้จะไม่สูงมากนักก็ตาม

ตัวแปรที่ 4 คือการสร้างเครือข่ายระหว่างคนภายในและภายนอกชุมชน (Networking) หมายถึง การทำให้มีการติดต่อ การสื่อสาร การสนับสนุนให้มีการแลกเปลี่ยนเรียนข้อมูลข่าวสารหรือการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ด้วยความสมัครใจ มีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน พึ่งพาอาศัยกัน และมีจุดมุ่งหมายในการดำเนินงานร่วมกัน ซึ่งพบว่า การพัฒนาชุมชนตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงตามบริบทของวัดโป่งคำ มีการสร้างเครือข่ายระหว่างคนภายในและภายนอกชุมชนอย่างชัดเจน โดยเฉพาะในกลุ่มของวิสาหกิจชุมชนเกษตรอินทรีย์พอเพียงร่วมใจสันติสุข อ.สันติสุข จ.น่าน มีสมาชิกจากหลายหมู่บ้าน เช่น บ้านโป่งคำ บ้านดู่พงษ์ บ้านน้ำไช้ บ้านป่าแลวหลวง เป็นต้น ทำให้ปัจจุบันนี้มีกลุ่มวิสาหกิจชุมชนแห่งนี้ มีเครือข่ายกระจายไปทุกอำเภอ ในจ.น่าน ประกอบอ.สันติสุข อำเภอแม่จริม อำเภอปัว อำเภอท่าวังผา อำเภอทุ่งช้าง อำเภอบ่อเกลือ โดยมีวัดโป่งคำ โครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวงโป่งคำ และกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรอินทรีย์พอเพียงจ.น่าน ทำหน้าที่ในการเชื่อมประสานและสนับสนุนการสร้างเครือข่ายระหว่างกัน ด้วยหลักการทำงานร่วมกัน 4 ข้อ คือ 1) พอมีพอกิน 2) สินค้ามีคุณภาพและปลอดภัยจากสารเคมี ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม 3) การจัดทำแผนชุมชนอย่างมีส่วนร่วม และ 4) การฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติ ดิน น้ำและป่าไม้ จึงทำให้กลุ่มเกษตรอินทรีย์ที่เน้นการปลูกผักปลอดภัยเกิดขึ้นทุกอำเภอ และสมาชิกของกลุ่มได้ร่วมกันปลูกพืชผักที่ปลอดภัยสามารถสร้างงานและเพิ่มรายได้แก่สมาชิกอย่างเป็นรูปธรรม

ตารางที่ 4.3.1.3 แสดงรายชื่อกลุ่มเกษตรอินทรีย์ที่อยู่ในวิสาหกิจชุมชนเกษตรอินทรีย์น่าน จ.น่าน

ลำดับที่	ชื่อกลุ่มเกษตรอินทรีย์	จำนวนสมาชิก	ชนิดของพืชที่ปลูก
๑	วิสาหกิจชุมชนเกษตรอินทรีย์พอเพียงร่วมใจสันติสุข อ.สันติสุข จ.น่าน	30	คะน้า, ผักกาด, พริก, ไข่, ชিং, มะเขือ, หอม, กระเทียม, มะเขือเทศราชินี, มะนาว, ฟักทอง, ฟักแฟง, แดงกวาญี่ปุ่น

ลำดับที่	ชื่อกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์	จำนวนสมาชิก	ชนิดของพืชที่ปลูก
			,เสาวรส, กล้าย, มะยงชิด
๒	วิสาหกิจชุมชนเกษตรกรอินทรีย์ กลุ่มปลูกผักปลอดภัย อ.แม่จริม จ.น่าน	19	คะน้า, ผักกาด, พริก, ข่า, ขิง, มะเขือ, หอม, กระเทียม, มะเขือเทศราชินี, มะนาว, ฟักทอง, ฟักแฟง, แตงกวาญี่ปุ่น, เสาวรส, กล้าย
๓	วิสาหกิจชุมชนเกษตรกรอินทรีย์ (บ้านไร่) อ.ปัว จ.น่าน	30	คะน้า, ผักกาด, พริก, ข่า, ขิง, มะเขือ, หอม, กระเทียม, มะเขือเทศราชินี, มะนาว
๔	วิสาหกิจชุมชนเกษตรกรอินทรีย์ กลุ่มแปรรูปบ้านน้ำคำ อ.ท่าวังผา จ.น่าน	44	คะน้า, ผักกาด, พริก, ข่า, ขิง, มะเขือ, หอม, กระเทียม, มะเขือเทศราชินี, มะนาว, ฟักทอง, ฟักแฟง, แตงกวาญี่ปุ่น, เสาวรส, กล้าย
๕	วิสาหกิจชุมชนเกษตรกรอินทรีย์ บ้านน้ำฮอด อ.ทุ่งช้าง จ.น่าน	95	คะน้า, ผักกาด, พริก, ข่า, ขิง, มะเขือ, หอม, กระเทียม, มะเขือเทศราชินี, มะนาว, ฟักทอง, ฟักแฟง,
๖	วิสาหกิจชุมชนเกษตรกรอินทรีย์ บ้านบัวใหญ่ ต.บัวใหญ่ อ.น่าน้อย จ.น่าน	48	คะน้า, ผักกาด, พริก, ข่า, ขิง, มะเขือ, หอม, กระเทียม, มะเขือเทศราชินี, มะนาว, ฟักทอง, ฟักแฟง, แตงกวาญี่ปุ่น, เสาวรส, กล้าย
๗	วิสาหกิจชุมชนเกษตรกรอินทรีย์ กลุ่มเสาวรส บ้านห้วยโตน ต.ดงพญา อ.บ่อเกลือ จ.น่าน	11	คะน้า, ผักกาด, พริก, ข่า, ขิง, มะเขือ, หอม, กระเทียม, มะเขือเทศราชินี, มะนาว, ฟักทอง, ฟักแฟง, แตงกวาญี่ปุ่น, เสาวรส, กล้าย
๘	วิสาหกิจชุมชนเกษตรกรอินทรีย์แม่จริม อ.แม่จริม จ.น่าน	30	คะน้า, ผักกาด, พริก, ข่า, ขิง, มะเขือ, หอม, กระเทียม, มะเขือเทศราชินี, ฟักทอง, ฟัก แฟง, แตงกวาญี่ปุ่น, เสาวรส, กล้าย

จากตารางที่ 4.3.1.3 นี้แสดงให้เห็นว่าการสร้างเครือข่ายระหว่างคนภายในและภายนอกชุมชนของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรอินทรีย์ ทำให้มีสมาชิกกลุ่มกระจายไปยังหมู่บ้านต่างๆ ทั้งในอำเภอสันติสุข อำเภอแม่จริม และอำเภออื่นๆ ของ จ.น่าน เป็นการบ่งชี้ว่า เครือข่ายระหว่างเกษตรกรด้วยกัน ทำให้เกิดการผลิตและการจัดการผลผลิตเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ เกิดประโยชน์แก่สมาชิก ชุมชนและสังคมอย่างเป็นรูปธรรม ซึ่งความจริงแล้ว เครือข่ายเกษตรกรผู้ทำเกษตรอินทรีย์มีอยู่ในทุกอำเภอของ จ.น่าน

ตัวแปรที่ 5 คือการช่วยเหลือจากหน่วยงานหรือองค์กร (Helping others) หมายถึง การได้รับการสนับสนุน ช่วยเหลือส่งเสริมจากหน่วยงานจากภาครัฐและเอกชน ในด้านต่างๆ เช่น ความรู้ ข้อมูลข่าวสาร แหล่งทุน เงินทุน ปัจจัยการผลิต การจัดการผลผลิต ช่องทางการจำหน่ายผลผลิต เป็นต้น เพื่อให้คนในชุมชนดำเนินกิจกรรมไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งพบว่า การช่วยเหลือจากหน่วยงานหรือองค์กรภายนอกมีอยู่อย่างต่อเนื่อง เช่น มูลนิธิโครงการหลวง สำนักงานเกษตรและสหกรณ์ สถานีพัฒนาที่ดิน ปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กรมทรัพยากรน้ำบาดาล กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เป็นต้น ทำให้กิจกรรมที่ดำเนินการโดยวัดโป่งคำและมูลนิธิส่งเสริมการเรียนรู้ชุมชน (วัดโป่งคำ) เป็นประโยชน์แก่เกษตรกร สามารถผลิตและนำผลผลิตมาส่งที่ศูนย์กระจายสินค้าของมูลนิธิได้อย่างมีคุณภาพ และเป็นประโยชน์ต่อรูปแบบการพัฒนาวัดตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงได้อย่างเป็นรูปธรรม นอกจากนี้การพัฒนาชุมชนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ตามบริบทของวัดโป่งคำ ยังได้ร่วมมือกับกองทุนสิ่งแวดล้อม สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม บริษัท ตลาดไทการเกษตร จำกัด ผู้ตรวจมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ สำนักงานมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ (มกท.) ได้จัดเวทีพัฒนาศักยภาพเกษตรกรด้านการจัดการผลผลิต การตลาด การสร้างโรงเรือนปลูกผักอินทรีย์ ให้กับสมาชิกของเครือข่ายศูนย์การเรียนรู้วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม จังหวัดน่าน และการจัดเวทีผู้ผลิตพบผู้ประกอบการสินค้าทางการเกษตร เมื่อวันที่ 6 มีนาคม 2563 มูลนิธิส่งเสริมการเรียนรู้ชุมชน (วัดโป่งคำ) โดยพระครูสุจินนันทกิจ (สมคิด จรณธมโม) เจ้าอาวาส ในฐานะประธานมูลนิธิ ทำให้การดำเนินการของกลุ่มเกษตรอินทรีย์ มีความเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และสามารถขยายเครือข่ายไปทุกอำเภอของจังหวัดน่าน

ตารางที่ 4.3.1.4 แสดงรายชื่อหน่วยงานหรือองค์กรภายนอกเป็นภาคีเครือข่าย

ลำดับที่	ชื่อหน่วยงานหรือองค์กรภายนอก	ด้านการให้ความช่วยเหลือ
1	มูลนิธิโครงการหลวง โดยโครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวงโป่งคำ ต.คู่งษ์ อ.สันติสุข จ.น่าน	การวางแผนพัฒนาชุมชน การส่งเสริมอาชีพ การประสานกับหน่วยงานต่างๆ
2	สถานีพัฒนาที่ดิน จังหวัดน่าน	การพัฒนาที่ดินในชุมชน
3	สำนักงานเกษตรและสหกรณ์ จังหวัดน่าน	การพัฒนาและส่งเสริมอาชีพ
4	ปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม จังหวัดน่าน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์	การจัดการเรื่องที่ดิน การจัดสรรที่ดิน
5	กรมทรัพยากรน้ำบาดาล กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	การวางแผน จัดระบบน้ำบาดาล เพื่อการเกษตรกรรม

ลำดับที่	ชื่อหน่วยงานหรือองค์กรภายนอก	ด้านการให้ความช่วยเหลือ
6	กองทุนสิ่งแวดล้อม สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	การวิเคราะห์ วางแผน พัฒนาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
7	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี	องค์ความรู้ ทีมวิทยากร สถานที่เรียนรู้
8	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา	องค์ความรู้ ทีมวิทยากร สถานที่เรียนรู้
9	สำนักงานพัฒนาเศรษฐกิจจากฐานชีวภาพ (องค์การมหาชน)	องค์ความรู้ ทีมวิทยากร สถานที่เรียนรู้
10	สถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง (องค์การมหาชน)	องค์ความรู้ ทีมวิทยากร
11	วิสาหกิจชุมชนเกษตรอินทรีย์พอเพียงจังหวัดน่าน	การสร้างเครือข่ายกลุ่มเกษตรอินทรีย์ในพื้นที่จังหวัดน่าน
12	ห้างสรรพสินค้าแมค แวลู	กระจายผลผลิตจากกลุ่ม ผู้ผู้บริโภค

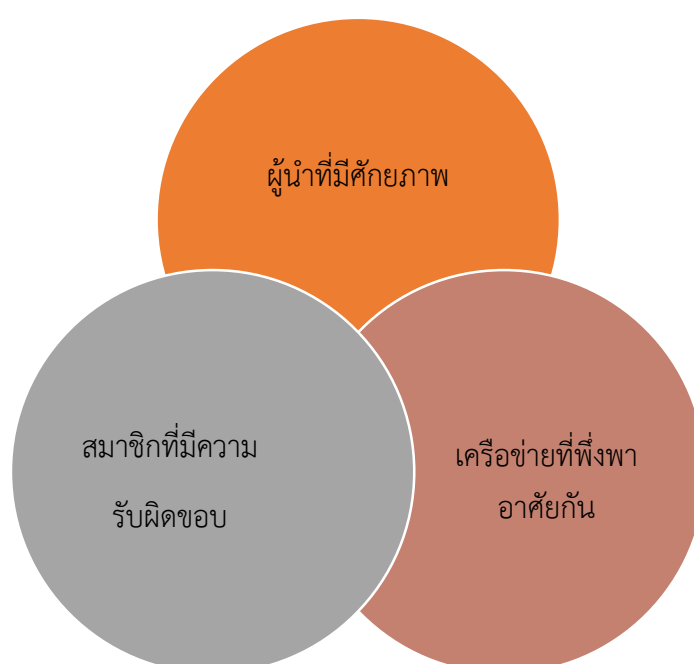
จากตารางนี้ ทำให้เห็นว่า มีหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนเข้ามาช่วยเหลือ ส่งเสริม และสนับสนุน การดำเนินงานในด้านการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยบริบทของวัดโป่งคำหลายองค์กรด้วยกัน ทำให้การดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ มีผลสัมฤทธิ์อย่างสูง โดยเฉพาะวิสาหกิจชุมชนเกษตรอินทรีย์พอเพียงน่าน และห้างสรรพสินค้าแมค แวลู เป็นหน่วยงานที่สำคัญอย่างมาก ที่เข้ามาช่วยส่งเสริมสนับสนุน ทำให้กระบวนการผลิต การจัดการผลผลิต การจำหน่ายของคนในชุมชนเป็นไปอย่างมีระบบมีคุณภาพได้มาตรฐานตามที่สำนักงานมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ (มกท.) กำหนดและสามารถตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคทั้งในและท้องถิ่น

ส่วนตัวแปรควบคุม ซึ่งเป็นตัวแปรแทรกที่อาจส่งผลต่อตัวแปรตามอย่างมีนัยสำคัญ ประกอบด้วย 1) บทบาทของพระสงฆ์ในพื้นที่ 2) ความเข้มแข็งของกลุ่มเกษตรกรในชุมชน 3) ความเข้าใจหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 4) การผลิต ปัจจัยการผลิต และการจัดการผลผลิต 5) ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมพบว่า

ตัวแปรที่ 1 บทบาทของพระสงฆ์ในพื้นที่ พบว่าเจ้าอาวาสวัดโป่งคำ มีภาวะผู้นำที่สูงมาก ด้วยความรู้ความสามารถที่สำเร็จการศึกษาระดับมหาบัณฑิต ด้านการพัฒนาสิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ และมีบุคลิกน่าเคารพศรัทธา พุดจาฉะฉานมีเหตุมีผล มีความรู้และข้อมูลที่ทันสมัย มีเครือข่าย และมีเจตนาอันแน่วแน่ในการที่จะแก้ปัญหาช่วยเหลือประชาชนให้อยู่ดีกินดี อยู่อย่างพอเพียงและพึ่งพาตนเองได้ ท่านจึงได้ทำหน้าที่ในการปรับแนวคิด สร้างจินตนาการ สร้างวิสัยทัศน์ ให้ความรู้แก่คนในหมู่บ้านหรือชุมชน และเชื่อมประสานกับหน่วยงานหรือองค์กรภายนอกชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทำให้วัดโป่งคำและท่านเจ้าอาวาสเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา การดำเนินงานกิจกรรมต่างๆ ในชุมชนอย่างสิ้นเชิง ท่านได้ทำบทบาทและหน้าที่ใน

การเป็นผู้นำทางศาสนา ที่นำพาชาวบ้านประกอบพิธีกรรมทางศาสนาตามประเพณีอันดีงามของชาวพุทธและเป็นผู้ดำเนินการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมในชุมชนและท้องถิ่น นอกจากนี้ท่านได้พยายามสร้างเครือข่ายระหว่างพระสงฆ์ด้วยกันในพื้นที่จังหวัดน่าน ซึ่งปัจจุบันมีจำนวน 3 วัด แล้วที่พยายามดำเนินตามแนวทางของท่าน ในอนาคตท่านมีความคาดหวังจะทำให้เจ้าอาวาสของแต่ละวัดใน จ.น่าน เป็นผู้นำในการพัฒนาชุมชนเหมือนอย่างวัดโป่งคำ เพื่อรักษาบทบาทและสถานะของพระสงฆ์ในการเป็นผู้นำทางจิตวิญญาณของชุมชน บทบาทและหน้าที่เหล่านี้ท่านได้เล่าให้คณะผู้วิจัยฟังว่า แต่เดิมเจ้าอาวาสวัดโป่งคำรูปก่อน มีความเชี่ยวชาญเรื่องเวทย์มนต์และยาสมุนไพรเป็นอย่างมาก ท่านจะทำหน้าที่สงเคราะห์รักษาช่วยเหลือชาวบ้านที่ถูกผีเข้าหรือเจ็บป่วยไข้ ทั้งด้วยการใช้เวทย์มนต์และยาสมุนไพรอยู่เป็นประจำ แต่ท่านเจ้าอาวาสปัจจุบัน ไม่มีความเชี่ยวชาญอย่างนั้น ท่านจึงทำหน้าที่ช่วยเหลือสงเคราะห์ชาวบ้านด้วยการพัฒนาอาชีพ การผลิต การจัดการผลผลิต การสร้างเครือข่าย ผ่านกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรอินทรีย์ดังที่ได้ดำเนินการอยู่ในปัจจุบันนี้

ตัวแปรที่ 2 ความเข้มแข็งของกลุ่มเกษตรกรในชุมชน กลุ่มเกษตรกรที่มีอยู่ในปัจจุบันที่มีความเข้มแข็งคือกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรอินทรีย์พอเพียงสันติสุขร่วมใจ อ.สันติสุข จ.น่าน ภายใต้โครงการสวมหมวกให้ภูเขา สวมรองเท้าให้ตีนตอย วัดโป่งคำ ต.คูพงษ์ อ.สันติสุข จ.น่าน องค์ประกอบของความเข้มแข็งมาจาก 3 ปัจจัย ได้แก่ ผู้นำกลุ่มที่มีศักยภาพ สมาชิกกลุ่มที่มีความรับผิดชอบ และเครือข่ายที่เชื่อมประสานกัน พี่พาท้องถิ่นและสนับสนุนการดำเนินของสมาชิกกลุ่มอย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะผู้นำกลุ่มหรือเรียกว่าประธานกลุ่ม เป็นบุคคลที่มีความกระตือรือร้น มีความรู้ความสามารถ มีความเสียสละ และสามารถประสานงานกับสมาชิกคนอื่น ๆ ได้ สามารถจัดการผลผลิตที่สมาชิกกลุ่มนำมาส่ง บริหารจัดการการขนส่งระบบบัญชีรายรับรายจ่ายได้ และจัดสรรผลประโยชน์ได้อย่างโปร่งใส ยุติธรรมและตรวจสอบได้ จึงเป็นที่พอใจและไว้วางใจจากสมาชิกกลุ่มและที่ปรึกษาของกลุ่ม คือหลวงพ่ोज้าอาวาสเป็นอย่างดี ทำให้กลุ่มมีความเข้มแข็งสามารถดำเนินงานไปได้ แม้ว่าในปัจจุบันจะมีความไม่แน่นอนทางด้านเศรษฐกิจและสังคมก็ตาม

ภาพที่ 4.3.1 องค์ประกอบความเข้มแข็งของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรอินทรีย์

ตัวแปรที่ 3 ความเข้าใจหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง หมายถึงความเข้าใจเกี่ยวกับหลักการและเงื่อนไขปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงอย่างถูกต้อง และสามารถประยุกต์ใช้หลักการของปรัชญาได้อย่างเหมาะสม จากที่ได้นำเสนอเกี่ยวกับการรับรู้และความเข้าใจหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (ตารางที่ 4.2.4) แสดงให้เห็นว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 4.15) ระดับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมากที่สุดคือ การพัฒนาตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงจำเป็นต้องเปลี่ยนวิถีคิดและมุมมองต่อการพัฒนาตามกระแสทุนนิยม (ค่าเฉลี่ย 4.58) และการพัฒนาตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงคือการพัฒนาที่ยึดถือตามหลัก 3 ห่วง คือ ความพอประมาณ มีเหตุผล มีภูมิคุ้มกันที่ดี และ 2 เงื่อนไข คือความรู้และคุณธรรม (ค่าเฉลี่ย 4.57) ส่วนความรู้ความเข้าใจที่รองลงมา คือ การพัฒนาตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ควรเป็นการพัฒนาทั้งวิถีคิดและการปฏิบัติของเกษตรกร (ค่าเฉลี่ย 4.53) และการพัฒนาตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง คือการทำตามหลักของเกษตรทฤษฎีใหม่ต้องมีที่ดินอย่างน้อยประมาณ 15 ไร่ (ค่าเฉลี่ย 4.34) และความรู้ความเข้าใจในลำดับสุดท้าย คือ การพัฒนาตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงจะต้องทำให้เกษตรกรมีฐานะร่ำรวย ไม่ยากจน (ค่าเฉลี่ย 3.33)

อย่างไรก็ตาม ข้อมูลที่คณะผู้วิจัยได้จากแบบสอบถามที่สัมภาษณ์ประชากรในหมู่บ้านจำนวน 127 คน เมื่อถามถึงการระยะเวลาที่คนในชุมชนแห่งนี้นำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ ปรากฏว่าผู้ตอบแบบสอบถามถึงร้อยละ 70.86 ตอบว่าไม่เคยนำใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเลย ดังข้อมูลที่นำเสนอมาแล้ว ซึ่งแสดงให้เห็นว่า บริบทของแต่ผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 127 คน กับบริบทของสมาชิกวิสาหกิจชุมชนเกษตรอินทรีย์พอเพียงสันติสุขร่วมใจ 30 คน มีความแตกต่างกัน เพราะรูปแบบการประกอบอาชีพของวิสาหกิจชุมชนเกษตรอินทรีย์พอเพียงสันติสุขร่วมใจ เป็นการผลิตในเชิงพาณิชย์ ที่เน้นผลิตพืชผักปลอดภัยสำหรับผู้บริโภค ขณะที่ผู้ตอบแบบสอบถามร้อยละ 70.86 นั้น เป็นเกษตรกรทั่วไปในหมู่บ้านที่ปลูกพืชเชิงเดี่ยว เช่น ข้าวโพด นาข้าว ข้าวไร่ เป็นต้น และเป็นกลุ่มคนที่ประกอบอาชีพอิสระอย่างอื่น

ตัวแปรที่ 4 การผลิต ปัจจัยการผลิต และการจัดการผลผลิต หมายถึง กระบวนการผลิต ที่ประกอบด้วยการใช้เมล็ดพันธุ์พืช การจัดทำระบบน้ำ การสร้างโรงเรือน การเพาะปลูก การดูแลรักษา การบำรุง การเก็บเกี่ยวผลผลิต การจัดส่งผลผลิตมายังศูนย์กระจายสินค้าที่ตั้งอยู่ในวัดโป่งคำ พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่ใช้แรงงานในครอบครัวของตนเอง มีการจ้างงานเฉพาะในฤดูการเพาะปลูกข้าวและการเก็บเกี่ยวข้าว เป็นการดำเนินงานแบบพอเพียง ตามหลักการปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ส่วนเมล็ดพันธุ์พืช การจัดทำระบบน้ำ การสร้างโรงเรือน ได้รับการสนับสนุนกลุ่มและหน่วยงานต่างๆ ทั้งภาครัฐและเอกชนที่เข้าไปสนับสนุนส่งเสริมการดำเนินงานของกลุ่มเกษตรกรในพื้นที่ ส่วนการจัดการผลผลิต และการจัดส่งไปจำหน่ายเป็นหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ศูนย์กระจายสินค้าดำเนินการส่งตามรอบการส่งสัปดาห์ละ 1 ครั้ง มาที่ตลาดไทย จังหวัดปทุมธานี ซึ่งเป็นศูนย์กระจายของห้างสรรพสินค้าแมค แวลู

ตารางที่ 4.3.1.5 แสดงวิธีการในการผลิต และการจัดการผลผลิต

การผลิต	ปัจจัยการผลิต	การจัดการผลผลิต
เป็นแบบพึ่งพาตนเอง	เมล็ดพันธุ์ ปุ๋ย	นำส่งผลผลิตส่งศูนย์กระจายสินค้าของกลุ่มที่วัดโป่งคำ

การผลิต	ปัจจัยการผลิต	การจัดการผลผลิต
ใช้แรงงานภายในครอบครัว สำหรับการปลูกพืชผัก	ระบบน้ำ สายส่งน้ำหยด หัวฉีดสปริงเกอร์	คัดแยกผลผลิต บรรจุภัณฑ์ ตัด สต็อกเกอรี่หือของผลิตภัณฑ์
จ้างงานในการเพาะปลูกและ เก็บเกี่ยวข้าวนาปี	โรงเรือน พลาสติกครอบโรงเรือน เพาะปลูกพืชผัก	จัดส่งไปยังศูนย์กระจายสินค้าของ เอกชนเพื่อจำหน่ายแก่ผู้บริโภค

ตัวแปรที่ 5 ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม หมายถึง ดิน น้ำ ป่าไม้ และสภาพอากาศในชุมชน จากข้อมูลได้นำเสนอมาแล้ว แสดงให้เห็นว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีที่ดินทำการเกษตรของตนเอง ระหว่าง 1 – 10 ไร่ จำนวน 45 คน คิดเป็นร้อยละ 35.43 รองลงมาที่ดินทำการเกษตรของตนเองระหว่าง 11 – 20 ไร่ จำนวน 40 คน คิดเป็นร้อยละ 31.49 และมีที่ดินทำการเกษตรของตนเองระหว่าง 21 – 30 ไร่ จำนวน 30 คน คิดเป็นร้อยละ 23.63 และยังแสดงให้เห็นว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ไม่ได้เช่าที่ดินคนอื่นทำเกษตร เพราะมีที่ดินเป็นของตนเอง จำนวน 122 คน คิดเป็นร้อยละ 96.06 ส่วนที่เช่าที่คนอื่นทำการเกษตรมีเพียง 5 คน คิดเป็นร้อยละ 2.36 และ 1.57 ตามลำดับ ปัจจุบันนี้ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในชุมชนมีความอุดมสมบูรณ์ เหมาะแก่การทำเกษตรกรรม การปลูกพืชผักผลไม้เป็นอย่างดี ซึ่งจากการบอกเล่าของท่านเจ้าอาวาส สรุปได้ว่า เมื่อก่อนประมาณ 30 ปีมาแล้ว (พ.ศ. 2535) สภาพดินและป่าไม้ของชาวบ้านในชุมชนแห่งนี้และพื้นที่เกือบทั้งหมดของจังหวัดน่านมีความเสื่อมโทรมมาก ภูเขากลายเป็นภูเขาหัวโล้นทั้งหมด เพราะชาวบ้านบุกรุกป่าเปิดพื้นที่ป่าทำการปลูกข้าวโพดและใช้สารเคมี ดิน น้ำ มีสารเคมีปนเปื้อนตกค้าง ไม่เหมาะสำหรับการเพาะปลูกและการอุปโภคบริโภค ชาวบ้านประสพภาวะหนี้สินในครัวเรือนสูงและนิยมเดินทางไปใช้แรงงานในต่างถิ่น โดยเฉพาะในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล ต่อมาท่านมีโอกาสเดินทางเข้ามากรุงเทพมหานครและได้ไปเยี่ยมกลุ่มคนบ้านเดียวกันที่มาใช้แรงงาน พบว่า พวกเขามีความเป็นอยู่อย่างยากลำบากในห้องพักที่คับแคบแออัด ค่าครองชีพสูง รายได้ต่ำ ไม่มีเงินออม ไม่มีความมั่นคง ไม่มีอนาคต ทั้งๆ ที่พวกเขามีที่ดินมีไร่ มีนาอยู่ที่บ้านเกิด ท่านจึงได้วางแผนการพัฒนาชุมชน การฟื้นฟู อนุรักษ์ และพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมร่วมกับภาคส่วนต่างๆ ในพื้นที่อย่างจริงจัง โดยทำที่วัดโป่งคำ เป็นพื้นที่ตัวอย่าง และขยายแนวคิดและวิธีการปฏิบัตินี้ไปยังคนที่ใกล้ชิดในชุมชน จนทำให้มีสมาชิกกลุ่มขยายเป็นเครือข่ายและการดำเนินงานกิจกรรมของกลุ่มที่มีความเข้มแข็งดังเช่นปัจจุบันนี้

4.4 ผลการวิจัยความสำเร็จของรูปแบบการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

รูปแบบการพัฒนาที่ประสบความสำเร็จตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ตามบริบทของวัดโป่งคำ ต.ดู่พงษ์ อ.สันติสุข จ.น่าน พบว่า กิจกรรมของกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์ที่ดำเนินการอยู่ภายในเขตของวัดโป่งคำ และสมาชิกของกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์ ภายใต้บริบทของวัดโป่งคำ ซึ่งมีเครือข่ายทั้งในชุมชนและนอกชุมชนทั่วทั้ง จ.น่าน ประสบความสำเร็จในการดำเนินงานเป็นที่น่าพอใจ โดยดูได้จากข้อมูลรายรับรายจ่ายของกลุ่มในรอบ 2 ปี คือ พ.ศ. 2562-2563 ที่ผ่านมา ซึ่งมีผลจากการจำหน่ายผลผลิตของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรกรอินทรีย์พอเพียงร่วมใจสันติสุข อ.สันติสุข จ.น่าน ภายใต้โครงการ “สวมหมวกให้ภูเขา ใส่รองเท้าให้ตีนดอย”

4.4.1 ผลความสำเร็จของกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์

ผลความสำเร็จของกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์ สามารถพิจารณาได้จากผลการดำเนินงานกลุ่มวิสาหกิจชุมชน เกษตรอินทรีย์พอเพียงร่วมใจสันติสุข อ.สันติสุข จ.น่าน พ.ศ. 2562 และ พ.ศ. 2563

ตารางที่ 4.4.1 แสดงผลการดำเนินงานกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรกรอินทรีย์พอเพียงร่วมใจสันติสุข
อ.สันติสุข จ.น่าน พ.ศ. 2562

เดือน	รายการ	รายจ่าย/รอบ(บาท)	รายได้/รอบPO	บวกลบ/รอบ(บิล)
มกราคม	รอบวันที่ 1 มกราคม	119,833	111,247.77	-8,585.23
	รอบวันที่ 7 มกราคม	64,593	95,640.96	31,047.96
	รอบวันที่ 14 มกราคม	83,315	136,349	53,033.54
	รอบวันที่ 21 มกราคม	91,673	114,713.53	23,040.53
	รอบวันที่ 28 มกราคม	69,323	116,266	46,943.19
	วัสดุสิ้นเปลือง	35,779		-35,779.00
	รวม	464,516	574,216.99	109,700.99
กุมภาพันธ์	รอบวันที่ 5 กุมภาพันธ์	67,051	117,881.47	50,830.47
	รอบวันที่ 11 กุมภาพันธ์	60,397	83,684.73	23,287.73
	รอบวันที่ 18 กุมภาพันธ์	75,612	86,573.20	10,961.20
	รอบวันที่ 26 กุมภาพันธ์	42,546	76,738.44	34,192.44
	วัสดุสิ้นเปลือง	73,275		-73,275.00
	รวม	318,881	364,877.84	45,996.84
มีนาคม	รอบวันที่ 5 มีนาคม	63,203	80,844.55	17,641.55
	รอบวันที่ 12 มีนาคม	67,811	74,095.80	6,284.80
	รอบวันที่ 19 มีนาคม	49,339	65,120.28	15,781.28
	รอบวันที่ 26 มีนาคม	69,521	103,219.54	33,698.54
	วัสดุสิ้นเปลือง	17,907		-17,907.00
	รวม	267,781	323,280.17	55,499.17
เมษายน	รอบวันที่ 2 เมษายน	58,669	81,462.51	22,793.51
	รอบวันที่ 9 เมษายน	59,792	83,958.78	24,166.78
	รอบวันที่ 15 เมษายน	32,797	58,523.81	25,726.81
	รอบวันที่ 23 เมษายน	84,740	74,274.36	-10,465.64

เดือน	รายการ	รายจ่าย/รอบ(บาท)	รายได้/รอบPO	บวกลบ/รอบ(บิล)
	รอบวันที่ 30 เมษายน	46,213	74,737.45	28,524.45
	วัสดุสิ้นเปลือง	15,083		-15,083.00
	รวม	297,294	372,956.91	75,662.91
พฤษภาคม	รอบวันที่ 7 พฤษภาคม	51,764	82,379.62	30,615.62
	รอบวันที่ 14 พฤษภาคม	52,885	95,421.25	42,536.25
	รอบวันที่ 21 พฤษภาคม	44,520	63,264.72	18,744.72
	รอบวันที่ 28 พฤษภาคม	44,511	66,187.28	21,676.28
	วัสดุสิ้นเปลือง	19,885		-19,885.00
	รวม	213,565	307,252.87	93,687.87
มิถุนายน	รอบวันที่ 3 มิถุนายน	53,435	92,149	38,714.00
	รอบวันที่ 11 มิถุนายน	59,830	86,940.94	27,110.94
	รอบวันที่ 18 มิถุนายน	63,903	85,804.03	21,901.03
	รอบวันที่ 25 มิถุนายน	59,761	99,304.75	39,543.75
	วัสดุสิ้นเปลือง	16,561		-16,561.00
	รวม	253,490	364,198.72	110,708.72
กรกฎาคม	รอบวันที่ 1 กรกฎาคม	57,113	93,873.99	36,760.99
	รอบวันที่ 8 กรกฎาคม	57,164	89,820.46	32,656.46
	รอบวันที่ 15 กรกฎาคม	73,080	111,111.98	38,031.98
	รอบวันที่ 23 กรกฎาคม	75,442	119,366.18	43,924.18
	รอบวันที่ 30 กรกฎาคม	85,466	104,200.12	18,734.12
	วัสดุสิ้นเปลือง	28,005		-28,005.00
	รวม	376,270	518,372.73	142,102.73
สิงหาคม	รอบวันที่ 5 สิงหาคม	66,281	102,204.80	35,923.80
	รอบวันที่ 11 สิงหาคม	68,374	69,190.50	816.50
	รอบวันที่ 19 สิงหาคม	92,103	111,112.44	19,009.44
	รอบวันที่ 25 สิงหาคม	46,738	64,821.63	18,083.63
	วัสดุสิ้นเปลือง	46,788		-46,788.00
	รวม	320,284	347,329.37	27,045.37
กันยายน	รอบวันที่ 2 กันยายน	74,589	96,035.23	21,446.23

เดือน	รายการ	รายจ่าย/รอบ(บาท)	รายได้/รอบPO	บวกลบ/รอบ(บิล)
	รอบวันที่ 9 กันยายน	54,087	98,364.63	44,277.63
	รอบวันที่ 16 กันยายน	65,401	97,655.50	32,254.50
	รอบวันที่ 23 กันยายน	72,768	101,743.25	28,975.25
	รอบวันที่ 30 กันยายน	51,811	99,002.60	47,191.60
	วัสดุสิ้นเปลือง	27,200		-27,200.00
	รวม	345,856	492,801.21	146,945.21
ตุลาคม	รอบวันที่ 7 ตุลาคม	61,665	117,289	55,624.00
	รอบวันที่ 14 ตุลาคม	59,446	106,585.90	47,139.90
	รอบวันที่ 21 ตุลาคม	62,168	111,819.45	49,651.45
	รอบวันที่ 28 ตุลาคม	70,520	97,238.50	26,718.50
	วัสดุสิ้นเปลือง	73,889		-73,889.00
	รวม	327,688	432,933	105,244.85
พฤศจิกายน	รอบวันที่ 4 พฤศจิกายน	65,889	87,886.47	21,997.47
	รอบวันที่ 11 พฤศจิกายน	64,742	96,777.02	32,035.02
	รอบวันที่ 18 พฤศจิกายน	76,855	96,721.58	19,866.58
	รอบวันที่ 25 พฤศจิกายน	53,402	99,775.82	46,373.82
	วัสดุสิ้นเปลือง	34,104		-34,104.00
	รวม	294,992	381,160.89	86,168.89
ธันวาคม	รอบวันที่ 2 ธันวาคม	66,457	83,608	17,151.00
	รอบวันที่ 9 ธันวาคม	61,463	91,444.60	29,981.60
	รอบวันที่ 16 ธันวาคม	65,679	103,927.40	38,248.40
	รอบวันที่ 23 ธันวาคม	90,892	114,339.80	23,447.80
	รอบวันที่ 30 ธันวาคม	36,525	67,384	30,859.00
	วัสดุสิ้นเปลือง	19,428		-19,428.00
	รวม	340,444	460,703.80	120,259.80
สรุปรายรับรายจ่ายประจำปี		3,821,061	4,940,084.35	1,119,023.35

จากตารางที่ 4.4.1 แสดงให้เห็นว่า การดำเนินงานกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรอินทรีย์พอเพียงร่วมใจ สันติสุข อ.สันติสุข ในรอบปี พ.ศ. 2562 ที่ผ่านมา มีผลกำไรอย่างชัดเจน เพราะมีรายได้จากการจำหน่ายผลผลิต

ของกลุ่ม จำนวน 4,940,084.35 บาท มีรายจ่าย จำนวน 3,821,061 บาท มีผลกำไรมาก จำนวน 1,119,023.35 บาท จากสมาชิกของกลุ่มจำนวน 30 คน สามารถคิดเฉลี่ยรายได้ที่เป็นผลกำไร จำนวน 37,300 บาท/คน/ปี ถึงแม้เงินจำนวนจะเป็นจำนวนเงินที่ไม่มากนัก แต่ก็แสดงให้เห็นถึงศักยภาพในการดำเนินของกลุ่มอย่างเป็นรูปธรรม

ตารางที่ 4.4.2 แสดงรายรับรายจ่ายของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรอินทรีย์พอเพียงร่วมใจสันติสุข
อ.สันติสุข จ.น่าน พ.ศ. 2563

เดือน	วัน/เดือน/ปี	จำนวนเงินเข้า	รวมเงินเข้าทั้งหมด	รายจ่ายทั้งหมด	รายได้สุทธิ
มกราคม	31/1/2563	95,889.72	341,817.61	321,540	20,277.61
	17/2/2563	245,927.89			
กุมภาพันธ์	2/3/2563	96,376.67	271,534.41	283,131.00	-11,596.59
	16/3/2563	175,157.74			
มีนาคม	31/3/2563	102,269.09	438,821.89	415,938	22,883.89
	15/4/2563	336,552.80			
เมษายน	30/4/2563	154,221.37	387,829.89	288,127.00	99,702.89
	15/5/2563	233,608.52			
พฤษภาคม	1/6/2563	150,947.37	358,849.12	375,411.00	-16,561.88
	15/7/2563	207,901.75			
มิถุนายน	30/7/2563	7,977.18	208,079.18	266,097.00	-58,017.82
	15/7/2563	200,102.00			
กรกฎาคม	31/7/2563	107,794.98	107,794.98	242,898.00	-135,103.02
สิงหาคม	31/8/2563	183,169.85	312,483.97	261,852.00	50,631.97
	15/9/2563	129,314.12			
กันยายน	30/9/2563	89,277.05	279,842.73	208,150.00	71,692.73
	15/10/2563	190,565.68			
ตุลาคม	2/11/2563	63,206.11	176,821.10	207,289.00	-30,467.90
	15/11/2563	113,614.99			
พฤศจิกายน	30/11/2563	76,020.58	194,992.88	260,776.00	-65,783.12
	15/12/2563	118,972.30			
ธันวาคม	4/1/2564	123,930.61	225,134.27	206,195.00	18,939.27
	15/1/2564	101,203.66			
รวม			3,304,002.03	3,337,404	-33,401.97

จากตารางที่ 4.4.2 แสดงให้เห็นว่า การดำเนินงานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรอินทรีย์พอเพียงร่วมใจ อ.สันติสุข จ.น่าน ในปี พ.ศ. 2563 มีผลการดำเนินงานที่ขาดทุน จำนวน 33,401.97 บาท เพราะ

มีรายรับจากการจำหน่ายผลผลิต จำนวน 3,304,002.03 บาท ขณะที่มียายจ่าย ถึง 3,337,404 บาท ที่เป็นเช่นนี้ เพราะสภาพเศรษฐกิจและสังคมที่อยู่ในภาวะวิกฤต อันเนื่องมาจากการแพร่ระบาดของไวรัสโควิด-19 ทำให้ประสบปัญหาการขนส่ง และระบบการจำหน่าย เนื่องจากผลผลิตที่ส่งมายังศูนย์กระจายสินค้า มีความเสียหายและผู้กระจายผลผลิตไม่สามารถกระจายผลผลิตไปยังผู้บริโภคได้ อีกทั้งผู้บริโภคไม่สามารถทำการซื้อขายในตลาดค้าปลีกและค้าส่งได้โดยสะดวก แต่ความเสียหายในลักษณะนี้ ผู้แทนของกลุ่มกล่าวว่าเป็นเพียงเล็กน้อย และไม่มีผลกระทบต่อสมาชิกของกลุ่มที่เป็นเจ้าของผลผลิตมากนัก และผู้ประสานงานของกลุ่ม ได้ทำความเข้าใจกับสมาชิกกลุ่มเรียบร้อยแล้ว สมาชิกกลุ่มมีความเข้าใจและสามารถยอมรับกับสภาพปัญหาได้ เพราะทุกคนในสังคมปัจจุบันนี้ก็ล้วนแต่กำลังเผชิญกับปัญหาความทุกข์ยากลำบากด้วยกันทั้งหมด

4.4.2 กรณีตัวอย่างเกษตรกรที่ประสบความสำเร็จ

กรณีตัวอย่างของเกษตรกรที่ประสบความสำเร็จจากการทำเกษตรอินทรีย์ และได้ดำเนินงานตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สามารถใช้เป็นกรณีตัวอย่างได้ ดังต่อไปนี้

กรณีตัวอย่างที่ 1 นายทิล บังเมฆ

นายทิล บังเมฆ ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 5 บ้านโป่งคำ ต.ตู่พงษ์ อ.สันติสุข จ.น่าน อายุ 52 ปี เคยดำรงตำแหน่งผู้ใหญ่มาแล้ว 1 คือสมัยแรก พ.ศ. 2550 - 2552 และสมัยที่สอง พ.ศ. 2560 - ปัจจุบัน ได้ทำงานร่วมกับ พระครูสุจินนันทกิจ (สมคิด จรณธมโม) ได้สนับสนุนส่งเสริมประชาชนในหมู่บ้านให้รวมกลุ่มทำการเกษตรแบบผสมผสาน ในนาม “กลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรอินทรีย์วัดโป่งคำ” มีสมาชิกจำนวน 30 คน และได้ดำรงตำแหน่งเป็นรองประธานของกลุ่มด้วย ในพื้นที่ทำการเกษตรของตนเองได้แบ่งพื้นที่ออกเป็น 3 ส่วน คือส่วนที่เป็นนาสำหรับปลูกข้าว จำนวน 16 ไร่ ส่วนที่เป็นสวนสำหรับปลูกข้าวไร่ จำนวน 2 ไร่ และส่วนสำหรับปลูกพืชแบบผสมผสานด้วย ได้ทำการปลูกผักกาดแบบกางมุ้งในโรงเรือน 1 โรงเรือน โดยได้ลงทุนทำโรงเรือนแบบโครงเหล็ก จำนวน 10,000 บาท ส่วนเมล็ดพันธุ์และพลาสติกคลุมโรงเรือน ได้รับความช่วยเหลือสนับสนุน และผลผลิตที่ได้ส่งให้โครงการหลวงโป่งคำ และศูนย์กระจายสินค้าของกลุ่มวิสาหกิจเกษตรอินทรีย์พอเพียงร่วมใจสันติสุข ตั้งอยู่ในวัดโป่งคำด้วย ได้ประสานงานระหว่างวัดกับชุมชน เพราะวัดเป็นศูนย์รวมของชุมชนทุกระดับชั้น เป็นที่พึ่งของคนในชุมชน เพื่อเป็นตัวอย่างให้คนในชุมชน เพื่อให้ครอบครัวอบอุ่น ชุมชนพึ่งพาตนเองได้ มีความเข้มแข็ง สามารถสร้างเครือข่ายร่วมกับกลุ่มเกษตรอินทรีย์ในหมู่บ้านอื่นๆ ได้

การดำเนินงานด้านเกษตรอินทรีย์ในลักษณะของการทำเกษตรแบบผสมผสานของนายทิล บังเมฆ นี้เป็นไปตามหลักการปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงอย่างครบถ้วนทั้ง 3 ห่วง คือ ความพอประมาณ มีเหตุผล มีภูมิคุ้มกัน และ 2 เงื่อนไข คือความรู้ และคุณธรรม เพราะการดำเนินงานเน้นความพอประมาณ คือการรู้จักประเมินศักยภาพของตนเอง ไม่ทำเกินกำลังความสามารถ ไม่สร้างภาระหนี้สิน เน้นความพอเพียง ความพอดี การพึ่งพาตนเอง ทำตามความจำเป็นและความเหมาะสมตามพื้นที่ของตนเอง ไม่ได้ประกอบอาชีพเพื่อหวังรวยหรือด้วยความเห็นแก่ตัว แต่ประกอบอาชีพความรู้ ความซื่อสัตย์ ความขยัน ประหยัด อดทน และส่งเสริมสนับสนุนกระตุ้นให้กำลังใจแก่สมาชิกกลุ่มและชาวบ้านคนอื่นๆ ด้วย เพื่อขับเคลื่อนโครงการหรือกิจกรรมต่างๆ ร่วมกับท่านเจ้าอาวาสในวัดโป่งคำ ทำให้กิจกรรมของบ้าน และวัดดำเนินการไปอย่างสอดคล้องกัน เมื่อมีหน่วยงานราชการหรือองค์กรภายนอกมาติดต่อประสานงานกับวัด ท่านเจ้าอาวาสสามารถประสานงาน แจ้งผู้ใหญ่บ้านพร้อมกับสมาชิกกลุ่มหรือแกนนำของหมู่บ้าน เพื่อมาประชุมวางแผนการทำงานได้อย่างรวดเร็ว

กรณีตัวอย่างที่ 2 นายเสนอ กานนท์

นายเสนอ กานนท์ ตำแหน่งประธานกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรอินทรีย์วัดโป่งคำ อายุ 52 ปี สำเร็จการศึกษาชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีสมาชิกในครอบครัว 3 คน ได้ทำเกษตรปลอดภัยหรือเกษตรอินทรีย์มาแล้วเป็นเวลา 5 ปี โดยได้ทำโรงเรือน 5 โรง เป็นโครงสร้างไม้ทั้งหมด การลงทุนประมาณ 30,000 บาท ได้ปลูกผักวางตุ้ง ผักกาดฮ่องเต้ (เบบี้ฮ่องเต้) และแตงกวาญี่ปุ่น หมุนเวียนกันไปตามรอบการเพาะปลูก ใช้เวลาในการเพาะปลูกจนเก็บผลผลิตส่งจำหน่าย ประมาณ 28 วันต่อรอบ โดยส่งผลผลิตให้โครงการหลวงและศูนย์กระจายสินค้าของกลุ่มวิสาหกิจเกษตรอินทรีย์เพื่อจัดจำหน่ายต่อไป มีรายได้ที่เกิดจากการส่งจำหน่ายพืชผัก 25,000 บาท/เดือน เฉลี่ย 1 โรงเรือน 5,000 บาท/เดือน ส่วนรายจ่ายมีไม่มากนัก ประมาณ 100 บาท/เดือน เพื่อจ่ายให้กลุ่มเท่านั้น เพราะแรงงานใช้แรงงานในครอบครัว นอกจากนี้ยังปลูกยางพาราอีกจำนวน 10 ไร่ สามารถรีดน้ำยางจำหน่ายเป็นยางถ้วยได้แล้ว และยังได้วิเคราะห์จุดเด่นของการทำเกษตรอินทรีย์ปลอดภัยไว้ว่า 1) การไม่ใช้สารเคมี 2) เกษตรกรไม่ต้องทำงานหนักมาก 3) มีรายได้ประจำสม่ำเสมอ และ 4) เกษตรกรทำงานอยู่บ้านในพื้นที่ของตนเองไม่ต้องไปทำงานต่างถิ่น ครอบครัวมีความอบอุ่น ส่วนจุดอ่อนที่อยากให้มีการปรับปรุงคือการทำเกษตรอินทรีย์ศัตรูพืชมีมาก และราคาจำหน่ายผลผลิตค่อนข้างถูก อยากให้เพิ่มราคารับซื้อจากเกษตรกรให้มากขึ้น ประมาณ 3 – 5 บาท เช่น ผักกาดวางตุ้ง อย่างน้อย กิโลกรัมละ 15 บาทขึ้นไป ผักกาดฮ่องเต้ อย่างน้อยกิโลกรัมละ 20 บาท

การดำเนินงานด้านเกษตรอินทรีย์ของนายเสนอ กานนท์นี้ มีความสอดคล้องเป็นไปตามหลักการปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในด้านความพอประมาณ การสร้างภูมิคุ้มกันแก่ครอบครัว ความรู้และคุณธรรม เพราะเขาเน้นการทำเกษตรอินทรีย์อย่างจริงจัง เพื่อสร้างความเข้มแข็งแก่ครอบครัว เห็นได้จากการมีโรงเรือนปลูกพืชผักอินทรีย์ถึง 5 โรง ปลูกพืชสลับกันไปตลอดในรอบการผลิต 28 วัน ของแต่ละเดือน มีผลผลิตส่งจำหน่ายให้ศูนย์กระจายสินค้าวัดโป่งคำและโครงการหลวงอย่างต่อเนื่อง และมีผลที่สำคัญคือ ครอบครัวมีรายได้อย่างเสมอ มีฐานะความเป็นอยู่ที่มั่นคง สามารถพึ่งพาอาชีพการปลูกผักอินทรีย์นี้ได้เป็นอย่างดีโดยไม่เดือดร้อนหรือประสบภาวะหนี้สิน สามารถส่งบุตรศึกษาต่อในระดับสูงได้ ซึ่งแสดงให้เห็นว่า การทำเกษตรอินทรีย์นี้ ถ้าเกษตรกรได้ดำเนินงานอย่างจริงจัง ทำด้วยความรู้ และคุณธรรม คือความขยัน ความอดทน ความเพียรอย่างต่อเนื่องแล้ว ย่อมจะประสบความสำเร็จอย่างแน่นอน และสามารถเป็นแบบอย่างที่ดีแก่คนอื่น ๆ ได้ จึงได้รับความไว้วางใจให้ดำรงตำแหน่งเป็นประธาน “กลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรอินทรีย์วัดโป่งคำ” และสามารถขับเคลื่อนการกิจกรรมต่างๆ ของกลุ่มให้ดำเนินไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ

กรณีตัวอย่างที่ 3 นายสม บังเมฆ

นายสม บังเมฆ เกษตรกรอายุ 74 ปี สำเร็จการศึกษาชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 มีสมาชิกในครอบครัว 3 คน แม้จะเป็นชาวบ้านน้ำโขง แต่มาทำโรงเรือนปลูกพืชผักที่บ้านโป่งคำ ได้ทำเกษตรอินทรีย์มาแล้วประมาณ 24 ปี ได้ปลูกผักกาดฮ่องเต้ (เบบี้ฮ่องเต้) และแตงกวาญี่ปุ่น ซึ่งได้พันธุ์มาจากโครงการหลวงฯ ในโรงเรือน 2 โรง ใช้เวลาในการเพาะปลูกจนเก็บเกี่ยวผลผลิต 28 วัน ได้ส่งผลผลิตให้โครงการหลวงฯ 70 – 100 กิโลกรัม/สัปดาห์ การลงทุนสำหรับการเพาะปลูก ได้ลงทุนด้วยการปรับพื้นที่ถมดิน ใช้ปริมาณที่นำมาถมจำนวน 250 คันรถ ๆ ละ 280 บาท รวมเป็นเงินทั้งสิ้น 70,000 บาท ทำโรงเรือนด้วยโครงเหล็ก 2 โรง รวมราคา 60,000 บาท ค่าแรงโรงเรือนละ 7,500 บาท รวม 15,000 บาท กระบวนการเพาะปลูกเริ่มด้วยการปั้นดินขึ้นปล่อง ใส่มูลวัวและหมู

หมักไว้ประมาณ 40 วัน แล้วตากดินให้แห้ง ส่วนพันธุ์ผักไปรับมาจากโครงการหลวงฯ ใช้เวลาเพาะปลูกจนเก็บเกี่ยวผลผลิต 28 วัน แล้วจึงเก็บเกี่ยวผลผลิตส่งโครงการหลวง ราคาขายกิโลกรัมละ 18 บาท มีรายได้ประมาณ 5,000 บาท/เดือน รายจ่ายลงทุน 100 บาท องค์ประกอบในการเพาะปลูกที่สำคัญ คือดิน มูลวัว มูลหมู ปุ๋ยหมัก สารปรับปรุงดิน (โคโลไมค์) และการแสวงหาข้อมูลเกี่ยวกับการเพาะปลูกอย่างต่อเนื่อง และได้แสดงความคิดเห็นเพิ่มเติมว่า การทำเกษตรอินทรีย์ ทำให้เกษตรกรพึ่งพาตนเองได้ และคนรุ่นหลัง โดยเฉพาะลูกๆ ของเขาเองก็เห็นความสำคัญมาทำเหมือนกัน แม้จะสำเร็จการศึกษาในระดับปริญญาและมีโอกาสไปทำงานที่อื่นที่มีรายได้มากกว่า แต่ไม่ไปทำ เพราะมองเห็นโอกาส และความยั่งยืนของการเกษตรอินทรีย์ที่สามารถทำให้เกษตรกรพึ่งตนเองได้ และมีความเป็นอยู่อย่างมีความสุข

การทำเกษตรอินทรีย์ของนายสม บังเมฆนี้ มีความสอดคล้องเป็นไปตามหลักการปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง หลักการ 3 ท่วง คือความพอประมาณ มีเหตุผล มีภูมิคุ้มกัน และ 2 เงื่อนไข คือความรู้และคุณธรรม เพราะเกษตรกรทำด้วยการรู้จักตนเอง ประเมินศักยภาพของตนเอง ด้วยความพอประมาณ พอดีกับสถานภาพและศักยภาพของตนเอง คือมีความสามารถมีกำลังเพียงพอในการดำเนินงาน ไม่เป็นหนี้สิน มีเหตุผลไม่ทำเกินกำลังความสามารถของตนเอง ด้วยการใช้แรงงานภายในครอบครัว และทำอย่างจริงจังด้วยความรู้ในการเกษตรอินทรีย์อย่างเป็นระบบ และมีคุณธรรมประจำใจ คือความเพียร ความขยัน ความอดทน ทำให้งานประสบความสำเร็จ มีผลผลิตที่สามารถจำหน่ายสร้างรายได้แก่ครอบครัวอย่างต่อเนื่อง มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนไม่ต่ำกว่า 25,000 บาท ทำให้เห็นว่าการทำเกษตรอินทรีย์นั้น ต้องทำด้วยสติปัญญา มีเหตุผล ด้วยความเพียรอย่างจริงจัง มีความตั้งใจ มีความรักในงานทำ และการทำเกษตรอินทรีย์ก็สามารถเป็นอาชีพที่ทำให้เกษตรกรพึ่งพาตนเองได้ ครอบครัวมีความเข้มแข็งและความมั่นคงได้อย่างยั่งยืน

กรณีตัวอย่างที่ 4 นางสาวโนแพ นาเวียง

นางสาวโนแพ นาเวียง อายุ 39 ปี การศึกษาระดับอนุปริญญา (ปวส.) ภูมิลำเนาเป็นชาวจังหวัดยโสธร มาอยู่ที่หมู่บ้านแห่งนี้เมื่อปี พ.ศ. 2547 ปัจจุบันนี้เป็นเจ้าหน้าที่ประจำของศูนย์กระจายสินค้ากลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรอินทรีย์วัดโป่งคำ ทำหน้าที่ในการรับผลผลิตจากเกษตรกร บรรจุกัญท์ จัดส่งผลผลิตไปยังศูนย์กระจายสินค้าของห้างสรรพสินค้า ทำบัญชีข้อมูลรายรับ-รายจ่ายและจ่ายเงินให้แก่สมาชิกกลุ่มตามบิลของแต่ละคนที่นำผลผลิตมาส่งให้ศูนย์กระจายสินค้า นอกจากนี้ในพื้นที่การเกษตรของตนเอง ยังได้เพาะปลูกมะเขือพวง มะเขือเทศ มะเขือเปราะ มีผลผลิตส่งให้ศูนย์ฯ ด้วย สัปดาห์ละ 20 กิโลกรัมๆ ละ 25 บาท เมื่อมาอยู่ในหมู่บ้านนี้ปีแรกได้ปลูกข้าวโพด ซึ่งเป็นที่นิยมเพาะปลูกกันมากในช่วงนั้น แม้จะขายได้เป็นจำนวนแสนบาทต่อปี แต่เมื่อหักค่าใช้จ่ายทั้งหมดแล้ว เงินเหลือเพียงหลักหมื่นต่อปีเท่านั้น จึงได้ล้มเลิกการทำไร่ข้าวโพดที่เป็นการปลูกพืชเชิงเดี่ยว หันมาปลูกพืชผักเกษตรอินทรีย์ปลอดสารพิษ และเข้ามาช่วยงานหลวงพ่อเจ้าอาวาสในศูนย์กระจายสินค้าของวัดโป่งคำ ปัจจุบันนี้มีรายได้จากการส่งผลผลิตของตนเองให้ศูนย์ฯ ประมาณ 5,000 บาท/เดือน และรายได้ในฐานะเป็นเจ้าหน้าที่ของศูนย์ฯ ทำหน้าที่ประสานงานระหว่างเกษตรกรกับผู้ซื้ออีก จำนวน 18,000 บาท/เดือน ซึ่งสามารถอยู่ได้โดยไม่เดือดร้อน เพราะมีรายได้สม่ำเสมอ และมีผลผลิตที่ปลอดภัยไว้บริโภคในครอบครัว เป็นผลดีต่อสุขภาพด้วย ได้วิเคราะห์จุดดีของการเกษตรอินทรีย์ที่ทำอยู่นี้คือ สมาชิกในครอบครัวหรือคนในชุมชนมีผลผลิตทางการเกษตรสำหรับบริโภคอย่างปลอดภัย และสามารถจำหน่ายได้ เพราะมีตลาดรองรับที่แน่นอน ไม่ว่าจะเป็นการบริหารจัดการของศูนย์กระจายสินค้าวัดโป่งคำหรือโครงการ

หลวงพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวงโป่งคำก็ตาม ทำให้เกษตรกรสบายใจไม่ต้องกังวลเรื่องตลาดรองรับผลผลิตที่มีอยู่

การทำเกษตรอินทรีย์ของนางสนแพ นาเวียงนี้ มีการดำเนินงานที่เป็นไปตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงคือความมีเหตุผล และมีภูมิคุ้มกัน เพราะเกษตรกรรายนี้ได้พิจารณาอย่างดีแล้วจึงตัดสินใจปรับเปลี่ยนวิธีการผลิตของตนเอง จากการปลูกพืชเชิงเดี่ยวมาเป็นแบบเกษตรอินทรีย์ ด้วยการปลูกพืชผักที่สามารถส่งขายได้อย่างต่อเนื่อง เช่น มะเขือชนิดต่างๆ ทำให้ครอบครัวมีรายได้ประจำ และการเข้ามาช่วยงานเป็นเจ้าหน้าที่ประสานงานระหว่างเกษตรกรกับผู้ซื้อ ของศูนย์กระจายสินค้าวัดโป่งคำ ทำให้มีรายได้ต่อเดือนเพิ่มเติมอีกด้วย และในการทำงานนั้น ก็สอดคล้องกับเงื่อนไข 2 ประการตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงคือเงื่อนไขความรู้ ประกอบด้วยความรู้ในการทำบัญชี การบรรจุภัณฑ์ การตลาด การประสาน และเงื่อนไขคุณธรรม คือความซื่อสัตย์ ความเสียสละ ความขยัน อดทน ในการทำงาน ส่งผลให้งานของตนเองและของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรอินทรีย์วัดโป่งคำประสบความสำเร็จทั้งด้านปริมาณและคุณภาพ

สรุปว่า เกษตรกรที่ทำเกษตรอินทรีย์ประสบความสำเร็จ มีการปลูกพืชผักหลายชนิด เช่น ผักกาด กวางตุ้ง ผักกาดฮ่องเต้ แตงกวาญี่ปุ่น มะเขือเทศ มะเขือพวง ฟักทอง เสาวรส ชিং ข่า ตะไคร้ เป็นต้น ต้นทุนการผลิต ประกอบด้วยทุนที่มาจากการสร้างโรงเรือน การเตรียมแปลงเพาะปลูก การทำระบบน้ำหยด การทำปุ๋ยหมัก หรือปุ๋ยคอก ส่วนพลาสติกคลุมโรงเรือนและพันธุ์พืช ได้รับความช่วยเหลือจากโครงการหลวงฯ ทำให้เกษตรกรสามารถลดต้นทุนการผลิตในส่วนนี้ลงได้ และไม่ต้องมีความกังวลเรื่องการตลาด เพราะผลผลิตที่ได้ทั้งหมดมีโครงการหลวงและศูนย์กระจายสินค้าวัดโป่งคำ รับผิดชอบจำหน่ายให้อยู่แล้ว ปัจจัยที่ประสบความสำเร็จจึงประกอบด้วย 1) ต้นทุนการผลิตต่ำ 2) มีตลาดรองรับที่แน่นอน 3) มีรายได้พอดี พอเพียง 4) สามารถแบ่งปันแจกจ่ายให้เพื่อนบ้านใกล้เคียงหรือนำมาทำบุญกุศล บำรุงวัดหรือพระสงฆ์ได้ สร้างความมั่นคงทางสังคมและวัฒนธรรมภายในชุมชนได้อย่างสำคัญ

4.4.3 การขยายผลในพื้นที่อื่น

พ.ศ. 2526 พระครูสุจินนันทกิจ (สมคิด จรณธมโม) ได้รูปแบบการพัฒนาชุมชนมาจากท่านครูบากันชัย สุเมโธ อดีตเจ้าอาวาสวัดโป่งคำ ที่สงเคราะห์ชาวบ้านที่ประสบปัญหาความเดือดร้อนหรือโรคภัยไข้เจ็บต่างๆ ด้วยยาสมุนไพรที่มีอยู่ในท้องถิ่น และจากพระครูพิทักษ์นันทคุณ เจ้าอาวาสวัดอรุณาวาส ตำบลในเวียงอำเภอเมืองน่าน จ.น่าน ซึ่งเป็นผู้ก่อตั้ง “กลุ่มฮักเมืองน่าน” ท่านพระครูสุจินนันทกิจมีแนวคิดเพิ่มเติมในการพัฒนา เพื่อยกระดับวัดให้เป็นศูนย์กลางของชุมชนทุกระดับชั้น เป็นที่พึ่งของประชาชน เป็นแหล่งศึกษาสำหรับการเรียนรู้ทางพระพุทธศาสนาและภูมิปัญญาท้องถิ่น เป็นศูนย์รวมจิตใจของคนในชุมชนและมีบทบาทสำคัญในการอนุรักษ์ฟื้นฟูพื้นฟูป่าของชุมชน

ในปี พ.ศ. 2533 ท่านได้ริเริ่มปลูกฝังความคิดในการอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ด้วยการเล่านิทานให้เด็กและเยาวชนฟัง ทำกิจกรรมขอปิดทบาตป่าและบริจาตป่า การบวชต้นไม้ การรักษาป่าไม้ การพัฒนาวัดให้เป็นป่าที่สมบูรณ์ เป็นที่ศึกษาเรียนรู้ของเด็กและเยาวชน ท่านได้ศึกษาดูงานเก็บประสบการณ์ด้านการประยุกต์และฟื้นฟูชุมชนอันเนื่องมาจากผลกระทบจากการทำลายป่าและความยากจน ได้ประยุกต์ธรรมะการบวชป่าสืบชะตาแม่น้ำ เพราะในสมัยโบราณมีความเชื่อว่า ป่าเป็นแหล่งอาหารที่อุดมสมบูรณ์และยั่งยืนจากประสบการณ์ในอดีตจนถึงปัจจุบัน ที่ท่านได้เรียนรู้ธรรมชาติจากป่า เพื่อสามารถพึ่งพาตนเองได้ เช่น

ส่งเสริมการท่องเที่ยว การเยี่ยมชม มีเครือข่าย มีกองทุนสวัสดิการของกลุ่มแม่บ้าน มีการนำไม้ไผ่มาจักสานเป็นเฟอร์นิเจอร์ต่างๆ พื้นฟูปรับการต้มยาสมุนไพรต้มแทนน้ำอัดลม มีการรวมตัวปลูกพืชผักอินทรีย์ เพื่อส่งมายังศูนย์กระจายสินค้าวัดโป่งคำ และขยายไปเครือข่ายไปยังวัดต่างๆ ในจังหวัดน่าน ประกอบด้วย

1. วัดห้วยยาง ตำบลทุ่งช้าง อำเภอทุ่งช้าง จ.น่าน
 2. โรงเรียนพระปริยัติธรรมวัดบ่อหลวงวิทยารธรรม ตำบลบ่อเกลือใต้ อำเภอบ่อเกลือ จ.น่าน
 3. วัดหนองป่าคำ ตำบลศรีสะเกษ อำเภอนาน้อย จ.น่าน
 4. พื้นที่เป้าหมาย 4 อำเภอ 6 ตำบล 4 วัด 23 ชุมชน 13 โรงเรียน ในจังหวัดน่าน
- 4.4.4 การเชื่อมโยงบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชน

การเชื่อมโยงบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชน พระครูสุจินนันทกิจ (สมคิด) ท่านมองว่าต้นไม้เป็นตำรา เป็นองค์ความรู้ ปลูกฝังให้คนเกิดจิตสำนึกเห็นคุณค่าของป่าไม้ คือจุดเริ่มต้นของแนวคิดพัฒนาให้วัดโป่งคำเป็นศูนย์เรียนรู้ของชุมชนและพยายามทำวัดให้เป็นมากกว่าวัด เช่น อยากรู้เรื่องต้นไม้ ก็สามารถอธิบายคุณค่าและความสำคัญของต้นไม้ได้ การดำรงชีวิตของคนให้เกิดความมั่นคงยั่งยืนต้องทำอะไร ต่อมาชาวบ้านและหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องต่างก็ให้ความสนใจ ที่วัดได้กลายเป็นศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้ของคนในชุมชน เมื่อหลายปีมาแล้วพูดถึงเรื่องป่าไม้เป็นเรื่องของผลประโยชน์ ยุ่งยากต่อบทบาทของพระสงฆ์ในสมัยนั้น หลวงพ่อได้ท่านสื่อสารสู่เด็ก เพื่อส่งผ่านผู้ปกครองในครอบครัว ปลูกฝังให้ลูกหลานนำกลับไปเล่าให้พ่อแม่ฟัง เพื่อปรับเปลี่ยนความคิด วิธีการใช้จ่ายในครัวเรือน วางแผนการทำเกษตรโดยธรรมชาติ โดยไม่พึ่งพาสารเคมีในสมัยก่อนคนในชุมชนแห่งนี้จะป่วยไข้จากการบริโภคผักผลไม้ที่ใส่ยาฆ่าแมลง ท่านเริ่มขยับจากกิจกรรมเล็กๆ ในวัดและชุมชนก่อน จึงเชื่อมสู่วัดและชุมชนอื่นๆ

ก. การเผยแพร่รูปแบบการพัฒนาวัด

ยุคที่มีปัญหามากที่สุดคือยุคที่เกิดวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจ หรือฟองสบู่แตกในช่วงปี พ.ศ. 2540 คนที่ไปใช้แรงงานในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล ได้เดินทางกลับมาที่บ้านและไม่รู้จะทำอาชีพอะไร เพราะเห็นแต่ความเสื่อมโทรมและความแห้งแล้ง เพราะพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นพื้นที่อยู่บนที่สูงและเสื่อมโทรม จึงต้องปรับแนวคิดและวิธีการในการเพาะปลูกโดยวิธีการทางธรรมชาติ เพื่อให้คนสามารถพึ่งพาตนเองได้ เป็นที่มาของหลักคิด 3 ดี คือ ดินดี น้ำดี และคนดี ดินดี คือต้องทำให้ดินนิ่ง มีที่ทำกินที่แน่นอน ปรับพื้นที่ที่ลาดชันให้เหมาะสมกับการปลูกพืชผักและผลไม้ น้ำดี คือการมีน้ำใช้ โดยการสร้างอ่างเก็บน้ำ และปลูกป่า คนดี คือคนที่มีความคิดดี ทำดี มีเป้าหมายชีวิตที่ดี รวมกลุ่มเพื่อทำบุญอินทรีย์ ปุ๋ยหมัก ทำการเพาะปลูก ทำการเกษตรแบบผสมผสาน เพื่อพัฒนาเป็นกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรอินทรีย์ พร้อมสร้างเครือข่ายระหว่างกลุ่มและชุมชนอื่นๆ ในจังหวัดน่าน

ข. วิธีการสื่อสารเพื่อให้วัดเปลี่ยน Mindset ของวัด

วิธีการสื่อสารเพื่อให้วัดเปลี่ยนชุดความคิด (Mindset) ของวัด ท่านพระครูสุจินนันทกิจ ได้ดำเนินการด้วยวิธีการดังนี้

- 1) เนื่องจากเกษตรกรส่วนใหญ่ใช้พื้นที่ปลูกข้าวโพดแล้วขายได้เงินมาเพื่อซื้ออาหารมาบริโภคทุกอย่าง และใช้ปุ๋ย สารเคมี ยาฆ่าแมลง จึงทำให้เกิดปัญหาต่อสุขภาพและเงินไม่พอใช้ ทำให้เกิดหนี้สินในครัว

เรือน ท่านพระครูสุจินนันทกิจ จึงได้ปรับเปลี่ยนความคิดของคนในชุมชนให้สามารถช่วยเหลือตนเองได้ ด้วยการปลูกผักผลไม้บริโภคเอง โดยไม่ต้องหาเงินมาซื้อ ผลผลิตที่เหลือก็สามารถนำมาขายได้ จึงได้นำเอาองค์ความรู้ที่มีอยู่ในชุมชนและความรู้ที่ท่านได้ศึกษามาในด้านการพัฒนาสิ่งแวดล้อมชุมชน จึงได้เปิดวัดให้คนในชุมชนมาทำกิจกรรมร่วมกัน โดยใช้แนวคิดของ “โครงการสวมหมวกให้ภูเขา ใส่รองเท้าให้ตีนดอย” โดยเริ่มจากการอนุรักษ์ต้นไม้ในวัดให้เป็นพืชผักสมุนไพร มีการแบ่งพื้นที่ในวัดเพื่อทำเกษตรผสมผสาน บนพื้นที่ประมาณ 60 ไร่ ซึ่งเป็นพื้นที่ของพ่อแม่ของท่าน ในสมัยแรกท่านได้นำเด็กและเยาวชน ส่งเสริมให้รักธรรมชาติ สร้างจิตสำนึกให้แก่เด็กและเยาวชน โดยให้เด็กและเยาวชนเป็นตัวกลางระหว่างวัดกับผู้ปกครอง ให้มีจิตสำนึกรักและหวงแหนทรัพยากรป่าไม้ และใช้ประโยชน์จากป่าไม้

2) เนื่องจากพระครูสุจินนันทกิจ (สมคิด) ท่านมีตำแหน่งเป็นเจ้าคณะอำเภอสันติสุขด้วย เวลามีการประชุมพระสังฆาธิการในระดับอำเภอ จังหวัดหรือภาค ท่านจะมีโอกาสขึ้นพูดแสดงทรรศนะความคิดเห็น และนำเสนอกิจกรรมที่ได้ดำเนินการอยู่เสมอ จึงได้อธิบายให้พระสังฆาธิการทั้งหลาย ให้พยายามปรับปรุงบทบาทของตนเองที่มีต่อสังคมในมิติใหม่ โดยยกเอากิจกรรมต่างๆ ที่ดำเนินการอยู่ในวัดไปงำเป็นตัวอย่าง ทำให้พระสังฆาธิการในจังหวัดน่านและจังหวัดใกล้เคียงสนใจและมาศึกษาดูงานที่วัดโป่งคำ ตลอดจนเข้าร่วมเป็นเครือข่าย และนำไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาวัดของตนเอง เพื่อให้เกิดผลอย่างเป็นรูปธรรม

ค. วิธีการบริหารจัดการ Supply Chain ในวิสาหกิจชุมชน

องค์ประกอบที่สำคัญของระบบห่วงโซ่อุปทาน (Supply Chain) ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรอินทรีย์วัดโป่งคำ ต.ดู่พงษ์ อ.สันติสุข จ.น่าน ประกอบด้วย การแสวงหาข้อมูลความรู้หรือสถานะความต้องการของผู้บริโภค การส่งเสริมการผลิตตามความต้องการ (Order) ตามศักยภาพของเกษตรกร การรับผลผลิตจากเกษตรกรที่เป็นสมาชิก การจัดเก็บผลผลิต การบรรจุภัณฑ์ การติดตามสินค้าของกลุ่มวิสาหกิจเกษตรอินทรีย์ การส่งสินค้า/การกระจายสินค้า และการสร้างความสัมพันธ์กับลูกค้า (ผู้ซื้อ)

การบริหารจัดการ Supply Chain ในวิสาหกิจชุมชนเกษตรอินทรีย์วัดโป่งคำ ได้ดำเนินการ ดังนี้

1) การจัดหาวัตถุดิบ คนในชุมชนหรือเกษตรกรจัดหาซื้อเมล็ดพันธุ์พืชด้วยตนเองและได้รับการสนับสนุนจากโครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวงโป่งคำ บ้านโป่งคำ เช่น แดงกวาญี่ปุ่น ฟักทองญี่ปุ่น ฟักแฟงเขียว เสาวรส ผักกาดเบบี้ฮ่องเต้ กระบี่ มะเขือเทศ มะเขือเปราะ มะเขือยาว ฯลฯ การปรับพื้นที่แปลงเพาะปลูก การสร้างโรงเรือน การจัดหาพลาสติกคลุม การจัดทำระบบน้ำ การสร้างระบบน้ำหยด การทำปุ๋ยหมัก

2) การผลิตสินค้า/การนำเข้าวัตถุดิบ (ผลิตเพื่อใคร ผลิตอย่างไร) กลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรอินทรีย์ ได้ผลิตเพื่อบริโภคในครัวเรือน และผลิตเพื่อส่งให้ศูนย์กระจายสินค้าของวัดโป่งคำ

3) การจัดเก็บสินค้า (การจัดการคลังสินค้า) เจ้าหน้าที่ของศูนย์กระจายสินค้า รับผลผลิตจากเกษตรกร ทำบัญชีสินค้า คัดแยกประเภทห่อหุ้มด้วยพลาสติกเพื่อรักษาคุณภาพของพืชผักผลไม้ และติดบาร์โค้ด

4) การส่งสินค้า/การกระจายสินค้า (วิธีการส่งสินค้า) การส่งสินค้า ด้วยการใช้รถกระบะขนส่งจากวัดโป่งคำ มาที่คลังสินค้าของห้างสรรพสินค้าแม่คเวลู ตลาดไท และตลาดสี่มุมเมือง จังหวัดปทุมธานี

เดินทางในช่วงเวลากลางคืน มาถึงตอนเช้าและเที่ยวกลับซื้อสินค้ามาจำหน่ายที่หมู่บ้านโป่งคำด้วย เช่น มะพร้าว สับดาห์ละ 2 ครั้ง

5) การสร้างความสัมพันธ์กับลูกค้า ความพึงพอใจของลูกค้า เจ้าหน้าที่ของศูนย์กระจายสินค้า ได้ทำหน้าที่ประสานงานระหว่างผู้ซื้อกับเกษตรกรอย่างต่อเนื่อง ทำให้มีความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างกัน เกษตรกรได้จำหน่ายผลผลิตในราคาที่ยุติธรรม ผู้บริโภคได้บริโภคผักผลไม้ที่ดีมีคุณภาพ สด ใหม่ ปลอดภัย ปราศจากสารพิษ ได้รับสินค้าตามความต้องการ

4.5 ผลการวิจัยรูปแบบการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่เหมาะสมสำหรับเป็นศูนย์การเรียนรู้ของชุมชน

4.5.1 ผลการวิจัยจากการสังเกต สัมภาษณ์และการสนทนากลุ่ม

จากการสังเกต การสัมภาษณ์ และการสนทนากลุ่ม ระหว่างคณะผู้วิจัยและสมาชิกของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรอินทรีย์วัดโป่งคำ จำนวน 30 คน เกี่ยวกับรูปแบบการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่เหมาะสมสำหรับเป็นศูนย์การเรียนรู้ของชุมชน พบว่า รูปแบบการพัฒนาที่เหมาะสมคือการพัฒนาในเชิงประยุกต์ตามบริบทของชุมชน หมายความว่า การพัฒนาควรให้เป็นที่ไปตามศักยภาพ ความพร้อม ความต้องการของคนในชุมชนแต่ละคน และความสอดคล้องกับสภาพของพื้นที่ สภาพเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมของชุมชนด้วย แต่ก็ไม่ได้ละเลยหลักการปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ที่ประกอบด้วย 3 หลักการ ได้แก่ ความพอประมาณ ความมีเหตุผล การมีภูมิคุ้มกัน และเงื่อนไข 2 อย่าง ได้แก่ มีความรู้และมีคุณธรรม

เมื่อจัดเรียงลำดับความคิดเห็นต่อรูปแบบการพัฒนาชุมชนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สามารถเรียงลำดับความสำคัญได้ ดังนี้

1) รูปแบบการพัฒนาชุมชนตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ควรให้ความสำคัญต่อความเข้มแข็งด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรม

2) รูปแบบการพัฒนาตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ควรประกอบด้วยการผลิตที่หลากหลาย

3) รูปแบบการพัฒนาชุมชนตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ควรดำเนินการร่วมกันระหว่างวัด โรงเรียน ชุมชน และองค์กรภายนอกอย่างต่อเนื่อง

4) รูปแบบการพัฒนาตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ควรมีจุดเริ่มต้นจากการสนับสนุนของหน่วยงานภาครัฐ และติดตามการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง

5) รูปแบบการพัฒนาชุมชนตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงควรเน้นการพึ่งพาตนเองในระดับปัจเจกบุคคล ครอบครัว กลุ่มและชุมชน

6) รูปแบบการพัฒนาชุมชนตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ควรให้ความสำคัญต่อการพัฒนาที่ยึดถือตามหลักการ 3 ห่วง คือความพอประมาณ มีเหตุผล มีภูมิคุ้มกันที่ดี และ 2 เงื่อนไข คือความรู้และคุณธรรม

7) รูปแบบการพัฒนาชุมชนตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มีความสอดคล้องกับหลักธรรมในพระพุทธศาสนา คือการรู้จักประมาณ ความยินดีพอใจตามศักยภาพของตนเอง และการประกอบอาชีพที่สุจริต

8) รูปแบบการพัฒนาตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ไม่ควรเน้นการดำเนินงานเฉพาะในภาคเกษตรกรรมเท่านั้น

9) รูปแบบการพัฒนาชุมชนตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ควรให้ความสำคัญต่อการผลิตในเชิงพาณิชย์ เพื่อตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคด้วย

10) รูปแบบการพัฒนาชุมชนตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ควรมีความยืดหยุ่นตามบริบทของชุมชนและสังคม

จากลำดับความสำคัญทั้ง 10 ประการนี้ แสดงให้เห็นว่า คนในชุมชนและสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรอินทรีย์วัดโป่งคำแห่งนี้ อยากรู้อยากเห็นการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในทุกมิติ ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรม และการพัฒนานั้นควรให้ความสำคัญต่อการผลิตในเชิงพาณิชย์ เพื่อตอบสนองความต้องการของผู้บริโภค และมีความสอดคล้องตามบริบทของสภาพของชุมชนและสังคมด้วย ซึ่งสอดคล้องกับการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนกลุ่มเกษตรอินทรีย์พอเพียงร่วมใจสันติสุข อำเภอสันติสุข จังหวัดน่าน ภายใต้โครงการ “สวมหมวกให้ภูเขา ใส่รองเท้าให้ตีนตอย” ที่วัดโป่งคำได้ดำเนินการมาอย่างต่อเนื่อง และมีผลการดำเนินในเชิงประจักษ์

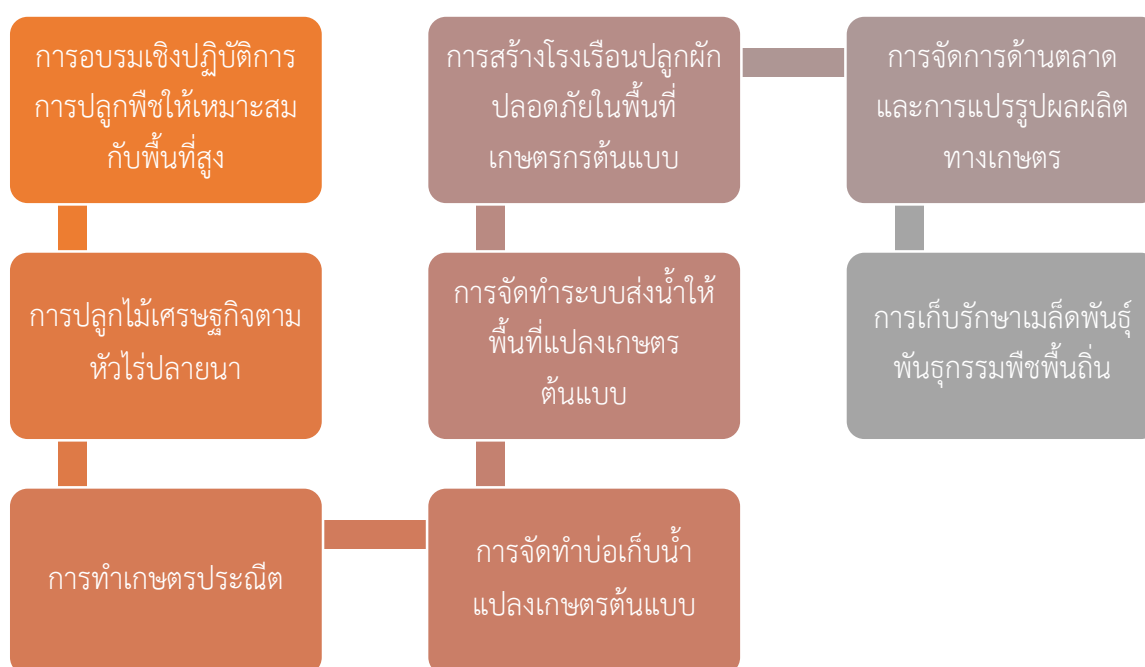
4.5.2 รูปแบบการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ตามบริบทของวัดโป่งคำ

จากการศึกษาพบว่า รูปแบบการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงตามบริบทของวัดโป่งคำ คือการพัฒนาวัดให้เป็นศูนย์กลางเรียนรู้ ด้วยโครงการ “สวมหมวกให้ภูเขา ใส่รองเท้าให้ตีนตอย” ภายใต้การดำเนินงานของมูลนิธิส่งเสริมการเรียนรู้ชุมชน (วัดโป่งคำ) ความเป็นของมูลนิธิ ในครั้งแรกได้จัดตั้งเป็นศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้ชุมชนวัดโป่งคำ เมื่อ ปี พ.ศ.2535 ต่อมาได้จดทะเบียนเป็นมูลนิธิอย่างเป็นทางการเมื่อปี พ.ศ. 2551 โดยพระครูสุจิตนันทกิจ (สมคิด จรณธมโม) เจ้าอาวาสวัดโป่งคำ เป็นผู้ริเริ่มโดยใช้วัดเป็นศูนย์กลาง เนื่องจากท่านได้พบปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นในชุมชนไม่ว่าจะเป็นปัญหาด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม และปัญหาด้านทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อม ความยากจนของชาวบ้าน จึงได้คิดพัฒนาวัดให้เป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ของคนในชุมชน เพื่อให้คนในชุมชนพึ่งพาตนเองได้ เพื่อบรรเทาปัญหาต่างๆ และเพื่อพัฒนาชุมชนอย่างเป็นระบบและอย่างยั่งยืน เพราะท่านเห็นว่า “วัดเป็นศูนย์กลางของชุมชนทุกระดับชั้น วัดสามารถมีบทบาทหน้าที่สถานะเป็นศูนย์รวมของชุมชน เป็นที่พึ่งของประชาชน เป็นแหล่งศึกษาสำหรับการเรียนรู้ทางพระพุทธศาสนาและภูมิปัญญาท้องถิ่นและการพัฒนาชุมชน เป็นศูนย์รวมจิตใจของคนในชุมชน”⁵⁵

ดังนั้น รูปแบบของการพัฒนา (Model of Development) ชุมชนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ตามบริบทของวัดโป่งคำ ซึ่งเป็นชุดความรู้เกี่ยวกับรูปแบบการพัฒนาชุมชนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ที่ได้จากการศึกษาข้อมูลและการประชุมกลุ่มร่วมกับแกนนำของชุมชนเบื้องต้น จึงมีอยู่ 4 รูปแบบ/ด้าน ประกอบด้วย การพัฒนาด้านเศรษฐกิจ การพัฒนาด้านสังคม การพัฒนาด้านสิ่งแวดล้อม และการพัฒนาด้านวัฒนธรรม ดังมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

⁵⁵ ความเป็นมาของ “มูลนิธิส่งเสริมการเรียนรู้ชุมชน (วัดโป่งคำ) ตำบลคูพอง อำเภอสันติสุข จังหวัดน่าน”, แหล่งที่มา [ออนไลน์]. *โครงการสวมหมวกให้ภูเขา ใส่รองเท้าให้ตีนตอย.pdf*. [เข้าถึงข้อมูล 27 สิงหาคม 2564]. หน้า 8.

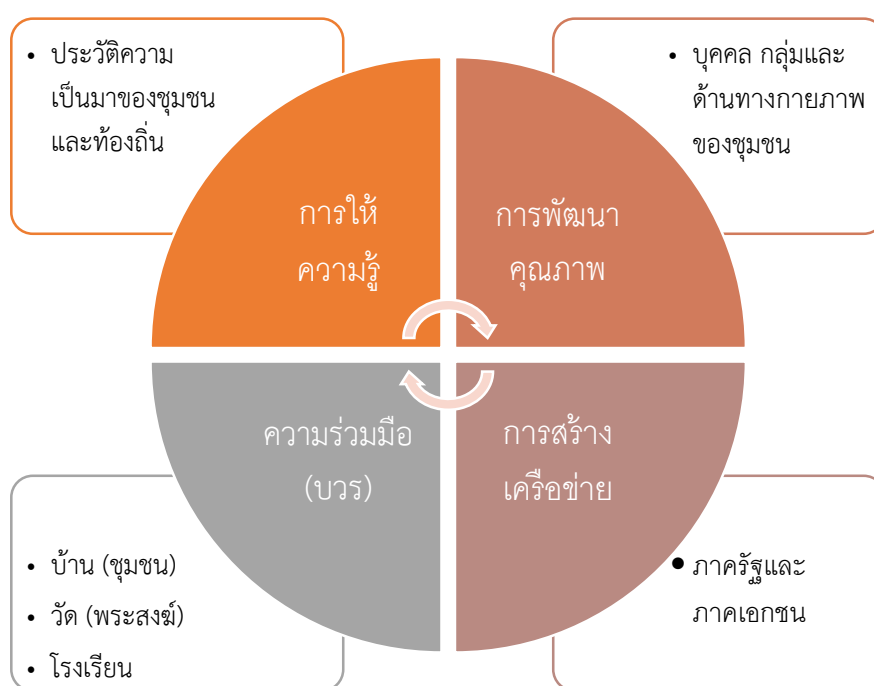
1.รูปแบบการพัฒนาด้านเศรษฐกิจ ประกอบด้วย 1) การอบรมเชิงปฏิบัติการการปลูกพืชให้เหมาะสมกับพื้นที่สูง 2) การปลูกไม้เศรษฐกิจตามหัวไร่ปลายนา 3) การทำเกษตรประณีต ด้วยการจัดการพื้นที่น้อย โดยให้ได้ผลผลิตที่ดี คุณภาพตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อพึ่งตนเอง 4) การจัดทำบ่อเก็บน้ำแปลงเกษตรต้นแบบ 5) การจัดทำระบบส่งน้ำให้พื้นที่แปลงเกษตรต้นแบบ 6) การสร้างโรงเรือนปลูกผักปลอดภัยในพื้นที่เกษตรกรต้นแบบ 7) การจัดการด้านตลาดและการแปรรูปผลผลิตทางเกษตร 8) การเก็บรักษาเมล็ดพันธุ์พันธุ์กรรมพืชพื้นถิ่น โดยเฉพาะการทำเกษตรประณีตนั้น มีกิจกรรมสำคัญ 2 ส่วน ประกอบด้วย 1) ด้านพืช เช่น การทำโรงเรือนผักกางมุ้ง ได้แก่ ผักกวางตุ้ง มะเขือเทศ แตงกวา ค่ะน้า การปลูกไม้ผล ได้แก่ มะม่วง ฝรั่ง สับปะรด มะยงชิด และไม้ 2) ด้านปศุสัตว์ เช่น หมู วัว ไก่ เป็นต้น โดยมีวัตถุประสงค์ที่สำคัญ คือการทำให้ชุมชนเป็นสังคมแห่งความร่มเย็น เข้มแข็ง พึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืน สังเกตได้จากขั้นตอนการก้าวสู่ความสำเร็จ หรือที่เรียกว่า “**บันได 12 ขั้น นำชุมชนร่มเย็น**” ที่กำหนดไว้ในโครงการสวมหมวกให้ภูเขาใส่ รองเท้าให้ตีนตอย ภายใต้การดำเนินงานของมูลนิธิส่งเสริมการเรียนรู้ชุมชน (วัดโป่งคำ) ประกอบด้วย ขั้นที่ 1 ลดพื้นที่ปลูกป่าได้พื้นที่ป่าเพิ่ม ขั้นที่ 2 ผลิตแบบมีคุณภาพ ลดการใช้สารเคมี ขั้นที่ 3 ต้นทุนต่ำ รายได้เพิ่ม ขั้นที่ 4 ผลิตครบวงจร ขั้นที่ 5 ตลาดต่อเนื่อง ขั้นที่ 6 ราคายุติธรรม ขั้นที่ 7 สร้างแรงจูงใจ ขั้นที่ 8 สิ่งแวดล้อมดี ขั้นที่ 9 ครอบครัวอบอุ่น ขั้นที่ 10 ชุมชนเข้มแข็ง ขั้นที่ 11 พึ่งพาตนเองได้ และขั้นที่ 12 สังคมเข้มแข็ง เป็นธรรม นำความสุขสู่ชุมชน ซึ่งจากบันได 12 ขั้นนี้ ปรากฏรูปแบบการพัฒนาด้านเศรษฐกิจอยู่ในขั้นที่ 2, 3, 4, 5 และ 6 ทำให้เห็นว่า รูปแบบการพัฒนาด้านเศรษฐกิจมีส่วนสำคัญอย่างยิ่งในการที่จะทำให้ชุมชนแห่งนี้จะก้าวสู่สำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ คือนำชุมชนสู่ความเข้มแข็ง ร่มเย็นอย่างยั่งยืนตลอดไป

แผนภูมิที่ 4.5.2.1 แสดงรูปแบบการพัฒนาด้านเศรษฐกิจ

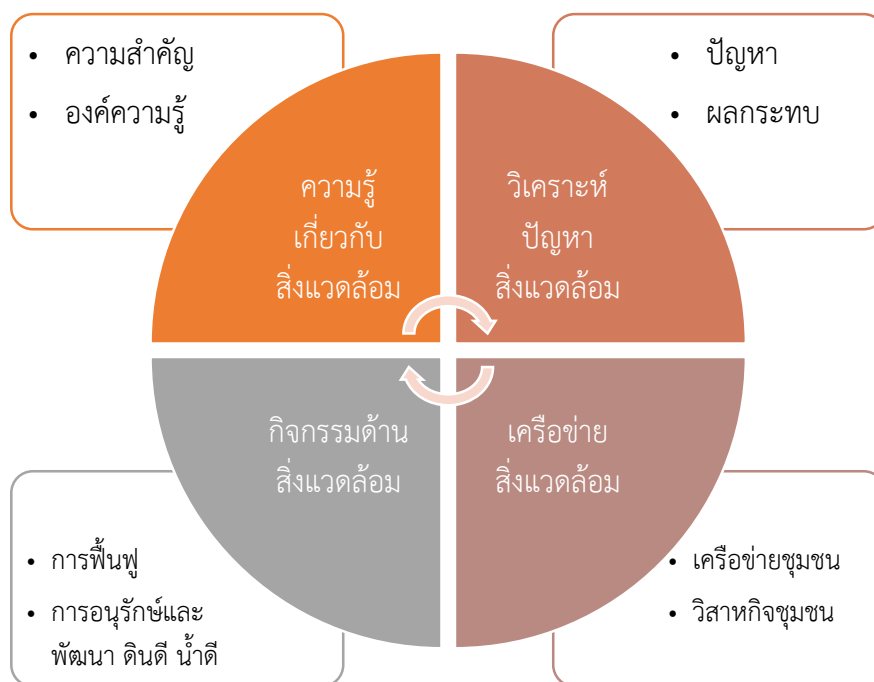
2.รูปแบบการพัฒนาด้านสังคม ประกอบด้วย 1) การให้ความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาสังคมของชุมชน 2) การพัฒนาคุณภาพด้านต่างๆ ของบุคคล สมาชิกกลุ่มเกษตรกรและทางกายภาพของชุมชน 3) การร่วมมือ

กันระหว่างบ้านวัด โรงเรียน (บวร) 4) การสร้างเครือข่ายกับองค์กรภายในและภายนอกชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับรูปแบบของการดำเนินโครงการสวมหมวกให้ภูเขา ใส่รองเท้าให้ตีนตอย ภายใต้มูลนิธิส่งเสริมการเรียนรู้ชุมชน (วัดโป่งคำ) พบว่า รูปแบบการดำเนินตามโครงการที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาสังคมที่ควรจะเป็น ประกอบด้วย 1) การจัดทำหลักสูตรประวัติศาสตร์ชุมชน 2) การปรับทัศนคติให้เกษตรกรหันมาทำการเกษตรประณีต แบบพึ่งตนเองตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงตามทักษะและกระบวนการ 3) ส่งเสริมการรวมกลุ่มเชื่อมโยงภาคีเครือข่าย ทั้งเครือข่ายชุมชนและกลุ่มวิสาหกิจชุมชน 4) สร้างความเข้าใจโดยใช้หลักความเชื่อชุมชนและทางศาสนา ตามหลักการ 3 ดี คือ ดินดี น้ำดี และคนดี

ภาพที่ 4.5.2.2 แสดงรูปแบบการพัฒนาด้านสังคม

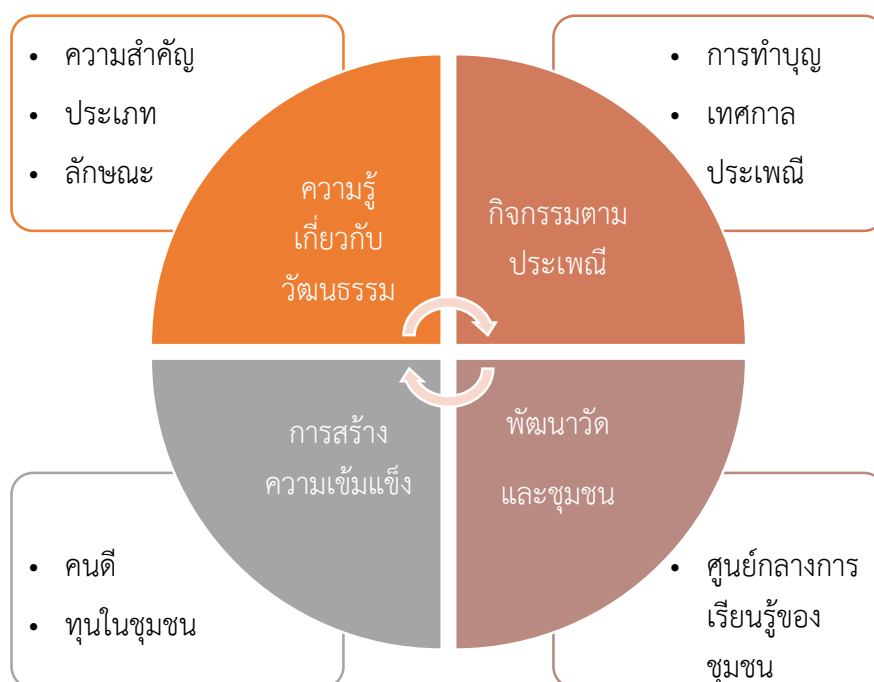
3.รูปแบบการพัฒนาด้านสิ่งแวดล้อม ประกอบด้วย 1) ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม 2) การศึกษาวิเคราะห์ปัญหาและผลกระทบทางสิ่งแวดล้อม 3) กิจกรรมด้านสิ่งแวดล้อม ได้แก่ การฟื้นฟู อนุรักษ์ และพัฒนาสิ่งแวดล้อมในชุมชนอย่างยั่งยืน 4) การสร้างเครือข่ายด้านสิ่งแวดล้อม เพื่อเฝ้าระวัง การสำรวจ การรายงานสภาพปัญหา และแก้ปัญหาสิ่งแวดล้อมของชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับรูปแบบการดำเนินโครงการสวมหมวกให้ภูเขา ใส่รองเท้าให้ตีนตอย ที่ประกอบด้วย 1) จัดกิจกรรมอนุรักษ์ฟื้นฟูทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม เพื่อใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืน 2) การขอใบดินขาดป่า บริจาคป่า การปรับพื้นที่ทำการเกษตรที่เหมาะสม 3) จัดพิธีกรรมด้านความเชื่อ การบวชป่า การสืบชะตาแม่น้ำ 4) การอบรมเชิงปฏิบัติการพัฒนาทักษะ 6 หลักสูตร ได้แก่ (1) การเพาะเมล็ดพันธุ์การเก็บกล้าไม้ (2) การเปลี่ยนวิธีคิดและวางแผนชีวิต แผนการออมทรัพย์ ออมชีวิต (3) การทำปุ๋ยอินทรีย์คุณภาพสูงและน้ำหมักชีวภาพ (4) แปรรูปและการทำงานบรรจุภัณฑ์ผลผลิตทางเกษตร (5) วางแผนการผลิตและการจัดด้านตลาด (6) การจัดการแปลงเกษตร ปศุสัตว์ ประมง

ภาพที่ 4.5.2.3 แสดงรูปแบบการพัฒนาด้านสิ่งแวดล้อม

4.รูปแบบการพัฒนาด้านวัฒนธรรม ประกอบด้วย 1) ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับวัฒนธรรม 2) การจัดกิจกรรมตามประเพณีในหมู่บ้าน 3) การสร้างความเข้มแข็งแก่ชุมชนด้วยพลังทางวัฒนธรรม 4) การพัฒนาวัดและชุมชนให้เป็นแหล่งเรียนรู้เชิงวัฒนธรรม ภายใต้การสนับสนุนของวัดโป่งคำและภาคีเครือข่าย ซึ่งสอดคล้องกับกิจกรรมของโครงการสวมหมวกให้ภูเขา ใส่รองเท้าให้ดินตอย ซึ่งประกอบด้วย 1) การจัดทำหลักสูตรประวัติศาสตร์ชุมชน 2) การจัดพิธีกรรมด้านความเชื่อด้วยการบวชป่า สืบชะตาแม่น้ำ การขอขมาบิดาขอขมาแม่ที่ป่าเพื่อแผ่ดิน 3) การทำให้คนในชุมชนเข้าใจหลักคิดที่สำคัญ คือเปลี่ยนทุนให้เป็นธรรม และหลักการที่สำคัญ 3 ส่วน ได้แก่ (1) ธรรมเป็นฐาน คือธรรมชาตีสสิ่งแวดล้อม ธรรมที่เป็นคำสอนของพระพุทธเจ้า จริยธรรม และวิถีวัฒนธรรม (2) งานเป็นทุน คือรวมกลุ่มทำกิจกรรม สร้างเครือข่าย บูรณาการความคิดร่วมทำวางแผนอย่างเป็นระเบียบ (3) บุญเป็นเป้าหมาย คือความเพียรพยายาม ความขยันอดทน ความซื่อสัตย์ เสียสละ อาสา รู้จักแบ่งปัน และความกตัญญูสำนึกกรatitude บ้านเกิด นอกจากนี้ยังมีความสอดคล้องกับทุนที่มีอยู่ในชุมชน 3 ด้าน ประกอบด้วย (1) ทุนทรัพยากร ได้แก่ ดิน น้ำ ป่า พืชผักสมุนไพร ทรัพยากรธรรมชาติ (2) ทุนทางปัญญา ได้แก่ ความรู้ภูมิปัญญาในการทำมาหากิน ปัจจัยสี่ กฎเกณฑ์การอยู่ร่วมกัน ความเชื่อของชุมชน (3) ทุนทางสังคม ได้แก่ กฎเกณฑ์ทางสังคม จารีตประเพณี วิถีปฏิบัติในชุมชน ความเป็นพี่น้อง ความไว้วางใจกัน ความช่วยเหลือเกื้อกูลกัน โดยเฉพาะประเด็นการจัดวัดให้เป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ของชุมชนนั้น มีความชัดเจนและเป็นรูปธรรมมาก เพราะวัดโป่งคำ ได้จัดตั้งศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้ชุมชน (วัดโป่งคำ) มาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2535 และได้จัดตั้งเป็นมูลนิธิส่งเสริมการเรียนรู้ชุมชน (วัดโป่งคำ) อย่างเป็นทางการตั้งแต่ปี พ.ศ. 2551 เป็นต้นไป โดยมีวัตถุประสงค์การจัดตั้งอยู่ 3 ประการ ได้แก่

1. เพื่อส่งเสริมให้เครือข่ายพระสงฆ์ได้พัฒนาศักยภาพของตนเองและยกระดับวัดให้เป็นศูนย์กลางการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมบนพื้นฐานภูมิวัฒนธรรมท้องถิ่น โดยกระบวนการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน
2. เพื่ออนุรักษ์และฟื้นฟูพื้นที่ป่าต้นน้ำ ด้วยวิถีภูมิปัญญาท้องถิ่น
3. เพื่อส่งเสริมการทำเกษตรที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม โดยใช้พื้นที่ให้เกิดประโยชน์และมูลค่าสูงสุด และส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในชุมชนเป้าหมายอย่างยั่งยืน⁵⁶

ภาพที่ 4.5.2.4 แสดงรูปแบบการพัฒนาด้านวัฒนธรรม

4.6 สรุป

จากผลการวิจัยที่ได้นำเสนอมาแล้วข้างต้น สรุปได้ว่า รูปแบบการพัฒนาชุมชนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง กรณีศึกษาตามบริบทของวัดโป่งคำ ต.ตู่พงษ์ อ.สันติสุข จ.น่าน มีลักษณะเป็นการพัฒนาแบบประยุกต์ ตามบริบทของชุมชน โดยตัวแปรต้นหรือตัวแปรอิสระ 5 ตัวแปร ประกอบด้วย ศักยภาพของผู้นำ การมีส่วนร่วมของคนในชุมชน การฝึกอบรมให้ความรู้ การสร้างเครือข่ายระหว่างคนภายในและภายนอก การช่วยเหลือจากองค์กรภายนอก และมีตัวแปรควบคุมหรือตัวแปรแทรกอยู่ 5 ตัวแปร ประกอบด้วย บทบาทของพระสงฆ์ในพื้นที่ ความเข้มแข็งของกลุ่มเกษตรกร ความเข้าใจหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง การผลิตปัจจัยการผลิต และการจัดการผลผลิต และทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยรูปแบบการพัฒนาที่ควรจะ

⁵⁶ วัตถุประสงค์ของ “มูลนิธิส่งเสริมการเรียนรู้ชุมชน (วัดโป่งคำ) ต.ตู่พงษ์ อ.สันติสุข จ.น่าน”, แหล่งที่มา [ออนไลน์]. *โครงการสวมหมวกให้ภูเขา ใส่รองเท้าให้ตีนตอย.pdf*. [เข้าถึงข้อมูล 27 สิงหาคม 2564]. หน้า 11.

เป็น 4 รูปแบบ ประกอบด้วย รูปแบบการพัฒนาด้านเศรษฐกิจ รูปแบบการพัฒนาด้านสังคม รูปแบบการพัฒนา ด้านสิ่งแวดล้อม และรูปแบบการพัฒนาวัฒนธรรม ซึ่งมีความสอดคล้องกับหลักการของปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง คือหลักการ 3 ด้าน ได้แก่ ความพอประมาณ ความมีเหตุผล มีภูมิคุ้มกันที่ดี และมีเงื่อนไข 2 อย่าง ได้แก่ มีความรู้และมีคุณธรรม

ลักษณะเฉพาะของรูปแบบการพัฒนาของชุมชนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงแห่งนี้ คือ ดำเนินไปตามหลักคิดและหลักการของโครงการ “สวมหมวกให้ภูเขา ใส่รองเท้าให้ตีนดอย” คือการเปลี่ยนจากการให้ความสำคัญต่อทุนเป็นการให้ความสำคัญต่อธรรม โดยมีหลักการ 3 อย่าง คือ ธรรมเป็นฐาน งานเป็นทุนและ บุญเป็นเป้าหมาย โดยธรรมเป็นฐาน ให้ความสำคัญต่อธรรมชาติสิ่งแวดล้อม ธรรมที่เป็นคำสอน จริยธรรม และ วิถีวัฒนธรรม งานเป็นทุน ให้ความสำคัญต่อการรวมกลุ่มทำกิจกรรม สร้างเครือข่าย บูรณาการความคิดร่วมกัน และวางแผนอย่างเป็นระบบ บุญเป็นเป้าหมาย ให้ความสำคัญต่อความเพียรพยายาม ความอดทน ความซื่อสัตย์ เสียสละ อาสา รู้จักแบ่งปัน และกตัญญูต่อบ้านเกิด เป็นที่น่าสังเกตว่า บุญในความหมายของโครงการนี้ ไม่ได้ให้ความหมายของคำว่า “บุญ” เหมือนกับความเชื่อโดยทั่วไปของคนในสังคมไทยทั้งหลาย แต่ให้ความสำคัญต่อบุญในฐานะที่เป็นหลักการและวิธีการดำเนินชีวิต เช่น การมีความเพียร ความขยัน ความซื่อสัตย์ ความกตัญญู กตเวทีต่อถิ่นฐานบ้านเกิด เป็นต้น และเน้นหลักแห่งความดี 3 ดี คือ ดินดี น้ำดี คนดี ลักษณะของดินดี คือ มีความนิ่ง ความนึ้ม ความนุ่ม ไร้สารตกค้าง ใช้อินทรีย์สาร ทำการเกษตรแบบผสมผสาน และเน้นการผลิตแบบปลอดภัย ลักษณะของน้ำดี มีลักษณะสมบูรณ์ ประกอบด้วย ป่าต้นน้ำมีความสมบูรณ์ มีที่เก็บน้ำ มีการกระจายน้ำ และการจัดการน้ำอย่างเป็นระบบ ลักษณะของคนดี ประกอบด้วยคุณลักษณะ คือคิดดี ทำความดี มีข้อมูลดี การวางแผนงานดี และการปฏิบัติงานอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ

การมีรูปแบบการพัฒนาเช่นนี้ ทำให้ผลการดำเนินตามโครงการ “สวมหมวกให้ภูเขา ใส่รองเท้าให้ตีนดอย” มีผลการดำเนินการที่น่าพอใจ คือสามารถฟื้นฟูป่าได้ถึง 2,000 ไร่ ปรับพื้นที่แปลงเกษตรกรรม จำนวน 300 ไร่ จัดระบบน้ำเพื่อการเกษตรกรรม จำนวน 400 ไร่ ทำแปลงการเกษตรประณีต 50 ไร่ มีเกษตรกรเข้าร่วมโครงการถึง 1,200 คน มีเครือข่ายกระจายทั่วทุกอำเภอของจังหวัดน่าน 29 เครือข่าย และมีวงเงินที่เป็นต้นทุนสำรองเพื่อจัดการด้านผลผลิตของสมาชิกวิสาหกิจชุมชนเกษตรอินทรีย์บ้านโป่งคำ ต.ดู่พงษ์ อ.สันติสุข จ.น่าน จำนวน 1,489,237 บาท ไม่นับรวมผลการดำเนินงานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนของปี พ.ศ. 2562 – 2563 ซึ่งได้แสดงผลเป็นรายรับรายจ่ายตามผลผลิตที่ได้จากการจำหน่ายผลผลิตในรอบปี

บทที่ 5

อภิปรายและวิจารณ์ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “รูปแบบการพัฒนาชุมชนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง : กรณีศึกษาตามบริบทของวัดโป่งคำ ต.ตู่พงษ์ อ.สันติสุข จ.น่าน” วัตถุประสงค์ของการวิจัยอยู่ 3 ประการ ได้แก่ (1) เพื่อศึกษารูปแบบการพัฒนาชุมชนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (2) เพื่อวิเคราะห์ความสำเร็จของการพัฒนาชุมชนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงตามบริบทของวัดโป่งคำ (3) เพื่อนำเสนอรูปแบบการพัฒนาชุมชนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่เหมาะสมสำหรับการพัฒนาเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ของคนในชุมชน วิธีการศึกษาวิจัย เป็นการศึกษาแบบผสมวิธี ระหว่างเชิงคุณภาพ และเชิงปริมาณควบคู่กันไป โดยการสังเกต สัมภาษณ์ และสนทนากลุ่มกับเกษตรกร จำนวน 30 คน แล้ววิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา และวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณด้วยสถิติ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าความสัมพันธ์ถดถอยพหุคูณ ผู้วิจัยจะได้นำผลการวิจัยที่ค้นพบมาอภิปรายและวิจารณ์ผลการวิจัยได้ ดังนี้

5.1 รูปแบบการพัฒนาชุมชนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

จากการศึกษาที่พบว่า รูปแบบการพัฒนาเป็นการพัฒนาในเชิงประยุกต์ ด้วยการประยุกต์หลักการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ให้สอดคล้องกับกับบริบทของพื้นที่และชุมชน โดยมีตัวแปรที่เป็นสาเหตุ คือตัวแปรต้นหรือตัวแปรอิสระ 5 ตัวแปร จากแผนภูมิ (หน้า 70) ได้แสดงให้เห็นว่า ตัวแปรตาม (Dependent Variable) คือ รูปแบบการพัฒนาชุมชนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงตามบริบทของวัดหรือชุมชนในด้านต่างๆ มีผลหรือสาเหตุมาจากตัวแปรต้น 5 ตัวแปร ประกอบด้วย 1) ศักยภาพของผู้นำ 2) การมีส่วนร่วมของคนในชุมชน 3) การอบรมให้ความรู้ 4) การสร้างเครือข่ายระหว่างคนภายในและภายนอกชุมชน 5) การช่วยเหลือจากหน่วยงานหรือองค์กรและมีตัวแปรควบคุม ซึ่งเป็นผลแทรกที่อาจส่งผลกระทบต่อตัวแปรตามอย่างมีนัยสำคัญ ประกอบด้วย 1) บทบาทของพระสงฆ์ในพื้นที่ 2) ความเข้มแข็งของกลุ่มเกษตรกรในชุมชน 3) ความเข้าใจหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 4) การผลิต ปัจจัยการผลิต และการจัดการผลผลิต 5) ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ซึ่งตัวแปรควบคุมนี้ อาจจะมีผลต่อตัวแปรตามทั้งด้านบวกและด้านลบก็ได้ ซึ่งสอดคล้องสมมุติฐานการวิจัยที่กำหนดไว้ว่า การพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง จะดำเนินการเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ถ้ามีผู้นำที่มีศักยภาพ การมีส่วนร่วมของคนในชุมชน การฝึกฝนอบรม การสร้างเครือข่าย และการช่วยเหลือสนับสนุนจากภายนอก

ตัวแปรอิสระ 5 ตัวแปร และตัวแปรแทรก 5 ตัวแปร ล้วนแต่มีผลในเชิงบวกต่อตัวแปรตาม คือรูปแบบการพัฒนาชุมชนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงตามบริบทของวัดหรือชุมชนในด้านต่างๆ ที่เป็นเช่นนี้ สามารถอธิบายได้ว่า รูปแบบการพัฒนาชุมชนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงตามบริบทของวัดโป่งคำมีลักษณะเฉพาะที่สำคัญ คือเป็นการพัฒนาที่รวมศูนย์การดำเนินงานด้านต่างๆ ไว้ที่วัดโป่งคำ โดยวัดมีผู้นำคือท่านเจ้าอาวาสที่มีศักยภาพสูงมาก สามารถบริหารจัดการวัดให้เป็นแหล่งเรียนรู้ของชุมชน ให้เป็นศูนย์ประสานงานระหว่างหน่วยงานต่างๆ จากภายนอกกับชุมชน ให้เป็นศูนย์รับผลผลิตจากสมาชิกของกลุ่ม

วิสาหกิจชุมชนเกษตรอินทรีย์วัดโป่งคำ แล้วจัดการส่งผลผลิตไปยังศูนย์กระจายสินค้าของภาคเอกชนในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑลอย่างเป็นระบบ ในนามผลิตภัณฑ์ของกลุ่ม คือกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรอินทรีย์พอเพียงสันติสุขร่วมใจ อ.สันติสุข จ.น่าน ภายใต้โครงการสวมหมวกให้ภูเขา ใส่รองเท้าให้ตีนดอย โดยมูลนิธิส่งเสริมการเรียนรู้ชุมชน (วัดโป่งคำ)

การบริหารจัดการวัดได้เช่นนี้ สามารถอธิบายได้ว่า เพราะผู้นำคือท่านพระครูสุจินนันทกิจ (สมคิด จรณธมโม) ท่านมีเจตนารมณ์อันแน่วแน่ในการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชน และมีเป้าหมายของการพัฒนาวัดและชุมชนที่ชัดเจน คือการเป็นชุมชนแห่งการพึ่งตนเองได้อย่างยั่งยืน จึงได้จัดทำให้วัดเป็นศูนย์การเรียนรู้ชุมชนมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2535 และจัดตั้งเป็นมูลนิธิอย่างเป็นทางการในปี พ.ศ. 2551 เป็นผลทำให้ตัวแปรอิสระอื่นๆ เกิดขึ้นตามมา ไม่ว่าจะเป็นการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน การอบรมให้ความรู้ การสร้างเครือข่ายระหว่างคนภายในและภายนอกชุมชน การช่วยเหลือจากหน่วยงานหรือองค์กรภายนอกก็ตาม เปรียบเสมือนแม่เหล็กที่มีแรงดึงดูดมาก ย่อมสามารถดึงดูดเอาสรรพสิ่งต่างๆ ที่อยู่รอบข้างเข้ามาหาได้โดยไมยาก ทั้งนี้เป็นเพราะวัดโป่งคำมีผู้นำคือเจ้าอาวาสที่มีศักยภาพ ท่านมีบทบาทในด้านการพัฒนาชุมชนในด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรม ผ่านโครงการสวมหมวกให้ภูเขา ใส่รองเท้าให้ตีนดอย ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาวิจัยของพระมหานันทวิทย์ ธีรภทโท (แก้วบุตตี) (2557) ที่พบว่า พระสงฆ์ในสังคมไทยได้ดำเนินการเพื่อส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคมในด้านต่าง ๆ เช่น การจัดสวัสดิการด้านการเงิน การสะสมทรัพย์ การดูแลผู้สูงอายุ สุขภาพ การศึกษา อาชีพ รายได้ เป็นต้น และวัดมีบทบาททางสังคม 5 ประการ ได้แก่ 1) บทบาทการรวมคน 2) บทบาทการรวมเงิน 3) บทบาทการรวมปัญญาความคิด 4) บทบาทการสร้างกองทุนสวัสดิการ 5) บทบาทการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน การจัดสวัสดิการสังคม และสอดคล้องกับการศึกษาของพระเอกชัย นนตรี (2563) ที่พบว่าแนวทางการพัฒนาวัดให้เป็นรมณีสถานด้วยการมีส่วนร่วมของชุมชน ประกอบด้วย 1) การพัฒนาด้านกายภาพ 2) การพัฒนาด้านจิตใจ 3) การพัฒนาวัดให้เป็นสถานที่อบรมคุณธรรมจริยธรรม 4) การพัฒนาให้เป็นแหล่งเรียนรู้ศิลปวัฒนธรรมประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น และเทคโนโลยีสมัยใหม่ 5) การพัฒนาให้เป็นเครือข่ายแห่งการเรียนรู้ของราชการ องค์กรเอกชนและชุมชน และ 6) การพัฒนาให้เป็นศูนย์กลางการเจริญวิปัสสนากรรมฐานของพุทธศาสนิกชนทั้งหลาย

อย่างไรก็ตาม การพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยบริบทของวัดโป่งคำ ก็ไม่ได้มีความสำเร็จเพียงอย่างเดียว เพราะจากการสังเกต และการสัมภาษณ์โดยใช้แบบสอบถาม ได้แสดงให้เห็นว่าคนส่วนใหญ่ของชุมชนแห่งนี้ แม้จะมีความรู้ความเข้าใจหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงอย่างถูกต้อง แต่ไม่ได้นำไปใช้ในการผลิตหรือการดำเนินชีวิต ที่เป็นเช่นนี้ สามารถอธิบายได้ว่า ความต้องการที่แท้จริงของคนส่วนใหญ่ของชุมชน คือต้องการความพร้อมทางด้านวัตถุ ต้องการเงิน ต้องการความสะดวกสบายในการดำเนินชีวิต และมีรายจ่ายที่ต้องจ่ายเป็นจำนวนมาก จึงดิ้นรนขวนขวายเพื่อแสวงหาเงินให้ได้มากๆ เช่น การไปใช้แรงงานต่างถิ่น การทำเกษตรกรรมเชิงเดี่ยว และดูเหมือนครัวเรือนในหมู่บ้านจะเผชิญกับปัญหาต่างๆ อยู่ที่เกี่ยวข้องกับประกอบอาชีพเกษตรกรรม เช่น ปัญหาขาดแคลนเงินทุน ปัญหาราคาปุ๋ยแพง ราคาผลผลิตตกต่ำหรือไม่แน่นอน ปัญหาจำนวนที่ดินไม่เพียงพอ และปัญหาขาดแคลนน้ำเพื่อการผลิต เป็นต้น จึงกล่าวได้ว่าการพัฒนาตามรูปแบบปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไม่ได้ส่งผลในทางบวกแก่เกษตรกรส่วนใหญ่ ในชุมชนมีประชาชนส่วนน้อยเท่านั้นที่เห็นความสำคัญ นำไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ เข้าร่วมกับโครงการที่

ดำเนินการโดยวัดโป่งคำ และได้รับผลดีจากการพัฒนาตามรูปแบบของปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงอย่างแท้จริง

5.2 ความสำเร็จของการพัฒนาชุมชนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

จากผลการวิจัยที่พบว่า กิจกรรมของกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์ที่ดำเนินการอยู่ในเขตของวัดโป่งคำ และสมาชิกของกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์ ภายใต้บริบทของวัดโป่งคำ ซึ่งมีเครือข่ายทั้งในชุมชนและนอกชุมชนทั่วทั้งจังหวัดน่าน ประสบความสำเร็จในการดำเนินงานเป็นที่น่าพอใจ โดยดูได้จากข้อมูลรายรับรายจ่ายของกลุ่มในรอบ 2 ปี คือ พ.ศ. 2562-2563 ที่ผ่านมา ซึ่งมีผลจากการจำหน่ายผลผลิตของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรกรอินทรีย์พอเพียงร่วมใจสันติสุข อ.สันติสุข จ.น่าน ภายใต้โครงการ “สวมหมวกให้ภูเขา สวมรองเท้าให้ตีนดอย” สามารถอธิบายได้ว่า ปัจจัยของความสำเร็จของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรกรอินทรีย์ คือการมีผู้นำกลุ่มที่เข้มแข็ง สมาชิกกลุ่มที่มีความรับผิดชอบ มีความกระตือรือร้นในการทำกิจกรรมตามที่ตนเองรับผิดชอบ มีความขยันหมั่นเพียร และมีเครือข่ายที่ให้การสนับสนุนช่วยเหลือมาโดยตลอด ไม่ว่าจะเป็นด้านปัจจัยการผลิต ความรู้ การจัดการผลผลิตและการตลาด ผ่านกระบวนการที่มีการประชุม การอบรมให้ความรู้แก่สมาชิกกลุ่มอย่างต่อเนื่อง ทำให้กิจการของกลุ่มประสบความสำเร็จมีผลกำไรจากการจำหน่ายผลผลิตของกลุ่มอย่างชัดเจน ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานการวิจัยที่ได้กำหนดไว้ว่า “การพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง จะดำเนินการเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ถ้ามีผู้นำที่มีศักยภาพ การมีส่วนร่วมของคนในชุมชน การฝึกฝนอบรม การสร้างเครือข่าย และการช่วยเหลือสนับสนุนจากภายนอก” และสอดคล้องกับการศึกษาของพระสิทธิสิงหเสนี, พระครูโอภาสนนทกิตติ์, พระมหาเผด็จ จิรกุโล และวริรัตน์ ศรีสถิตย์วัฒนา (2562) ที่พบว่า การพัฒนารูปแบบการส่งเสริมเกษตรกรยุคใหม่สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ของชาติและยุทธศาสตร์ของจังหวัด ที่ประกอบด้วย 4 รูปแบบ ได้แก่ (1) การเน้นกลุ่มผู้ประกอบการเกษตร (2) การพัฒนาเชิงพื้นที่ปรับเปลี่ยนการปลูกพืชเชิงเดี่ยว (3) การส่งเสริมการปลูกแบบผสมผสาน (4) การพัฒนาทักษะการเรียนรู้ด้วยการสัมมนาด้านเกษตรและบูรณาการเข้ากับหลักพุทธธรรม สอดคล้องกับผลการวิจัยของ พงศ์ชัย สุขะหุต สันฐาน ชยนนท์ และวิจิตรา ศรีสอน (2562) ที่พบว่า แนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ประชาชนต้องมีความรู้ ความเข้าใจถึงปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและนโยบายของผู้นำ ได้แก่ (1) การกระทำกิจกรรมลงทุน (2) การใช้จ่าย (3) การจัดทำบัญชีครัวเรือน (4) การรู้จักแสวงหาความรู้ (5) การลงทุน (6) มีความซื่อสัตย์สุจริต (7) การรู้จักใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ (8) การกระทำกิจกรรมร่วมกัน (9) การรู้จักประหยัด และ (10) การรู้จักคิดวางแผนวิเคราะห์ จึงจะสามารถขับเคลื่อนกิจกรรมของกลุ่มให้ประสบความสำเร็จได้ และสอดคล้องกับผลการศึกษาของวิรุณสิริใจมา และประภาพรรณ ไชยานนท์ (2560) ที่พบว่า กลุ่มดำเนินการพัฒนาโดยเริ่มจาก (1) การอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง การบริหารจัดการกลุ่ม การผลิตและการจัดการธุรกิจ (2) การติดตามผลและการแก้ไข ปัญหาหลังจากอบรม (3) การประเมินผลการพัฒนาร่วมกัน โดยกลุ่มได้ข้อสรุปในการดำเนินงาน 3 รูปแบบ คือรูปแบบการบริหารจัดการ รูปแบบการผลิต และรูปแบบการจัดการธุรกิจ

ความสำเร็จของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรกรอินทรีย์วัดโป่งคำ ยังสอดคล้องกับหลักการของปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่ให้ความสำคัญต่อหลักการ 3 อย่าง คือความพอประมาณ ความมีเหตุผล มีภูมิคุ้มกันที่ดี และเงื่อนไข 2 อย่างคือมีความรู้และมีคุณธรรมด้วย และสอดคล้องกับสมมติฐานการวิจัยที่กำหนดไว้ในเบื้องต้น

ว่า “รูปแบบการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของวัดหรือชุมชนใด ดำเนินไปตามหลักทางสายกลาง 3 ห่วง คือ พอประมาณ มีเหตุผล มีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี และตามเงื่อนไขสำคัญ 2 ประการ คือมีความรู้และมีคุณธรรม รูปแบบและกระบวนการพัฒนาของวัดหรือชุมชนนั้น จัดเป็นการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงอย่างถูกต้องครบถ้วน” อย่างไรก็ตาม คนในหมู่บ้านโป่งคำ ไม่ได้เป็นสมาชิกของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรอินทรีย์วัดโป่งคำทั้งหมด มีคนที่สมัครเป็นสมาชิกเพียงจำนวน 30 คน/ครัวเรือนเท่านั้น จากประชากรทั้งหมดของหมู่บ้าน จำนวน 940 คน หรือ 240 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 12.50 ซึ่งทำให้เห็นว่า คนส่วนใหญ่ในชุมชนแห่งนี้ ยังไม่ได้ให้ความสำคัญต่อหลักการและวิธีการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และไม่ได้เข้าร่วมกิจกรรมของกลุ่ม แม้ว่ากลุ่มวิสาหกิจชุมชน ภายใต้บริบทของวัดโป่งคำจะดำเนินงานมาเป็นเวลานานแล้วก็ตาม แต่ก็ไม่มีผลกระทบต่อการทำงาน เพราะกลุ่มวิสาหกิจชุมชนมีเครือข่ายกระจายอยู่ถึง 29 เครือข่าย/ชุมชน และยังมีภาคีเครือข่ายจากหน่วยงานภายนอกทั้งภาครัฐและเอกชน อีกประการหนึ่ง ยังสะท้อนให้เห็นถึงสภาพที่เป็นจริงของกิจกรรมกลุ่มว่า การเข้าเป็นสมาชิกของกลุ่มนั้น ต้องเป็นไปด้วยความสมัครใจ ความพร้อม และความต้องการของแต่ละคน ไม่มีการบังคับแต่อย่างใดไม่ เพราะทุกคนในชุมชนหรือสังคมมีสิทธิเสรีภาพที่จะเลือกรูปแบบการดำเนินชีวิตของตนเอง เพียงแต่ต้องเป็นไปตามกฎหมาย กฎศีลธรรม กติกาของสังคมและจารีตประเพณีอันดีงามของสังคมเท่านั้น

5.3 รูปแบบการพัฒนาชุมชนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่เหมาะสม

จากผลการศึกษาวิจัยที่พบว่า รูปแบบการพัฒนาที่เหมาะสมคือการพัฒนาในเชิงประยุกต์ตามบริบทของชุมชน หมายความว่า การพัฒนาควรให้เป็นไปตามศักยภาพ ความพร้อม ความต้องการของคนในชุมชนแต่ละคน และความสอดคล้องกับสภาพของพื้นที่ สภาพเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมของชุมชนด้วย แต่ก็ไม่ได้ละเลยหลักการปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ที่ประกอบด้วย 3 หลักการ ได้แก่ ความพอประมาณ ความมีเหตุผล การมีภูมิคุ้มกัน และเงื่อนไข 2 อย่าง ได้แก่ มีความรู้และมีคุณธรรม สามารถอธิบายได้ว่า รูปแบบการพัฒนาทั้ง 4 ด้าน คือ ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม ด้านสิ่งแวดล้อม และด้านวัฒนธรรม เป็นรูปแบบที่เหมาะสมสำหรับชุมชนและเป็นรูปแบบที่ชุมชนได้ดำเนินงานอยู่แล้ว ภายใต้โครงการ “สวมหมวกให้ภูเขา ใส่รองเท้าให้ตีนดอย” โดยมูลนิธิส่งเสริมการเรียนรู้ชุมชน (วัดโป่งคำ) ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานการวิจัย ทั้ง 2 ข้อ คือ

1. การพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง จะดำเนินการเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ถ้ามีผู้นำที่มีศักยภาพ การมีส่วนร่วมของคนในชุมชน การฝึกฝนอบรม การสร้างเครือข่าย และการช่วยเหลือสนับสนุนจากภายนอก

2. ถ้ารูปแบบการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของวัดหรือชุมชนใด ดำเนินไปตามหลักทางสายกลาง 3 ห่วง คือ พอประมาณ มีเหตุผล มีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี และตามเงื่อนไข 2 ประการ คือมีความรู้และมีคุณธรรม รูปแบบและกระบวนการพัฒนาของวัดหรือชุมชนนั้น จัดเป็นการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงอย่างถูกต้องครบถ้วน

ผลการวิจัยนี้ สอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐศาสตร์แนวพุทธของพระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต) (2548) ที่ยึดตามหลักเศรษฐศาสตร์ทางสายกลางหรือเศรษฐศาสตร์มัชฌิมา ที่เรียกว่ามัชฌิมาปฏิบัติ คือการรู้จักประมาณบริโภค การไม่เบียดเบียนตนเอง สังคมและสิ่งแวดล้อม การพัฒนาศักยภาพของมนุษย์ให้มี

ความสามารถในการดำรงชีวิตที่ดำรงและพัฒนาจิตใจให้สูงขึ้น และสอดคล้องกับแนวคิดพุทธเศรษฐศาสตร์ของ อภิชัย พันธเสน (2547) ที่ให้ความสำคัญต่อความหมายของหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในฐานะเป็นส่วนสำคัญของพุทธเศรษฐศาสตร์ ได้แก่ ความพอประมาณ ความซื่อตรง ความไม่โลภ การไม่เบียดเบียนผู้อื่น และหลักการพัฒนา 4 ด้าน ของสุเมธ ตันติเวชกุล (2549) ได้แก่ (1) ด้านเศรษฐกิจ เน้นการประกอบสัมมาอาชีพด้วยความ ขยันหมั่นเพียร เพื่อให้พึ่งพาตนเอง ครอบครัวมีความสุข (2) ด้านจิตใจ เน้นให้รู้จักพอดี พอประมาณ และพอใจในสิ่งที่มี ที่ได้ ไม่โลภมาก ปฏิบัติตามทางสายกลาง (3) ด้านสังคม เน้นให้สังคมเกิดความสงบสุข ประชาชนมีความเมตตาเอื้ออาทรช่วยเหลือเกื้อกูลกัน มีความสามัคคี ไม่เบียดเบียน ไม่ทำร้ายกัน (4) ด้านวัฒนธรรม เน้นให้คนในสังคมมีวิถีชีวิตประหยัด อุดม มีชีวิตที่เรียบง่าย ไม่หรูหราฟุ่มเฟือย ไม่ตกเป็นทาสของวัตถุนิยมและบริโภคนิยม

นอกจากนี้ ผลการวิจัยยังสอดคล้องกับผลการวิจัยของพระปลัดระพิน พุทธิสาร (2563) ที่พบว่า แนวทางและรูปแบบพุทธเศรษฐศาสตร์ในประเทศไทย มีหลักธรรมในพระพุทธศาสนาเป็นฐานรองรับ แนวคิดในทางพระพุทธศาสนาจึงได้รับการประยุกต์ การตีความและการให้คำอธิบายร่วมกับพฤติกรรมทางเศรษฐศาสตร์เป็นกลไกร่วมกับวิถีชุมชน สอดคล้องกับผลการวิจัยอาทิตย์ ชากิจดี และสุวารี ศรีบุญ (2555) ที่พบว่า คนส่วนใหญ่ในชุมชนขาดความรู้ความเข้าใจและการปฏิบัติตามหลักธรรมในทางพระพุทธศาสนา แต่คนส่วนใหญ่ต้องการให้วัดเป็นแหล่งพัฒนาจิตใจของคนในชุมชน และการสร้างวัดให้เป็นแหล่งการเรียนรู้ของชุมชนมีขั้นตอน ดังนี้ การค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหา ความต้องการ วางแผนลงมือปฏิบัติโครงการตามหน้าที่และประเมินผลร่วมกัน วิธีการพัฒนาให้ยึดพระสงฆ์เป็นศูนย์กลาง มีผู้แทนชุมชนเข้ามาร่วม และใช้กิจกรรมการบวชชีพรหมณ์ การปฏิบัติธรรม และนิทรรศการภูมิปัญญาท้องถิ่นและสมุนไพรภายในวัด และสอดคล้องกับผลการวิจัยของธวัชชัย เพ็งพินิจ และธีรศักดิ์ ละม่อม (2554) ที่พบว่า รูปแบบการขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงคือ การให้ความสำคัญต่อเกษตรกรรมแบบพอเพียง การสร้างหลักสูตรการเรียนรู้ขยายผลหลักสูตร การสร้างต้นแบบของเกษตรกรรุ่นใหม่ การขยายเครือข่ายพหุภาคี การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอก การมีเป้าหมายเพื่อการพึ่งตนเองและพึ่งพากันเอง และการศึกษาของปิสมัย ประชานันท์ และบัณฑิต ผังนิรันดร์ (2561) ที่พบว่า สมาชิกเครือข่ายปราชญ์ชาวบ้านมีลักษณะที่หลากหลาย มีการขับเคลื่อนการทำงานที่มีลักษณะผสมผสานคือทั้งบุคคลในสายเลือด และบุคคลที่มีความศรัทธาต่อวิถีคิดและคำสอนของปราชญ์ชาวบ้านมาร่วมอุดมการณ์เป็นจำนวนมากขึ้น โดยกิจกรรมหลักของกลุ่มประกอบด้วย การประชุมแลกเปลี่ยนเรียนรู้การอบรมหลักสูตร วปอ. (ภาคประชาชน) การประชุมสมาชิกภายในเครือข่ายฯ การประชุมเครือข่ายปราชญ์บุรีรัมย์ และการประชุมพหุภาคีภาคอีสาน

อย่างไรก็ตาม รูปแบบการพัฒนาชุมชนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่เหมาะสมสำหรับการพัฒนาวัดเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ของคนในชุมชน โดยบริบทของวัดโป่งคำมีความยืดหยุ่นและไม่ได้จำกัดอยู่ในเฉพาะอยู่ภายในวัดเท่านั้น เพราะถ้าพิจารณาจากแนวคิดและหลักการของโครงการ “สวมหมวกให้ภูเขาใส่รองเท้าให้ตีนดอย” จะพบว่า รูปแบบการพัฒนาให้ความสำคัญต่อพื้นที่การพัฒนาคือสภาพของชุมชนหรือบนพื้นที่ของเกษตรกรที่เป็นสมาชิกของกลุ่มเป็นหลัก ไม่ได้เน้นพื้นที่ของวัดโดยตรง โดยเฉพาะหลักการคิดที่เปลี่ยนทุนให้เป็นธรรม เน้นธรรมใน 4 มิติ คือธรรมชาติสิ่งแวดล้อม ธรรมที่เป็นคำสอน จริยธรรม วิถีวัฒนธรรม หลักการทำงานเป็นทุน เน้นใน 4 มิติ คือการรวมกลุ่มทำกิจกรรม สร้างเครือข่าย บูรณาการความคิดร่วมกัน

และวางแผนอย่างเป็นระเบียบ และหลักการบุญเป็นเป้าหมาย ประกอบด้วย การมีความเพียรพยายาม ความขยันอดทน ความซื่อสัตย์เสียสละ จิตอาสา รู้จักแบ่งปัน และมีความกตัญญูสำนึกรักถิ่นบ้านเกิด จึงสามารถอภิปรายได้ว่า รูปแบบการพัฒนาชุมชนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มีลักษณะเป็นการประยุกต์ ตามบริบทของวัดและชุมชน เน้นการพัฒนาใน 4 ด้าน คือด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรม เพื่อให้คนในชุมชนพึ่งตนเองได้ และสังคมมีความร่มเย็นอย่างยั่งยืนโดยมีวัดโป่งคำเป็นศูนย์กลาง สำหรับเชื่อมประสานระหว่างหน่วยงานจากภายนอกกับคนในชุมชน คนในชุมชนและเครือข่ายที่มีอยู่

ลักษณะเฉพาะอีกอย่างหนึ่ง ที่คณะผู้วิจัยพบในชุมชนแห่งนี้เกี่ยวกับที่มาของรูปแบบการพัฒนาชุมชนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยบริบทของวัดโป่งคำ คือหน่วยงานใดที่มีโครงการ กิจกรรม หรือการพัฒนา ที่จะเข้ามาดำเนินงานภายในชุมชนแห่งนี้ จะต้องผ่านการประสานงานทางวัด คือท่านพระครูสุจินดนนทกิจ (สมคิด จรณธมโม) เป็นหลัก ไม่ว่าจะเป็นการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อมหรือวัฒนธรรมก็ตาม จนดูเหมือนว่าวัดโป่งคำ จะเป็นศูนย์กลางในการประสานงานอย่างครบวงจร มีความก้าวหน้า เป็นผู้นำของชุมชนในทุกด้าน และมีบทบาทในการพัฒนาชุมชนมากกว่าผู้นำอย่างเป็นทางการหรือหน่วยงานอื่น ๆ ที่ตั้งอยู่ในชุมชน ที่เป็นเช่นเพราะท่านมีเครือข่ายทั้งในระดับชุมชน ท้องถิ่นและส่วนกลาง ในแต่ละวันจึงมีคณะบุคคลจากหน่วยงาน หรือองค์กรภายนอก เข้าพบท่านเพื่อปรึกษา เรียนรู้ นำเสนอ ร่วมคิด ร่วมวางแผนเพื่อดำเนินงานกิจกรรมการพัฒนาในชุมชนอย่างต่อเนื่อง

บทที่ 6

สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง “รูปแบบการพัฒนาชุมชนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง : กรณีศึกษาตามบริบทของวัดโป่งคำ ต.คู่งษ์ อ.สันติสุข จ.น่าน” มีวัตถุประสงค์ 3 ประการ ได้แก่ (1) เพื่อศึกษารูปแบบการพัฒนาชุมชนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงตามบริบทของวัดโป่งคำ (2) เพื่อวิเคราะห์ความสำเร็จของการพัฒนาชุมชนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงตามบริบทของวัดโป่งคำ (3) เพื่อนำเสนอรูปแบบการพัฒนาชุมชนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่เหมาะสมสำหรับการพัฒนาเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ของคนในชุมชน วิธีการศึกษาวิจัย เป็นการศึกษาแบบผสมวิธี ระหว่างเชิงคุณภาพ และเชิงปริมาณควบคู่กันไป โดยการสังเกต สัมภาษณ์ และสนทนากลุ่มกับเกษตรกร จำนวน 30 คน แล้ววิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา และวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณด้วยสถิติ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าความสัมพันธ์ถดถอยพหุคูณ ผู้วิจัยจะได้สรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์และข้อเสนอแนะตามลำดับ ดังนี้

6.1 สรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัยสามารถสรุปและนำเสนอตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยทั้ง 3 ข้อ ได้แก่

1. สรุปผลการศึกษารูปแบบการพัฒนาชุมชนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
2. สรุปผลการศึกษาความสำเร็จของการพัฒนาชุมชนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงตามบริบทของวัดโป่งคำ
3. สรุปผลการศึกษารูปแบบการพัฒนาชุมชนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่เหมาะสมสำหรับการพัฒนาเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ของคนในชุมชน

ผลการวิจัย มีรายละเอียดประกอบดังนี้

1. สภาพของชุมชน

ชุมชนบ้านโป่งคำเป็นชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์ผสมผสานระหว่างไทยลาวและไทยญวน ถึงแม้จะมีความแตกต่างทางด้านวัฒนธรรม แต่ว่าโดยความเป็นเอกลักษณ์ของสังคมแล้วชุมชนโป่งคำมีเอกลักษณ์ของตนเองที่สำคัญที่เหมือนกันคือ การช่วยเหลือเกื้อกูลกัน มีความเอื้ออาทรต่อกัน พึ่งพาอาศัยกัน และมีความศรัทธาเลื่อมใสนับถือพระพุทธศาสนาเหมือนกัน โดยมีวัดโป่งคำ เป็นศูนย์กลางของการประกอบพิธีกรรมบำเพ็ญบุญกุศลทางพระพุทธศาสนาและกิจกรรมการพัฒนาต่างๆ ที่วัดได้รับการประสานหรือได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐ ที่เข้ามาสนับสนุนกิจกรรมการพัฒนาที่ดำเนินงานโดยวัดและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จึงส่งผลให้การดำเนินวิถีชีวิตของคนในชุมชนเป็นไปอย่างราบรื่น มีปัญหาค่อนข้างน้อย ที่สำคัญการมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมของกลุ่มสมาชิก และการมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมของหมู่บ้าน นอกจากนั้นชุมชนยังมีเครือข่ายร่วมมือกับองค์กรภายนอก ทั้งภาครัฐ และภาคเอกชน ทำให้แต่ละปีจะมีหน่วยงานต่างๆ เข้าไปดำเนินงานโครงการร่วมกับวัดและชุมชนอย่างต่อเนื่อง

2. ข้อมูลจากแบบสอบถาม

ข้อมูลจากแบบสอบถาม ที่ผู้วิจัยได้วิเคราะห์และนำเสนอมาแล้ว ตามตัวแปรอิสระหรือตัวแปรต้น ทั้ง 5 ตัวแปร ได้แก่ ศักยภาพของผู้นำ การมีส่วนร่วมของคนในชุมชน การฝึกอบรมการให้ความรู้มีความสัมพันธ์กับเพศชาย การสร้างเครือข่ายระหว่างคนภายในและภายนอกชุมชนการช่วยเหลือจากหน่วยงานหรือองค์กร ซึ่งมีความสัมพันธ์กับด้านเพศ อายุ การศึกษา สถานภาพในครอบครัว ตำแหน่งทางสังคมในชุมชน การไม่เป็นสมาชิกกลุ่ม จำนวนสมาชิกในครอบครัว ระยะเวลาประกอบอาชีพเกษตรกร จำนวนที่ดินที่ครอบครอง จำนวนที่ดินที่เป็นของตนเอง การทำบัญชีรายรับรายจ่ายในครัวเรือน รายได้ต่อเดือนจากภาคเกษตรกรรม รายได้ต่อเดือนนอกภาคเกษตรกรรม การออมเงินต่อเดือนหรือต่อปี รายจ่าย ระยะเวลาที่นำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ ซึ่งคนส่วนใหญ่ไม่เคยใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งมีผลต่อตัวแปรตามคือการพัฒนาชุมชนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงใน 4 ด้าน คือด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรม นอกจากนี้ ข้อมูลยังแสดงให้เห็นถึงปัญหาที่แต่ละครัวเรือนในชุมชนแห่งนี้ประสบมากที่สุดคือปัญหาขาดแคลนเงินทุน ปัญหาราคาปุ๋ยแพง ราคผลผลิตตกต่ำหรือไม่แน่นอน ปัญหาที่ดินไม่เพียงพอและปัญหาขาดแคลนน้ำเพื่อการผลิตตามลำดับ พบว่า ระดับความสัมพันธ์ถดถอยเชิงพหุคูณของปัญหาของแต่ละครัวเรือนที่ประสบมีความสัมพันธ์เชิงมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001 โดยตัวแปรทั้งหมดสามารถอธิบายความผันแปรเกี่ยวกับปัญหาของแต่ละครัวเรือนที่ประสบได้ร้อยละ 40.6

ขณะที่ระดับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง พบว่า ระดับความสัมพันธ์ถดถอยเชิงพหุคูณของความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มีความสัมพันธ์เชิงมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001 โดยตัวแปรทั้งหมดสามารถอธิบายความผันแปรเกี่ยวกับปัญหาของแต่ละครัวเรือนที่ประสบได้ร้อยละ 39.4 ระดับความสัมพันธ์ถดถอยเชิงพหุคูณของการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมีความสัมพันธ์เชิงมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001 โดยตัวแปรทั้งหมดสามารถอธิบายความผันแปรเกี่ยวกับปัญหาของแต่ละครัวเรือนที่ประสบได้ร้อยละ 44.0 ส่วนระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับรูปแบบการพัฒนาชุมชนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 4.30) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่ารูปแบบการพัฒนาชุมชนตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ควรให้ความสำคัญต่อความเข้มแข็งด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรม การผลิตที่หลากหลาย การร่วมกันระหว่างวัด โรงเรียน ชุมชน และองค์กรภายนอกอย่างต่อเนื่อง และความยืดหยุ่นตามบริบทของชุมชนและสังคม โดยมีระดับความสัมพันธ์ถดถอยเชิงพหุคูณรูปแบบการพัฒนาชุมชนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมีความสัมพันธ์เชิงมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001 โดยตัวแปรทั้งหมดสามารถอธิบายความผันแปรเกี่ยวกับปัญหาของแต่ละครัวเรือนที่ประสบได้ร้อยละ 65.1

3. การพัฒนาชุมชนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ตามบริบทของวัดโป่งคำ

การพัฒนาชุมชนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ตามบริบทของวัดโป่งคำ สรุปได้ว่า เป็นการพัฒนาในเชิงประยุกต์ ด้วยการประยุกต์หลักการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ให้สอดคล้องกับกับบริบทของพื้นที่และชุมชน โดยมีตัวแปรที่เป็นสาเหตุ คือตัวแปรต้นหรือตัวแปรอิสระ 5 ตัวแปร ประกอบด้วย 1) ศักยภาพของผู้นำ 2) การมีส่วนร่วมของคนในชุมชน 3) การอบรมให้ความรู้ 4) การสร้าง

เครือข่ายระหว่างคนภายในและภายนอกชุมชน 5) การช่วยเหลือจากหน่วยงานหรือองค์กรและมีตัวแปรควบคุม ซึ่งเป็นผลแทรกที่อาจส่งผลกระทบต่อตัวแปรตามอย่างมีนัยสำคัญ ประกอบด้วย 1) บทบาทของพระสงฆ์ในพื้นที่ 2) ความเข้มแข็งของกลุ่มเกษตรกรในชุมชน 3) ความเข้าใจหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 4) การผลิตปัจจัยการผลิต และการจัดการผลผลิต 5) ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ซึ่งตัวแปรควบคุมนี้ อาจจะมีผลต่อตัวแปรตาม คือรูปแบบการพัฒนาชุมชนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงตามบริบทของวัดหรือชุมชนในด้านต่างๆ ในด้านบวก เพราะเป็นตัวแปรที่ส่งเสริมส่งเสริมให้กระบวนการพัฒนาดำเนินไปอย่างยั่งยืน และเป็นประโยชน์แก่คนในชุมชนอย่างแท้จริง

4. รูปแบบการพัฒนาที่ประสบความสำเร็จตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ตามบริบทของวัดโป่งคำ ต.ตู่พงษ์ อ.สันติสุข จ.น่าน

รูปแบบการพัฒนาที่ประสบความสำเร็จตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ตามบริบทของวัดโป่งคำ ต.ตู่พงษ์ อ.สันติสุข จ.น่าน สรุปได้ว่า กิจกรรมของกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์ที่ดำเนินการอยู่ในเขตของวัดโป่งคำ และสมาชิกของกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์ ภายใต้บริบทของวัดโป่งคำ ซึ่งมีเครือข่ายทั้งในชุมชนและนอกชุมชนทั่วทั้งจังหวัดน่าน ประสบความสำเร็จในการดำเนินงานเป็นที่น่าพอใจ โดยดูได้จากข้อมูลรายรับรายจ่ายของกลุ่มในรอบ 2 ปี คือ พ.ศ. 2562-2563 ที่ผ่านมา ซึ่งมีผลจากการจำหน่ายผลผลิตของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรอินทรีย์พอเพียงร่วมใจสันติสุข อ.สันติสุข จ.น่าน ภายใต้โครงการ “สวมหมวกให้ภูเขา ใส่รองเท้าให้ตีนดอย”

การดำเนินงานกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรอินทรีย์พอเพียงร่วมใจสันติสุข อ.สันติสุข ในปี พ.ศ. 2562 มีผลกำไรอย่างชัดเจน เพราะมีรายได้จากการจำหน่ายผลผลิตของกลุ่ม จำนวน 4,940,084.35 บาท มีรายจ่ายจำนวน 3,821,061 บาท มีผลกำไรมาก จำนวน 1,119,023.35 บาท จากสมาชิกของกลุ่มจำนวน 30 คน สามารถคิดเฉลี่ยรายได้ที่เป็นผลกำไร จำนวน 37,300 บาท/คน/ปี ถึงแม้เงินจำนวนจะเป็นจำนวนเงินที่ไม่มากนัก แต่ก็แสดงให้เห็นถึงศักยภาพในการดำเนินของกลุ่มอย่างเป็นรูปธรรม แต่การดำเนินงานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรอินทรีย์พอเพียงร่วมใจสันติสุข อ.สันติสุข จ.น่าน ในปี พ.ศ. 2563 มีผลการดำเนินงานที่ขาดทุนจำนวน 33,401.97 บาท เพราะมีรายรับจากการจำหน่ายผลผลิต จำนวน 3,304,002.03 บาท ขณะที่มีรายจ่ายถึง 3,337,404 บาท ที่เป็นเช่นนี้เพราะสภาพเศรษฐกิจและสังคมที่อยู่ในภาวะวิกฤต อันเนื่องมาจากการแพร่ระบาดของโคโรนาไวรัส 2019 หรือโควิด -19 ทำให้ประสบปัญหาการขนส่ง และระบบการจำหน่าย เนื่องจากผลผลิตที่ส่งมายังศูนย์กระจายสินค้ามีความเสียหายและผู้กระจายผลผลิตไม่สามารถส่งไปยังผู้บริโภคได้ อีกทั้งผู้บริโภคไม่สามารถทำการซื้อขายในตลาดค้าปลีกและค้าส่งได้โดยสะดวก แต่ความเสียหายในลักษณะนี้ ผู้แทนของกลุ่มกล่าวว่าเป็นเพียงเล็กน้อย และไม่มีผลกระทบต่อสมาชิกของกลุ่มที่เป็นเจ้าของผลผลิตมากนัก และผู้ประสานงานของกลุ่มได้ทำความเข้าใจกับสมาชิกกลุ่มเรียบร้อยแล้ว สมาชิกกลุ่มมีความเข้าใจและสามารถยอมรับกับสภาพปัญหานี้ได้ เพราะทุกคนในสังคมปัจจุบันนี้ก็ล้วนแต่กำลังเผชิญกับปัญหาความทุกข์ยากลำบากด้วยกันทั้งหมด

5. รูปแบบการพัฒนาชุมชนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่เหมาะสมสำหรับการพัฒนาวัดให้เป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ของคนในชุมชน

สามารถสรุปได้ว่า รูปแบบการพัฒนาชุมชนตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่เหมาะสมสำหรับการพัฒนาวัดให้เป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ของคนในชุมชนแห่งนี้ มี 4 ด้าน ได้แก่ ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม ด้านสิ่งแวดล้อม และด้านวัฒนธรรม

1) รูปแบบการพัฒนาด้านเศรษฐกิจ ประกอบด้วย (1) การอบรมเชิงปฏิบัติการการปลูกพืชให้เหมาะสมกับพื้นที่สูง (2) การปลูกไม้เศรษฐกิจตามหัวไร่ปลายนา (3) การทำเกษตรปราณีต ด้วยการจัดการพื้นที่น้อย โดยให้ได้ผลผลิตที่ดี คุณภาพตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อพึ่งตนเอง (4) การจัดทำบ่อเก็บน้ำแปลงเกษตรต้นแบบ (5) การจัดทำระบบส่งน้ำให้พื้นที่แปลงเกษตรต้นแบบ (6) การสร้างโรงเรือนปลูกผักปลอดภัยในพื้นที่เกษตรกรต้นแบบ (7) การจัดการด้านตลาดและการแปรรูปผลผลิตทางเกษตร (8) การเก็บรักษาเมล็ดพันธุ์ พันธุกรรมพืชพื้นถิ่น โดยเฉพาะการทำเกษตรปราณีตนั้น มีกิจกรรมสำคัญ 2 ส่วน ประกอบด้วย (1) ด้านพืช เช่น การทำโรงเรือนผักกางมุ้ง ได้แก่ ผักวางตุ้ง มะเขือเทศ แตงกวา ค่ะน้า การปลูกไม้ผล ได้แก่ มะม่วง ฝรั่ง สับปะรด มะยงชิด และไผ่ (2) ด้านปศุสัตว์ เช่น หมู วัว ไก่ เป็นต้น โดยมีวัตถุประสงค์ที่สำคัญ คือการทำให้ชุมชนเป็นสังคมแห่งความร่มเย็น เข้มแข็ง พึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืน สังเกตได้จากขั้นตอนการก้าวสู่ความสำเร็จ หรือที่เรียกว่า “บันได 12 ขั้น นำชุมชนร่มเย็น” ที่กำหนดไว้ในโครงการสวมหมวกให้ภูเขาใส่รองเท้าให้ตีนดอย ภายใต้การดำเนินงานของมูลนิธิส่งเสริมการเรียนรู้ชุมชน (วัดโป่งคำ) ประกอบด้วย ขั้นที่ 1 ลดพื้นที่ปลูกป่าได้พื้นที่ป่าเพิ่ม ขั้นที่ 2 ผลิตแบบมีคุณภาพ ลดการใช้สารเคมี ขั้นที่ 3 ต้นทุนต่ำ รายได้เพิ่ม ขั้นที่ 4 ผลิตครบวงจร ขั้นที่ 5 ตลาดต่อเนื่อง ขั้นที่ 6 ราคายุติธรรม ขั้นที่ 7 สร้างแรงจูงใจ ขั้นที่ 8 สิ่งแวดล้อมดี ขั้นที่ 9 ครอบครัวยั่งยืน ขั้นที่ 10 ชุมชนเข้มแข็ง ขั้นที่ 11 พึ่งพาตนเองได้ และขั้นที่ 12 สังคมเข้มแข็ง เป็นธรรม นำความสุขสู่ชุมชน ซึ่งจากบันได 12 ขั้นนี้ ปรากฏรูปแบบการพัฒนาด้านเศรษฐกิจอยู่ในขั้นที่ 2, 3, 4, 5 และ 6 ทำให้เห็นว่า รูปแบบการพัฒนาด้านเศรษฐกิจมีส่วนสำคัญอย่างยิ่งในการที่จะทำให้ชุมชนแห่งนี้จะก้าวสู่สำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ คือนำชุมชนสู่ความเข้มแข็ง ร่มเย็นอย่างยั่งยืนตลอดไป

2) รูปแบบการพัฒนาด้านสังคม ประกอบด้วย (1) การให้ความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาสังคมของชุมชน (2) การพัฒนาคุณภาพด้านต่างๆ ของบุคคล สมาชิกกลุ่มเกษตรกรและทางกายภาพของชุมชน (3) การร่วมมือกันระหว่างบ้านวัด โรงเรียน (บวร) (4) การสร้างเครือข่ายกับองค์กรภายในและภายนอกชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับรูปแบบของการดำเนินโครงการ “สวมหมวกให้ภูเขา ใส่รองเท้าให้ตีนดอย” ภายใต้มูลนิธิส่งเสริมการเรียนรู้ชุมชน (วัดโป่งคำ) พบว่า รูปแบบการดำเนินตามโครงการที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาสังคมที่ควรจะเป็น ประกอบด้วย (1) การจัดทำหลักสูตรประวัติศาสตร์ชุมชน (2) การปรับทัศนคติให้เกษตรกรหันมาทำการเกษตรประณีต แบบพึ่งตนเองตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงตามทักษะและกระบวนการ (3) ส่งเสริมการรวมกลุ่มเชื่อมโยงภาคีเครือข่าย ทั้งเครือข่ายชุมชนและกลุ่มวิสาหกิจชุมชน (4) สร้างความเข้าใจโดยใช้หลักความเชื่อชุมชนและทางศาสนา ตามหลักการ 3 ดี คือ ดินดี น้ำดี และคนดี

3) รูปแบบการพัฒนาด้านสิ่งแวดล้อม ประกอบด้วย (1) ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม (2) การศึกษาวิเคราะห์ปัญหาและผลกระทบทางสิ่งแวดล้อม (3) กิจกรรมด้านสิ่งแวดล้อม ได้แก่ การฟื้นฟู อนุรักษ์

และพัฒนาสิ่งแวดล้อมในชุมชนอย่างยั่งยืน (4) การสร้างเครือข่ายด้านสิ่งแวดล้อม เพื่อเฝ้าระวัง การสำรวจ การรายงานสภาพปัญหา และแก้ปัญหาสิ่งแวดล้อมของชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับรูปแบบการดำเนินโครงการ “สวมหมวกให้ภูเขา ใส่รองเท้าให้ตีนคอย” ที่ประกอบด้วย (1) จัดกิจกรรมอนุรักษ์ฟื้นฟูทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม เพื่อใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืน (2) การขอใบอนุญาตน้ป่า บริจาคป่า การปรับพื้นที่ทำการเกษตรที่เหมาะสม (3) จัดพิธีกรรมด้านความเชื่อ การบวชป่า การสืบชะตาแม่น้ำ (4) การอบรมเชิงปฏิบัติด้วยการพัฒนาทักษะ 6 หลักสูตร ได้แก่ (1) การเพาะเมล็ดพันธุ์การเก็บกล้าไม้ (2) การเปลี่ยนวิถีคิดและวางแผนชีวิต แผนการออม ออมทรัพย์ ออมชีวิต (3) การทำบุญอินทรีย์คุณภาพสูงและน้ำหมักชีวภาพ (4) แปรรูปและการทำบรรจุภัณฑ์ผลผลิตทางเกษตร (5) วางแผนการผลิตและการจัดด้านตลาด (6) การจัดการแปลงเกษตร ปศุสัตว์ ประมง

4) รูปแบบการพัฒนาด้านวัฒนธรรม ประกอบด้วย (1) ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับวัฒนธรรม (2) การจัดกิจกรรมตามประเพณีในหมู่บ้าน (3) การสร้างความเข้มแข็งแก่ชุมชนด้วยพลังทางวัฒนธรรม (4) การพัฒนาวัดและชุมชนให้เป็นแหล่งเรียนรู้เชิงวัฒนธรรม ภายใต้การสนับสนุนของวัดโป่งคำและภาคีเครือข่าย ซึ่งสอดคล้องกับกิจกรรมของโครงการ “สวมหมวกให้ภูเขา ใส่รองเท้าให้ตีนคอย” ซึ่งประกอบด้วย (1) การจัดทำหลักสูตรประวัติศาสตร์ชุมชน (2) การจัดพิธีกรรมด้านความเชื่อด้วยการบวชป่า สืบชะตาแม่น้ำ การขอใบอนุญาตน้ป่า ขอคืนพื้นที่ป่าเพื่อแผ่นดิน (3) การทำให้คนในชุมชนเข้าใจหลักคิดที่สำคัญ คือเปลี่ยนทุนให้เป็นธรรม และหลักการที่สำคัญ 3 ส่วน ได้แก่ (1) ธรรมเป็นฐาน คือธรรมชาติสิ่งแวดล้อม ธรรมที่เป็นคำสอนของพระพุทธเจ้า จริยธรรม และวิถีวัฒนธรรม (2) งานเป็นทุน คือรวมกลุ่มทำกิจกรรม สร้างเครือข่าย บูรณาการความคิดร่วมทำวางแผนอย่างเป็นระเบียบ (3) บุญเป็นเป้าหมาย คือความเพียรพยายาม ความขยันอดทน ความซื่อสัตย์ เสียสละ อาสา รู้จักแบ่งปัน และความกตัญญูสำนึกกรatitude บ้านเกิด นอกจากนี้ยังมีความสอดคล้องกับทุนที่มีอยู่ในชุมชน 3 ด้าน ประกอบด้วย (1) ทุนทรัพยากร ได้แก่ ดิน น้ำ ป่า พืชผักสมุนไพร ทรัพยากรธรรมชาติ (2) ทุนทางปัญญา ได้แก่ ความรู้ภูมิปัญญาในการทำมาหากิน ปัจจัยสี่ กฎเกณฑ์การอยู่ร่วมกัน ความเชื่อของชุมชน (3) ทุนทางสังคม ได้แก่ กฎเกณฑ์ทางสังคม จารีตประเพณี วิถีปฏิบัติในชุมชน ความเป็นพี่น้อง ความไว้วางใจกัน ความช่วยเหลือเกื้อกูลกัน โดยเฉพาะประเด็นการจัดวัดให้เป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ของชุมชนนั้น มีความชัดเจนและเป็นรูปธรรมมาก เพราะวัดโป่งคำ ได้จัดตั้งศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้ชุมชน (วัดโป่งคำ) มาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2535 และได้จัดตั้งเป็นมูลนิธิส่งเสริมการเรียนรู้ชุมชน (วัดโป่งคำ) อย่างเป็นทางการตั้งแต่ปี พ.ศ. 2551 เป็นต้นไป โดยมีวัตถุประสงค์การจัดตั้งอยู่ 3 ประการ ได้แก่ (1) เพื่อส่งเสริมให้เครือข่ายพระสงฆ์ได้พัฒนาศักยภาพของตนเองและยกระดับวัดให้เป็นศูนย์กลางการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมบนพื้นฐานภูมิวัฒนธรรมท้องถิ่น โดยกระบวนการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน (2) เพื่ออนุรักษ์และฟื้นฟูพื้นที่ป่าต้นน้ำ ด้วยวิถีภูมิปัญญาท้องถิ่น (3) เพื่อส่งเสริมการทำเกษตรที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม โดยใช้พื้นที่ให้เกิดประโยชน์และมูลค่าสูงสุด และส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในชุมชนเป้าหมายอย่างยั่งยืน

6.2 ข้อเสนอแนะ

6.2.1 ข้อเสนอแนะในการประยุกต์ใช้ผลการวิจัย

1. วัดหรือพระสงฆ์ในพื้นที่ ต.ดู่พงษ์ อ.สันติสุข จ.น่าน ควรให้ความสำคัญต่อบทบาทและหน้าที่ในการพัฒนาชุมชนหรือหมู่บ้านของตนเองร่วมกับผู้นำชุมชนและคนในชุมชนอย่างจริงจัง เหมือนกับพระสงฆ์หรือวัดโป่งคำ ที่ได้ดำเนินงานโครงการ “สวมหมวกให้ภูเขา ใส่รองเท้าให้ตีนดอย” ได้พัฒนาวัดให้เป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ของชุมชนและร่วมพัฒนาชุมชนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มาอย่างต่อเนื่องเป็นเวลากว่า 30 ปี โดยเฉพาะการพัฒนาด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรม ที่ได้จากการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ควรเรียนรู้ ทำความเข้าใจและดำเนินงานด้านการพัฒนาในพื้นที่ชุมชนของตนเอง โดยอาศัยรูปแบบของวัดโป่งคำเป็นต้นแบบ

2. คนในชุมชน หมู่บ้านโป่งคำหรือหมู่บ้านใกล้เคียง ควรจะตระหนักถึงความสำคัญของปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ตามบริบทของวัดโป่งคำ เข้าร่วมโครงการ เป็นสมาชิกของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรอินทรีย์โป่งคำและประยุกต์ใช้หลักการพัฒนาในการดำเนินชีวิตและการประกอบอาชีพของตนเอง โดยเฉพาะการทำ การผลิตแบบเกษตรอินทรีย์ ควรเป็นรูปแบบที่ได้รับการประยุกต์ใช้ในกระบวนการผลิตอย่างครบวงจร เพื่อให้ตนเองหลุดพ้นจากปัญหาต่างๆ ที่กำลังเผชิญอยู่ สามารถพัฒนาอาชีพเกษตรกรรม ความเป็นอยู่ของตนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และเพื่อผู้บริโภคในชุมชนและสังคมไทยได้บริโภคผลิตภัณฑ์ที่ปลอดภัยไม่เป็นอันตรายต่อสุขภาพ

3. สถาบันการศึกษาในชุมชนและท้องถิ่น ได้แก่ โรงเรียนในระดับประถมศึกษา และระดับมัธยมศึกษา ควรจะจัดการเรียนการสอนและจัดกิจกรรมที่เน้นการปลูกฝัง หลักการพัฒนา 3 ห่วง และ 2 เงื่อนไข ตามหลักการปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงแก่เด็กและเยาวชนอย่างต่อเนื่อง และควรเข้าร่วมโครงการหรือกิจกรรมต่างๆ ที่วัดโป่งคำดำเนินงานอยู่ เพื่อให้ผู้บริหาร คณะครู และนักเรียนได้ศึกษาเรียนรู้และนำเอาหลักการและวิธีการของวัดโป่งคำไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตของตนเองอย่างเหมาะสม

4. หน่วยงานของรัฐที่เป็นภาคีเครือข่ายของวัดโป่งคำ ควรส่งเสริมและสนับสนุนวัดและชุมชนต่างๆ ในจังหวัดน่าน ให้ดำเนินงานโครงการพัฒนาตามแบบวัดโป่งคำตามบริบทของแต่ละแห่ง เพื่อให้วัดและชุมชนทั้งหลายที่มีความพร้อม จัดทำโครงการพัฒนาเฉพาะของตนเองอย่างมีประสิทธิภาพ ตามรูปแบบการพัฒนาทั้ง 4 ด้าน เพราะในปัจจุบันวัดที่เป็นเครือข่ายของวัดโป่งคำ มีเพียง 3 วัด และชุมชนมีเพียง 29 ชุมชนเท่านั้น ซึ่งยังถือว่ามียังน้อย ดังนั้น หน่วยงานของรัฐจึงควรส่งเสริมและสนับสนุนวัดและชุมชนๆ ต่างอย่างจริงจัง เพื่อให้วัดและชุมชนต่างๆ นำโครงการหรือกิจกรรมการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงตามบริบทของวัดโป่งคำไปดำเนินงานในพื้นที่ของตนเองได้

5. ภาคเอกชน ไม่ว่าจะเป็นในท้องถิ่น ภูมิภาคหรือส่วนกลาง เช่น บริษัทที่ผลิตเครื่องมืออุปกรณ์ทางการเกษตร ห้างสรรพสินค้า มินิมาร์ท ซูเปอร์มาร์เก็ตต่างๆ ควรจะมีส่วนส่งเสริมสนับสนุนการผลิต และการจำหน่ายผลผลิตของชุมชนสู่ผู้บริโภค เพื่อเพิ่มช่องทางการกระจายผลผลิตของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรอินทรีย์โป่งคำและเครือข่ายไปยังผู้บริโภคอย่างทั่วถึง โดยเฉพาะภาคเอกชนหรือห้างสรรพสินค้าต่างๆ ที่ตั้งอยู่ในจังหวัดน่านหรือจังหวัดใกล้เคียง ควรที่จะเข้ามาสนับสนุน เพราะในปัจจุบันนี้ผลผลิตของชุมชนมีระบบการ

จัดส่งมายังศูนย์กระจายสินค้าในสวนกลางเพียงอย่างเดียว ไม่มีการจำหน่ายผลผลิตในท้องถิ่นเลย ทำให้คนในท้องถิ่นไม่รู้จักผลิตภัณฑ์และไม่มีโอกาสได้บริโภคผลผลิตของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเลย

6.2.2 ข้อเสนอแนะในการศึกษาวิจัยครั้งต่อไป

ในการศึกษาวิจัยครั้งต่อไป ควรศึกษาในประเด็นดังต่อไปนี้

1. ศึกษาวิเคราะห์รูปแบบและกระบวนการ ของการสร้างเครือข่ายระหว่างวัดและชุมชนที่ดำเนินกิจกรรมการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในท้องถิ่น โดยศึกษาหลักการและวิธีการการสร้างเครือข่ายของกลุ่มที่มีอยู่อย่างเป็นรูปธรรม ด้วยการเลือกศึกษาเครือข่ายกลุ่มที่มีอยู่ในอำเภอหรือจังหวัดใดจังหวัดหนึ่งเป็นการเฉพาะ วิเคราะห์ และสังเคราะห์ขึ้นเป็นรูปแบบและกระบวนการที่เหมาะสม เพื่อเป็นแบบอย่างแก่ชุมชนอื่นต่อไป

2. ศึกษาวิเคราะห์เชิงปฏิบัติการเกี่ยวกับกระบวนการสร้างความเข้มแข็งแก่ชุมชนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อร่วมกันสร้างชุมชนต้นแบบระหว่างนักวิจัย และภาคีเครือข่ายในชุมชน โดยนักวิจัยต้องเข้าไปร่วมกับภาคีเครือข่ายในการวางแผนพัฒนาชุมชน กำหนดยุทธศาสตร์ เป้าหมายและตัวชี้วัดการพัฒนาชุมชนใดชุมชนหนึ่งเป็นการเฉพาะ เพื่อทดลองและสร้างชุมชนต้นแบบที่มีความพร้อมในการพัฒนาตนเองอย่างจริงจัง

3. ศึกษาวิเคราะห์แนวทางการร่วมมือระหว่างกลุ่ม ชุมชนกับองค์กรภายนอก โดยเฉพาะในด้านเศรษฐกิจกับภาครัฐและภาคเอกชน เพื่อร่วมกันปรับปรุงกระบวนการผลิต และการจัดการผลผลิตให้ได้มาตรฐาน โดยอาศัยทุนทางสังคมและวัฒนธรรมที่มีอยู่ในชุมชน และชุมชนสามารถใช้จุดแข็งที่มีอยู่ เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มแก่ผลิตภัณฑ์ของชุมชนได้

4. ศึกษาวิเคราะห์รูปแบบการสร้างแหล่งท่องเที่ยวทางการเกษตรและวัฒนธรรมในชุมชน เพื่อเป็นช่องทางในการปลูกจิตสำนึกรักบ้านเกิดแก่เด็กและเยาวชนรุ่นใหม่ในท้องถิ่น และเป็นช่องทางในการกระจายผลผลิตของชุมชนสู่ผู้บริโภคโดยตรง โดยอาศัยการท่องเที่ยวทางการเกษตรและวัฒนธรรมเป็นจุดสร้างแรงจูงใจให้คนจากภายนอกเข้าไปศึกษาเรียนรู้วิถีชุมชนอย่างใกล้ชิด

บรรณานุกรม

- กาญจนารถ แก้วทิพย์ พระสุธีรัตนบัณฑิต และโกนิญฐ์ ศรีทอง. “รูปแบบการจัดความยากจนเพื่อเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนของชุมชนในจังหวัดเชียงราย”, **บทความวิจัย**, วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร. ปีที่ 8 ฉบับที่ 2, (มีนาคม – เมษายน 2563).
- ชัยอนันต์ สมุทวณิช. **ทฤษฎีใหม่: มิติที่ยิ่งใหญ่ทางความคิด**. กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิคอนราด คอนเนอร์, 2541.
- ชูศรี วงศ์รัตน์. **เทคนิคการใช้สถิติเพื่อการวิจัย**. พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพมหานคร : เทพเนรมิต, 2541.
- ธวัชชัย เฟ็งพินิจ และ อีร์ศักดิ์ ละม่อม. “การขับเคลื่อนรูปแบบขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของเครือข่ายปราชญ์ชาวบ้านและพหุภาคีภาคอีสาน”. **บทความวิจัย**, วารสารการวิจัยเพื่อพัฒนาชุมชน (Journal of Community Development Research) ปีที่ 4 ฉบับที่ 1, (มกราคม – มิถุนายน 2554).
- แผนยุทธศาสตร์การบูรณาการการขับเคลื่อนการพัฒนาตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (พ.ศ. 2557-2560)**. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานปลัดนายกรัฐมนตรี สำนักงานขับเคลื่อนการพัฒนาตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง, 2557.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต). **เศรษฐศาสตร์แนวพุทธ**. กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิโกลมคิมทอง, 2548).
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต). **การพัฒนาที่ยั่งยืน**. พิมพ์ครั้งที่ 13. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มูลนิธิโกลมคิมทอง, 2556.
- พระสิทธิสิงหนเสนี, พระครูโอภาสธนทกิตต์, พระมหาเผด็จ จิรกุล และวรัรัตน์ ศรีสถิตย์วัฒนา. “รูปแบบการขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงภาคเกษตรกรรมตามหลักพุทธธรรมจังหวัดนครพนม”, **บทความวิจัย**, วารสารมหาจุฬานาครทรรศน์ ปีที่ 6 ฉบับที่ 10 (ธันวาคม 2562).
- พระมหาวัฒนา ชันทะชา. “การพัฒนากลยุทธ์การขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียงของวัดป่าภูเหล็กนาราม ตำบลชัยพฤกษ์ อำเภอเมือง จังหวัดเลย”. **บทความวิจัย**, วารสารวิชาการธรรมทรรศน์ ปีที่ 20 ฉบับที่ 2, (เมษายน – มิถุนายน 2563).
- พระเอกชัย นนตรี. “การให้ความหมายของรูปแบบและแนวทางการพัฒนาวัดให้เป็นรมณีสถานด้วยการมีส่วนร่วมของชุมชน กรณีศึกษาวัดนาคปรก เขตภาษีเจริญ กรุงเทพมหานคร”. **บทความวิจัย**, วารสาร มจร. ตรีภูมยชัยปริทรรศน์ ปีที่ 4 ฉบับที่ 1 (มกราคม-มิถุนายน 2563).
- พระมหานันทวิทย์ อีร์ภาทโท (แก้วบุตรดี). “สวัสดิการสังคมเชิงพุทธ : รูปแบบและการสร้างพลังชุมชน”, **รายงานการวิจัย**. กรุงเทพมหานคร : สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2557.
- พระไตรปิฎกภาษาบาลี ฉบับมหาจุฬาเตปิฎก 2500, เล่มที่ 20**, กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2535.
- พระไตรปิฎกภาษาบาลี ฉบับมหาจุฬาเตปิฎก 2500, เล่มที่ 11**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬา

ลงกรณราชวิทยาลัย, 2535..

พระปลัดระพิน พุทธิสารโ, “รูปแบบการประยุกต์ใช้พุทธเศรษฐศาสตร์ในชุมชนต้นแบบในประเทศไทย”,
บทความวิจัย, วารสารบัณฑิตแสงโคมคำ ปีที่ 5 ฉบับที่ 2, (กรกฎาคม – ธันวาคม 2563).

พิสมัย ประชานันท์ และบัณฑิต ผังนิรันดร์. “รูปแบบนวัตกรรมการจัดการเครือข่ายเพื่อการส่งเสริมปรัชญา
เศรษฐกิจพอเพียงของเครือข่ายปราชญ์ชาวบ้านภาคตะวันออกเฉียงเหนือ”. **บทความวิจัย**,
วารสารรมยสาร ปีที่ 16 ฉบับที่ 1, (มกราคม – มิถุนายน 2561).

พีระพงษ์ กลิ่นละออ. “รูปแบบนวัตกรรมการสื่อสารแนวพุทธ เพื่อการพัฒนาเกษตรกรสู่เศรษฐกิจพอเพียง”.
บทความวิจัย, วารสารบริหารธุรกิจเศรษฐศาสตร์และการสื่อสาร ปีที่ 10 ฉบับที่ 2 (เมษายน -
กันยายน 2558).

พงศ์ชัย สุขะหุต, สันฐาน ชยนนท์ และวิจิตรา ศรีสอน. “รูปแบบการพัฒนาเศรษฐกิจตามหลักของปรัชญา
เศรษฐกิจพอเพียงในอำเภอค้อวัง จังหวัดยโสธร”. **บทความวิจัย**, วารสาร มจร สังคมศาสตร์
ปริทรรศน์ ปีที่ 8 ฉบับที่ 4, (ตุลาคม – ธันวาคม 2562).

นิเทศ สนั่นนารี และคณะ. “การประยุกต์ใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในการพัฒนาชุมชนของวัดและ
ชุมชนในจังหวัดขอนแก่น”. **บทความวิจัย**, วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร. ปีที่ 8 ฉบับที่ 2,
(มีนาคม – เมษายน 2563).

สุเมธ ตันติเวชกุล. **ใต้เบื้องพระยุคลบาท**. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มติชน, 2549.

สมเกียรติ ศรีลัมพ์. **เศรษฐกิจพอเพียงกับการประยุกต์ใช้ในระดับต่างๆ**. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์
ประติพัทธ์, 2551.

สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (สำนักงาน กปร.).

เศรษฐกิจพอเพียง ปรัชญาชี้ถึงแนวทางการดำรงชีวิต. กรุงเทพมหานคร: สำนักนายกรัฐมนตรี,
2550.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. **สรุปสาระสำคัญแผนพัฒนาเศรษฐกิจ
และสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 พ.ศ. 2560-2564**. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการ
พัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2562.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. “**เศรษฐกิจพอเพียงคืออะไร**”.

กรุงเทพมหานคร : คณะอนุกรรมการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง สำนักงานคณะกรรมการ
พัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2542.

วิรุณศิริ ใจมา. “ระดับความสำเร็จในการพัฒนาเศรษฐกิจแบบพอเพียงของเกษตรกรในจังหวัดเชียงราย”,
บทความวิจัย, วารสารวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย, ปีที่ 5 ฉบับที่ 1,
(มกราคม-มิถุนายน 2553).

วิรุณศิริ ใจมาและประภาพรรณ ไชยานนท์. “รูปแบบบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจ
พอเพียงของกลุ่มเกษตรกรปลูกดอกเก๊กฮวยของศูนย์พัฒนาโครงการหลวงสะโงะ
จังหวัดเชียงราย”. **บทความวิจัย**, วารสารวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย, ปีที่ 12
ฉบับที่ 1 (มกราคม-มิถุนายน 2560).

สุวิชาญ ทุนอินทร์ พหล ศักดิ์คะหัตน์ สุรชัย กังวล และธรรมพร ตันตรา. “ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการจัดการเพื่อการดำรงอยู่ของหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในภาคเหนือตอนบน”. **บทความวิจัย**, วารสารวิจัยและส่งเสริมวิชาการเกษตร ปีที่ 36 ฉบับที่ 1, (มกราคม – เมษายน 2561).

อภิชัย พันธเสน. **พุทธเศรษฐศาสตร์ : วิวัฒนาการ ทฤษฎี และการประยุกต์กับเศรษฐศาสตร์สาขาต่างๆ**. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์อมรินทร์, 2547.

อาติยะ ชากิจดี และสุวารีย์ ศรีบุญณะ. “ยุทธวิธีการพัฒนาวัดให้เป็นแหล่งเรียนรู้ชุมชนตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง กรณีศึกษา วัดสารวนาราม บ้านโคกไร่ หมู่ 7 ตำบลเอราวัณ อำเภอเอราวัณ จังหวัดเลย”. **บทความวิจัย**, วารสารวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย, ปีที่ 7 ฉบับที่ 20, (เมษายน – มิถุนายน 2555).

E.F. Schumacher. **Small is Beautiful: A Study of Economics as if People Mattered**.

London: Blond and Briggs, 1966.

Puntasen, A., Premchuen, S. & Keitdejpunya, P. **Application of the royal thought about the Sufficiency Economy in SMEs**. Bangkok: Thailand Research Fund, 2003.

ข้อมูลออนไลน์:

ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ท่านพระครูสุจินนันทกิจ (สมคิด จรณธมโม) เจ้าอาวาสวัดโป่งคำ ต.คู่งษ์

อ.สันติสุข จ.น่าน [12 ตุลาคม 2563].

ประวัติความเป็นมา บ้านโป่งคำ หมู่ที่ 5 ต.คู่งษ์ อ.สันติสุข จ.น่าน, ข้อมูลจากแผ่นป้าย

ประชาสัมพันธ์ ณ วัดโป่งคำ, เข้าถึงข้อมูล วันที่ 17 ตุลาคม พ.ศ. 2563

“พิมพ์พร กองสอน”, “เครือข่ายวิสาหกิจชุมชนเกษตรอินทรีย์น่าน”, เทศบาลเมืองน่าน จ.น่าน, 17

กุมภาพันธ์ 2560, แหล่งที่มา [ออนไลน์]. www.facebook.com/ponkum2532 [เข้าถึงข้อมูล 9 มีนาคม 2563].

“มูลนิธิส่งเสริมการเรียนรู้ชุมชน (วัดโป่งคำ)”, แหล่งที่มา [ออนไลน์]. www.facebook.com/ponkum2532

[เข้าถึงข้อมูล 9 มีนาคม 2563].

ความเป็นมาของ “มูลนิธิส่งเสริมการเรียนรู้ชุมชน (วัดโป่งคำ) ต.คู่งษ์ อ.สันติสุข จ.น่าน”,

แหล่งที่มา [ออนไลน์]. [โครงการสวมหมวกให้ภูเขา ใส่รองเท้าให้ตีนดอย.pdf](#). [เข้าถึงข้อมูล 27 สิงหาคม 2564].

สุเมธ ตันติเวชกุล, “สอนรัฐ ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไม่ต้องเดินสายแจกต่างชาติ”. แหล่งที่มา

[ออนไลน์] <http://www.manager.co.th/QOL/View News.aspx> [เข้าถึงข้อมูลเมื่อ 21 สิงหาคม 2564].

‘Aims of Organic farming’, แหล่งที่มา [ออนไลน์]. <https://www.ec.europa.eu> [เข้าถึงข้อมูล 9 มีนาคม

2563].

โครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวงโป่งคำ, สำนักพัฒนา สำนักยุทธศาสตร์และแผน สถาบันวิจัยและ

พัฒนาพื้นที่สูง (องค์การมหาชน) พ.ศ. 2563, แหล่งที่มา : [ออนไลน์].

[<https://web2012.hrdi.or.th/xtrp/basicinfo/social/320> [เข้าถึงข้อมูล 26 มีนาคม 2564].

ภาคผนวก

ผนวก 1

แบบสอบถาม (Questionnaires)

โครงการวิจัยเรื่อง

รูปแบบการพัฒนาชุมชนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

: กรณีศึกษาตามบริบทวัดโป่งคำ ต.ดู่พงษ์ อ.สันติสุข จ.น่าน

.....

คำชี้แจง:

แบบสอบถาม (Questionnaires) เป็นเครื่องมือการวิจัยที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล เพื่อทำการสำรวจข้อมูลเกี่ยวกับการรูปแบบพัฒนาชุมชนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ตามบริบทของวัดโป่งคำ ต.ดู่พงษ์ อ.สันติสุข จ.น่าน เพื่อสะท้อนให้เห็นถึงสถานะของกิจกรรมและความสำเร็จของกิจกรรมการพัฒนาชุมชนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง แบบสอบถามแบ่งออกเป็น 8 ส่วน ประกอบด้วย ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ข้อมูลด้านประกอบอาชีพเกษตรกรรมของคนในชุมชน ปัญหาที่ท่านประสบในการประกอบอาชีพเกษตรกรรม คำแนะนำหรือความช่วยเหลือที่ได้รับในการประกอบอาชีพตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ความคิดเห็น ความรู้ความเข้าใจ ลักษณะของเศรษฐกิจตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และรูปแบบการพัฒนาชุมชนตามหลักการปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

กรุณาตอบคำถามลงในช่องว่าง และใส่เครื่องหมายถูก ✓ ลงในช่องว่างที่กำหนดไว้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

1. เพศ () ชาย () หญิง
2. อายุ = ปี
3. การศึกษา () ไม่ได้เรียน () ประถมศึกษาตอนต้น
() ประถมศึกษาตอนปลาย () มัธยมศึกษาตอนต้น หรือเทียบเท่า
() มัธยมศึกษาตอนปลาย หรือเทียบเท่า () อนุปริญญา หรือเทียบเท่า
() ปริญญาตรี () ปริญญาโท () ปริญญาเอก
4. สถานภาพในครอบครัว () หัวหน้าครอบครัว () ภรรยาของหัวหน้าครอบครัว
() สมาชิกในครอบครัว () อื่น ๆ (ระบุ)
5. ตำแหน่งในหมู่บ้าน/ชุมชน () ไม่มีตำแหน่งใดๆ () กรรมการหมู่บ้าน
() ผู้ใหญ่บ้านหรือผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน () กำนัน/สรวัดรำนัน
() สมาชิกสภาเทศบาล/อบต. () อสม. () อื่นๆ

6. ท่านเป็นสมาชิกของกลุ่มใดบ้างที่อยู่ในหมู่บ้าน (เช่น กลุ่มวิสาหกิจชุมชน กลุ่มอาชีพ ฯลฯ) โปรดระบุ
 1) 2) 3)
 4) 5) 6)
7. ครอบครัวของท่านมีสมาชิกจำนวนกี่คน = คน

ส่วนที่ 2 ข้อมูลด้านการประกอบอาชีพเกษตรกรรมของคนในชุมชน

1. ท่านประกอบอาชีพเกษตรกรรมมานาน = ปี
2. ท่านมีที่ดินทำการเกษตร = ไร่
3. ที่ดินทำเกษตรกรรมของตนเอง = ไร่ และเช่าทำเกษตรกรรม = ไร่
4. ท่านประกอบอาชีพเกษตรกรรมอะไรบ้าง

การเกษตร	รายละเอียดการประกอบอาชีพเกษตรกรรม	จำนวน
การทำนา	ปลูกข้าว..... ไร่
การทำไร่	ปลูก..... ไร่
	ปลูก..... ไร่
การทำสวน	ปลูก..... ไร่
	ปลูก..... ไร่
	ปลูก..... ไร่
	ปลูก..... ไร่
	ปลูก..... ไร่
การเลี้ยงสัตว์	ปศุสัตว์หรือสัตว์ที่เลี้ยงที่ท่านเลี้ยง ประกอบด้วย	
	1) ตัว
	2) ตัว
	3) ตัว
เกษตรอินทรีย์	ปลูก..... ไร่
	ปลูก..... ไร่
	ปลูก..... ไร่
	ปลูก..... ไร่

	ปลูก.....ไร่ไร่
อาชีพอื่นๆ	

5. นอกจากนี้ท่านยังทำกิจกรรมการเกษตรใดอีกบ้าง (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

- () การเพาะเห็ด () การปลูกผักสวนครัว
 () การปลูกพืชสมุนไพร () การผลิตกล้าไม้
 () การแปรรูปหรือถนอมอาหาร () การทำหัตถกรรมจากผลผลิตการเกษตรอินทรีย์
 () ทำปุ๋ยหมัก/คอก อินทรีย์ชีวภาพ () อื่น ๆ ได้แก่

6. ท่านมีการทำบัญชีครัวเรือนหรือไม่

- () ทำมาเป็นเวลา = ปี
 () ไม่ได้ทำ

7. ท่านเคยเข้าอบรมการทำเกษตรกรรมตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงหรือไม่

- () เคย = ครั้ง
 () ไม่เคยเข้าอบรม

8. ท่านได้นำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มาใช้ในการทำการเกษตรกรรมของท่านหรือไม่

- () ได้นำมาใช้เป็นเวลา = ปี
 () ยังไม่ได้นำมาใช้

9. ท่านเคยไปศึกษาดูงานจากเกษตรกรที่ประสบความสำเร็จในการทำเกษตรกรรมตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงหรือไม่

- () เคย = ครั้ง
 () ไม่เคยไปศึกษาดูงาน

ส่วนที่ 3 ปัญหาที่ท่านประสบในการประกอบอาชีพเกษตรกรรม

ลักษณะของปัญหาประสบอยู่	ระดับของปัญหา				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
1) ปัญหาการขาดทุน					
2) ปัญหาขาดแคลนน้ำเพื่อการผลิต					
3) ปัญหาจำนวนที่ดินไม่เพียงพอ					
4) ปัญหาขาดแคลนเงินทุน					

5) ปัญหาราคาสินค้าทางการเกษตรตกต่ำหรือไม่แน่นอน					
6) ปัญหาการไม่มีตลาดที่กระจายผลผลิต					
7) ปัญหาการขาดทุน					
8) ปัญหาโรคระบาดในพืชหรือสัตว์					
9) ปัญหาขาดแคลนแรงงาน					
10) ปัญหาหนี้สินในครัวเรือน					

ส่วนที่ 4 คำแนะนำและความช่วยเหลือด้านการประกอบอาชีพเกษตรกรรมตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

1. ท่านเคยได้รับคำแนะนำด้านการเกษตรหรือไม่
 () ไม่เคยได้รับคำแนะนำ
 () เคยได้รับคำแนะนำ ได้แก่

ประเด็นที่ได้รับคำแนะนำตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง	จำนวนครั้ง
1) วิธีการทำเกษตรตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ครั้ง
2) แหล่งเงินทุนและวิธีบริหารเงินทุน ครั้ง
3) วิธีการผลิตและการใช้อุปกรณ์การผลิต ครั้ง
4) เมล็ดพันธุ์พืช/พันธุ์สัตว์ ครั้ง
5) การตลาดและวิธีการจัดการผลผลิต ครั้ง
6) แนวทางพัฒนาและการแก้ไขปัญหา ครั้ง

2. ท่านเคยได้รับความช่วยเหลือด้านการเกษตรหรือไม่
 () ไม่เคยได้รับความช่วยเหลือ
 () เคยได้รับความช่วยเหลือ ได้แก่

ประเด็นที่ได้รับความช่วยเหลือตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง	มูลค่าเป็นจำนวนเงิน
1) เงินช่วยเหลือในการลงทุนทำการเกษตร บาท
2) ปัจจัยการผลิต (พันธุ์พืช-พันธุ์สัตว์/ยาฆ่าแมลง/อาหารสัตว์) บาท
3) อุปกรณ์และเครื่องมือทางการเกษตร บาท
4) การตลาดและการจัดการผลผลิต บาท
5) เทคนิคการจัดตั้งกลุ่ม บาท
6) แนวทางการแก้ไขปัญหา บาท

ส่วนที่ 5 ความคิดเห็นต่อการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

ความคิดเห็นต่อการพัฒนาตาม ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง	ระดับความคิดเห็น				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
1. เป็นหลักการพัฒนาที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้จริง					
2. เป็นหลักการพัฒนาที่เน้นการใช้ประโยชน์จากที่ดินจำนวนน้อยแต่ให้เกิดประโยชน์สูงสุด					
3. เป็นหลักการพัฒนาที่เน้นการใช้ความรู้และความสามารถในการทำเกษตรกรรมอย่างหลากหลาย					
4. เป็นหลักการพัฒนาที่ไม่ทำให้เกิดภาระหนี้สิน					
5. เป็นหลักการพัฒนาที่ทำให้คนรู้จักคิดอย่างรอบคอบและมีเหตุผล					
6. เป็นหลักการพัฒนาที่ทำให้คนมีความขยัน ประหยัด และอดทน					
7. เป็นหลักการพัฒนาที่ทันสมัยต่อสถานการณ์ปัจจุบัน					
8. เป็นหลักการพัฒนาที่ทำให้คนรู้จักการรวมกลุ่มในชุมชน					
9. เป็นหลักการพัฒนาที่ทำให้คนฉลาดในการเพิ่มรายได้และลดรายจ่ายในชีวิตประจำวัน					
10. เป็นหลักการพัฒนาทำให้คนรู้แนวทางในการทำชีวิตของตนเองให้มีความสุขมากขึ้น					

ส่วนที่ 6 ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการพัฒนาตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

ข้อ	ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการพัฒนาตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง	ระดับความรู้ความเข้าใจ	
1	การพัฒนาตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงคือการพัฒนาที่ยึดถือตามหลัก 3 ห่วง คือความพอประมาณ มีเหตุผล มีภูมิคุ้มกันที่ดี และ 2 เงื่อนไข คือความรู้และคุณธรรม		
2	การพัฒนาตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง คือการทำตามหลักของเกษตรทฤษฎีใหม่ต้องมีที่ดินอย่างน้อยประมาณ 15 ไร่		
3	การพัฒนาตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงจำเป็นต้องเปลี่ยนวิถีคิดและมุมมองต่อการพัฒนาตามกระแสนิยม		

4	การพัฒนาตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ควรเป็นการพัฒนาทั้งวิถีคิดและการปฏิบัติของเกษตรกร		
5	การพัฒนาตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงต้องปลูกพืชหลาย ๆ อย่าง และไม่จำเป็นต้องปลูกข้าว		
6	วัตถุประสงค์ของการพัฒนาตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงคือผลิตเพื่อจำหน่ายเป็นหลัก		
7	การพัฒนาตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงต้องอาศัยความขยัน ประหยัด และอดทน		
8	การพัฒนาตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงต้องใช้เงินลงทุนมากจึงจะประสบความสำเร็จ		
9	การพัฒนาตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงจะเน้นการเพิ่มรายได้ ลดรายจ่าย และไม่เป็นหนี้สิน		
10	การพัฒนาตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงจะต้องทำให้เกษตรกรมีฐานะร่ำรวย ไม่ยากจน		

ส่วนที่ 7 ลักษณะด้านเศรษฐกิจตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

1. ในแต่ละเดือนครัวเรือนของท่านใช้สิ่งๆ ที่จำเป็นในการดำรงชีวิต(อาหาร/ที่อยู่อาศัย/เครื่องนุ่งห่ม/ยารักษาโรค)

คิดเป็นเงิน = บาทต่อเดือน

ปลูก/ผลิตใช้เองได้ = บาท ต้องซื้อ = บาท

2. ในแต่ละเดือนครัวเรือนของท่านมีรายได้เพียงพอเพียงพอสำหรับซื้อสิ่งๆ ที่จำเป็นในการดำรงชีวิต (ตามข้อ 1) อย่างไร

ไม่เพียงพอ

เพียงพอ

3. แรงงานที่ใช้ในภาคเกษตรของครัวเรือนท่านมาจากไหน

จ้างหมดเลย

จำนวนที่จ้างเท่ากับ

ใช้แรงงานในครอบครัวทั้งหมด

แรงงานในครัวเรือน

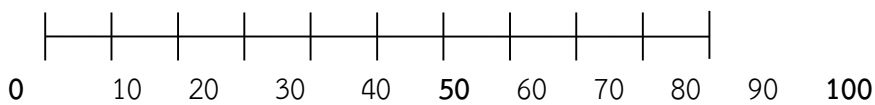
(ไม่จ้างเลย)

4. ครั้วเรือนท่านได้ปัจจัยการผลิต (พันธุ์พืช-พันธุ์สัตว์ ปุ๋ย ยาปราบศัตรูพืช และอาหารสัตว์) มาจากไหน
 ซื้อหมดเลย จำนวนที่ซื้อเท่ากับ
 ผลิตใช้เองทั้งหมด

5. อุปกรณ์/เครื่องมือการเกษตรท่านได้มาจากไหน
 ยืม/เช่า มาใช้ จำนวนที่ ยืม/เช่า เท่ากับ เป็นของตนเองทั้งหมด
 ที่เป็นของตนเอง (ไม่ยืม/เช่า)

6. ผลผลิตที่ได้รับจากการทำการเกษตรตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ช่วยลดรายจ่ายของครั้วเรือนท่าน หรือไม่

- () ลดรายจ่ายประมาณเดือนละ บาทต่อเดือน
 () ไม่ช่วยลดรายจ่าย

7. การทำการเกษตรหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ช่วยให้ครั้วเรือนของท่านมีรายได้เพิ่มขึ้น หรือไม่

- () เพิ่มรายได้ประมาณเดือนละ บาทต่อเดือน
 () ไม่ช่วยเพิ่มรายได้

8. รายได้และรายจ่ายของครั้วเรือนท่าน ต่อเดือนเป็นอย่างไร

8.1 รายได้ต่อเดือนของครั้วเรือน

รายได้จากการทำการเกษตร ต่อเดือน = บาท/เดือน

รายได้อื่น ๆ (ที่ไม่ใช่จากการทำเกษตร) ต่อเดือน = บาท/เดือน

รวม = บาท/เดือน

8.2 รายจ่ายต่อเดือนของครั้วเรือน

รายจ่ายจากการทำการเกษตร ต่อเดือน = บาท/เดือน

รายจ่ายอื่น ๆ (ที่ไม่ใช่จากการเกษตร) ต่อเดือน = บาท/เดือน

รวม = บาท/เดือน

9. เงินออมของครั้วเรือน/เดือน = บาท (ถ้ามี)

10. เงินออมของครั้วเรือน/ปี = บาท (ถ้ามี)

ส่วนที่ 8 รูปแบบการพัฒนาชุมชนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

ข้อ	รูปแบบการพัฒนาชุมชนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง	ระดับความคิดเห็น	
1	รูปแบบการพัฒนาชุมชนตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ควรให้ความสำคัญต่อการพัฒนาที่ยึดถือตามหลักการ 3 ห่วง คือความพอประมาณ มีเหตุผล มีภูมิคุ้มกันที่ดี และ 2 เงื่อนไข คือความรู้และคุณธรรม		
2	รูปแบบการพัฒนาชุมชนตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ควรมีความยืดหยุ่นตามบริบทของชุมชนและสังคม		
3	รูปแบบการพัฒนาชุมชนตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ควรเน้นการพึ่งพาตนเองในระดับปัจเจกบุคคล ครอบครัว กลุ่มและชุมชน		
4	รูปแบบการพัฒนาชุมชนตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ควรให้ความสำคัญต่อความเข้มแข็งด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรม		
5	รูปแบบการพัฒนาชุมชนตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ควรดำเนินการร่วมกันระหว่างวัด โรงเรียน ชุมชน และองค์กรภายนอกอย่างต่อเนื่อง		
6	รูปแบบการพัฒนาชุมชนตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ควรให้ความสำคัญต่อการผลิตในเชิงพาณิชย์ เพื่อตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคด้วย		
7	รูปแบบการพัฒนาตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ควรประกอบด้วยการผลิตที่หลากหลาย		
8	รูปแบบการพัฒนาตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ต้องมีจุดเริ่มต้นจากการสนับสนุนของหน่วยงานภาครัฐ และติดตามการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง		
9	รูปแบบการพัฒนาตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ไม่ควรเน้นการดำเนินงานเฉพาะในภาคเกษตรกรรมเท่านั้น		
10	รูปแบบการพัฒนาชุมชนตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มีความสอดคล้องกับหลักธรรมในพระพุทธศาสนา คือการรู้จักประมาณ (มัตตัญญูตา) ความยินดีพอใจตามศักยภาพของตนเอง (สันตุมฺหฺฐิ) และการประกอบอาชีพที่สุจริต (สัมมาอาชีวะ)		

ขอขอบพระคุณทุกท่านเป็นอย่างยิ่ง

คณะผู้วิจัย

ผนวก 2

แนวคำถามประกอบการวิจัย

เรื่อง

รูปแบบการพัฒนาชุมชนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

: กรณีศึกษาโดยบริบทวัดโป่งคำ ต.ตู่พงษ์ อ.สันติสุข จ.น่าน

คำชี้แจง :

แนวคำถามนี้ ประกอบด้วย 3 ส่วน ได้แก่ **ส่วนที่ 1** คำถามเกี่ยวกับข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับผู้ตอบคำถามการวิจัย **ส่วนที่ 2** คำถามเกี่ยวกับรูปแบบการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่ดำเนินการอยู่ในปัจจุบัน และ**ส่วนที่ 3** คำถามเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ขอกราบขอบพระคุณ ท่านผู้ให้สัมภาษณ์ทุกท่าน ที่ให้ความร่วมมือในการสัมภาษณ์แก่ผู้วิจัยครั้งนี้ ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์จะนำไปใช้ประโยชน์เพื่อการวิจัยครั้งนี้เท่านั้น ข้อมูลทุกอย่างจะเก็บไว้เป็นความลับ และจะไม่มีผลกระทบต่อท่านในทางที่ไม่พึงประสงค์แต่อย่างใด

ด้วยความเคารพอย่างสูง

คณะผู้วิจัย

ส่วนที่ 1 คำถามเกี่ยวกับข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับผู้ตอบคำถามการวิจัย

คำแนะนำ : โปรดกรอกและขีดเครื่องหมายกากบาท ในช่องที่กำหนดให้

คำนำหน้า (นาย, นาง, พระ) ชื่อ.....นามสกุล.....

ฉายา (สำหรับพระภิกษุสงฆ์).....

อายุระหว่าง 20-30 ปี 31- 40 ปี 41-50 ปี 51-61 ปี 61-70 ปี 71- 80 ปี 81-90 ปี อื่น ๆ (ระบุ).....

พรรษา.....(สำหรับพระภิกษุสงฆ์)

เพศ..... ชาย หญิงสถานภาพ โสด สมรสแล้ว อื่น ๆ (ระบุ).....การศึกษา ต่ำกว่าปริญญา ปริญญาตรี ปริญญาโท ปริญญาเอก อื่น (ระบุ).....

ส่วนที่ 2 คำถามเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่ดำเนินการอยู่ในปัจจุบัน

1. แรงจูงใจในการพัฒนาเกิดจากอะไรบ้าง ?
2. แนวคิดและหลักการของการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นอย่างไร ?
3. วิธีการในการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่ดำเนินอยู่ ทำอย่างไรบ้าง ?
4. ในชุมชนท่านมีปัญหาด้านเศรษฐกิจและสังคมอะไรบ้าง ?
5. คนในหมู่บ้านได้เข้าร่วมในกิจกรรมการพัฒนาที่ดำเนินการโดยวัดอย่างไรบ้าง ?
6. การพัฒนาที่ดำเนินการมีจุดเด่น อะไรบ้าง ?
7. การพัฒนาที่ดำเนินการอยู่มีปัญหาอุปสรรคอะไรบ้าง ?
8. การพัฒนามีโอกาสในการพัฒนากิจกรรมหรือเครือข่ายอย่างไรบ้าง ?
9. มีองค์กร หน่วยงาน หรือกลุ่มบุคคลใดบ้างเข้ามาสนับสนุนกิจกรรมการพัฒนาของท่าน ?
10. ท่านมีวิธีการสร้างความเจริญ ความมั่นคงทางเศรษฐกิจและสังคมให้แก่วัดและชุมชนอย่างไรบ้าง?

ส่วนที่ 3 คำถามเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาชุมชนตามหลักของปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

1. ท่านมีแนวทางการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงอย่างไรบ้าง?
2. การพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มีองค์ประกอบของความสำเร็จจะอะไรบ้าง ?
3. แนวทางในการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมีความไปได้หรือไม่ อย่างไร ?
4. การพัฒนาหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงควรดำเนินการอย่างไร
5. องค์ประกอบของความสำเร็จในการประยุกต์ใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อพัฒนาวัดและชุมชน มีอะไรบ้าง?
6. องค์ประกอบที่อุปสรรคในการประยุกต์ใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อพัฒนาวัดและชุมชน มีอะไรบ้าง?
7. ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมีความเกี่ยวข้องกับการพัฒนาวัดและชุมชนอย่างไรบ้าง ?
8. ในปัจจุบันนี้พระสงฆ์และคนในชุมชนให้ความสำคัญต่อการประยุกต์หลักปรัชญาเศรษฐกิจของพอเพียงมากน้อยเพียงใด ?
9. รูปแบบการพัฒนาชุมชนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่เหมาะสมควรเป็นอย่างไร ?
10. คำถามอื่นๆ.....

.....

ขอขอบคุณ/ขอบพระคุณมาก

คณะผู้วิจัย

ผนวก 3

ภาพประกอบการศึกษาวิจัยในพื้นที่วิจัย
วัดโป่งคำ ต.คูพงษ์ อ.สันติสุข จ.น่าน

คณะผู้วิจัยถ่ายรูปร่วมกับพระครูสุจินนันทกิจ (สมคิด จรณธมโม) เจ้าอาวาสวัดโป่งคำ

คณะผู้วิจัย กำลังสัมภาษณ์พระครูสุจินนันทกิจ บริเวณแปลงเกษตรและศูนย์กระจายสินค้า

คณะผู้วิจัย ศึกษาดูงานเก็บข้อมูลวิจัยที่ศูนย์กระจายสินค้า และโรงเรือนผักเบบี้ฮ่องเต้

คณะผู้วิจัยได้ถ่ายภาพหมู่ และสนทนากลุ่มกับท่านเจ้าอาวาสและคนสำคัญในชุมชน

เจ้าอาวาสวัดโป่งคำ กำลังบรรยาย และเสนอข้อมูลต่อผู้เข้าร่วมเวทีเสวนากลุ่ม

เสวนากลุ่มโครงการวิจัย
รูปแบบการพัฒนาชุมชนตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
กรณีศึกษาตามบริบท
วัดโป่งคำ ต. ดู่พงษ์ อ.สันติสุข จังหวัดน่าน
ผ่านโปรแกรมออนไลน์ **zoom** วันที่ ๑๑ สิงหาคม ๒๕๖๔

The image shows a Zoom meeting title slide with a green background and a white border. The text is in Thai. At the top, there are two small buttons: 'You are screen sharing' and 'Stop Share'. Below the main text, there is a row of four small video thumbnails showing participants in the meeting.

คณะผู้วิจัย จัดเสวนากลุ่มโครงการวิจัย ร่วมกับแกนนำของกลุ่มเกษตรกรในพื้นที่วิจัย

คณะผู้วิจัยประชุมร่วมกับท่านเจ้าอาวาสและสมาชิกของกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์ ผ่านทางออนไลน์

ประธานกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรอินทรีย์นำน กำลังแสดงความคิดเห็น

คณะผู้วิจัยประชุมร่วมกับท่านเจ้าอาวาสและสมาชิกของกลุ่มเกษตรอินทรีย์ ผ่านทางออนไลน์

คณะผู้วิจัยขอบคุณผู้ร่วมเสวนา และบูชาพระรัตนตรัย

ผู้ช่วยวิจัยในพื้นที่ กำลังช่วยกันตรวจสอบแบบสอบถาม เพื่อความเรียบร้อย

ผู้ช่วยวิจัย กำลังสัมภาษณ์ชาวบ้านในพื้นที่วิจัย

ผู้ช่วยวิจัย กำลังสัมภาษณ์ชาวบ้านในพื้นที่วิจัย

แบบฟอร์มสรุปผลงานวิจัย/โครงการวิจัย 1 หน้ากระดาษ A4 (สำหรับประชาสัมพันธ์)

(อยู่ในส่วนภาคผนวก)

1. ชื่อผลงาน/โครงการวิจัย (ภาษาไทย) รูปแบบการพัฒนาชุมชนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง : กรณีศึกษาตามบริบทของวัดโป่งคำ ต.ดู่พงษ์ อ.สันติสุข จ.น่าน
(ภาษาอังกฤษ) Model of Community Development based on the Philosophy of the Sufficiency Economy : A Case of Study of Context Wat Pongkham, Doophong Sub-District, Santisuk District, Nan province
2. ชื่อ - นามสกุล นักวิจัย.....(ภาษาไทย) ดร.จตุรรัตน์ ทองอินจันทร์, พระมหายุทธนา ศิริวรรณ, ผศ.ดร. พระครูสุนทรธรรมนิทัศน์, ผศ.ดร. และพระมหาสมเดช ศรีลังัด, ดร.
.....(ภาษาอังกฤษ) Dr. Jutarat Tonginchan, Asst. Prof. Dr. Phramaha Yutthana Siriwan, Asst. Prof. Dr. Phrakhrusunthonthammanites and Dr. Phrammaha Somdeth Srilangad
3. ที่อยู่ติดต่อได้ 333/42 ม.รุ่งนภาวิลล 2 ต. หัวทะเล อ.เมือง จ.นครราชสีมา 30000
เบอร์โทรศัพท์ 082-368-3500, 080-933-9745 E-mail: jutarattonginchan@gmail.com
4. ชื่อหน่วยงาน คณะพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
5. ปี พ.ศ. ที่ดำเนินการเสร็จ 2565
6. คำค้น keyword รูปแบบการพัฒนาชุมชน, หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง, วัดโป่งคำ
7. อ้างอิง (ใส่ URL ที่สามารถเข้าถึงเอกสารได้กรณีเผยแพร่ผลงานฉบับเต็มทางอินเทอร์เน็ต ถ้าไม่มีให้เว้นว่างไว้)
8. รูปภาพ หรือภาพเคลื่อนไหว (สามารถแยกไฟล์ หรือใส่รวมไว้ในเนื้อหาได้)
9. คำอธิบาย 1 หน้ากระดาษ A4 (font Tahoma ขนาด 10 แบบ Regular)

(สรุปรายละเอียดผลงานวิจัย/โครงการวิจัย มีความยาว 1 หน้ากระดาษ A4 เนื้อหาครอบคลุมถึงความสำคัญของงานวิจัยชิ้นนี้ วัตถุประสงค์ วิธีการดำเนินงาน ผลการดำเนินงาน และประโยชน์ของผลงานวิจัย)

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

โครงการวิจัยนี้เกิดขึ้นด้วยการตระหนักถึงความสำคัญของหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ที่มีต่อการพัฒนาชุมชน ซึ่งมีการนำไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาชุมชนใน 4 ด้าน คือด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรม โดยพระสงฆ์ในพื้นที่วิจัย คือวัดโป่งคำ ต.ดู่พงษ์ อ.สันติสุข จ.น่าน เพราะการตระหนักถึงปัญหาความเดือดร้อนของประชาชนในพื้นที่และความพยายามในการหาทางแก้ไขปัญหาทั้งหลาย ด้วยการดำเนินโครงการต่างๆ ที่สอดคล้องกับหลักการของปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และบริบทของชุมชน คณะผู้วิจัยจึงต้องการที่จะศึกษาและวิเคราะห์หลักการพัฒนาชุมชนตามหลักการของปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยบริบทของวัดโป่งคำ เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาชุมชนแห่งนี้และชุมชนอื่นๆ ต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย คือ 1) เพื่อศึกษารูปแบบการพัฒนาชุมชนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงตามบริบทของวัดโป่งคำ 2) เพื่อวิเคราะห์ความสำเร็จของการพัฒนาชุมชนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงตามบริบทของวัดโป่งคำ 3) เพื่อนำเสนอรูปแบบการพัฒนาชุมชนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่เหมาะสม สำหรับการเป็นศูนย์การเรียนรู้ของคนในชุมชน

ระเบียบวิธีวิจัย เป็นรูปแบบการศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Research Method) ระหว่างเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เชิงเอกสาร (Documentary Research) การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และการวิจัยเชิงปฏิบัติการในพื้นที่วิจัย (Action Research) ด้วยวิธีการสังเกต การสัมภาษณ์ และการสนทนากลุ่ม ร่วมกับเกษตรกรที่ดำเนินการตามบริบทของวัดโป่งคำ จำนวน 30 คน การวิเคราะห์ข้อมูลใช้ทั้งการวิเคราะห์เชิงคุณภาพ ด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา และวิเคราะห์เชิงปริมาณ ด้วยการวิเคราะห์สถิติพรรณนา (Descriptive Analysis) คือค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และวิเคราะห์ความถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis)

ผลการวิจัย พบว่า รูปแบบการพัฒนาชุมชนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนแห่งนี้เป็นการพัฒนาเชิงประยุกต์ โดยสอดคล้องหลัก 3 ห่วง คือความพอประมาณ ความมีเหตุผล ความมีภูมิคุ้มกัน และ 2 เงื่อนไข คือ ความรู้และคุณธรรม ความสำเร็จของการพัฒนาชุมชนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง คือความร่วมมือกันระหว่างวัด บ้าน โรงเรียน หน่วยงานภาครัฐและเอกชน การดำเนินงานด้านเกษตรอินทรีย์ของกลุ่มเกษตรกรอย่างมีประสิทธิภาพ ภายใต้การให้คำแนะนำของพระครูสุจินนันทกิจ (สมคิด จรณธมฺโม) เจ้าอาวาสวัดโป่งคำ ซึ่งเป็นพระสงฆ์นักพัฒนาผู้มีความรู้ มีภาวะผู้นำและมีวิสัยทัศน์กว้างไกล

ปัจจัยที่ประสบความสำเร็จ จึงประกอบด้วย 1) การมีต้นทุนการผลิตต่ำ 2) มีตลาดรองรับที่แน่นอน 3) เกษตรกรเกษตรอินทรีย์มีรายได้สม่ำเสมอ พอเพียงกับรายจ่าย 4) เกษตรกรสามารถแบ่งปันแจกจ่ายผลผลิตที่มีอยู่ให้แก่เพื่อนบ้านใกล้เคียง ญาติพี่น้องหรือนำไปขายเพื่อบุญตามประเพณี บำรุงวัด พระพุทธศาสนาหรือพระสงฆ์ได้ ซึ่งสามารถสร้างความมั่นคงทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมภายในชุมชนได้อย่างสำคัญ

รูปแบบการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่เหมาะสมสำหรับการพัฒนาเป็นศูนย์การเรียนรู้ของคนในชุมชน คือการพัฒนาชุมชนตามบริบทของวัดโป่งคำ ใน 4 ด้าน คือด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม ด้านสิ่งแวดล้อม และด้านวัฒนธรรม เพื่อให้คนในชุมชนพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืน

รูปแบบการพัฒนาด้านเศรษฐกิจ ประกอบด้วย 1) การอบรมเชิงปฏิบัติการการปลูกพืชให้เหมาะสมกับพื้นที่สูง 2) การปลูกไม้เศรษฐกิจตามหัวไร่ปลายนา 3) การทำเกษตรประณีต ด้วยการจัดการพื้นที่น้อย โดยให้ได้ผลผลิตที่ดี คุณภาพตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อพึ่งตนเอง 4) การจัดทำบ่อเก็บน้ำแปลงเกษตรต้นแบบ 5) การจัดทำระบบส่งน้ำให้พื้นที่แปลงเกษตรต้นแบบ 6) การสร้างโรงเรือนปลูกผักปลอดภัยในพื้นที่เกษตรกรต้นแบบ 7) การจัดการด้านตลาดและการแปรรูปผลผลิตทางเกษตร 8) การเก็บรักษาเมล็ดพันธุ์ พันธุกรรมพืชพื้นถิ่น โดยเฉพาะการทำเกษตรประณีตนั้น

รูปแบบการพัฒนาด้านสังคม ประกอบด้วย 1) การให้ความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาสังคมของชุมชน 2) การพัฒนาคุณภาพด้านต่างๆ ของบุคคล สมาชิกกลุ่มเกษตรกรและทางกายภาพของชุมชน 3) การร่วมมือกันระหว่างบ้านวัด โรงเรียน (บวร) 4) การสร้างเครือข่ายกับองค์กรภายในและภายนอกชุมชน

รูปแบบการพัฒนาด้านสิ่งแวดล้อม ประกอบด้วย 1) การให้ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม 2) การศึกษาวิเคราะห์ปัญหาและผลกระทบทางสิ่งแวดล้อม 3) กิจกรรมด้านสิ่งแวดล้อม ได้แก่ การฟื้นฟู อนุรักษ์และพัฒนาสิ่งแวดล้อมในชุมชนอย่างยั่งยืน 4) การสร้างเครือข่ายด้านสิ่งแวดล้อม เพื่อเฝ้าระวัง การสำรวจ การรายงานสภาพปัญหา และแก้ปัญหาสิ่งแวดล้อมของชุมชน

รูปแบบการพัฒนาด้านวัฒนธรรม ประกอบด้วย 1) การให้ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับวัฒนธรรม 2) การจัดกิจกรรมตามประเพณีในหมู่บ้าน 3) การสร้างความเข้มแข็งแก่ชุมชนด้วยพลังทางวัฒนธรรม 4) การพัฒนาวัดและชุมชนให้เป็นแหล่งเรียนรู้เชิงวัฒนธรรม ภายใต้การสนับสนุนของวัดโป่งคำและภาคีเครือข่าย

ประโยชน์ที่ได้รับจากงานวิจัย คือ

1. ได้รับความรู้เกี่ยวกับรูปแบบและกระบวนการการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่ดำเนินการโดยวัดโป่งคำได้อย่างถูกต้อง ซึ่งสามารถใช้เป็นต้นแบบในการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและเป็นศึกษาดูงานของคนในท้องถิ่นใกล้เคียงได้

2. เป็นแหล่งบริการเรียนรู้เกี่ยวกับการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่ดำเนินการโดยวัดโป่งคำต่อคนในชุมชน หมู่บ้าน เจ้าหน้าที่ของหน่วยงานราชการและเอกชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3. เป็นประโยชน์ต่อการเกษตรกร และกลุ่มเกษตรกร ในการพัฒนา และการประกอบอาชีพ

เพื่อยกระดับสถานะทางเศรษฐกิจของตนเองและครอบครัวตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

4. เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนา และปรับเปลี่ยนวิธีคิดและวิถีการผลิตภาคเกษตรกรรมของคนในชนบทโดยรวม และสามารถใช้เป็นต้นแบบในการพัฒนาร่วมกันระหว่างวัดและชุมชนได้ในด้านการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมได้

สำนักงานการวิจัยแห่งชาติ (วช.)

ผนวก 4

แบบฟอร์มสรุปผลงานวิจัย/โครงการวิจัย 5 บรรทัด

(สำหรับเผยแพร่ในระบบ EXPLORE ผ่านทางเว็บไซต์ www.thai-explore.net)

(อยู่ในส่วนภาคผนวก)

1. ชื่อผลงาน/โครงการวิจัย (ภาษาไทย) รูปแบบการพัฒนาชุมชนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง : กรณีศึกษาตามบริบทของวัดโป่งคำ ต.ดู่พงษ์ อ.สันติสุข จ.น่าน

(ภาษาอังกฤษ) Model of Community Development based on the Philosophy of the Sufficiency Economy : A Case of Study of Context Wat Pongkham, Doophong Sub-District, Santisuk District, Nan province

ชื่อ - นามสกุล นักวิจัย (ภาษาไทย) ดร.จutarัตน์ ทองอินจันทร์,

พระมหายุทธนา ศิริวรรณ, ผศ.ดร. พระครูสุนทรธรรมนิทัศน์, ผศ.

ดร. และพระมหาสมเดช ศรีลำจัด, ดร.

(ภาษาอังกฤษ) Dr. Jutarat Tonginchan, Asst. Prof. Dr.

Phramaha Yutthana Siriwan, Asst. Prof. Dr.

hrakhrusunthonthammanites and

Dr. Phrammaha Somdeth Srilangad

2. ที่อยู่ติดต่อได้ 333/42 ม.รุ่งนภาวิลล์ 2 ต. หัวทะเล อ.เมือง จ.นครราชสีมา 30000
เบอร์โทรศัพท์ 082-368-3500, 080-933-9745 E-mail: jutarattonginchan@gmail.com

3. ชื่อหน่วยงาน คณะพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

4. ปี พ.ศ. ที่ดำเนินการเสร็จ 2565

5. คำค้น keyword รูปแบบการพัฒนาชุมชน, หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง, วัดโป่งคำ

6. อ้างอิง....(ใส่ URL ที่สามารถเข้าถึงเอกสารได้กรณีเผยแพร่ผลงานฉบับเต็มทางอินเทอร์เน็ต ถ้าไม่มีให้เว้นว่างไว้)

7. รูปภาพ หรือภาพเคลื่อนไหว

8. คำอธิบาย 5 บรรทัด (font Tahoma ขนาด 10 แบบ Regular)

โครงการวิจัยนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา รูปแบบการพัฒนาชุมชนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ตามบริบทของวัดโป่งคำ ต.คู่งษ์ อ.สันติสุข จ.น่าน ผลการศึกษาทำให้ทราบว่า การพัฒนาชุมชนสอดคล้องกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ความสำเร็จของการพัฒนา คือการเกษตรอินทรีย์ ของกลุ่มเกษตรกรอย่างมีประสิทธิภาพ ภายใต้การให้คำแนะนำของพระครูสุจินนันทกิจ เจ้าอาวาสวัดโป่งคำ การพัฒนาตามบริบทของวัดโป่งคำมีอยู่ ๔ ด้าน คือ ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม ด้านสิ่งแวดล้อม และด้านวัฒนธรรม

10.สรุปงานวิจัยในรูปแบบ info graphic โดยให้มีตราสัญลักษณ์ของ วช. และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

รูปแบบการพัฒนาชุมชนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
 : กรณีศึกษาตามบริบทของวัดโป่งคำ ต.คู่งษ์ อ.สันติสุข จ.น่าน
Model of Community Development based on the Philosophy of the Sufficiency Economy
 : A Case of Study of Context Wat Pongkham,
 Doophong Sub-District, Santisuk District, Nan province

สาเหตุของปัญหา

- ภูเขาหัวโล้น ป่าไม้ลดลง ปลูกพืชเชิงเดี่ยว ไร่ข้าวโพด ดินน้ำถูกทำลาย
- สิ่งแวดล้อมเป็นพิษ หมอกควัน ไฟป่า สารเคมีทางการเกษตรปนเปื้อนในแหล่งน้ำ
- พึ่งพาอาหารจากภายนอก นำเข้าวัตถุดิบอาหาร ถึงร้อยละ ๙๐
- ยากจน มีหนี้สิน
- สุขภาพไม่ดีจากการใช้สารกำจัดวัชพืชและปุ๋ยเคมี

ที่มาของโครงการ

พระสงฆ์ส่วนใหญ่เป็นคนในชุมชน เกิดและเติบโตในชุมชน จึงมีความเข้าใจปัญหาของชุมชน เช่น ปัญหาความมั่นคงทางอาหาร ปัญหาภัยธรรมชาติต่างๆ ดังนั้น การสร้างภูมิคุ้มกันให้ตนเอง การมีอาหารไว้บริโภคตลอดทั้งปี ที่เหลือแล้วจึงนำมาขายเป็นรายได้ เมื่อผลผลิตเพิ่มมากขึ้น เกษตรกรสามารถรวมกลุ่มดำเนินงานทางเศรษฐกิจร่วมกัน ก่อให้เกิดความมั่งคั่ง มั่นคง ยั่งยืน ในอดีตเมื่อชาวบ้านประสบปัญหาต่างๆ ก็จะมาขอคำปรึกษาจากพระสงฆ์ พระครูสุจินนันทกิจ เจ้าอาวาสวัดโป่งคำ ได้นำความรู้และประสบการณ์ต่างๆ มาแนะนำและทำเป็นแบบอย่างแก่คนในชุมชนแห่งนี้ ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

ผลที่เกิดจากการดำเนินงาน

- การร่วมมือกันระหว่างวัด บ้าน โรงเรียน ซึ่งสอดคล้องกับรูปแบบ "โครงการสามหมวกให้ภูเขา สวมรองเท้าให้ตีนตอ" ภายใต้มูลนิธิส่งเสริมการเรียนรู้ชุมชนวัดโป่งคำ
- สร้างความเข้าใจโดยใช้หลักความเชื่อของชุมชนและทางศาสนาตามหลักการ 3 ดี ดินดี น้ำดี คนดี
- เกิดเป็นสังคมที่ดีและมีความสุข(Well-being)เพื่อประโยชน์สุขและความยั่งยืนของประเทศชาติ
- ได้รูปแบบการพัฒนาชุมชนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ที่ดำเนินการโดยวัดโป่งคำ โดยสอดคล้องความหลัก 3 ท่วง คือ ความพอประมาณ ความมีเหตุผล ความมีภูมิคุ้มกัน และ 2 เงื่อนไข คือความรู้และคุณธรรม
- ภาครัฐ โรงเรียนประถม มัธยม มหาวิทยาลัย ได้มาศึกษาดูงาน
- โครงการพัฒนาพื้นที่รูปแบบโครงการหลวงโป่งคำ มีส่วนร่วมในการจัดทำแผนชุมชน ฟันฟูทรัพยากรธรรมชาติ ดิน น้ำและป่าไม้
- เป็นต้นแบบให้วัดห้วยยาง วัดบ่อหลวง วัดป่าคำ 23 ชุมชน 13 โรงเรียน และกลุ่มวิสาหกิจชุมชน 29 แห่ง

การนำไปใช้ประโยชน์ ทั้งภาครัฐและเอกชนมีมติดังนี้

- ด้านนโยบาย ภาครัฐ สามารถใช้เป็นแนวทางในการกำหนดนโยบาย ส่งเสริมสนับสนุนการพัฒนาชุมชนอื่นๆ ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ตามบริบทของวัดโป่งคำ
- ด้านเศรษฐกิจ ภาคเอกชน สามารถกระจายผลผลิตของชุมชนสดสะอาด ปลอดภัย ไปสู่ผู้บริโภคได้อย่างรวดเร็ว ผู้ประกอบการได้ผลรับกำไร และขยายฐานตลาดผู้บริโภคได้อย่างกว้างขวาง
- ด้านชุมชนและสังคม เป็นศูนย์การเรียนรู้ด้านปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ของเด็กเยาวชน นักเรียน นักศึกษา หน่วยงานราชการ และผู้สนใจทั่วไป

MHESI
 กระทรวงการอุดมศึกษา
 วิทยาศาสตร์ วิจัย
 และนวัตกรรม

www.nrct.go.th

@nrctofficial

สอบถามรายละเอียดเพิ่มเติมได้ที่:
 ดร.จุฑารัตน์ กองอินจันทร์ และคณะ
 มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
 โทร. 082 368 3500, 080 933 9745
 Email: jutarattonginchan@gmail.com

10. นำเข้าข้อมูลสรุปผลงานวิจัย/ในระบบ EXPLORE ผ่านทางเว็บไซต์ www.thai-explore.net

แบบฟอร์มสรุปผลงานวิจัยในรูปแบบ info graphic เป็นภาษาไทยหรือภาษาอังกฤษ

รูปแบบการพัฒนาชุมชนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
: กรณีศึกษาตามบริบทของวัดโป่งคำ ต.คู่งษ์ อ.สันติสุข จ.น่าน
Model of Community Development based on
the Philosophy of the Sufficiency Economy
: A Case of Study of Context Wat Pongkham,
Doophong Sub-District, Santisuk District, Nan province

สาเหตุของปัญหา

- ภูเขาหัวโล้น ป่าไม้ลดลง ปลูกพืชเชิงเดี่ยว ไร่ข้าวโพด ต้นน้ำถูกทำลาย
- สิ่งแวดล้อมเป็นพิษ หมอกควัน ไฟป่า สารเคมีทางการเกษตรปนเปื้อนในแหล่งน้ำ
- พึ่งพาอาหารจากภายนอก นำเข้าวัตถุดิบอาหาร ถึงร้อยละ ๙๐
- ยากจน มีหนี้สิน
- สุขภาพไม่ดีจากการใช้สารกำจัดวัชพืชและปุ๋ยเคมี

ที่มาของโครงการ

พระสงฆ์ส่วนใหญ่เป็นคนในชุมชน เกิดและเติบโตในชุมชน จึงมีความรู้ความเข้าใจปัญหาของชุมชน เช่น ปัญหาความมั่นคงทางอาหาร ปัญหายุทธศาสตร์ชาติต่างๆ ดังนั้น การสร้างภูมิคุ้มกันให้ตนเอง การมีอาหารไว้บริโภคตลอดทั้งปี ที่เหลือแล้วจึงนำมาขายเป็นรายได้ เมื่อผลผลิตเพิ่มมากขึ้น เกษตรกรสามารถรวมกลุ่มดำเนินงานทางเศรษฐกิจร่วมกัน ก่อให้เกิดความมั่นคง มั่นคง ยั่งยืน ในอดีตเมื่อชาวบ้านประสบปัญหาต่างๆ ก็จะมาขอคำปรึกษาจากพระสงฆ์ พระครูสุจินันท์กิจ เจ้าอาวาสวัดโป่งคำ ได้นำความรู้และประสบการณ์ต่างๆ มาแนะนำและทำเป็นแบบอย่างแก่คนในชุมชนแห่งนี้ ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

ผลที่เกิดจากการดำเนินงาน

- การร่วมมือกันระหว่างวัด บ้าน โรงเรียน ซึ่งสอดคล้องกับรูปแบบ "โครงการสามหมวกให้ภูเขา สวมรองเท้าให้ตีนคอย" ภายใต้มูลนิธิส่งเสริมการเรียนรู้ชุมชนวัดโป่งคำ
- สร้างความเข้าใจโดยใช้หลักความเชื่อของชุมชนและทางศาสนาตามหลักการ 3 ดี ดินดี น้ำดี คนดี
- เกิดเป็นสังคมที่ดีและมีมีความสุข(Well-being)เพื่อประโยชน์สุขและความยั่งยืนของประเทศชาติ
- ได้รูปแบบการพัฒนาชุมชนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่ดำเนินการโดยวัดโป่งคำ โดยสอดคล้องตามหลัก 3 พ่วง คือ ความพอประมาณ ความมีเหตุผล ความมีภูมิคุ้มกัน และ 2 เงื่อนไข คือ ความรู้และคุณธรรม
- ภาครัฐ โรงเรียนประถม มัธยม มหาวิทยาลัย ได้มาศึกษาดูงาน
- โครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวงโป่งคำ มีส่วนร่วมในการจัดทำแผนชุมชน พืชพันธุ์หายากธรรมชาติ ดิน น้ำและป่าไม้
- เป็นต้นแบบให้วัดห้วยยาง วัดบ่อหลวง วัดป่าคำ 23 ชุมชน 13 โรงเรียน และกลุ่มวิสาหกิจชุมชน 29 แห่ง

การนำไปใช้ประโยชน์ทั้งภาครัฐและเอกชนมีมิติดังนี้

- ด้านนโยบาย ภาครัฐ สามารถใช้เป็นแนวทางในการกำหนดนโยบาย ส่งเสริมสนับสนุนการพัฒนาชุมชนอื่นๆ ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ตามบริบทของวัดโป่งคำ
- ด้านเศรษฐกิจ ภาคเอกชน สามารถกระจายผลผลิตของชุมชนสดสะอาด ปลอดภัย ไปสู่ผู้บริโภคได้อย่างรวดเร็ว ผู้ประกอบการได้ผลรับกำไร และขยายฐานตลาดผู้บริโภคได้อย่างกว้างขวาง
- ด้านชุมชนและสังคม เป็นศูนย์การเรียนรู้ด้านปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ของเด็กเยาวชน นักเรียน นักศึกษา หน่วยงานราชการ และผู้สนใจทั่วไป

MHESI
 กระทรวงการอุดมศึกษา
 วิทยาศาสตร์ วิจัย
 และนวัตกรรม

www.nrct.go.th
 @nrctofficial

สอบถามรายละเอียดเพิ่มเติมได้ที่:
 ดร.จตุรัตน์ กองอินจันทร์ และคณะ
 มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
 โทร. 082 368 3500, 080 933 9745
 Email: jutarattonginchan@gmail.com

**แบบฟอร์มประเมินผลการวิจัยในการนำไปใช้ประโยชน์อย่างเป็นรูปธรรม
ที่ได้รับการจัดสรรงบประมาณ**

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป

ชื่อแผนงานวิจัย/ชื่อโครงการวิจัย...รูปแบบการพัฒนาชุมชนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

: กรณีศึกษาตามบริบทของวัดโป่งคำ ต.คู่งษ์ อ.สันติสุข จ.น่าน

Model of Community Development based on the Philosophy
of the Sufficiency Economy: A Case of Study of Context Wat
Pongkham, Doophong Sub-District, Santisuk District, Nan
province

ชื่อนักวิจัย

ดร.จุฑารัตน์ ทองอินจันทร์, พระมหายุทธนา ศิริวรรณ, ผศ.ดร.

พระครูสุนทรธรรมนิทัศน์, ผศ.ดร. และมหาสมเดช ศรีลาင့်, ดร.

หน่วยงาน..... คณะพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.....

งบประมาณที่ได้รับการสนับสนุน.....300,000.....(บาท) ปีงบประมาณที่ได้รับการสนับสนุน.....2563

วัน/เดือน/ปี ที่ดำเนินการวิจัยแล้วเสร็จ.....18 เมษายน 2565.....

เป้าหมายดำเนินการ.....แล้วเสร็จตามระยะที่กำหนดในสัญญาการวิจัย

พื้นที่การใช้ประโยชน์.....วัดศรีสว่าง ต.สูงเม่น อ.สูงเม่น จ.แพร่ และวัดกรรมฐานพระธาตุหลวงจอมคำ

เขต 4 นครเชียงใหม่ ภูเขานางวันออก สหภาพสังคมนิยมเมียนมาร์

ส่วนที่ 2 ผลการวิจัยและการนำไปใช้ประโยชน์อย่างเป็นรูปธรรม

2.1 การนำไปใช้ประโยชน์อย่างเป็นรูปธรรม (สามารถตอบได้มากกว่า 1 มิติ)

มตินโยบาย หมายถึง การมีเอกสารแสดงความสนใจ ความต้องการ หรือการนำข้อมูลและแนว
ทางแก้ไขซึ่งได้จากผลงานวิจัย สิ่งประดิษฐ์และนวัตกรรมมาใช้ประกอบการแก้ไขปัญหาสำคัญและ
ปัญหาเร่งด่วนของประเทศในองค์กร หรือหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชน

- ปัญหาสำคัญ/ปัญหาเร่งด่วนของประเทศ คือ.....**ปัญหาความยากจน ปัญหาหนี้สิน ปัญหา
ทรัพยากรธรรมชาติ และปัญหาสุขภาพ**

- ชื่อองค์กร หรือหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชน ที่นำงานวิจัยไปใช้ประโยชน์.....**วัดที่อยู่เครือข่ายของ
วัดโป่งคำ 3 วัด ได้แก่ วัดห้วยยาง ตำบลทุ่งช้าง อำเภอทุ่งช้าง จ.น่าน โรงเรียนพระปริยัติธรรม
วัดบ่อหลวงวิทยารธรรม ตำบลบ่อเกลือใต้ อำเภอบ่อเกลือ จ.น่าน วัดหนองป่าคำ ตำบล
ศรีชะเกษ อำเภอนาน้อย จ.น่าน.....**

- ช่วงเวลาที่นำงานวิจัยไปใช้ประโยชน์ (วัน/เดือน/ปี).....**15 มกราคม 2565.....**

- ลักษณะการนำงานวิจัยไปใช้ประโยชน์ (โปรดให้คำอธิบาย พร้อมแนบเอกสาร/ภาพประกอบ)
นำหลักการพัฒนาของวัดโป่งไปเผยแพร่ และปฏิบัติตามรูปของวัดโป่งคำ เพื่อให้คนในชุมชนมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น.....
- การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นต่อองค์กร หรือหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชน (โปรดให้คำอธิบาย พร้อมแนบเอกสาร/ภาพประกอบ).....
คนในชุมชน ได้ร่วมคิด ร่วมทำ และร่วมรับผลประโยชน์จากการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ก่อให้เกิดการพัฒนาในด้านต่างๆ อย่างเป็นรูปธรรม.....

ภาพประกอบมิตินโยบาย

เจ้าอาวาสวัดโป่งคำ นำเสนอนโยบายการพัฒนาวัดตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

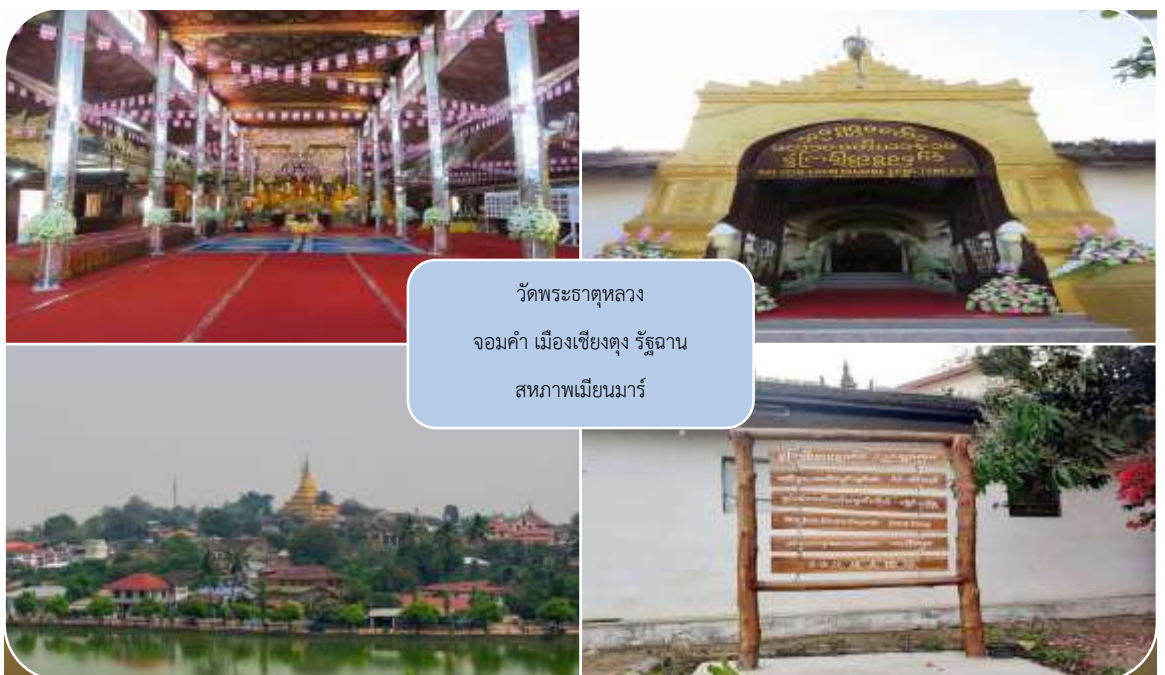
- **มิตินโยบาย** หมายถึง การมีเอกสารแสดงถึงการอ้างอิง (Citations) บทความวิจัย ที่ได้รับการตีพิมพ์ในวารสารวิชาการระดับนานาชาติ ซึ่งมี Peer-review (โปรดแนบเอกสาร/หลักฐานอ้างอิง)

- **มิติเชิงสังคม/ชุมชน** หมายถึง การมีเอกสารแสดงความสนใจ หรือความต้องการเข้ารับการถ่ายทอดความรู้ของชุมชน ท้องถิ่น หรือองค์กร (ไม่ใช่หน่วยงานต้นสังกัดของนักวิจัย/หน่วยงานให้ทุน) ที่แสดงให้เห็นถึงการนำงานวิจัยไปใช้ประโยชน์ และรูปแบบการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นต่อชุมชน ท้องถิ่น องค์กร
 - ชื่อชุมชน ท้องถิ่น หรือองค์กร ที่นำงานวิจัยไปใช้ประโยชน์..... **วัดศรีสว่าง ต.สูงเม่น อ.สูงเม่น จ.แพร่ และวัดกรรมฐานพระธาตุหลวงจอมคำ เขต 4 นครเชียงใหม่ รัฐฉานตะวันออก สหภาพสังคมนิยมเมียนมาร์**.....
 - ช่วงเวลาที่นำงานวิจัยไปใช้ประโยชน์ (วัน/เดือน/ปี)..... **15-31 ธันวาคม 2564**.....
 - ลักษณะการนำงานวิจัยไปใช้ประโยชน์ (โปรดให้คำอธิบาย พร้อมแนบเอกสาร/ภาพประกอบ) **นำองค์ความรู้จากงานวิจัยไปปรับใช้ในการพัฒนาชุมชนหรือสังคม ด้วยการเปลี่ยนวิถีคิดของคน**

ในองค์กร วิธีการผลิต การจัดการผลผลิต และการใช้ประโยชน์จากพื้นที่ให้คุ้มค่า ด้วยการปลูกพืชผักแบบเกษตรอินทรีย์ในพื้นที่ของวัดและเกษตรกรรมหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อให้พึ่งพาตนเองได้มีพืชผักสวนครัวที่ปลอดภัยและเป็นประโยชน์ต่อสุขภาพสำหรับบริโภคในชีวิตประจำวัน

- การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นต่อชุมชน ท้องถิ่น องค์กร (โปรดให้คำอธิบาย พร้อมแนบเอกสาร/ภาพประกอบ).....สามารถลดรายจ่าย ได้พืชผักสำหรับการบริโภคที่ปลอดภัย พึ่งพาตนเองได้ มีการใช้ประโยชน์จากพื้นที่อย่างคุ้มค่า.....

ภาพประกอบมิติชุมชน/สังคม

- มิติพาณิชย์** หมายถึง การมีเอกสารแสดงความสนใจ หรือความต้องการในการนำผลงานวิจัย สิ่งประดิษฐ์และนวัตกรรมไปพัฒนา/ปรับปรุง กระบวนการผลิตและจำหน่ายในภาคการผลิตและภาคอุตสาหกรรม
 - ภาคการผลิต/ภาคอุตสาหกรรม ที่นำงานวิจัยไปใช้ประโยชน์.....
 - ช่วงเวลาที่นำงานวิจัยไปใช้ประโยชน์ (วัน/เดือน/ปี).....
 - ลักษณะการนำงานวิจัยไปใช้ประโยชน์ (โปรดให้คำอธิบาย พร้อมแนบเอกสาร/ภาพประกอบ).....
.....
.....
 - การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นต่อภาคการผลิตและภาคอุตสาหกรรม (โปรดให้คำอธิบาย พร้อมแนบเอกสาร/ภาพประกอบ).....
.....
.....

2.2 ทรัพย์สินทางปัญญาที่เกิดจากงานวิจัย (โปรดระบุเดือน/ปี ที่ยื่นขอและได้รับ)

.....

.....

2.3 ผู้ได้รับผลประโยชน์อย่างเป็นรูปธรรม (โปรดระบุหน่วยงาน บุคคล หรือพื้นที่ที่นำงานวิจัยไปใช้ประโยชน์)

.....

ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานวิจัย (งานวิจัยที่แล้วเสร็จ)

- ไม่มีปัญหาและอุปสรรค**
- มีปัญหาและอุปสรรค** (โปรดระบุสาเหตุ)

2.4 ผลกระทบจากการนำผลงานวิจัยไปใช้ประโยชน์ (งานวิจัยที่แล้วเสร็จ)

- ไม่มีผลกระทบ**
- มีผลกระทบ** (โปรดระบุสาเหตุ)

..... ทำให้คนในพื้นที่เห็นความสำคัญของการพัฒนาตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และนำไปประยุกต์ใช้ในการประกอบอาชีพของตนเอง หรือการพัฒนาชุมชนใน 4 ด้าน คือด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมได้อย่างเหมาะสม.....

.....

ลงชื่อ

(ดร.จุฑารัตน์ ทองอินจันทร์)

ตำแหน่ง.....หัวหน้าโครงการวิจัย.....

ส่วนประกอบตอนท้าย

ชื่อหัวหน้าโครงการวิจัยและผู้ร่วมวิจัย พร้อมหน่วยงานสังกัด รายละเอียดสถานที่ติดต่อ เบอร์โทรศัพท์/โทรสาร และ E-mail

1.1 หัวหน้าโครงการวิจัย

ดร. จุฑารัตน์ ทองอินจันทร์

ตำแหน่ง: อาจารย์พิเศษ ภาควิชาพระพุทธศาสนา คณะพุทธศาสตร์

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ที่ทำงาน ภาควิชาพระพุทธศาสนา คณะพุทธศาสตร์

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เลขที่ 79 หมู่ 1 ถนนพหลโยธิน ตำบลลำไทร

อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170 โทร./โทรสาร : 0 3524 8097

ภายใน 8087

ที่อยู่ บ้านเลขที่ 333/42 หมู่ที่ 7 หมู่บ้านรุ่งนภาวิลล์ 2 ตำบลหัวทะเล อำเภอเมือง

จังหวัดนครราชสีมา 30000

เบอร์โทร. 082 368 3500

อีเมล: Jutarattonginchan@gmail.com

1.2 ผู้ร่วมวิจัย

1) พระมหายุทธนา ศิริวรรณ, ผศ.ดร.

ตำแหน่ง อาจารย์ประจำภาควิชาพระพุทธศาสนา และผู้อำนวยการหลักสูตร

พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต (พธ.ด.) สาขาวิชาพระไตรปิฎกศึกษา ภาควิชาพระพุทธศาสนา

คณะพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ที่ทำงาน หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพระไตรปิฎกศึกษา

ภาควิชาพระพุทธศาสนา คณะพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

เลขที่ 79 หมู่ 1 ถนนพหลโยธิน ตำบลลำไทร อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

13710 โทร./โทรสาร : 0 3524 8097 ภายใน 8087

ที่อยู่ วัดดงมูลเหล็ก แขวงบ้านช่างหล่อ เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร 10700

โทรศัพท์ 080 933 9745

อีเมล: thira74@gmail.com

2) พระครูสุนทรธรรมนิทัศน์ (เฉลิม บังเมฆ), ผศ.ดร.

ตำแหน่ง ผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์แพร่ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

วิทยาเขตแพร่ และประธานหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา

ที่ทำงาน มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่ 111 หมู่ 5 บ้านหนองห้า

ตำบลแม่คำมี อำเภอเมือง จังหวัดแพร่ 54000

ที่อยู่ วัดสุนทรนิवास เลขที่ 206 หมู่ 3 ตำบลห้วยม้า อำเภอเมือง จังหวัดแพร่ 54000

อีเมล: palad_chalerm@hotmail.com

3) พระมหาสมเดช ศรีลาจิต, ดร.

ตำแหน่ง ผู้อำนวยการส่วนวิชาการและวิจัย สถาบันพระไตรปิฎกศึกษา

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ที่ทำงาน สถาบันพระไตรปิฎกศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

วัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษฎ์ เขตพระนคร กรุงเทพมหานคร 10200

ที่อยู่ วัดวรามาตยภณทวาราราม (วัดขุนจันทร์) แขวงตลาดพลู ถนนเทอดไท เขตธนบุรี

กรุงเทพมหานคร 10600

อีเมล: pmsomdeth@gmail.com

1.3 หน่วยงานสังกัด

คณะพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ที่อยู่ 79 หมู่ 1 ถนนพหลโยธิน ตำบลลำไทร อำเภอวังน้อย

จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13710

โทร./โทรสาร : 0 3524 8097 ภายใน 8087